

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ВОРОНІНА ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 811.161.2'373.611

**ДИСЕРТАЦІЯ
ВІДАБРЕВІАТУРНІ ДЕРИВАТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
90-Х РОКІВ ХХ СТ. – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТ. : СТРУКТУРНИЙ,
СЕМАНТИЧНИЙ, ФУНКЦІЙНИЙ, КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТИ**

Спеціальність: 035 Філологія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

О. О. Вороніна

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор
Гриценко Світлана Павлівна

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Вороніна О. О. Відабревіатурні деривати української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст.: структурний, семантичний, функційний, когнітивний аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2026.

Дисертація є першим комплексним різноаспектним дослідженням афіксальних відабревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст., результатом чого є укладений реєстр аббревіатур та відабревіатурних дериватів.

Необхідність пізнання історії творення, семантичної динаміки, функціонування та інтенсивності оприявлення відабревіатурних дериватів у період становлення України як незалежної держави з єдиною державною українською мовою, демократизації суспільного життя та лібералізації мовної норми української мови зумовила актуальність дослідження. Питання творення, будови, написання, функціонування відабревіатурних дериватів актуалізувалося в українському мовознавстві саме в досліджуваній період у зв'язку з активізацією виникнення неологізмів, утворених від аббревіатурних основ.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше систематизовано відабревіатурні деривати 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. як динамічний феномен, введено термін ВАД (відабревіатурні деривати), розроблено групування їх за частинами мови та структурно-семантичними властивостями, вивчено джерела та чинники розвитку відабревіатурного словотворення в окресленому часовому проміжку, запропоновано шляхи нормотворчого вирівнювання вже наявних відабревіатурних дериватів у мовленні носіїв української мови; окреслено роль лінгвокогнітивних процесів

у появі досліджуваних одиниць; уперше укладено реєстр відабrevіатурних дериватів.

Результати та узагальнення, теоретичні положення дисертації мають практичну цінність для дослідження відабrevіатурних дериватів у подальших наукових студіях словотвору, морфеміки, лексикології, семасіології, когнітивної лінгвістики, лінгвостилістики; матеріали дослідження можуть бути використані в лінгводидактиці (курси «Медіалінгвістика», «Українська мова в прикладних аспектах», «Загальне мовознавство», «Лексикологія і фразеологія СУМ: практика слововживання», «Морфологія СУМ: орфографічні норми», «Стилістика сучасних української та англійської мов: стилістичні норми», «Соціолінгвістика», «Психолінгвістика», «Порівняльна лексикологія та граматики», «Політична лінгвістика», «Сучасна українська мова» тощо); у лексикографічній практиці (укладання тлумачних, орфографічних, етимологічних, енциклопедичних словників, іншомовної лексики, лексико-словотвірних інновацій сучасної української мови).

У дисертаційній роботі проаналізовано, що поява абrevіатур сягає ще античних часів, ці одиниці виявлені в усі періоди писемної діяльності людства, але істотна активізація утворення таких скорочень відбулася на початку ХХ ст. з розпадом імперій та утворенням нових бюрократизованих держав, що в подальшому спричинило й утворення похідних одиниць від абrevіатурних основ.

Афіксальні відабrevіатурні деривати мають таку ж структуру й сфери функціонування, як й інші слова української мови, що утворені на основі традиційних кореневих морфем. Написання аброкоренів у складі суфіксальних та префіксально-суфіксальних відабrevіатурних дериватів відбувається на одному рівні з іншими частинами слова відповідно до вимови абrevіатури (звукової, літерної чи літерно-звукової). Додавання інтерфіксів з орфоепією метою під час словотворення притаманне більшості цих одиниць. Самі ж інтерфікси найчастіше потребують нормотворчого

вирівнювання, оскільки деякі з них кальковані з інших мов (особливо *-и-*) і не притаманні українській.

Обсяг відаббревіатурних дериватів у дисертації становить 800 варіантних та інваріантних одиниць, утворених від 248 аббревіатурних основ та вилучених для дослідження методом цільового добору. Частиномовний аналіз відібраної лексики засвідчив, що найчастіше утворюють іменники (49 % від усіх дібраних дериватів) та прикметники (39 %), рідше – вербальні відаббревіатурні деривати (5 %) та адвербіальні похідні (7 %), оскільки функція самих аббревіатур номінативна. Зауважимо, що вербальні та адвербіальні відаббревіатурні деривати майже не згадуються в інших лінгвістичних дослідженнях.

Виявлено такі морфологічні та лексико-семантичні групи відаббревіатурних дериватів із властивими їм словотвірними моделями: іменники (назви осіб, назви абстрактних понять, назви матеріально виражених об'єктів, назви процесів), прикметники (відносні прикметники, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот; відносні прикметники, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень; відносні прикметники, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій; відносні прикметники, що виражають ознаку щодо процесів, явищ та абстрактних понять; прикметники, що виражають ознаку щодо осіб), дієслова (неозначеної форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові на *-но,-то*), прислівники (способу дії та атрибутивні). Усі словотворчі засоби, які використовують на сучасному етапі розвитку української мови для творення відаббревіатурних дериватів, систематизовано в додатку Б дисертаційної роботи.

Вилучені відаббревіатурні деривати вживаються в текстах таких функційних стилів української мови: найбільше в публіцистичному (статті газет, журналів, інтернет-видань, блогів) та розмовному (дописи та коментарі в соціальних мережах, коментарі на форумах), а також у художньому (есеї І. Низового, повість М. Павленко, романи Люко Дашвар, М. Адаменка,

Н. Доляк, В. Паська, ліричні твори, переклади іноземних творів 2007-2023 р.), науковому (літературознавчі статті, автореферат дисертації) та офіційно-діловому (протокол зборів ОСББ).

Окрім відабrevіатурних дериватів-неологізмів як результатів морфологічного словотвору, виявлено неологічні семи, що виникли внаслідок семантичної деривації та реалізовані в складі тропів (епітет, метафора, персоніфікація, метонімія, синекдоха, перифраза, евфемізм) та стилістичних фігур (порівняння, параномазія, тавтологія, синоніми, антитеза, оксиморон, іронія). Також серед них є пестлива та згрубіла лексика, що є продуктом стилістичної деривації. У вказаних контекстах відабrevіатурні деривати виявляють позитивну або негативну конотацію та переносне значення, що свідчить про високий ступінь їх засвоєння у мовленні сучасних носіїв.

На основі лінгвокогнітивного аналізу з'ясовано роль відабrevіатурних дериватів у різних процесах: 1) заповненні мовних лакун, які виникають з появою нових організацій, явищ навколишньої дійсності, іншокультурних реалій через відсутність повноцінного відповідника (так з'явилися відабrevіатурні деривати-неологізми *зееновський*, *атовець* та ін., які відображають внутрішньополітичні процеси та є безеквівалентними в інших мовах); 2) гетеронімації, що контрастує за роллю до заповнення мовних лакун у ході неологізації української мови, оскільки спричинена необхідністю творення синонімів від нових основ поряд зі словами, що вже існують (слово *джінієсник* утворене від іншомовної абrevіатурної основи *GPS* як синонім до понять *карта*, *дороговказ*); 3) мовної економії, що, зокрема, передбачає заміну аналітичних конструкцій синтетичними формами («*як в МВФ*» має відабrevіатурну аналогію «*по-емвеефівськи*»); 4) лінгвопрагматизму, який має завдання здійснювати усвідомлюваний, мотивований і продуманий вибір чітко структурно оформлених мовних одиниць, зокрема у формі перформативних одиниць (*отегізація*, замість «реформування районів на ОТГ у ході політики децентралізації 2015-2020 років»); 5) мовного пуризму, що полягає в можливості виявити малопомітні раніше словотвірні норми й систематизувати

узуальні та неузуальні словотворчі засоби, притаманні українській мові, для утворення відабредіатурних дериватів; 6) ампліфікації синтаксичних структур для стилістичного ефекту градації («це стосується не лише нас, а й «чорнобильців», атовців, оосівців ...»); 7) міжмовної диференціації: у системі української мови афіксальним способом утворюють назви осіб чи ознаки, які, наприклад, в англійській мові виражаються синтагматичною конструкцією, що й відображає відмінності в розвитку й особливих рисах мов.

Аналіз текстів різних стилів переконує в тому, що відабредіатурне словотворення має високу динаміку протягом 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. Існують численні чинники, що сприяють цьому процесу й реалізації відабредіатурних дериватів з-поміж усіх дериваційно можливих самостійних частин мови. Вироблені рекомендації правопису та морфемної структури досліджуваних одиниць сприятимуть дотриманню норм сучасної української мови.

Теоретичні та практичні результати дослідження апробовано на 3 наукових конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Динамічні процеси в лексиці і граматиці слов'янських мов» (10-11.11.2022 р., м. Умань); Міжнародна наукова конференція на пошану доктора філологічних наук, професора Городенської Катерини Григорівни (23-24.11.2023 р., м. Київ); IV Міжнародна науково-практична конференція «Науковий вектор розвитку різних сфер: реальність і перспективи» (20.12.2024, м. Вінниця, м. Відень) та в 4 одноосібних статтях, з яких 3 опубліковано в наукових виданнях України, затверджених МОН як фахові, 1 стаття – в закордонному виданні, яке індексується в наукометричній базі Scopus.

Ключові слова: українська мова, частина мови, мовні засоби, неологізм, лексема, лексико-семантична група, словосполучення, власна назва, абредіатура, ВАД (відабредіатурний дериват), словотворення (деривація), словотвірна модель, морфологічний словотвір, семантична деривація, полісемія, метафоризація, літературна норма, нормотворче вирівнювання,

мовна економія, частота вживання, функційний стиль української мови, медійний дискурс, стилістична фігура, лінгвокогнітивний вимір, аксіологічні засоби.

ABSTRACT

Olha Voronina. The abbreviative derivatives of the Ukrainian language of the 90s years of the 20th century – first quarter of the 21st century: structure, semantic, function, cognitive aspects. – Qualifying manuscript.

Dissertation is submitted for obtaining Doctor of Philosophy Degree, the field of 03 Humanities, specialty 035 Philology. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2026.

Dissertation presents the first comprehensive study and systematic analysis of affixal abbreviative derivatives of the Ukrainian language of the 1990s – the first quarter of the 21st century. A dictionary of abbreviations and abbreviative derivatives has been compiled as a result of the study.

The need to understand the history of formation, semantic dynamics, functioning, and intensity of manifestation of abbreviative derivatives during the period of Ukraine's formation as an independent state with a single state Ukrainian language, the democratisation of public life, and the liberalisation of the linguistic norm of the Ukrainian language determined the relevance of the study. The issue of the formation, structure, spelling, and functioning of abbreviative derivatives became relevant in Ukrainian linguistics precisely during the period under study due to the intensification of the occurrence of neologisms formed from abbreviative bases.

The scientific novelty of the dissertation is that the abbreviative derivatives of the 1990s – the first quarter of the 21st century have been systematised for the first time as a dynamic phenomenon; the term ABD (abbreviation-based derivative) has been introduced; a grouping of these derivatives by parts of speech and structural-semantic properties has been developed; the sources and factors of the development

of abbreviation-based word formation in the specified time period have been studied; ways of normative alignment of existing abbreviation-based derivatives in the speech of Ukrainian language speakers have been proposed; the role of linguistic-cognitive processes in the emergence of the units under study has been outlined; and a register of abbreviation derivatives has been compiled for the first time.

The results and theoretical statements of the dissertation have practical value for the study of abbreviative derivatives in further scientific studies of word formation, morphemics, lexicology, semasiology, cognitive linguistics, and linguostylistics. The research materials can be used in language didactics (courses such as “Media Linguistics”, “Ukrainian Language in Applied Aspects”, “General Linguistics”, “Lexicology and Phraseology of the Ukrainian Language: Practice of Word Use”, “Morphology of the Ukrainian Language: Orthographic Norms”, “Stylistics of Modern Ukrainian and English Languages: Stylistic Norms”, “Sociolinguistics”, “Psycholinguistics”, “Comparative Lexicology and Grammar”, “Political Linguistics”, “Modern Ukrainian Language”, etc.), as well as in lexicographical practice (compiling explanatory, orthographic, etymological, encyclopaedic dictionaries, foreign language vocabulary dictionaries, and dictionaries of lexical and word-formation innovations in modern Ukrainian).

The dissertation analyses the fact that the occurrence of abbreviations dates back to ancient times; these units have been found in all periods of human written activity, but a significant increase in the formation of such abbreviations occurred at the beginning of the 20th century with the collapse of empires and the formation of new bureaucratic states, which subsequently led to the formation of derivative units from abbreviation bases.

Affixal abbreviative derivatives have the same structure and scope of functioning as other words in the Ukrainian language and are formed on the basis of traditional root morphemes. The spelling of abbreviation roots in suffixal and prefix-suffixal abbreviative derivatives occurs on the same level as other parts of the word in accordance with the pronunciation of the abbreviation (phonetic, letter, or letter-phonetic). The addition of interfixes for orthoepic purposes during word formation

is characteristic of most of these words. The interfixes most often require normative alignment, since some of them are borrowed from other languages (especially “-*ui-*”) and are not characteristic of Ukrainian.

The volume of abbreviative derivatives in the dissertation is 800 variant and invariant words, formed from 248 abbreviative bases and selected for research by the method of targeted selection. A part-of-speech analysis of the selected vocabulary showed that nouns (49% of all selected derivatives) and adjectives (39%) are most frequently formed, and less often verbal (5%) and adverbial (7%) abbreviative derivatives, since the function of the abbreviations is nominative. It should be noted that verbal and adverbial derivatives of abbreviations are almost never mentioned in other linguistic studies.

The structural analysis of ADs shows that their formation mostly involves suffixes, often accompanied by interfixes for convenient pronunciation, the selection of which was justified in the dissertation. The peculiarities of writing root morphemes of suffixal abbreviative derivatives have been determined: they should be written on the same level as other parts of the word in accordance with the pronunciation of the abbreviation.

The following morphological (lexical and semantic) groups of abbreviative derivatives were identified, each with corresponding word-formation models: nouns (names of persons, names of abstract concepts, names of tangible objects, and process names); adjectives (adjectives expressing a characteristic in relation to specific non-creature concepts; adjectives expressing a characteristic in relation to institutions, formations, groups, or private entities; adjectives expressing a characteristic in relation to state entities, state or international organisations, and political parties; adjectives expressing a characteristic in relation to processes, phenomena, and abstract concepts; and adjectives expressing a characteristic in relation to persons); verbs (indefinite form, participle, adverbial, and impersonal forms with *-HO*, *-MO*); and adverbs (of action and attributive). All word-formation devices currently used in Ukrainian for forming ADs are systematised in Annex B of this dissertation.

The extracted abbreviative derivatives are used in texts of the following functional styles of the Ukrainian language: most frequently in publicistic (articles in newspapers, magazines, online publications, blogs) and oratorical styles (posts and comments on social networks, comments on forums), as well as in literary (essays by I. Nizovoy, a story by M. Pavlenko, novels by Lyuko Dashvar, M. Adamenko, N. Dolyak, V. Paska, lyrical works, translations of foreign works from 2007 to 2023), scientific (scholarly articles, dissertation abstracts), and official-business styles (minutes of homeowners association (HOA; Ukrainian: OSBB) meetings).

In addition to abbreviative derivatives as neologisms that are a result of morphological word formation, neologistic semes have been identified that occurred as a result of semantic derivation and are realised in the composition of tropes (epithet, metaphor, personification, metonymy, synecdoche, periphrasis, and euphemism) and stylistic figures (comparison, paronomasia, tautology, synonymy, antithesis, oxymoron, and irony). Among them, there is also diminutive and coarse vocabulary, which is a product of stylistic derivation. In the above contexts, abbreviative derivatives have positive or negative connotations and figurative meanings, which indicates a high degree of their assimilation into the speech of modern speakers.

Based on linguistic and cognitive analysis, the role of abbreviative derivatives in various processes has been identified: 1) filling linguistic gaps that arise with the occurrence of new organisations, phenomena of the surrounding reality, and other cultural realities due to the lack of a full-fledged equivalent (for example, abbreviative derivatives “зееновський” and “атовець”, which reflect internal political processes and have no equivalents in other languages); 2) heteronymisation, which contrasts in its role with filling linguistic gaps in the process of neologisation of the Ukrainian language, as it is caused by the need to create synonyms from new bases alongside existing words (the word “джінієсник” is formed from the foreign-language abbreviation GPS); 3) linguistic economy, which, in particular, involves replacing analytical constructions with synthetic forms (for example, “як в МВФ”

has the abbreviative analogy “*но-емвеефіівськи*”); 4) linguistic pragmatism, which aims to make conscious, motivated, and thoughtful choices of clearly structured linguistic units, in particular in the form of performative units (“*омегізація*” instead of “reform of districts into United territorial community (UTC; Ukr. ОТГ) in the course of the 2015–2020 decentralisation policy”); 5) linguistic purism, which consists in the ability to identify previously inconspicuous word-formation norms and systematise the usual and unusual word-formation means characteristic of the Ukrainian language to form abbreviative derivatives; 6) amplification of syntactic structures for the stylistic effect of gradation (“*це стосується не лише нас, а й «чорнобильців», атовців, оосівців ...*”); 7) interlingual differentiation: in the Ukrainian language system, names of persons or features are expressed in an affixal way, whereas in English they are often expressed by syntagmatic constructions, which reflects differences in the development and specific features of the languages.

The analysis of texts belonging to different styles demonstrates that abbreviation-based word formation has shown high dynamism from the 1990s to the first quarter of the 21st century. Numerous factors contribute to this process and to the realisation of abbreviative derivatives across all derivationally possible independent parts of speech. The developed recommendations concerning the orthography and morphemic structure of the examined units will help ensure compliance with the norms of modern Ukrainian language.

The theoretical and practical results of the research have been presented at three academic conferences: the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation “Dynamic Processes in the Vocabulary and Grammar of Slavic Languages” (November 10–11, 2022, Uman); the International Scientific Conference in Honor of Doctor of Philology, Professor Kateryna Hryhorivna Horodenska (November 23–24, 2023, Kyiv); and the 4th International Scientific and Practical Conference “Scientific Vector of Development in Various Fields: Reality and Prospects” (December 20, 2024, Vinnytsia and Vienna). The findings have also been reflected in four single-authored articles, three of which were published in Ukrainian academic journals approved by the Ministry of

Education and Science of Ukraine as professional publications, and one in a foreign journal indexed in the Scopus scientometric database.

Keywords: Ukrainian language, part of speech, linguistic means, neologism, lexeme, lexical-semantic group, phrase, proper noun, abbreviation, ABD (abbreviation-based derivative) / AD (abbreviative derivative), word formation (derivation), word formation model, morphological word formation, semantic derivation, polysemy, metaphorisation, literary norm, normative alignment, linguistic economy, frequency of use, functional style of the Ukrainian language, media discourse, stylistic figure, linguocognitive dimension, axiological means.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці у фахових виданнях України

1. Вороніна О. О. Соціолінгвістичні тенденції відаббревіатурного словотворення новотворів-назв осіб за родом їхньої діяльності перших десятиліть ХХІ століття. *Мовознавчий вісник* : збірник наукових праць. 2024. Вип. 36. С. 62-69. URL: <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/5204> (DOI: <https://doi.org/10.31651/2226-4388-2024-36-62-69>).

2. Вороніна О. О. Відаббревіатурні прислівники української мови як засоби мовної економії в мережевій комунікації першої чверті ХХІ століття. *Folia Philologica*. 2024. 8. С. 10-15. URL: <https://foliaphilologica.uni.kyiv.ua/index.php/foliaphilologica/issue/view/8> (DOI: <https://doi.org/10.17721/folia.philologica/2024/8>).

3. Вороніна О. Відаббревіатурні деривати української мови як засоби пейоративної конотації в текстах 90-х років ХХ століття – першої чверті ХХІ століття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. Вип. 2(38), жовтень 2025. С. 45-50. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/article/view/367> (DOI: 10.17721/1728-2659.2025.38.06).

Наукові праці в закордонних виданнях

4. Вороніна О. О. Відабревіатурні деривати в контексті лібералізації мовних норм в Україні: соціолінгвістичний і лінгвостилістичний виміри. *Slavia Orientalis*. 2024. Том LXXIII, № 3. С. 177-189. URL: <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/152647/edition/134102/content> (DOI: 10.24425/slo.2024.152647).

Наукові праці в матеріалах конференцій

5. Вороніна О. О. Новітні тенденції у словотворі: творення прикметників від ініціальних аббревіатур у XXI сторіччі. *Грамматичний портрет української мови у XXI сторіччі: збірник тез наукових доповідей учасників Міжнародної наукової конференції на пошану доктора філологічних наук, професора Городенської Катерини Григорівни (23-24.11.2023 р., м. Київ)*. С. 153-155. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Gramatychnyj-portret.pdf>

6. Вороніна О. О. Заповнення мовних лакун шляхом відабревіатурного словотворення. *Грааль науки: за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Науковий вектор розвитку різних сфер: реальність і перспективи» (20.12.2024, м. Вінниця, м. Відень)*. 2024. № 47. С. 602-604. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/20.12.2024> (DOI: 10.36074/grail-of-science.20.12.2024.086)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА ПОЗНАЧЕНЬ	17
ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АБРЕВІАТУР ЯК ЛІНГВІСТИЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА МОТИВУВАЛЬНИХ ОСНОВ	25
1.1. Історія становлення абревіатур	25
1.2. Абревіація як окремий спосіб словотворення	28
1.3. Лексико-семантична природа абревіатур.....	29
1.4. Класифікація абревіатур.....	31
1.5. Граматичні категорії та лексикалізація абревіатур	34
1.6. Методологія вилучення та лінгвістичного аналізу відабревіатурних дериватів	36
Висновки до Розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДАБРЕВІАТУРНИХ ДЕРИВАТИВ 90-Х РОКІВ ХХ СТ. – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.....	42
2.1. Динаміка відабревіатурного словотворення у 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ століття	42
2.2. Принципи правопису кореневої морфемі відабревіатурних дериватів	44
2.3. Конструктивна функція інтерфіксів у процесі суфіксації відабревіатурних дериватів.....	48
2.4. Префікси як універсальні словотворчі засоби відабревіатурних дериватів різних частин мови.....	53
2.5. Лексико-семантичні групи та словотвірні моделі відабревіатурних іменників	54
2.5.1 Назви осіб	55
2.5.2. Назви абстрактних понять	63
2.5.3. Назви конкретних понять-неістот	65

2.5.4. Назви процесів	67
2.6. Розряди за значенням, лексико-семантичні групи та словотвірні моделі відаббревіатурних прикметників.....	69
2.6.1. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот	71
2.6.2. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень.....	73
2.6.3. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій....	75
2.6.4. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо дій, процесів, явищ та абстрактних понять	79
2.6.5. Прикметники, що виражають ознаку щодо осіб	81
2.7. Форми та словотвірні моделі відаббревіатурних дієслів.....	82
2.8. Структурно-семантичні типи відаббревіатурних прислівників.....	87
2.8.1. Прислівники способу дії	88
2.8.2. Атрибутивні прислівники	89
Висновки до Розділу 2	90
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІЙНІ ТА КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДАБРЕВІАТУРНИХ ДЕРИВАТИВ	93
3.1. Лінгвостилістичний аналіз відаббревіатурних дериватів.....	93
3.2. Функційні вияви відаббревіатурних дериватів у складі тропів та стилістичних фігур.....	110
3.3. Роль відаббревіатурних дериватів у лінгвокогнітивному вимірі.....	137
Висновки до Розділу 3	149
ВИСНОВКИ	152
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	158
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	172
ДОДАТКИ.....	185
Додаток А. Реєстр аббревіатур та відаббревіатурних дериватів української мови, укладений за результатами репрезентативного цільового добору ..	185

Додаток Б. Репрезентація основних словотворчих засобів відабrevіатурних дериватів української мови	255
--	-----

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА ПОЗНАЧЕНЬ

англ. – англійська мова

ВАД – відабrevіатурний дериват

вар. – варіативний дериват

ВЗ – «Високий замок»

ДД – «Дурдом» (сайт)

див. – дивіться

ДТ – «Дзеркало тижня»

ІГ – соціальна мережа «Інстаграм»

інвар. – інваріантний дериват

ком.-д. – коментар користувача допису в соціальній мережі

ком.-с. – коментар користувача на сайті

ком.-ф. – коментар користувача на форумі

ЛА – «ЛітАкцент»

ЛУ – «Літературна Україна»

нім. – німецька мова

ПБО – «Податки і бухгалтерський облік»

ПіК – «Політика і культура»

ред. – редагуймо зазначені лексеми відповідно до норм уживання словотворчих засобів

РС – Радіо «Свобода»

тр. – транслітерація

укр. – українська мова

УМ – «Україна молода»

УП – «Українська правда»

УТ – «Український тиждень»

ФБ – фейсбук

фр. – французька мова

Х – соціальна мережа «Х» (раніше відома як соціальна мережа «Твіттер»)

ВСТУП

Упродовж останніх десятиліть спостерігається кілька істотних процесів у лексичній системі української мови. По-перше, розширюються групи номінацій, в основі яких лежать втрачені протягом минулого століття граматичні форми та лексичні одиниці. По-друге, словниковий склад української мови поповнюється запозиченнями та дериватами, утвореними з раніше непродуктивних твірних основ. Це зумовлено такими екстралінгвальними чинниками: розширенням комунікативної функції української мови після відновлення незалежності України 1991 р., тобто залученням української мови до всіх сфер суспільного життя; наданням українській мові статусу єдиної державної мови титульної нації 1996 р.; розвитком мережевих технологій (у лютому 1993 р. відбулося перше пряме включення України в глобальну мережу «Інтернет», а станом на 2025 р. усі ми активно користуємося онлайн-засобами комунікації). Саме в 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст. з'являлися численні нові назви, які для зручності в документообігу й онлайн-комунікації позначали аббревіатурами, що також сприяло активізації утворення малопродуктивних раніше неологізмів – відаббревіатурних дериватів.

Зауважимо, що відаббревіатурні деривати різноаспектно досліджувалися багатьма вченими.

Аналізуючи від кількох до кількадесятьох відаббревіатурних дериватів, мовознавці висвітлювали в наукових статтях окремі особливості ВАД: О. Зайцева (морфологічний, орфографічний, морфемний, словотвірний аспекти) [41], Н. Левун (розглянуто аббревіатури як твірні основи без подальшого їх аналізу) [64], М. Навальна (основа дослідження – словотвірні та морфологічні особливості) [77], [78], Л. Пена (наведено один приклад з акцентом на його графічному оформленні) [88], Ю. Романюк (словотвірний та морфологічний аспекти) [99], М. Сердюк (морфологічні особливості та роль інтерфіксів) [104], Л. Соболев (стилістичний аспект) [108], О. Тур (специфіка творення відаббревіатурних прикметників та особливостей використання їх у

всіх функційних стилях) [118], Н. Хрустик (досліджено словотвірні особливості) [127], (морфемні структурні одиниці) [128] та ін.

Виявлення явища відабrevіатурного словотворення здійснено в дисертаціях О. Девальєр (з погляду утвердження їх дериваційних можливостей) [33], Л. Кислюк (деякі слова з їх конотаціями згадано як оказіональні номінативні одиниці) [48].

Методологічну цінність щодо теми дисертації становлять також монографії. К. Городенська [26] та О. Тараненко [115] розглядають відабrevіатурні деривати як активну частину лексики української мови та обґрунтовують морфонологічні, словотвірні та орфографічні норми їх уживання. Ж. Колоїз згадує деривати, утворені від абrevіатурної основи як приклади неузвального словотворення [59].

Репрезентували відабrevіатурні деривати в словниках сучасної лексики (лексико-словотвірних інновацій) Г. Віняр та Л. Шпачук [15], А. Нелюба та Є. Редько [82], з притаманними їм у першоджерелах афіксами, без нормотворчого вирівнювання.

Аналіз лексичних, структурно-семантичних, функційних та когнітивних змін української мови, здійснений, зокрема, на основі згаданих вище студій, актуалізує потребу поглибленого дослідження окремих аспектів розвитку лексики, встановлення реєстру змін словникового складу, з'ясування аспектів і чинників зафіксованих новацій.

Актуальність теми дослідження. Утворення відабrevіатурних іменників, прикметників, дієслів, прислівників відбувається «хаотично»: до однакових основ мовці додають різні афікси, часом зростаючи форми слів, що є небажаним явищем для української мови й потребує ретельного аналізу з метою нормотворчого вирівнювання. Зауважимо, що явище абrevіації є відносно новим для української мови, оскільки розвинулося в кінці XIX – на початку XX століття, коли абrevіатури та похідні одиниці заповнили публіцистичний та офіційно-діловий простори. Активність їхнього використання не спадала впродовж XX ст., а традиція називати управлінські

установи абревіатурами або відабревіатурними дериватами усталилася як в Україні, так і в більшості іноземних держав. Досліджуваний період особливий для творення похідних відабревіатурних одиниць тим, що в цей час відбувалося становлення незалежної України, вільної від цензури, сприятливої для творчості. Безперервно зростала роль соціальних мереж, а отже, і публічного обміну думками. Тому на активізацію відабревіатурної деривації вплинули як екстралінгвальні, так й інтралінгвальні чинники. У зв'язку з динамікою появи, дослідження відабревіатурних дериватів української мови має стати предметом розгорнутої наукової студії, що й зумовлює актуальність роботи, її теоретичну та практичну цінність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Модернізація суспільного розвитку України в умовах світових процесів глобалізації».

Метою дослідження є виявлення структурних, семантичних, функційних, когнітивних особливостей відабревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. У процесі дослідження постає необхідність нормотворчого вирівнювання словотвірних моделей на сучасному етапі розвитку української мови в межах відабревіатурних дериватів.

Реалізація окресленої мети зумовила необхідність розв'язання таких **завдань**:

- 1) узагальнити сучасні теоретико-методологічні засади дослідження абревіації й відабревіатурних дериватів;
- 2) з'ясувати структурно-семантичні особливості відабревіатурних дериватів;
- 3) класифікувати лексико-семантичні групи відабревіатурних дериватів 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст.;
- 4) визначити типові словотвірні моделі та продуктивні словотворчі засоби відабревіатурних дериватів досліджуваного періоду;

- 5) укласти реєстр абревіатур та вилучених відабревіатурних дериватів;
- 6) описати функційні вияви відабревіатурних дериватів та роль їх у лінгвокогнітивному вимірі.

Об'єкт вивчення – інваріантні та варіантні відабревіатурні деривати в текстах різних функційних стилів української мови.

Предмет дослідження – структурні, семантичні, функційні, когнітивні особливості відабревіатурних дериватів.

Матеріалом студювання слугували:

1) спеціально укладений реєстр абревіатур, відабревіатурних дериватів та речень, у яких відабревіатурні деривати були виявлені методом цільового добору із текстів 1990-2025 р. таких стилів:

- публіцистичного (статті газет, журналів, інтернет-видань, блогів),
 - розмовного (дописи та коментарі в соціальних мережах, коментарі на форумах),
 - художнього (есеї І. Низового, повість М. Павленко, романи Люко Дашвар, М. Адаменка, Н. Доляк, В. Паська, ліричні твори, переклади іноземних творів 2007-2023 р.),
 - наукового (літературознавчі статті, автореферат дисертації)
 - офіційного-ділового (протокол зборів ОСББ);
- 2) інформація словників сучасної лексики, орфографічного, тлумачного, морфемного словників;
- 3) дослідження лінгвістів (наукові статті, монографії, дисертації).

Методи дослідження. Специфіка об'єкта й окреслені завдання зумовили застосування загальнонаукових (*індукція, дедукція, аналіз, синтез* для узагальнення результатів дослідження дібраних ВАД від одиничного випадку до спільних структурних, лексико-семантичних, стилістичних особливостей) і спеціальних лінгвістичних методів і прийомів. Як основні методи едиції в дисертаційному дослідженні використано: *метод репрезентативного цільового добору* та *лінгвостатистичного експерименту* для добору фактичного матеріалу; *описовий метод* (для вивчення

відабревіатурних дериватів у структурному, семантичному, функційному, когнітивному аспектах); *метод кількісних підрахунків* (з метою виявлення частоти вживання відабревіатурних дериватів та їх структурних, семантичних, функційних, когнітивних особливостей); *структурний метод* (з метою структурної систематизації ВАД за словотворчими засобами); *стилістичний аналіз* (з метою виявлення смислових відтінків відабревіатурних дериватів в мікроконтексті); *методи компонентного аналізу, перифразування, контекстного аналізу та дискурс-аналізу* (для дослідження семантики та лінгвокогнітивних особливостей відабревіатурних дериватів); *зіставний метод* (спрямований на виявлення відмінних рис знакової форми вираження мовних елементів в українській та англійській мовах).

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві системно досліджено відабревіатурні деривати на морфемному, лексичному, морфологічному, стилістичному та синтагматичному рівнях; обґрунтовано словотвірні норми та методи нормотворчого вирівнювання; створено реєстр абревіатур та відабревіатурних дериватів, а також перелік основних словотворчих засобів для їхнього творення.

Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні вивчення відабревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст., що сприятиме ґрунтовному пізнанню структурної, семантичної, функційної, когнітивної специфіки їх; слугуватиме основою для подальших наукових пошуків у галузі відабревіатурного морфологічного, семантичного та стилістичного словотворення, лексикології та стилістики сучасної української мови; стане науковим підґрунтям у наступних дослідженнях інших структурних і семантичних типів відабревіатурних дериватів-неологізмів.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання варіантних та інваріантних відабревіатурних дериватів для укладання словників сучасної української літературної мови та застосування запропонованих методик дослідження відабревіатурних

дериватів для подальшого вивчення їх динаміки. Результати та узагальнення, теоретичні положення дисертації будуть цінними під час дослідження відабредіатурних дериватів у подальших наукових студіях у галузі словотвору, морфеміки, лексикології, семасіології, когнітивної лінгвістики, лінгвостилістики; матеріали дослідження можуть бути використані в лінгводидактиці (курси «Медіалінгвістика», «Українська мова в прикладних аспектах», «Загальне мовознавство», «Лексикологія і фразеологія СУМ: практика слововживання», «Морфологія СУМ: орфографічні норми», «Стилїстика сучасних української та англійської мов: стилїстичні норми», «Соціолінгвістика», «Психолінгвістика», «Порівняльна лексикологія та граматика», «Полїтична лінгвістика», «Сучасна українська мова» тощо); у лексикографічній практиці (укладання тлумачних, орфографічних, етимологічних, енциклопедичних словників, іншомовної лексики, лексико-словотвірних інновацій сучасної української мови).

Дисертацію виконано на матеріалі української мови. Дослідження побудоване на обґрунтуванні авторської концепції щодо структурних, семантичних, функційних, когнітивних аспектів відабредіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст.

Особистий внесок здобувача полягає у вилученні з різних джерел та системному аналізі відабредіатурних дериватів української мови (поділ на частини мови, виокремлення лексико-семантичних груп, визначення структури та словотвірних норм, виявлення функційних та когнітивних аспектів уживання), доборі теоретичних засад дослідження та методів. Дисертаційна робота й опубліковані статті та тези, у яких викладено основні положення наукової розвідки, виконано самостійно та належать особисто авторові. Результати розвідки опубліковано в наукових фахових виданнях без співавторства.

Апробація матеріалів дисертації. Найважливіші теоретичні та практичні результати дослідження апробовано на наукових конференціях, а саме: Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

«Динамічні процеси в лексиці і граматиці слов'янських мов»

(10-11.11.2022 р., м. Умань); Міжнародна наукова конференція на пошану доктора філологічних наук, професора Городенської Катерини Григорівни (23-24.11.2023 р., м. Київ); IV Міжнародна науково-практична конференція «Науковий вектор розвитку різних сфер: реальність і перспективи» (20.12.2024, м. Вінниця, м. Відень).

Дисертацію обговорено на засіданні кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Світлана Павлівна Гриценко 29.12.2025 р.

Публікації. Теоретичні положення та практичні результати дисертаційної розвідки висвітлено в 6 одноосібних публікаціях, із яких 3 – у затверджених наукових фахових виданнях України, 1 – в іноземному виданні, що входить до наукометричної бази Scopus (Польща), 2 – тези всеукраїнської та міжнародної конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який налічує 144 позиції, списку джерел ілюстративного матеріалу та 2 додатків (Додаток А. Реєстр аббревіатур та відаббревіатурних дериватів української мови; Додаток Б. Репрезентація основних словотворчих засобів відаббревіатурних дериватів української мови). Загальний обсяг роботи становить 255 сторінок, із яких основного тексту – 139 сторінок, додатки нараховують 71 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АБРЕВІАТУР ЯК ЛІНГВІСТИЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА МОТИВУВАЛЬНИХ ОСНОВ

1.1. Історія становлення абревіатур

Поява абревіатур сягає епохи античності. У VI ст. до н. е. ці одиниці вже були у вжитку для скорочення тексту, підтвердження чого можна знайти в текстах Біблії. Також, згідно з дослідженнями О. Девальєр, на черепиці Херсонесу, що датується вченими II–III ст., виявлено клеймо з абревіатурою [33, с. 10].

Подальші археологічні знахідки періодично фіксують скорочення, подібні до абревіації. У пам'ятках періоду Руси-України їх виявили на стінах Софії Київської (XI століття), також пізніше, в епоху Середньовіччя, вони виявлені на монетах, гербах [52, с. 90-92].

Окрім того, здавна «абревіатури застосовували як мнемонічний прийом для запам'ятовування інформації значного обсягу, наприклад, ініціальна абревіатура *SALIGIA*, датована XIV століттям, містить перші літери слів, що позначають сім тяжких гріхів» [33, с. 11].

Згодом скороченню піддавали імена людей і цю традицію поширили в літературі (тобто чи не найперших, крім релігійних, писемних текстах).

У періоди активізації державотворення, що є складною системою установ і посад, з розвитком ділового спілкування, появою реклами тексти все частіше потребували скорочення мовних засобів.

Зрештою, на активізацію творення абревіатур та похідних одиниць в українській мові протягом 90-х років XX ст. – першої чверті XXI ст. вплинули такі суспільно-політичні процеси:

- 1) проголошення незалежності в 1991 р., унаслідок чого відбувся другий за одне століття «абревіатуротвірний бум»: заснування або реформування державних інституцій, перехід до багатопартійної політичної системи

потребували системних скорочень. Тому на місці однієї аббревіатури *КПУ** протягом 90-х рр. ХХ ст. – першої чверті ХХІ століття з'явилася велика кількість назв партій, утворених переважно способом аббревіації, наприклад: *СДПУ, УНСО, БЮТ, БПП, УДАР, ЄС, ПР* тощо (за цей період в Україні було зареєстровано щонайменше 365 партій) [14];

2) проголошення української мови єдиною державною мовою: «Прийнята 28 червня 1996 року Конституція України у статті 10 проголосила українську мову єдиною державною мовою в Україні, що дозволяє зараховувати її до засадничих конституційних цінностей» як мову титульної нації [5, с. 40]. Це зумовило обов'язковий, для декого «вимушений», ужиток української мови в усіх суспільних сферах, а отже, творення й аббревіатур і, як наслідок, відаббревіатурних дериватів на позначення організацій, структур, явищ та процесів;

3) розвиток технологій та зростання їхньої ролі в суспільному житті: у 90-ті роки ХХ ст. інтернет щойно з'явився на території України, а за наступні три десятиліття зумовив глобалізаційні та інтернаціоналізаційні мовні процеси, оскільки з'явилася не обмежена ні часом, ні відстанню комунікація. Так з'явилися іншомовні аббревіатури (і загальноживані, і стилістично марковані): *IT, ROFL* тощо, які стали транслітерованими запозиченнями в українській мові;

4) російсько-українська війна, що почалася 2014 р. й триває досі, мала два визначальні чинники впливу на активне творення аббревіатур: 1) українізація двомовного населення України (більше носіїв мови – жвавіше словотворення) та 2) поява нових суб'єктів (*ВПО*), об'єктів (*БПЛА, атакамс*), структур (*TOT, OVA*), процесів (*АТО, ССО*) тощо.

З-поміж дібраних для нашого дослідження аббревіатур найдавнішими є *ККД* (1824 р. – перша здогадка С. Карно про існування особливого принципу,

* Розшифрування цієї аббревіатури, як і всіх інших, ужитих у тексті дисертації, міститься в Додатку А. Реєстр аббревіатур та відаббревіатурних дериватів

що визначає закономірності перетворення тепла в роботу й відкриття величини цього ефекту) та *МОК* (1894 р. – дата заснування). Наймолодшими аббревіатурами є *ООС* (комплекс військових структур та заходів в Україні під час російсько-української війни, початок операції об'єднаних сил – 30.04.2018 р.) та *ГР* (спосіб оцінювання учнів у середній школі, уперше вжитий в законодавчих документах та введений в роботу 2024 р.).

З-поміж дібраних твірних основ для ВАД 35 аббревіатур, що становлять 14 % від загальної кількості, є транслітерованими (запозиченими з англійської, німецької, польської, французької мов без перекладу, політерно). До них належать назви технічних явищ, новітніх процесів, міжнародних організацій та приватних компаній. Запозичення цих аббревіатур саме таким способом пов'язане або з обмеженням їх функціонуванням, або з необхідністю використовувати їх переважно на міжнародній арені, де вони мають бути зрозуміли носіям різних мов. Це природно для лексем, які не набувають національного забарвлення або не стають широко вживаними в різних стилях більшістю носіїв мови.

Окрім зазначених причин активізації появи аббревіатур в українській мові, існують ще численні процеси, у яких аббревіатури необхідні як ресурси з метою економії мовних засобів. Наприклад, в економіці послуговуються поняттям *тикерні символи* – «скорочені назви термінів (акцій, облігацій, індексів), які застосовуються в процесі обміну інформацією. Вони використовуються для того, щоб постійно не друкувати повну назву цінних паперів чи інших предметів торгівлі в документах, адже найчастіше потрібно заповнювати їх дуже швидко. Аналіз тикерних символів показує, що до їх складу входить від однієї до шести літер» [75, с. 223-224]. До тикерних можуть належати ініціальні аббревіатури, наприклад: *IBM, BTC (BiTiCi – Bitcoin)*. Зауважимо, що тикери серед аббревіатур, утворених у системі української мови, потребують додаткового ретельного дослідження.

1.2. Аббревіація як окремий спосіб словотворення

Від початку ХХ століття за незначний проміжок часу аббревіація активно розвинулася як спосіб словотвору. К. Тронь підкреслював її особливу роль, вважаючи аббревіатури словами нової структури з власним звучанням, значенням і граматичним оформленням. Він зауважує, що аббревіації охоплюють не лише іменники, а й інші частини мови, і часто слугують основою для подальшого словотвору. Крім того, К. Тронь відзначає, що аббревіацію як продуктивний словотвірний спосіб вперше було зафіксовано в Українсько-російському словнику (1953–1963) [118].

Зауважимо, що серед мовознавців немає одностайної думки щодо місця аббревіації в системі словотворення української мови.

Словотвірність аббревіації спростовує А. Нелюба, зараховуючи її до експліцитних виявів, і пропонує вважати аббревіацію «виявом окремого аброїдеографічного типу номінації»: «1) не можна співвіднести аббревіатуру й вихідну одиницю – словосполучення чи слово за структурними й семантичними ознаками; ... їх розкодовують, розшифровують, а не тлумачать; 2) немає обов'язкового співвідношення твірної і похідної основи за семантичними та структурними ознаками ..., що передусім унеможливило вираження частиномовних і граматичних значень» [80, с. 16].

Зважаючи на неоднорідність поглядів на словотвірний статус, мовознавці досліджують також чинники продукування аббревіації.

Закони економії мовних засобів та мовленнєвих зусиль привертають увагу як українських лінгвістів (А. Нелюба [80], О. Стишов [109]), так і зарубіжних (Дж. К. Зіпф [144], Л. Бавер [143]).

Трансформаційні зміни в економіці наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. були значним чинником впливу на конденсацію мовних засобів в українській мові, на думку Л. Бойченко, унаслідок чого «неупереджено оцінюючи співвідношення аббревіатурних і описових номінацій, можна говорити про науково прогнозоване поступове й неухильне завоювання аббревіатурами функціонального пріоритету» [7, с. 238].

О. Девальєр слідом за Л. Бойченко вважає, що «українські лексичні скорочення, на відміну від західноєвропейських, мали переважно соціальну спрямованість, вони утворювалися на основі складних найменувань сфери суспільно-політичних відносин. За незначний проміжок часу аббревіація стала одним із найпродуктивніших способів словотвору» [31, с. 12].

Тяжіння до написання неозапозичень одним словом, згідно з дослідженнями Н. Клименко, також є чинником, через який між синтагматичними конструкціями чи аббревіатурами, носії мови надають перевагу другому варіанту [50, с. 252].

Звернімо увагу на визначення розглянутих понять у словниках. У термінологійній енциклопедії О. Селіванова подає таке тлумачення поняття аббревіації: це «морфологічний спосіб творення слів шляхом усічення простого або компонентів складного слова чи елементів твірною словосполучення до звуків і букв, складів та інших фрагментів слів» [102, с. 8], тоді як А. Загнітко формулює його таким чином: «Абревіація – спосіб утворення іменників шляхом скорочення елементів слів, об'єднаних в одне словосполучення» [37, с. 10].

Зазначені розбіжності в поглядах фахівців спонукають до ретельного аналізу явища аббревіації з урахуванням морфемних та дериваційних особливостей аббревіатур.

1.3. Лексико-семантична природа аббревіатур

Дослідження аббревіації як форми творення нових лексичних одиниць не можливе без урахування семантичного аспекту. «За своєю природою аббревіатурна номінація передбачає узагальнення інформації, її стягнення і конденсацію. Установка на інтеграцію семантики пояснює систематичні й масові відступи в аббревіатурі від змісту й структури описової назви» [7, с. 238].

Звичний погляд на семантику слова включає, перш за все, аналіз кореневої морфеми як основного носія лексичного значення, афіксів – як структурних частин слова, що доповнюють його лексичне значення,

контексту, синтаксичних і стилістичних особливостей уживання. У цьому ключі аббревіатури особливі тим, що звичного кореня не мають. Н. Хрустик пропонує такий підхід до морфемного аналізу аббревіатур: «Аброутворення, які зазнали повної дестимологізації й опрощення морфемної структури, — синхронійно непохідні й членуються на морфеми за загальними правилами, як звичайні слова... Невідмінювані ініціальні аббревіатури, які не мають похідних утворень, на морфеми не поділяються (ПДВ). Ініціальні, почастинні аббревіатури та аббревіатури змішаного типу, які характеризуються великою частотою вживання і мають похідні утворення, складаються з аброкореня, який збігається зі словозмінною основою» [127, с. 93-94]. Отже, активне вживання аббревіатур породжує нове поняття в морфеміці – аброкорінь як різновид аброморфеми. Це означає, що аббревіатури підпорядковуються загальній закономірності виявлення лексико-семантичного значення, тобто їхній зміст і форма все одно стають зіставними.

Л. Бойко є прибічницею думки про те, що «лексичне значення слова, що розуміється як закріплене знаком відображення дійсності, є стисле, концентроване, загальновідоме знання про предмет номінації, властиве суспільству на конкретному етапі його історичного розвитку. Для визначення реального системного значення слова можна й потрібно відштовхуватися від усієї сукупності знання про предмет номінації» [7, с. 243]. Лексико-семантичний зміст слова *НАТО* в багатьох мовах впливає вже з його самої знакової системи, без потреби розшифровувати ініціали для виявлення складових, що формулюють семантику. У зв'язку з цим *НАТО* стає аброкоренем у численних відаббревіатурних похідних: *натівець / натовець, натівський / натовський, по-натівськи / по-натовськи* тощо.

А. Нелюба пропонує таке трактування лексико-семантичного перетворення й природи аббревіатури: належність одиниці до способів словотворення встановлюють, використовуючи такі поняття словотвору, як словотвірна похідність і мотивація, словотвірний тип і модель, словотвірне значення та ін. Способи словотвірної номінації завжди модельні й

передбачають формальні й/або семантичні зміни; носієм словотвірного значення й показником семантичних зрушень є переважно внутрішньослівний формальний засіб (себто корінь та афікси). На такому потрактуванні словотвірної номінації та її способів ґрунтується логічний висновок про несловотвірну природу лексико-семантичних перетворень та абрєвіації [80, с. 26-27].

У своєму дослідженні О. Девальєр дійшла висновку, що «абрєвіатури становлять лексичні одиниці принципово нової структури, які характеризуються самостійним фонетичним оформленням, усталеним лексичним значенням, граматичною структурованістю та стилістичною маркованістю. Їхнє утворення розглядається як закономірне явище мовного розвитку, а самі абрєвіатури посідають стабільне місце в лексичній системі сучасної української літературної мови» [33, с. 28-30].

Отже, незалежно від поглядів на місце абрєвіатури в словотвірній, морфемній, морфологічній та лексичній системі мови, у питанні лексико-семантичного потрактування цих одиниць визначальною є морфемна структура слова та дериваційні можливості, а отже, відабрєвіатурні деривати дають абрєвіатурі можливість посідати рівноправне місце серед інших мовних одиниць з традиційною структурою.

1.4. Класифікація абрєвіатур

Динаміка поширення абрєвіатур в українській мові в досліджуваний період зумовлює потребу вивчення та структурної класифікації абрєвіатур. Неоднорідність їх творення спричиняє різні підходи до систематизації абрєвіатур у сучасній українській мові. У дослідженні проаналізовано лише ті групування, які стосуються ініціальних абрєвіатур, оскільки саме їх використано як твірні основи ВАД.

Українське мовознавство має значні напрацювання в питанні класифікації абрєвіатур, зокрема праці К. Троня, В. Ващенко, Н. Клименко, О. Стишова, В. Горпинича, М. Плющ, О. Тур, В. Пачевої, М. Пачевої та ін.

К. Тронь представляє перші дослідження аббревіатур української мови в 1960-1970-х р. і зрештою у власній класифікації спирається на категорію роду. За його спостереженнями, існують 1) поскладові аббревіатури, що належать до чоловічого роду й II відміни іменників, бо закінчуються на приголосний (*міськвиконком* – міський виконавчий комітет); 2) частково-поскладові (*стінгазета* – стінна газета), за вживання яких означення узгоджується з останньою частиною, та 3) ініціальні (*ООН*), з родом яких виникає найбільше непорозумінь у мовців. Серед ініціальних аббревіатур К. Тронем виокремлено 2 типи: а) ініціально-літературні (не змінюються, їх граматичний рід визначається стрижневим словом: *БМВ*); б) ініціально-звукові, утворені з початкових звуків кожного слова (майже всі з кінцевим приголосним – іменники чоловічого роду, однак *ООН* з часу виникнення (1945 р.) – жіночого роду, за критерієм стрижневого слова (організація)) [119].

У працях В. Ващенко [8] та Н. Клименко [51] простежується спільний підхід у групуванні аббревіатур – за морфемною подільністю або компонентами. За другою ознакою виокремлюють ініціальні (літерні) скорочення (*ООН*), а також звукові (*загс* – Запис актів громадянського стану), складові (*колгосп* – колективне господарство) та мішані (*мопед* – мо[тоцикл] + [велоси]пед).

О. Стишов поділяє аббревіатури за дериваційними ознаками на три групи, серед яких є ініціальні з такими підгрупами: літерні, звукові, літерно-звукові та скорочення з числовими компонентами [111, с. 154, с. 159]. Окрім того, третя група, яку мовознавець називає «комбіновані аббревіатури-інновації», теж включає ініціали як складові таких аббревіатур: а) складово-ініціальних: *ДержТБ* (державне телебачення); б) звуково-складових та складово-звукових: *ТВЕл* (тепловидільний елемент); в) літерно-лексичних: *ТВ-проект* (телевізійний проєкт); г) звуково-словесних та лексемно-звукових: *РУНвіра* (Рідна українська національна віра); г) складово-звуково-літерно-словесних: *Про-ЕХРО-М-стиль*. [111, с. 160].

За класифікацією В. Горпинича, визначальними є чинники, що впливають на рід аббревіатури. Науковець поділяє ініціальні аббревіатури на такі групи: 1) літерні аббревіатури з кінцевою літерою голосного звука (*НАТО*) (невідмінювані); 2) літерні аббревіатури на приголосні літери *б, в, г, д, ж, з, к, н, т, х, ц, ч, ш*, що при читанні закінчуються голосними звуками (*БМВ – [беємве]*) (невідмінювані); 3) літерні аббревіатури на приголосні *л, м, н, р, с, ф* (*АПН – [апєєн]*); 4) звукові аббревіатури, які закінчуються буквами голосних звуків: (*МАГАТЕ – [магаєтє]*) (невідмінювані); 5) звукові ініціальні лексикалізовані аббревіатури, що не потребують розшифрування, тобто лексикалізовані (*АЗС*) [28, с. 62-63, с. 77].

О. Тур подає класифікацію ініціальних аббревіатур за їхньою структурою: літерні (утворюють лише із літер: *НБУ*), звукові (лише зі звуків: *КВЕД*), літерно-звукові (звуко-літерні) (із літер та звуків: *ГРВД*); основним чинником становлення ініціальних аббревіатур як нових слів вважає їхню «фонетичну реалізацію, що відповідає вимогам звукового оформлення слів із погляду загальноприйнятих норм сучасної української літературної мови» [121, с. 116].

Отже, хоча в дослідженнях аббревіатур простежуються спільні підстави типологізації, зокрема за морфологічною структурою та способом творення, існують відмінності в класифікації мовознавцями аббревіатур, що полягають у деталізації, кількості та специфіці виокремлених типів.

Зважаючи на принципи класифікації аббревіатур та беручи до уваги мету дисертаційної роботи – аналіз функціонування ВАД, утворених від ініціальних аббревіатур, під час дослідження ВАД та нормотворчого вирівнювання їх морфемної структури взято за основу останню з наведених класифікацій, здійснену О. Тур, у якій універсально виокремлено орфоепійні та фонетичні особливості цих граматичних одиниць.

1.5. Граматичні категорії та лексикалізація абревіатур

Абревіатури, як і структурно традиційні слова, належать до певної частини мови. Ініціальні абревіатури здебільшого є іменниками з властивими їм граматичними категоріями роду, числа й відмінка, однак кожна з них виражена своєрідно [33, с. 33].

С. Жарко, досліджуючи абревіатури як лексико-семантичні й морфологічні одиниці, дійшла висновку, що «між твірною й похідною одиницями не існує відношень зовнішньої словотвірної мотивації». Це пов'язано з тим, що «значення слова в цьому випадку не визначається через значення словосполучення, а повністю збігається з ним (*Державна автомобільна інспекція й ДАІ*)», а також «не відбувається й жодних граматичних змін (зазвичай спостерігаємо граматичну – родову – тотожність головного слова питомого словосполучення й відповідної абревіатури: *антитерористична операція – АТО*)» [36, с. 151].

За спостереженнями А. Нелюби, «деякі з абревіатур починають поступово сприйматися не як замітники словосполучення, а як звичайне кореневе слово, як лексична одиниця, чому може сприяти низка чинників: зручність, звичність вимови; занепад автономності та значущості компонентів, затемнення їхньої первісної функції; використання в складі абревіатур не наявних у мові морфем або частин із чітким морфемним стиком, а довільно вичленовуваних зі словосполучення компонентів; ізольованість повної назви від абревіатури або її незнання мовцями» [80, с. 17]. Наприклад, *НУШ*, *ЮНЕСКО*, *ЮНІСЕФ* тощо. Зручність вимови, поява флексії, набуття абревіатурами ознак іменників II відміни зумовлюють їхнє функціонування як основ, що складаються з однієї кореневої морфемі та нульової флексії в початковій формі.

Як зазначає Л. Пашинська, граматичну категорію роду ініціальних абревіатур традиційно «визначають за стрижневим словом їхніх розгорнутих назв. Відповідно до стрижневих слів, абревіатури розрізняють чоловічого, жіночого та середнього роду... : *НБУ (банк)* – чоловічого роду; *ДТП (пригода)*

– жіночого роду; *МВС (Міністерство)* – середнього роду». Так само «у деяких ініціальних аббревіатурах кінцевий звук сприймається як аналогічний звук змінюваного іменника, породжуючи при цьому потенційну нестійкість родової ознаки в процесі функціонування. Тому такі аббревіатури набувають категорії роду за зовнішніми ознаками: *НАТО, ЮНЕСКО* належать до середнього роду за аналогією до іменників *радіо, лото, казино*» [87, с. 83-84].

У словозмінному плані одні аббревіатури, зазвичай загальновідомі й частовживані, мають усталені відмінкові форми: *ВАК* – функціонує як іменник чоловічого роду з відповідними відмінковими закінченнями: *ВАКу, ВАКом, у ВАКу*; інші вживаються як невідмінювані слова: *СТБ*; або відмінюються непослідовно: за рішенням *МОЗ* / за рішенням *МОЗу* [33, с. 34]. У сучасному мовознавстві це явище (можливість відмінюватися, як іменники відповідної за морфологічними ознаками відміни) називається лексикалізацією. В «Українській мові: енциклопедії» запропоновано кілька визначень поняття «лексикалізація», з-поміж яких аббревіатури стосується таке тлумачення: «Перетворення компонента слова, словоформи чи сполучення слів на окреме слово або стійке словосполучення як еквівалент слова» [116, с. 295]. Прикметно, що серед прикладів лексикалізації у цій статті О. Тараненко не згадує аббревіатур, а в Українському правописі (2019 р.) зауважено про відмінкові закінчення аббревіатур: «При відмінюванні звукових аббревіатур на зразок *ЦУМ* закінчення пишуть малими буквами і приєднуємо до останньої букви аббревіатури без будь-якого знака (апострофа, коми): у *ЦУМі, з ЦУМу, ТЮГу, ТЮГом*» [123, с. 65].

Своєрідним різновидом лексикалізації є утворення аброморфем як самостійних слів способом усічення за зразком аббревіації, наприклад: *мікроб* (від *мікробактерія*) [126, с. 152]. Слово набуває можливості вживатися самостійно з притаманними категоріями роду, числа, відміни.

С. Горобець підкреслює, що кількість невідмінюваних іменників серед запозичених транслітерованих аббревіатур незначна, більшість із них засвідчує «варіативність за ознакою відмінюваність / невідмінюваність, причому в

офіційній мові вони стійко не відмінюються, натомість в інтернетівському мовленні виявляють неабияку активність відмінювані варіанти таких слів, що пишуться як з великої, так і з малої літери». Відмінюваність аббревіатури ще на етапі появи в мові дає підстави вважати це, як припускає дослідник, додатковим чинником швидкісної лексикалізації. Наприклад, іменник *сидиром* (*сідіром*) (від англ. CD-ROM – Compact Disc Read Only Memory) почав відмінюватися одразу з появою в українській мові: *сидирому*, *сидиромом* [24, с. 91].

На основі переважно іншомовних лексикалізованих аббревіатур з'явилося поняття *акроніми*. «Це слова, що утворюються з початкових букв виразів, які складаються з одного чи декількох слів і читаються як одне слово, наприклад, *NATO*, *UNESCO*, *AIDS*, ... так як акронім *radar* складається з частин слів *radio detecting and ranging*» [75, с. 226].

Після зіставлення лексикалізації українськомовних аббревіатур та запозичених шляхом транслітерації помітний такий когнітивний ефект: поки мовці не знають, що вони мають справу з аббревіатурою, відбувається відмінювання цього слова легко й невимушено, бо не було «заборони» на це відмінювання.

1.6. Методологія вилучення та лінгвістичного аналізу відаббревіатурних дериватів

Для досягнення мети дисертаційного дослідження, що полягає у виявленні структурних, семантичних, функційних, когнітивних особливостей відаббревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст., необхідно здійснити добір емпіричного матеріалу.

Для формування *репрезентативного цільового добору* дослідницького корпусу мовленнєвої реалізації відаббревіатурних дериватів був використаний принцип суцільного добору одиниць: перші кількадесят джерел ілюстративного матеріалу були точкою відліку й дали змогу сформулювати критерії пошуку одиниць цільового добору – морфемний склад

відабредвіатурних дериватів. Гіпотеза про те, що ВАД властива певна словотвірна модель, як методологічний інструмент заклала підвалини для подальшого визначення таких моделей, окреслення частоти вживання їх та структурних особливостей. Типові структурні елементи ВАД (морфеми) вплинули на поділ одиниць добору на лексико-семантичні групи, що дало змогу дослідити семантику. Контекст, у складі якого було вилучено ВАД, вплинув на визначення функційних та когнітивних особливостей ВАД.

Одиницею добору є слово, побудоване на основі прогнозованої словотвірної моделі від абредвіатурної мотивувальної основи, із залученням контексту його вживання. Така методологія дає можливість здійснити аналіз інтернет-джерел різних функційних стилів та жанрів, щоб встановити закономірності не лише структурні, а й семантичні, функційні та когнітивні для відабредвіатурних дериватів.

Було враховано традиційні вимоги цільового добору: репрезентативність, що визначає максимальну представленість якісних ознак (з урахуванням усіх можливих словотворчих засобів для творення відабредвіатурних дериватів) та однорідність, яка обмежує добір хронологічно (90-ті роки ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.) [103, с.112]. Кількісні показники, що забезпечують репрезентативність добору, становлять майже 800 одиниць корпусу. Це означає, що, за традиційного тлумачення репрезентативності, похибка не значна, проте «оскільки для більшості рівнів мови репрезентативність лінгвістичного корпусу на практиці не може бути оцінена задовільним чином, вибірка лінгвістичного корпусу зазвичай прагне наблизитись до абсолютної репрезентативності» [67, с. 130].

Етапи вилучення відабредвіатурних дериватів:

Перший етап – підготовчий: формування реєстру мотивувальних (твірних) основ – ініціальних абредвіатур. Для подальшого виявлення відабредвіатурних дериватів було складено реєстр із 248 абредвіатур, які мають словотвірний потенціал. Їх було виявлено з-поміж 1) загальновідомих сучасному носію української мови абредвіатур, 2) назв міжнародних

організацій, зібраних за допомогою опитувальника, що був основою лексичного матеріалу для статті «Відаббревіатурні деривати в контексті лібералізації мовних норм в Україні: соціолінгвістичний і лінгвостилістичний виміри» [19]; метою опитувальника було виявити назви (аббревіатури) міжнародних організацій, відомі пересічному носію української мови; 3) реєстру, що містить понад 5000 аббревіатур, у дисертаційному дослідженні О. Девальєр [33].

Другий етап – пошуково-аналітичний: вилучення похідних. Під час наступного етапу для кожної мотивувальної основи (аббревіатури) власноруч генерувалися гіпотетичні словотвірні моделі відаббревіатурних дериватів. Такі форми вводилися в пошукову систему «Гугл» із використанням засобів оптимізації пошукового запиту з метою виявлення реалізації відаббревіатурних дериватів у текстах різних стилів і жанрів 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. Відаббревіатурні деривати як похідні вилучалися лише у випадку, якщо були засвідчені в ситуації мовлення в складі речення. Якщо було виявлено два або більше орфографійно, граматично, семантично, стилістично однакові відаббревіатурні деривати, вилучався разом із контекстом той, що датований раніше за інші. Такий підхід зумовлений хронологічним критерієм однорідності добору.

Третій етап – документування результатів. Кожен вилучений відаббревіатурний дериват зафіксовано в реєстрі аббревіатур та відаббревіатурних дериватів української мови із зазначенням форми слова, джерела, дати вживання та вилучення, контекстуального речення. На цьому етапі одиниці добору марковані як інваріантні та варіантні: *інваріантні* мають одну словотвірну модель, *варіантні* – дві або більше (одне й те саме лексичне значення виражено в межах двох або кількох словотвірних моделей певної частини мови). Наприклад: *абеесний* – інваріантний дериват, оскільки не виявлено відносного прикметника іншої словотвірної моделі; *азеесівець* / *азеесник* – варіантні деривати, оскільки різними словотворчими засобами (суфікси *-ець* та *-ник*) виражене однакове лексичне значення іменника.

Четвертий етап – аналіз структурних, семантичних, функційних, когнітивних особливостей одиниць добору. До подальшого аналізу було включено переважно ті одиниці, що мають афіксальні засоби творення. Вилучені відабrevіатурні деривати було поділено й досліджено в другому розділі за морфологічним, структурно-семантичним та лексико-семантичним критеріями. У третьому розділі увесь добір проаналізовано за функційними та когнітивними особливостями. Методи дослідження відповідних критеріїв описано у вступі.

Особливістю добору є значна перевага одиниць, засвідчених у новинних та блогових дискурсах (547 та 141 відабrevіатурні деривати відповідно) над одиницями з художніх текстів (32 деривати). Це пояснюється такими чинниками:

- вищою словотвірною динамікою публіцистичного стилю, який у 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст. активніше за попередні періоди розвитку суспільної думки реагує на соціальні, політичні й культурні події;
- актуальністю й ситуативністю мовлення в публіцистичному та розмовному стилях, що сприяє появі неологізмів;
- перевагою стилістичної традиції в художніх текстах;
- значною різницею в обсягах текстів публіцистичного, розмовного та художнього стилів;
- ергономічністю та компресійністю текстів публіцистичного стилю як наслідком викликів сучасного світу.

Тож у дослідницькому корпусі мовленнєвої реалізації відабrevіатурних дериватів існує баланс між обсягом художніх текстів та новинних або блогових дискурсів: на один дериват художнього тексту припадало значно більше опрацьованого матеріалу, ніж для публіцистичного чи розмовного стилю. Тобто зіставлення вкладених зусиль і виявлених одиниць є контрольованим, а кількісна перевага відображає реальні словотвірні тенденції й не містить ознак спотворення добору.

Висновки до Розділу 1

Історія становлення аббревіатур показує, що усічення слів як явище з'явилося ще до нашої ери та засвідчене навіть у Біблії; у Середньовіччі ця тенденція поширювалася з появою світської літератури та активізацією товарно-грошового обміну (замість повних імен, почали зображати ініціали на монетах, а згодом і використовувати це в літературі). Коли аббревіатури почали активно з'являтися в першій половині XX століття внаслідок нових виявів державотворення та бюрократизації суспільно-політичного після розпаду імперій, мовознавці почали всебічне дослідження явища аббревіації.

Абревіація як окремий спосіб словотворення визнається не всіма мовознавцями, тривають дискусії щодо місця цього процесу в сучасній українській мові. З одного боку, аббревіатури не мають традиційної морфемної членованості, у зв'язку з чим не можна застосувати традиційний спосіб тлумачення лексеми, а семантика нового слова повністю збігається з семантикою складових твірних словосполучення. Прихильники аббревіації як одного з морфологічних способів словотворення, разом із афіксальними та основокладанням, вважають, що аброморфеми мають особливе семантичне значення – усічення основ, з яких утворюється аббревіатура, що є подібним до безафіксного способу творення слів. Отже, варто вважати, що аббревіація має місце серед морфологічних способів словотворення, оскільки аббревіатура має особливу структурну членованість, лексичне значення та стає мотивувальною основою для дериватів.

Вивчення лексико-семантичної природи аббревіатур теж залежить від статусу їх у системі словотворення в українській мові. За будь-якого підходу до цього тлумачення, визначальним є те, що на лексичне значення впливають знаки слова, з яких і формується лексичне значення. В аббревіатур пропонують виокремлювати поняття аброморфема, яка, залежно від типу аббревіатури, складається з одного чи кількох літерних знаків слова в нелексикалізованих аббревіатурах і посилається на значення усіченого слова. У лексикалізованих

абревіатурах значення зазвичай впливає з літерних знаків самого слова, разом узятих.

Зазвичай абревіатури не відмінюються та не змінюються за числами, а їхній рід залежить від стрижневого слова. Граматичні категорії лексикалізованих абревіатур функціують інакше: якщо абревіатура стає відмінюваною, рід залежить від співвіднесеності слова з іменником відповідної відміни або від зовнішньої форми запозиченої абревіатури з еквівалентами в українській мові.

Мовознавці спираються на різні принципи, класифікуючи абревіатури: вимова, будова, відмінюваність / невідмінюваність. Оскільки дослідження ВАД ґрунтується на похідних від ініціальних абревіатур, розглянуто тільки класифікації ініціальних абревіатур. Для подальших досліджень узято за основу класифікацію, яка спирається на орфоепійні особливості абревіатур. За нею, ініціальні абревіатури можна поділити на три типи: 1) звукові (вимовляємо слово звуками, як будь-яке інше слово); 2) літерні (вимовляємо відповідно до орфоепійних особливостей літер); 3) літерно-звукові (частину складових вимовляємо як звуки, частину – як літери).

За основу методології вилучення відабревіатурних дериватів визначено метод цільового добору для створення дослідницького корпусу мовленнєвої реалізації відабревіатурних дериватів, яка має характерну для репрезентативності однорідність (обмежена хронологійно: 90-ті роки ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.).

Отже, теоретико-методологійний аспект аналізу абревіатур як лінгвістичних одиниць та мотивувальних основ для відабревіатурних дериватів показав, що абревіатури є об'єктом, який активно вивчають українські мовознавці, оскільки є чимало дискусійних питань, вирішенню яких присвячене дослідження, як-от: місце абревіації серед способів словотворення, будова абревіатур, лексико-семантична природа абревіатур та їх граматичні категорії.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДАБРЕВІАТУРНИХ ДЕРИВАТИВ 90-Х РОКІВ ХХ СТ. – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.

2.1. Динаміка відабrevіатурного словотворення у 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ століття

Розвиток суспільного життя протягом 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. зумовлює відповідні процеси в мовленні. Активне утворення за допомогою абrevіатур назв структур та явищ, які з'являлися як наслідок розвитку держави, вплинуло на специфіку вживання абrevіатур: з «обережного» / формального до «сміливого» / неформального.

Н. Клименко в праці «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» зазначає: «У наш час стрімко зростає кількість абrevіатур, що виявляється у збільшенні слів цього типу в мові, перетворенні їх на твірні основи афіксальних похідних, продуктивності відомих у мові абрoоснов, тобто основ-скорочень, а також появи нових абрoоснов» [50, с. 141-142]. Таку саму тенденцію простежує й О. Девальєр у дисертаційному дослідженні, де було проаналізовано понад 5000 абrevіатур української мови станом на 2011 р. і наголошено, що «словниковий склад української літературної мови постійно поповнюється великою кількістю як абrevіатур, так і відабrevіатурних похідних, що зумовлює утворення словотвірних ланцюжків та словотвірних гнізд, вершинами яких є абrevіатури. Від абrevіатур, як від звичайних слів, утворюються похідні іменники, прикметники, прислівники, дієслова» [33, с. 34].

Суфіксація від абrevіатурної основи є основним виявом динаміки творення відабrevіатурних неологізмів. «Абrevіатури в сучасній українській мові активно реалізують свій дериваційний потенціал, що відображається в їхній здатності бути мотивувальною основою для творення різноманітних відабrevіатурних похідних за допомогою словотворчих засобів (афіксів). Як зазначає А. Нелюба, «...практично від усіх абrevіатур можуть утворюватися

похідні... Відабревіатурні слова можуть формувати цілі словотвірні ланцюжки, започатковувати відкриті словотвірні гнізда. В українській мові творення відабревіатурних похідних набуло регулярного та стійкого характеру і є одним із найважливіших джерел збагачення лексичного складу мови новими словами» [33, с. 177].

Прослідкувати динаміку відабревіатурного словотворення досліджуваного періоду вдалося на основі виявлення таких дериватів у словниках ХХ – початку ХХІ століття.

† У «Словнику українських морфем» (2001 р.) Л. Полюга представив морфемні моделі 40000 слів, зазначивши, що ініціальні аббревіатури відсутні в його реєстрі, але деякі деривати містяться. Під час аналізу виявлено, що це лише 2 слова: «оун/ів/ець» та оун/ів/ськ/ий (від ОУН) [93, с. 213].

Ю. Меженко у «Великому орфографічному словнику сучасної української мови», уперше надрукованому у 2008 р., подає 30 номінативних та ад'єктивних дериватів (вербальних та адвербіальних не виявлено), утворених від ініціальних аббревіатур, зі 150000 слів (тобто частка ВАД у словнику – 0,02 %): *бамівець, бамівський вузівець* (твірною основою є навіть не українськомовна аббревіатура ВУЗ), *емтеесівець, емтеесівський, ентеерівський, есдек, есдеківський, есер, есерка, есерівщина, есерівський, есесівець, есесівка, есесівський, жеківець, жеківський, загсівський, міжвузівський, натовець, непівський, оонівський, оунівець, оунівка, оунівський, педвузівський, пронатівський* [9].

В одинадцятитомному «Словнику української мови» 1970-1980 р. з наведених у попередніх двох абзацах слів зафіксовано втричі менше ВАД (11 лексем): *вузівець, вузівський, емтеесівець, емтеесівський, есдек, есдеківський, есесівець, есесівка, есесівський, загсівський, непівський* [107].

† Окремі положення цього підрозділу були апробовані в статті: Вороніна О. О. Соціолінгвістичні тенденції відабревіатурного словотворення новотворів-назв осіб за родом їхньої діяльності перших десятиліть ХХІ століття. *Мовознавчий вісник : збірник наукових праць*. 2024. Вип. 36. С. 62-69.

А вже словник А. Нелюби та Є. Редька «Словотворчість незалежної України 2012-2016», виданий у 2017 р., містить 95 ВАД із 5352 слів загалом, що становить 1,7 %. Деривати вилучені з текстів різних стилів: *емпешність* (розмовний), *ДНРівський* (публіцистичний) тощо та мають неоднакову будову (кореневі морфеми написано по-різному: *емпе-* та *ДНР-*) [82].

Тож на основі дослідженого фактичного матеріалу можна констатувати активізацію й поступовий розвиток відабревіатурного словотворення у 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст.

2.2. Принципи правопису кореневої морфеми відабревіатурних дериватів

Одне із ключових питань в дослідженні морфемної структури ВАД полягає у виокремленні принципів написання кореневої морфеми-аббревіатури.

Відповідно до норм Українського правопису (2019 р.), «суфіксальні утворення від звукових аббревіатур пишемо малими буквами: *о́бнівський, тю́гівець*. У префіксальних і складних словах, які пишемо разом або з дефісом, літерні та звукові аббревіатури зберігають великі букви: *УВЧ-терапі́я, НВЧ-випро́мінювання*» [124, с. 65]. Важливо зауважити, що в попередній редакції Українського правопису (2007 р.) зазначених норм не було вказано: щодо взаємодії з аббревіатурами й вичленування їх із винятково незмінних номінативних одиниць йшлося лише про деякі аспекти лексикалізації аббревіатур, як-от: «Скорочення від загальних назв, які вимовляються як звичайні слова (без вставних звуків), пишуться малими літерами: *вуз* (у *вузах*), *загс* (до *загсу*), *неп* (під час *непу*). Такі слова звичайно відмінюються. Так само відмінюються ініціальні скорочення типу *БАМ*, а їхні закінчення, що пишуться з малої літери, приєднуються до останньої літери аббревіатури без будь-якого знака (апострофа, коми): з *БАМу*, на *БАМі*, з *ВАКу*, *ВАКом*, *ТЮГу*, *ТЮГОм*» [123, с. 69-70].

Роль аббревіатур як твірних основ у словотворенні української мови в другому десятиріччі ХХІ століття привернула увагу мовознавців, що й було

відображено в Українському правописі (2019 р.), у якому було обґрунтовано правопис абревіатур. Оскільки вказано лише норми правопису суфіксальних утворень від звукових абревіатур, виникла потреба потрактування особливостей правопису абревіатури як кореневої морфеми в номінативних, ад'єктивних, вербальних та адвербіальних дериватах та виокремити універсальні норми для всіх, зокрема й для утворених префіксально-суфіксальним способом, дериватів.

Коренева морфема-абревіатура, на відміну від аброморфеми, яка, за словами Валентини та Марії Пачевих, є складником подільної абревіатури [86, с. 79], становить ініціальну абревіатуру, яка є частиною основи суфіксального чи префіксально-суфіксального ВАД і пишеться на одному рівні з іншими морфемами. Таке написання доцільно застосовувати і для звукових, і для літерних чи літерно-звукових абревіатур, що зумовлено щонайменше двома чинниками:

– хоча різне графічне оформлення кореневої й суфіксальної частин «відбиває зв'язок таких найменувань осіб із твірною абревіатурою», подібне графічне оформлення слів з однією основою не типове для української мови і може бути важливо лише на початку їх уживання [26, с. 18];

– в епоху цифровізації спілкування й процесів створення текстів різних стилів частота уживання ВАД, яка щороку зростає, сприяє написанню кореневої морфеми-абревіатури на одному рівні з афіксами, оскільки перехід від маленьких до великих літер в одному слові є технічно незручним для носіїв мови.

Спираючись на спільне в поглядах мовознавців щодо типізації абревіатур та особливостей їхньої вимови, виокремлено такі норми графічного оформлення ВАД суфіксального й префіксально-суфіксального способів творення:

1) звукові абревіатури, зважаючи на відсутність розбіжностей у написанні та вимові, уже мають затверджені Українським правописом (2019 р.) норми графічного оформлення як кореневої морфеми-абревіатури:

«Суфіксальні утворення від звукових абревіатур пишемо малими буквами: *обнівський, тюгівець*» [123, с. 65];

2) літерні й літерно-звукові абревіатури мають розбіжності між графічним оформленням та орфоепійними особливостями. Такі кореневі морфеми-абревіатури також доцільно записувати на одному рівні з суфіксами або префіксами та суфіксами. Наприклад, літерні абревіатури *МВС, ДБР, ДСНС* та багато інших як кореневі морфеми будуть мати такий запис (відповідно до вимови): *емвеес-, дебеер-, деесенес-* тощо. Літерно-звукові абревіатури, як-от: *ГРВІ, НАЗК* – як кореневі морфеми варто записувати також відповідно до вимови: *геерві-, назека-*.

Становлення норм вимови й написання відповідних корневих морфем-абревіатур здійснюється на основі таких принципів. Літерні й літерно-звукові абревіатури вимовляють за усталеними алфавітними назвами літер. Побуквене (літерне) прочитання ініціальних абревіатур зумовлене кількома особливостями. Першою є «утруднена вимова абревіатури за принципом її звукової реалізації». Наприклад, вимовити *[енбеу]* зручніше за *[нбу]* (абревіатура НБУ – Національний банк України); *[каемдеа]* милозвучніше за *[кмда]* (абревіатура КМДА – Київська міська державна адміністрація). Друга особливість полягає в неможливості «існування в українській мові певного фонетичного типу». Наприклад, МЗС (Міністерство закордонних справ) не можливо вимовити за звуками *[мзс]*, оскільки в слові не буде жодного складу, тож краще застосовувати літерну вимову: *[емзеес]*. Третя й четверта особливості пов'язані з «намаганням зберегти інформаційно значущі компоненти...та розрізнити абревіатуру та омонімічне до неї слово». Наприклад, ЄС (Європейський Союз) вимовляється як *[јеес]*, а не *[јес]* (друга вимова співзвучна з англійським словом «yes»). ІКС (інформаційно-комунікаційні технології) краще вимовляти як *[ікаес]*, а не *[ікс]*, позаяк існує математичний термін «ікс» (X) [121, с. 116-117].

За Д. Гринчишиним, побуквена вимова абревіатур відбувається у таких випадках: 1) «якщо літерні абревіатури складаються із двох або трьох

приголосних та одного голосного», зауважимо, що «аббревіатур названого типу, які вимовляються за звуками, у мові небагато» або «є також випадки комбінованої вимови: переважно за назвами літер, але в кінцевій частині — за звуками»; 2) «ініціально-літерні аббревіатури, що складаються з одних лише приголосних, вимовляються за назвами букв» (одні з них мають відкриті склади, інші – закриті або напівзакриті) [30].

Звісно, у вимові літерних або літерно-звукових аббревіатур трапляються відхилення від норм, наприклад: аббревіатура США вимовляється частіше як [сша], рідше [сешеа], але ніколи не вимовляється як [есшеа]. Таких відхилень, де є усталені вимовні традиції та порушено орфоепійні норми, не багато. У дисертаційній роботі таких аббревіатур, що є твірними основами досліджуваних ВАД, лише 9 (3 % від загальної кількості), а саме: БФП [бефепе], ВДНГ [ведеенга] (за аналогією до раніше поширеного [ведеенха]), ГМО [гемео], ДСЗ [десезе], ЗСУ [зесеу] і нормативне [зеесу], ЗНО [зенео] і нормативне [зеено], РСЗВ [ерсезеве], ФРН [феерен]. Та оскільки «лінгвістичний аналіз має спиратися на дані, вилучені з трьох найважливіших джерел: системи мови, матеріалів анкет (іншими словами, досвіду носіїв мови) і текстів – і верифіковані на ґрунті інтуїції дослідника» [72, с. 26], у цьому випадку узято до уваги переважно звичні для носіїв мови орфоепійні особливості, що й лягли в основу корневих морфем цих аббревіатур.

Загальне співвідношення аббревіатур, які стали корневими морфемами для ВАД, таке: звукових аббревіатур – 95 (38,3 % від загальної кількості), літерних – 149 (60,1 % від загальної кількості), літерно-звукових – 4 (1,6 % від загальної кількості). Отже, для ВАД, утворених суфіксальним або префіксально-суфіксальним способом, важливо усталити норми написання корневих морфем-аббревіатур.

2.3. Конструктивна функція інтерфіксів у процесі суфіксації відабревіатурних дериватів

У процесі дослідження виявлено, що більшість ВАД (65,3 % від усіх досліджуваних лексем) утворюється з використанням інтерфікса, який виконує роль звукової прокладки між коренем та суфіксом та забезпечує зручну вимову. Це зумовлено фонетичними особливостями аббревіатур, які виступають кореневою морфемою ВАД. Згідно з висновками Н. Федурко, для інтерфіксів «принципове значення має: 1) етимологічна належність твірного слова; 2) поскладова організація його основи; 3) характер її фіналі; 4) морфемний склад афіксальної морфеми» [125, с. 18].

Інтерфікси не становлять частину суфікса та не утворюють складний суфікс, оскільки «вони не виражають, на відміну від суфіксів, елемента чи то лексичного (дериваційного), чи то граматичного значення. Функція інтерфікса суто конструктивна (будівельна), а афікси мають певне семантичне навантаження» [34, с. 76]. З цього випливають різні погляди на місце та роль інтерфікса в морфеміці української мови. І. Денисовець поділяє думку про те, що інтерфіксам не варто присвоювати статус морфем, оскільки їхні функції суперечать визначенню поняття морфема [34]. Н. Клименко в праці «Українська мова. Енциклопедія» дає таке визначення: «Інтерфікс (від лат. *inter* – між і *fix* – прикріплений) – 1) сполучна морфема, що з'єднує частини складного слова; 2) морфема без самостійного значення, що розташована між основою і словотворчою чи граматичною морфемою і виступає у ролі формотворчого засобу їх поєднання» [49, с. 226]. Спільне в цих тлумаченнях те, що інтерфікс виконує більшою мірою службову функцію в процесі словотворення з погляду морфонології, з чим варто погодитися. На шві між коренем та інтерфіксом у деяких ВАД зливаються голосні переважно на користь голосного інтерфікса, наприклад: *кавека-ів-ськ-ий* (від аббревіатури КВК).

Отже, інтерфікс не є морфемою: це звук чи звукосполучення, що використовується в процесі суфіксації ВАД для милозвучного поєднання кореневої й суфіксальної морфем у відабrevіатурному дериваті.

Згідно з розвідкою Н. Клименко, в українській мові налічується 30 інтерфіксів (що також підкреслює їхню універсальність, а отже, неможливість виражати елементи лексичного значення). З-поміж інтерфіксів, які використовуються у дериватах від іншомовних, а також питомих основ, зокрема абrevіатур, виявлені такі: *-ан-* (*-ян-*), *-ат-*, *-в-*, *-ей-*, *-ин-*, *-іан-*, *-ів-*, *-ій-*. Н. Клименко зараховує їх до продуктивних. Інтерфікс *-ш-*, який нерідко вживається у відабrevіатурних дериватах носіями української мови, традиційно притаманний лише прислівникам [49, с. 226].

У дослідженні Л. Асіїв з-поміж виокремлених продуктивних ад'єктивних інтерфіксів (*-ч-*, *-[л']-* або *-л-*, *-й-*, *-к-*, *-ів-*, *-ин-*, *-ан-* (*-ян-*) та ін.) також було вказано, що інтерфікс *-ш-* у поєднанні із суфіксом *-н-* властивий лише відприслівниковим прикметникам і з'явився в них, імовірно, як результат чергування суфікса *-сь* прислівників із фонемою, що стала інтерфіксом *-ш-* в інших споріднених прислівникових формах [2, с. 21-25]. Отже, науковиці у своїх дослідженнях наводять схожий перелік інтерфіксів та обмежень щодо вживання їх, що буде враховано в нашому дослідженні.

Вибір інтерфікса й потреба в ньому загалом залежать від фонетичних та фонематичних особливостей твірної основи, а у випадку відабrevіатурних дериватів – від вимови абrevіатури як твірної основи. У процесі дослідження ВАД виявлено, що, оскільки ВАД є лексичними неологізмами й ще не мають загальновідомих усталених норм словотворення, носії української мови використовують різні інтерфікси в одних і тих же випадках:

1) у номінативних ВАД виявлені лексеми з інтерфіксами *-в-*, *-ш-* та поодинокі випадки з *-ч-* та *-р-* (після голосного звука), *-ов-* або *-ів-* (після приголосного звука), наприклад: *айті-в-ець* та *айті-ш-ник*, *сот-ов-ець* та *СОТ-ів-ець*, *фон-ч-ик*, *ФСБе-р-ія*;

2) в ад'єктивних ВАД поширені інтерфікси: *-ш-*, *-й-*, *-в-* (після голосного звука), *-ів-*, зрідка *-ов-* (після приголосного звука), наприклад: *зеесу-ш-н-ий* та *зеесу-в-ськ-ий*, *есенде-ш-н-ий* та *есенд-ів-ськ-ий*, *дивіди-й-ний* та *БФП-й-н-ий*, *сот-ов-ськ-ий*;

3) у вербальних ВАД трапляються лише поодинокі випадки вживання інтерфіксів *-ш-* та *-к-* після кінцевих голосних у звукових абрєвіатурах (*АТО-ш-и-ти*, *ПСО-к-а-ти*), оскільки цю функцію переважно виконують дієслівні формотворчі суфікси.

Нормативність та доцільність використання інтерфіксів *-ов-* (рідко вживається) та *-ш-* (у досліджуваних лексемах досить поширений перед суфіксами *-н-* прикметників та *-ник-*, *-к-* іменників (26,9 % досліджуваних основ з інтерфіксами)) за відабрєвіатурного словотворення поставлено під сумнів. Це той випадок, коли тенденція протистоїть нормі. Ураховано результати дослідження, указані вище: у розвідках мовознавців інтерфікс *-ш-* фігурує як продуктивний лише для відприслівникових дериватів, а інтерфікс *-ов-* узагалі не згадується. Як зазначає М. Навальна, «іменники на *-шник*, ... є буквальною перекладом російських від абрєвіатурних іменників» [78, с. 126].

«Для з'ясування місця і перспектив побутування словотвірних кальок в сучасному українському лексиконі слід передусім визначити спектр словотвірних моделей, залучених в українському лексиконі» [50, с. 62]. Отже, «слова на *-шник* у «Великому орфографічному словнику» переважно мають *-ш-* як частину кореневої морфеми, наприклад: *горішник* (від «горіх» із чергуванням *x* на *ш* у корені перед суфіксом), *вершник* (від «верх» із чергуванням *x* на *ш* у корені перед суфіксом). *Свинушник* було єдиним у словнику, де *-ш-* використано як інтерфікс. Трапляється кілька лексем, де *-ш-* перед *-ник* – результат дисиміляції приголосних, наприклад: *городошник*, *збитошник*, *мірошник*, *рушник*, *яшник*. Згідно з дослідженням О. Шонц, дисиміляція приголосних [чн] – [шн] закріплювалася в основному в народнорозмовних словах, відбувалася лише перед *д*, *н*, *т*, виявлялася достатньо непослідовно й не передавалася в словах літературного походження

та термінах, що свідчить про лише розмовну особливість цього явища [134, с. 155]. Порівняння словотвірних моделей приводить до висновку, що відабrevіатурні номінативні деривати на *-шник* варто вважати такими, що стоять на периферії та загалом не відповідають нормам словотворення української літературної мови» [18, с. 66].

Таким самим небажаним явищем є інтерфікс *-ш-* в ад'єктивних ВАД, які, очевидно, виникають або як позвуковий переклад прикметника з російської мови, або як дериват, утворений за російськомовною словотвірною моделлю. Промовистим доказом такого твердження є той факт, що під час пошуку похідних від абревіатури *ПЦУ* (Православна церква України, що фактично виникла 15.12.2018 р. як незалежна українська церква) виявлено лише ВАД *ПЦУшний*, ужитий з винятково негативною конотацією (як в українськомовних, так і в російськомовних текстах в інтернеті) з метою ворожої пропаганди та поширення дезінформації, перш за все, серед українського суспільства. Наприклад: *«ПЦУшний «намісник» проник у резиденцію Блаженнішого в Лаврі», «Пцушний священник хреститься по новому! "Новохресний стиль"»*. Окрім того, аналіз лексем Російсько-українського словника, головним редактором якого був А. Кримський, засвідчив, що здебільшого російськомовним словотвірним моделям на *-шний* у словах, де *-ш-* не був результатом закономірного чергування *х-с-ш*, дібрані відповідники, побудовані за іншими словотвірними моделями, наприклад: *радушный* (російською) – *привітний*, *щирий* (українською) [100, с. 904]. А. Кримський почав організацію діяльності з укладання словника 1923 р. й, через брак часу, разом з іншими мовознавцями, утілює у словнику далеко не всі можливі українськомовні відповідники, бо видання словника було заплановане на 1924 р. (зауважмо, що період укладання словника, до сумнозвісної редакції 1933 р. під контролем П. Постишева, важливо враховувати як детермінант невикривлених норм української мови).

Тож, попри доволі активне вживання ВАД з інтерфіксом *-ш-*, які засвідчені в сучасних лінгвістичних розвідках, зокрема вони засвідчені в

словнику новітньої лексики української мови А. Нелюби та Є. Редька «Словотворчість незалежної України. 2012-2016» [82], оскільки словник фіксує будь-які новітні слова, відображаючи динаміку розвитку української мови на сучасному етапі, варто вважати такі лексеми елементами розмовного стилю, але не визнавати літературною нормою сучасної української мови, замінюючи інтерфікс *-ш-* під час укладання академічних словників на традиційні й нормативні для української мови варіанти. Подібну думку (замінювати російські за походженням словотвірні моделі) відстоює О. Тараненко в монографії «Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ — ХХІ ст.)»: «Наявність суфікса *-щик* свідчить про те, що такі слова звичайно переймаються з російської мови: “*серійн(ш)ик*”» [115, с. 90]. Також у Словнику української мови в 20 томах засвідчені такі форми як розмовні: «*петеушник, а, ч., заст., розм. Учень професійно-технічного училища. Стоїть коло її рідної хати Михайлик-петеушник .. і каже, що він інженером у рідне село направлений після закінчення училища механізації*» [106].

О. Девальєр також висловлює думку про скальковане походження інтерфіксів *-ш-*, *-щ-* у ВАД, зауважуючи, що вживання суфікса *-щик*, замість *-ик/-ник*, або приєднання *-ш-* до зазначених суфіксів, є виявами чужої словотвірної моделі, не властивої українській мові. Але, на відміну від попередніх періодів, на сучасному етапі розвитку української мови помітним є той факт, що під час творення таких відаббревіатурних похідних суфікс *-ист/-іст* активно витісняє помилкові словотворчі засоби [33, с. 184].

Тож потрібно утворювати ад’єктивний ВАД *пецеу-в-ськ-ий*, замість *ПЦУ-ш-н-ий*.

Ю. Шерех наголошував, що «з погляду суто наукового не можна говорити, що в мові що-небудь є правильне або неправильне, — бо все, що є в мові, має причини своєї появи, отже, по-своєму обґрунтоване. Однак практичні потреби порозуміння, спілкування і закріплення національної єдності владно вимагають, щоб норми були і щоб у мові засуджувалося все,

що цим нормам не відповідає» [131, с. 9-10]. Отже, розбіжності між суспільними вподобаннями в доборі словотворчих засобів й усталеними нормами не виправдовують нехтування останніми.

2.4. Префікси як універсальні словотворчі засоби відабревіатурних дериватів різних частин мови

Серед аналізованих ВАД префіксальним або префіксально-суфіксальним способом утворено 11,8 % лексем (найменше серед іменників, найбільше серед прислівників). Як зауважує Н. Клименко, «префікси, як і основи, упорядковують лексику в межах певних протиставлень, що налагоджують системні зв'язки між одиницями. Ці протиставлення стосуються оцінки ознак якості, часових відрізків, ставлення загалу до окремих осіб або до явищ суспільного життя, поведінки та діяльності людей» [50, с. 158].

В українській мові налічується всього кількадесят префіксів (у монографії О. Тараненка «Актуалізовані моделі в системі словотворення української мови (кінець ХХ – початок ХХІ століття)» здійснено аналіз уживання 24 префіксів [115, с. 35-66]), позаяк їхня семантика універсальна для всіх частин мови.

Префікси, виявлені у ВАД, що їх розглянуто в дисертаційному дослідженні, виражають такі додаткові лексичні значення:

- 1) нульова якість: *без-* (наприклад, *безтетеенний*), *не-* (наприклад, *неюнесківський*), *поза-* (наприклад, *позаоонівський*);
- 2) найвища якість: *усе-* (наприклад, *усебібісівський*);
- 3) неприйняття чогось, спротив або протидія, протилежність: *анти-*, (наприклад, *антисепівщина*), *де-* (наприклад, *декадебізувати*);
- 4) прихильне ставлення: *про-* (наприклад, *просотівський*);
- 5) часові виміри ознак або явищ: *до-* (наприклад, *доефемний*), *пост-* (наприклад, *постпеерелівський*);
- 6) часовий чи локальний проміжок: *між-* (наприклад, *міжвеензівський*);

- 7) поширення процесу: *роз-* (наприклад, *розпіарити*);
- 8) результат вибору: *за-* (наприклад, *за ДНР – задеенерівський*);
- 9) спосіб дії: *по-* (наприклад, *по-оонівськи*).

Аналіз дібраних ВАД приводить до такого висновку: кореневу морфему пишемо на рівні з іншими частинами слова – з малих літер відповідно до вимови, за умови, що ВАД містить префікс разом із суфіксом. Якщо ВАД містить лише префікс у будові, пишемо аббревіатуру як твірну основу ініціалами з великих літер. Обидва висновки ґрунтуються на правилах Українського правопису (2019 р.), згаданих у підрозділі 2.2.

2.5. Лексико-семантичні групи та словотвірні моделі відаббревіатурних іменників

Утворюючи відаббревіатурні номінативні деривати як новітні лексеми, треба спиратися на усталені граматичні норми, продукувати слова, орієнтуючись на вже наявні словотвірні моделі відповідно до лексико-семантичних груп. «Трактування потенційного слова як деривата, закладеного в словотвірній системі мови безвідносно до ступеня регулярності його творення, як можливого, але не реалізованого слова, для творення якого в системі мови існує зразок, цілком узгоджується з розумінням явища потенційності мовних одиниць у працях Ф. де Сосюра та В. Матезіуса» [50, с. 51].

Після аналізу афіксальних словотворчих засобів, які притаманні сучасній українській літературній мові та не калькують іншомовні словотвірні моделі, виокремлено форми номінативних ВАД з урахуванням нормотворчого вирівнювання. «Вітчизняні мовознавці багато зробили в цьому напрямі: виформувано принципи дериватологічного аналізу похідних різних частин мови та здійснено описи дериваційної системи сучасної української мови, часом з неоднакових засадничих позицій (І. Ковалик, О. Безпояско, З. Валюх, К. Городенська, В. Горпинич, В. Грещук, Є. Карпіловська, Н. Клименко, В. Німчук, В. Олексенко, М. Федурко та інші), опубліковано короткі нариси

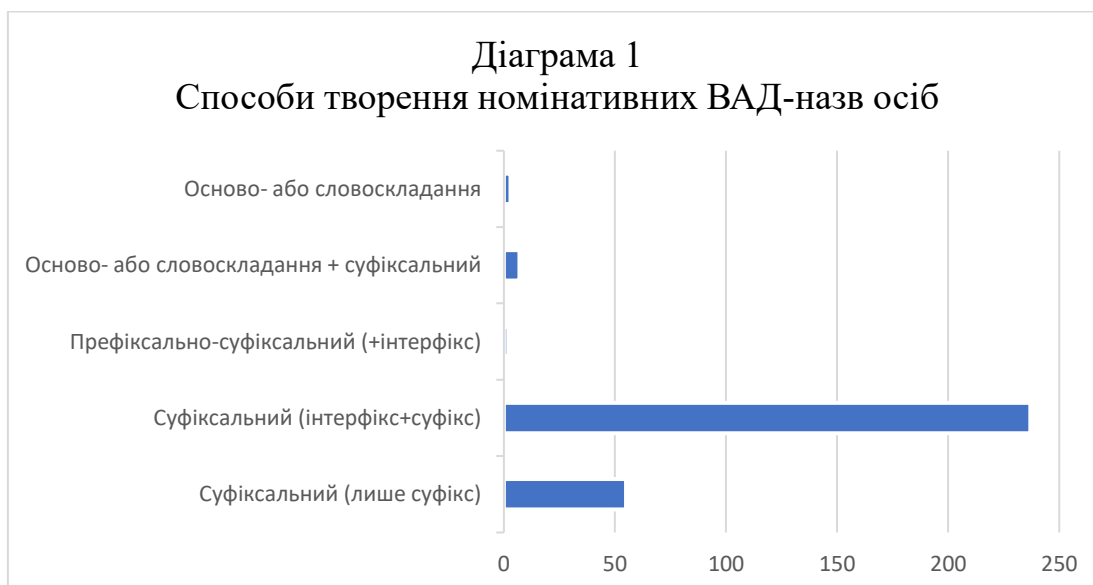
історії іменникових афіксальних дериваційних засобів (С. Бевзенко, С. Самійленко), досліджено історію тих чи тих фрагментів словотвірної системи (О. Білих, Г. Волинець, С. Воропай, Л. Гумецька, Л. Полюга), здійснено описи динаміки низки афіксальних морфем чи групи морфем (П. Білоусенко, І. Іншакова, К. Качайло, О. Меркулова, І. Олійник, С. Семенюк, Г. Семеренко, Л. Стівбур, А. Тернова, В. Токар, В. Христенюк та ін.)» [79, с. 3].

Аналіз структури та значень номінативних ВАД дає змогу поділити їх на 4 лексико-семантичні групи: 1) назви осіб; 2) назви абстрактних понять; 3) назви конкретних понять-неістот; 4) назви процесів.

2.5.1 Назви осіб

Аналізуючи фактичний матеріал, виявлено такі тенденції творення номінативних ВАД-назв осіб:

– більшість (94 %) утворено суфіксальним способом (292 іменники з 304 назв осіб), незначна кількість (0,6 %) номінативних ВАД-назв осіб утворена префіксально-суфіксальним способом, у 239 дериватах використаний інтерфікс між коренем та суфіксом; рідше (3 %) для творення номінативних ВАД-назв осіб послуговуються осново- або словоскладанням (Докладніше див.: Діаграма 1);

– у дібраних лексемах коренева морфема-абревіатура має різні варіанти написання: ініціалами з великих літер, ініціалами з малих літер, відповідно до вимови літерної або літерно-звукової абревіатури як кореневої морфеми з малих літер. Наприклад: *АТОВець* та *атовець*, *ЗСУвець* та *зеесувець* тощо. Зважаючи на висновки, зроблені в підрозділі 2.2, варто вважати нормативними ВАД *атовець* та *зеесувець*;

– серед дібраної лексики досліджуваного періоду спостерігається жвавіше уживання фемінітивів (назв осіб за родом діяльності жіночого роду), порівняно з попередніми роками. Згідно з Українським правописом (2019 р.), їх утворюють «за допомогою суфіксів *-к-*, *-иц-(я)*, *-ин-(я)*, *-ес-* та ін. від іменників чоловічого роду. Найуживанішим є суфікс *-к-*, суфікс *-иц-(я)* приєднують насамперед до основ на *-ник*, суфікс *-ин-(я)* сполучають з основами на *-ець*, суфікс *-ес-* рідковживаний» [123, с. 27]. Утворення із суфіксом *-и-(а)* історично частіше здійснюється щодо осіб жіночої статі зі значенням *дружина певної особи*, тому, зважаючи на значення мотивувальних основ (абревіатур), у дисертаційній роботі нормативні форми ВАД із цим суфіксом не виявлені;

– у дисертації, як і в дослідженнях О. Зайцевої, серед номінативних ВАД «окремі словотвірні типи відзначаються значною регулярністю варіантних утворень» [41, с. 228]; до таких належать назви осіб за родом діяльності, які мовці дихотомічно утворюють за однією зі словотвірних моделей, наприклад: *деесенесівець* (абревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ець*) / *деесенесник* (абревіатура + суфікс *-ник*);

– ВАД-назви осіб можна поділити на такі тематичні підгрупи: 1) назви осіб за територіальною ознакою, 2) назви осіб як учасників процесу чи виразників стану, 3) назви осіб за родом занять або сферою діяльності, 4) назви осіб за загальносоціальним або спеціальним статусом, 5) назви осіб за ознакою недорослості.

Відповідно до згаданих вище особливостей, здійснено аналіз словотвірних типів назв осіб.

Назви осіб за територіальною ознакою. У номінативних ВАД-назвах осіб за територіальною ознакою виявлені суфікси *-ець-* (*-ів-ець*), *-ів-к(а)*, *-ч-ан*. Проаналізовано такі нормативні словотвірні моделі:

- 1) аббревіатура + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *есересерець*;
- 2) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *каендеерівець*, *парівець*, *пемерівець*, *есересерівець*, *еленерівець* (ред. *ЛНРівець*), *деенерівець* (ред. *деенер*, *ДНРівець*);
- 3) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-к-* (іменники чоловічого роду): *деенерівка* (ред. від *ДНРівка*);
- 4) аббревіатура + інтерфікс *-ч-* + суфікс *-ан-* (множинні іменники): *пемерчани* (ред. від *пемерчанє*);
- 5) складання відаббревіатурних основ (композиції) + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *еленердеенерівець*.

Остання словотвірна модель відображає досить поширені на сучасному етапі в українській мові «випадки згортання описових найменувань у юкстапозиції, композиції та афіксальні похідні. Усе сказане свідчить про існування явищ переходу між ціліснооформленими і розчленованими номінаціями» [50, с. 139]. Така тенденція однаково виявляється в усіх лексико-семантичних групах номінативних та ад'єктивних ВАД, де були виявлені складні слова. Причому поява таких складних слів, де одна з основ або обидві основи є ВАД, відбувається переважно за традиційними словотвірними моделями. Наприклад, «*еленердеенерівець*» уживається замість синтагматичної конструкції «*прихильник ДНР та ЛНР*».

Назви осіб як учасників процесу чи виразників стану. Відповідно до притаманних системі української мови продуктивних типів виявлені нормативні словотвірні засоби (суфікси *-в-ець* (*-ів-ець*), *-ник*, *-н-иц(я)*, *-в-иц(я)*) й нормативні моделі творення ВАД-назв осіб як учасників певного процесу чи виразників стану та пропозиції з редагування ненормативних / неофіційних / розмовних слів:

1) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *атовець* (ред. *АТОвець, атошник*), *іпсовець* (ред. *ІПСОвець*), *пеповець* (ред. *ППОВець, ППОшник*), *оосівець* (ред. *ООСівець*), *зееновець* (ред. *ЗНОшник, зношник, ЗееНОшник*), *тееровець* (ред. *ТрОВець*), *гемевець* (ред. *ГМОшник*);

2) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *рдугівець* (ред. *РДУГівець*), *ентеєрівець*;

3) аббревіатура + суфікс *-ник-* (іменники чоловічого роду): *піарник*, *іпсовник* (ред. *іпсошник*);

4) аббревіатура + інтерфікс *-н-* + суфікс *-иц-* (іменники жіночого роду): *пеємесниця* (ред. *пепМСниця*), *піарниця*

5) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-иц-* (іменники жіночого роду): *атовиця* (ред. *атошниця*);

б) префікс + аббревіатура + суфікс *-ник-* (іменники чоловічого роду): *суперпіарник*.

Отже, у номінативному відаббревіатурному словотворенні виявлено аломорфи: структурні афіксальні засоби *-вець* та *-івець* уживаються з однаковим значенням залежно від орфоепіїчних властивостей твірної основи. У межах однієї мови наявність таких аломорфів свідчить про природний розвиток мови. Окрім того, як зауважувала Н. Леміш, «аломорфні риси сигналізують про результат індивідуальної історичної, економічної, політичної та культурної еволюції» [139, с. 39].

Назви осіб за родом занять (представники державних / громадських організацій, закладів, приватних установ) або сферою діяльності (інтелектуальна, фізична робота, освіта тощо). Виявлені такі нормативні словотворчі засоби ВАД-назв осіб за родом занять (представники державних організацій, закладів, приватних установ) або сферою діяльності (інтелектуальна, фізична робота, освіта тощо): суфікси *-в-ець* (*-ів-ець*), *-в-иц(я)*, *-в-к(а)*, *-ник* (*-й-ник*), *-ів-к(а)*, *-в-иц(я)*, *-ниц(я)*, *-іст(-ист)*, *-іст-к(а)(-ист-к(а))*.

Проаналізовано такі нормативні словотвірні моделі та пропозиції з редагування ненормативних / неофіційних / розмовних словоформ:

1) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду):
зеесувець (ред. *ЗСУвець*, *ЗСУшник*, *зеесушник*), *маувець* (ред. *МАУвець*),
енбеувець (ред. *НБУвець*), *енсезеувець* (ред. *НСЗУвець*), *натовець*, *обеес'євець*
 (ред. *ОБСЄвець*), *петеувець*, *руовець* (ред. *РУОвець*), *есбеувець* (ред.
СБУвець), *сеовець*, *набувець* (ред. *НАБУвець*, *НАБУшник*), *упавець* (ред.
УПАвець), *сеатівець*, *унсовець*, *гепеувець* (ред. *ГПУшник*), *даівець*
 (ред. *ДАішник*, *даішник*), *депеесувець* (ред. *ДПСУшник*), *вепеовець*
 (ред. *ВПОшник*), *веерувець* (ред. *ВРУшник*), *бепеелавець* (ред. *БПЛАвець*),
енемтевець (ред. *НМТшник*), *енеловець* (ред. *НЛОшник*), *естеовець*
 (ред. *СТОшник*, *естеошівець*), *капеівець* (ред. *КПшник*), *петеувець*
 (ред. *ПТУшник*, *петеушник*), *есбеувець* (ред. *СБУшник*, *есбеушник*),
есдепеувець (ред. *СДПУшник*), *уєфавець* (ред. *УЄФАшник*), *пецеувець*
 (ред. *ПЦУшник*), *фіфавець* (ред. *фіфашник*), *бібісівець* (ред. *бібісішник*),
каемдеавець (ред. *КМДАшник*);

2) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-иц-* (іменники жіночого роду):
зеесувиця, *айтівиця*;

3) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-к-* (іменники жіночого роду):
зеесувка;

4) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду):
айтівець (ред. *ІТвець*, *ІТівець*, *ітівець*, *ІТшник*, *айтішник*), *азеесівець*
 (ред. *АЗСівець*), *бетеерівець* (ред. *БТРівець*), *ребівець* (ред. *РЕБівець*),
апелівець (ред. *АПЛівець*), *аупівець*, *ваківець*, *ватівець* (ред. *ВАТівець*),
воозівець (ред. *ВООЗівець*), *вепеесівець* (ред. *ВПСівець*), *гесівець*
 (ред. *ГЕСівець*), *гулагівець* (ред. *ГУЛАГівець*), *гурівець* (ред. *ГУРівець*),
даівець (ред. *ДАівець*), *деемемсівець* (ред. *ДМСівець*), *деесенесівець*
 (ред. *ДСНСівець*), *деєргівець* (ред. *ДРГівець*), *дебеєривець* (ред. *ДБРівець*,
ДеБєєРівець), *деєфесівець* (ред. *ДФСівець*), *єбеєрєривець* (ред. *ЄБРРівець*),
єсєівець (ред. *ЄСівець*), *жеківець* (ред. *ЖЕКівець*), *лазівець* (ред. *ЛАЗівець*),

летівець (ред. ЛЕТівець), манівець (ред. МАНівець), мафівець, емвеесівець (ред. МВСівець), емвеефівець (ред. МВФівець), емзеесівець, еменесівець (ред. МНСівець), мозівець (ред. МОЗівець), монівець (ред. МОНівець), мопівець (ред. МОПівець), мревівець, мсеківець (ред. МСЕКівець), нушівець (ред. НУШівець), оонівець, ентеенівець, пумбівець, товівець (ред. ТОВівець), сотівець (ред. СОТовець), емемемівець (ред. МММовець), сумівець, тецівець, тоівець (ред. ТОТівець), теесенівець (ред. ТСНівець), тюгівець, утеенівець, ефбеерівець (ред. ФБРівець), чаесівець, цнапівець (ред. ЦНАПівець), цумівець, юнісефівець, сіененівець, оунівець (ред. ОУНівець), нанівець, ембеерівець, енкавеесівець, уніанівець, ударівець, попівець (ред. ПОПівець), б'ютівець (ред. бютівець), гееремівець (ред. ГРМівець), іділівець, пеерівець, дуківець, нунсівець, убозівець, ефенепівець, маупівець, наківець, теенківець, мурівець, опеківець, апеківець (ред. АПКівець), веелківець (ред. ВЛКівець), жекагівець (ред. ЖКГівець), кавеківець (ред. КВКашиник, КВКівець), кадебівець (ред. КДБівець, кадебешник), назеківець (ред. НАЗКівець), натівець, тевеківець (ред. ТВКівець), есендівець (ред. СНДівець, еСеНДівець), естебівець (ред. СТБівець), опівець (ред. ОПівець), тецеківець (ред. ТЦКівець, тцкашиник), упівець, уінпівець (ред. УІНПівець), ефесбівець (ред. фсбівець), цевеківець (ред. ЦВКівець), цеківець, юнесківець, певеківець (ред. пвківець, ПВКівець), бубабівець (ред. БуБаБівець), емжеківець, апівець (ред. апешник), атебівець (ред. атебешник), деергівець (ред. ДРГешник), ерсезевівець (ред. РСЗВівець, РСЗВшиник), ерпегівець (ред. РПГшиник), упецівець (ред. УПЦешник, упецешник), капевець (ред. капешник), оесбебівець (ред. осббшиник, ОСББешник), капеувець (ред. КПУшиник);

5) аббревіатура + суфікс *-ник-* (іменники чоловічого роду): азеесник (ред. АЗСник), бетеерник (ред. БТРник), вепеесник, гесник, деемесник (ред. ДМСник), деесенесник (ред. ДСНСник, дснсник), дебеерник (ред. дбрник), деефесник (ред. ДФСник), емвееесник, ексемвееесник (ред. екс-мвсник), еменесник (ред. МНСник), есник (ред. ЄСник), петеесерник (ред. птсрник,

ПТСРник), *рдужник* (ред. *РДУГник*), *ефбеерник* (ред. *ФБРник*), *чаесник*, *енкавеесник*, *ударник*, *емемемник*;

б) аббревіатура + інтерфікс *-в- / -й-* + суфікс *-ник-* (іменники чоловічого роду): *бепеелавник* (ред. *бплашник*), *беемвейник* (ред. *БМВешник*), *ефнівійник* (ред. *ефнівішник*), *педевейник* (ред. *ПДВешник*), *тедевейник* (ред. *тедешник*), *айсітівійник* (ред. *айсітівішник*), *педевейник* (ред. *ПДВшник*);

7) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-к-* (іменники жіночого роду): *дебеерівка* (ред. *ДБРівка*), *жеківка* (ред. *ЖЕКівка*), *есівка*, *манівка*, *оонівка* (ред. *ООНівка*), *натівка*, *оунівка*, *сумівка* (ред. *СУМівка*), *теесенівка* (ред. *ТСНівка*), *мсеківка*, *ефбеерівка* (ред. *фбрівка*), *енкавеесівка*, *б'ютівка*, *ударівка* (ред. *УДАРівка*), *упівка* (відбулося злиття голосних на морфемному шві між коренем та інтерфіксом);

8) аббревіатура + інтерфікс *-н-* + суфікс *-иц-* (іменники жіночого роду): *дебеерниця* (ред. *ДеБееРниця*), *деесенесниця* (ред. *ДСНСниця*), *еменесниця* (ред. *МНСниця*), *енкавеесниця*;

9) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-иц-* (іменники жіночого роду): *есбеувиця* (ред. *СБУшниця*);

10) аббревіатура + суфікс *-іст-/-ист-* (іменники чоловічого роду): *кадебіст*, *парткадебіст* (ред. *КДБіст*), *бубабіст*, *даіст*, *есбіст*, *пеерпіст*, *енденіст* (ред. *НДПіст*), *уенніст*, *уездист* (ред. *УЗДист*, *уздист*) (майже у всіх іменниках відбулося злиття голосних на морфемному шві між коренем та інтерфіксом);

11) аббревіатура + суфікс *-іст-/-ист-* + суфікс *-к-* (іменники жіночого роду): *кадебістка* (ред. *кдбістка*), *уездистка* (ред. *УЗДистка*, *уздистка*) (відбулося злиття голосних на морфемному шві між коренем та інтерфіксом);

12) частина складного слова іншомовного походження або префікс + аббревіатура + інтерфікс + суфікс: *джедаівець* (ред. *ДжеДАІшник*), *ексдаівець*, *ексб'ютівець*, *ексударівка*, *екснунсівець*, *ексефесбівець* (ред. *екс-ФСБшник*), *антинатовець*, *безпедевейник* (ред. *безПДВешник*);

13) абрєвіатура + друга частина складного слова: *беемпевод* (ред. *БееМПевод*), *енелонавт* (ред. *НЛОнавт*), *айтітушка*.

У першій групі виявлене слово *обеес'євський*, написання якого не можливо обґрунтувати за чинним Українським правописом: відповідно до вимови абрєвіатури як кореневої морфєми *ОБСЄ* [*обеесје*] «є» має бути виражене двома звуками, а «с» – твердим. Варто доповнити правила вживання апострофа у власне українських словах в Українському правописі таким формулюванням: «У відабрєвіатурних похідних потрібно вживати апостроф у корені відповідно до вимови абрєвіатури після будь-якого приголосного перед я, ю, є, і, наприклад: *обеес'євський*».

Назви осіб за загальносоціальним або спеціальним статусом. Таких ВАД виявлено небагато, що зумовлено семантикою самих абрєвіатур. Нормативні суфікси іменників цієї підгрупи збігаються з попередньою (рід діяльності або сфера зайнятості).

Словотворчі засоби, виявлені у дібраних лексемах: суфікси *-ник*, *-ч-ик*, *-ів-ець*.

Попри незначну кількість ВАД, виявлено три словотвірні моделі:

1) абрєвіатура + суфікс *-ник-* (іменники чоловічого роду): *камеєсник* (ред. *кмсник*);

2) абрєвіатура + інтерфікс *-ч-* + суфікс *-ик-* (іменники чоловічого роду): *фопчик*;

3) абрєвіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ець-* (іменники чоловічого роду): *убедівець* (ред. *УБДівець*).

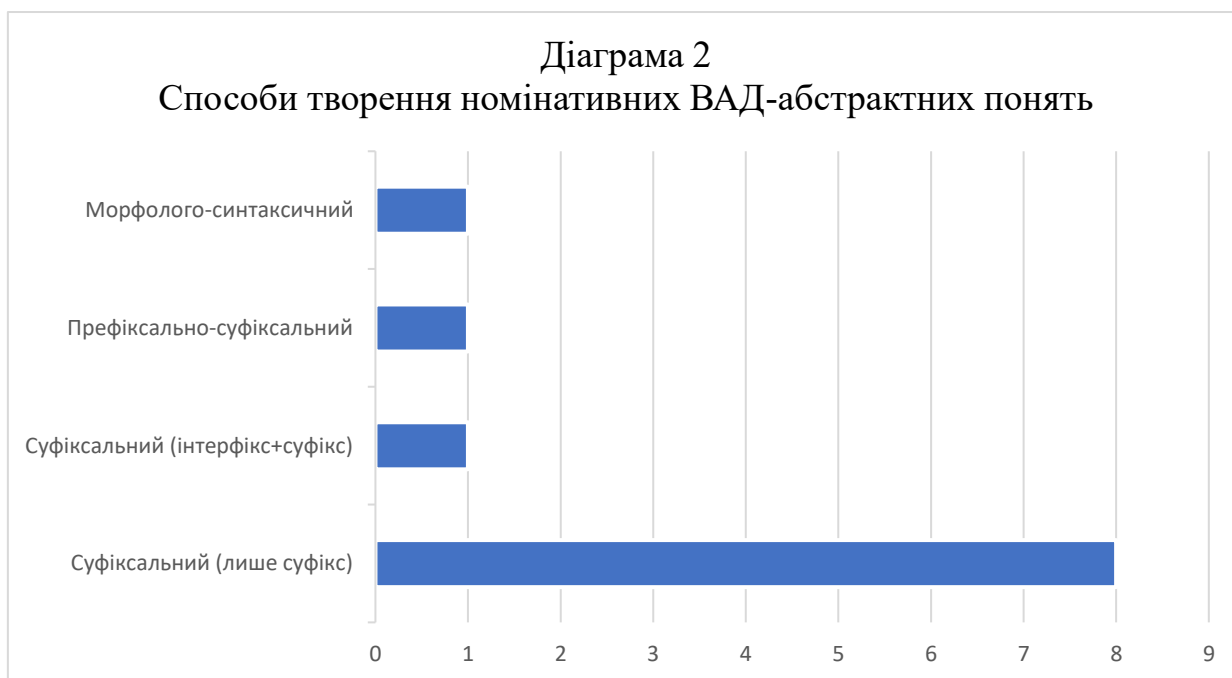
Назви осіб за ознакою недорослості. Іменники на позначення особи за ознакою недорослості утворюються від основ іменників за допомогою суфіксів, які переводять їх у категорію середнього роду: *-ен(я) -ат(-ят)(а)*.

Виявлено два номінативні ВАД, будова яких відповідає описаній моделі: *есесеня*, *нушеня*.

2.5.2. Назви абстрактних понять

Виявлені ВАД-назви абстрактних понять мають такі особливості:

– їх утворюють найчастіше суфіксальним способом (9 іменників з 12 дібраних назв абстрактних понять), з них використаний інтерфікс між коренем та суфіксом в 1 дериваті; префіксально-суфіксальним способом – 1, словоскладанням – 1, морфолого-синтаксичним способом – 1) (Докладніше див.: Діаграма 2);

– у дібраних лексемах коренева морфема-аббревіатура має різні варіанти написання: ініціалами з великих літер, відповідно до вимови літерної або літерно-звукової аббревіатури як кореневої морфемі з малих літер. Наприклад: *деенерівщина*, *антиСЕПівщина* тощо. Зважаючи на висновки, зроблені в підрозділі 2.2, варто вважати нормативними ВАД *деенерівщина* та *антисепівщина*.

Нормативні словотворчі засоби, виявлені в номінативних ВАД-назвах абстрактних понять: суфікси *-к-* (*-в-к*), *-ан-*, *-щин-*, *-і-я* (*-р-і-я*), *-ник-*, *-й-ниц(я)*, *-ик*, *-ів-н(-ят-н)*, *-очк-*, *-ість*.

Деякі із суфіксів дають таку конотацію ВАД-назвам абстрактних понять:

– «іменники із суфіксом *-щин-а* — це модель із несхвальною або зневажливою конотацією на позначення різко негативних суспільних явищ (з погляду «інших» суспільно-політичних, релігійних та ін. кіл)» [115, с. 76];

– «іменники із суфіксом *-ість* — це модель (непродуктивна) творення абстрактних іменників від відносних прикметників у тих випадках, коли таким чином увиразнюється «якісність» ознаки, суспільно важливої для мовців» [115, с. 78];

– суфікс *-ізм* означає культурний, політичний чи інший напрям або поведінку, заняття особи [98, с. 86];

– суфікс *-і-я* є продуктивним для номінативних дериватів з вузьким спеціалізованим значенням країни або територіальної одиниці [98, с. 85].

Основні словотвірні моделі номінативних ВАД-назв абстрактних понять:

1) відабревіатурна ад'єктивна основа + суфікс *-ин-* : *деенерівщина* (ред. *деенерівський* + *-ин-*), *антиєєпівщина* (ред. *антиЄЄПівщина*) (*антиєєпівський* + *-ин-*);

2) аббревіатура + суфікс *-ізм-*: *бубабізм*;

3) аббревіатура + суфікс *-ія-*: *МАФія* (суфікс дібраний на основі гри слів, тож шанси бути впізнаваним слово має лише за написання ініціальними літерами кореневої морфеми), *деенерія*;

4) аббревіатура + інтерфікс *-р-* + суфікс *-ія-*: *Ефесберія* (ред. *ФСБерія*);

5) відабревіатурна ад'єктивна основа + суфікс *-ість-*: *упецевність* (ред. *упецешність*) (*упецевний* + *-ість*), *емпевність* (ред. *емпешність*) (*емпевний* + *-ість*), *гуамність* (ред. *ГУАМність*) (*гуамний* + *-ість*);

6) префікс + аббревіатура: *анти-СНІД*;

7) перехід з прикметника в іменник (морфолого-синтаксичний спосіб): *антиереровське* (ред. *антиРРОише*). Цей спосіб творення виявлений у синтаксичній конструкції «*Антиереровське* [ред. *АнтиРРОише*] (як єдинникам обійти(сь без) РРО)», яка є заголовком статті на сайті «Податки&Бухгалтерський облік». Відсутність іменника, від якого дериват

антиереровське мав би залежати як прикметник, і вказує на перехід його в іменник.

2.5.3. Назви конкретних понять-неістот

Виявлені ВАД-назви конкретних понять-неістот мають такі особливості:

– вони створюються такими способами: суфіксальним (35 іменників з 46 дібраних назв конкретних понять-неістот, з них використаний інтерфікс між коренем та суфіксом у 16 дериватах), словоскладанням (10 дериватів), основоскладанням (1 дериват) (Докладніше див.: Діаграма 3);

– за Л. Родніною, у дериватах слівотвірного типу з суфіксом *-к-*, що означають «предмет, за допомогою якого виконується дія, здійснюється процес», трапляються різні варіанти [98, с. 66] (з різними інтерфіксами або без них): *-івк*, *-шк*- (ненормативний), *-йк*-, *-к*-: *есесд-івк-а* або *есесде-шк-а*, *дивіді-йк-а*, *підіеф-к-а*;

– демінутивні деривати як виразники емоційно-оцінної лексики трапляються нечасто: серед номінативних ВАД їх лише 2, вони належать до назв конкретних понять-неістот: *кразик*, *б'ютик*;

– частина іменників цієї лексико-семантичної групи формально мотивована відаббревіатурними прикметниками, а семантично – словосполученнями, наприклад: *підіефка* – *підіефний документ*, *інсовка* –

інсовне повідомлення тощо. За висновками В. Заскалети, з погляду семантики «вони є радше актуалізованими, ніж інноваційними» [42, с. 164].

Основні словотворчі засоби номінативних ВАД-назв матеріально виражених об'єктів: суфікси *-к-* (*-йк-*, *-вк-*, *-іvk-*), *-ець* (*-вець*, *-івець*), *-ан-*, *-ник*, *-ниця* (*-йниця*), *-н-* (*-вн-*, *-ятн-*), *-очк-*, *-ик*, *-иц*.

Проаналізовано такі нормативні словотвірні моделі та пропозиції з редагування ненормативних / неофіційних / розмовних словоформ:

1) аббревіатура + суфікс *-к-*: *атеефка* (ред. *АТФка*), *емдеефка* (ред. *МДФка*), *тетеенка* (ред. *ТТНка*), *сидиромка*, *симка*, *абееска* (ред. *АБСка*), *геерка*, *ребка*, *есемеска* (ред. *смска*), *товка* (ред. *ТОВка*), *теесенка* (ред. *тснка*), *ефемка*, *підіефка*;

2) аббревіатура + інтерфікс *-й-* / *-в-* / *-іv-* + суфікс *-к-*: *дивідійка* (ред. *дівідішка*), *ефнівійка* (ред. *ефнівішка*), *геовка* (ред. *геошка*), *інсовка* (ред. *ІПСОшка*), *фіфавка* (ред. *фіфашка*), *хнувка* (ред. *хнушка*), *айпівка* (ред. *айпішка*); *ерпегівка* (ред. *ерпегешка*), *есесдівка* (ред. *есесдешка*, *ссдишка*, *ссдишник*, *есесдешник*), *натівка*;

3) аббревіатура + інтерфікс *-в-* / *-іv-* + суфікс *-ець-*: *зазівець*, *ребівець* (ред. *Ребовець*), *ереровець* (ред. *РРОвець*);

4) аббревіатура + суфікс *-ан-*: *КаПКан* (суфікс дібраний на основі гри слів, тож саме в цьому разі шанси бути впізнаваним як номінативний ВАД слово має лише за написання ініціальними літерами кореневої морфеми);

5) аббревіатура + суфікс *-ник-*: *джіпієсник*;

6) аббревіатура + інтерфікс *-й-* + суфікс *-ниця-*: *педевейниця* (ред. *ПДВшниця*);

7) аббревіатура + інтерфікс *-в-* / *-ят-* + суфікс *-н-*: *хаівня* (ред. *хайовня*), *хнурятня*;

8) аббревіатура + суфікс *-очк-*: *есемесочка*;

9) аббревіатура + суфікс *-ик-*: *кразик* (ред. *КраЗик*), *б'ютик* (ред. *БЮТик*);

10) аббревіатура + суфікс *-иц-*: *кразице*;

11) префіксоїд + аббревіатура (юкстапозити): *авто-КрАЗ, міні-ГЕС, екс-СРСР, міні-АТС, міні-РЕВ, мега-ЖЕК, міні-НАТО, супер-БМП* («префіксоїд – це проміжна морфема складного слова, яка повторюється з тим самим значенням у ряді слів і наближається за словотвірними функціями до префікса» [131, с. 69])

13) аббревіатура як прикладка + друга частина прикладкової сполуки, що разом становлять складний іменник-юкстапозит, а не синтагматичну конструкцію: *джініес-навігатор, FPV-дрон*;

14) аббревіатура + основа складного слова (композиції, телескопізми): *АТОмобіль* (лексема утворена в результаті гри слів «автомобіль» - «АТОмобіль», тож залишені ініціальні літери впливатимуть на впізнаваність асоціації).

Варто зауважити, що правила написання іншомовних частин *міні, екс* з другою частиною слова зазнали змін відповідно до Українського правопису (2019 р.). «Разом пишемо: слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь», але із власною назвою (прізвищем), а також з аббревіатурою такі компоненти пишемо з дефісом: *міні-ГЕС, екс-СРСР* тощо [123, с. 34].

2.5.4. Назви процесів

Ці ВАД утворюють лише суфіксальним способом. Основні словотворчі засоби номінативних ВАД-назв процесів: суфікси *-інг-, -ізм, -ізація*.

Особливості словотвірної парадигми:

– на тлі нечисленних порівняно з іменниками та прикметниками неологічних та okazіональних дієслів привертає увагу значна кількість процесуальних іменників, утворених здебільшого за допомогою суфіксальної сполуки *-ізація/-изація*, часто без мотивації відповідними дієсловами. «Такі дієіменники стають похідними для інших дієіменників-назв абстрактних дій»

[50, с. 152], «деривати з цим суфіксом відповідають дієсловам на *-ува-ти* і мають основне значення опрідметненої дії» [98, с. 74].

– також у дериватах із суфіксом *-ізація (-изація)* виразно помітне явище черезступеневого словотворення, коли вони творяться «від іменникових основ, проминувши один або два-три словотвірні ступені за такою схемою: іменник – відсубстантивне дієслово – віддієслівний іменник» [64, с. 105]. «На відміну від мовної системи, де спостерігається стандартне заповнення «порожніх клітинок» ..., при черезступеновому словотворенні похідні деривати можуть продукуватися з порушенням наявних норм словотворення. У такому разі одна з ланок словотвірного ланцюжка «пропускається» [59, с. 106]. У дослідженні виявлено 8 таких номінативних ВАД-назв процесів і в подальших підрозділах на їхній основі утворено вербальні ВАД, що були пропущені в зазначеному словотвірному ланцюжку;

– суфікс *-інг (-інг)* є запозиченим з англійської мови, уживається в значенні *субстантивзації процесу* як в англійській, так і в українській мовах, є продуктивним саме в новітньому словотворенні.

Проаналізовано такі словотвірні моделі номінативних ВАД-назв процесів:

- 1) аббревіатура + суфікс *-інг-*: *монінг, диджеїнг*;
- 2) відаббревіатурна вербальна основа + суфікс *-ізаці(я)-*: *натовізація, оонізація* (ред. *ООНізація*), *отегізація* (ред. *ОТГізація*), *оесбебізація* (ред. *оесБЕБЕзація*), *бубабізація, кадебізація, єдапсизація* (ред. *ЄДАПСизація*), *єєнізація*.

- 3) відаббревіатурна вербальна основа + суфікс *-анн(я)*: *гулагування*.

Отже, ВАД-назви процесів утворюються здебільшого за нетиповими для власне українських слів словотвірними моделями (із залученням іншомовних суфіксів або із пропусками складових словотвірного ланцюжка), що може свідчити про нещодавню появу цієї лексико-семантичної групи в мовленні носіїв української мови.

2.6. Розряди за значенням, лексико-семантичні групи та словотвірні моделі відабrevіатурних прикметників

«Словотвірний аналіз прикметників української мови передбачає виявлення тих загальних особливостей дериваційних процесів, наслідком яких є численні мотивовані іншими частинами лексичні одиниці з загальним значенням вираження ознаки, а також конкретна словотвірна будова різних груп прикметників з погляду семантичного і формального співвідношень їх з іншими частинами мови як вихідними формами» [31, с. 119]. Тож аналіз ад'єктивних відабrevіатурних дериватів досліджуваного періоду ґрунтується на словотвірних моделях слів відповідно до семантики твірної основи (абrevіатури), виявленні нормативних та ненормативних словотворчих засобів та нормотворчому вирівнюванні.

Дослідники ад'єктивної деривації, а саме: А. Грищенко, С. Пономаренко, І. Білодід, І. Вихованець, В. Васильченко, Н. Сулименко, І. Кірічек, М. Степаненко, О. Земська, Л. Горбунова, Є. Алексєєва, А. Глушкова – приділили увагу проблемам деривації ад'єктивів сучасної української мови в порівняльно-історичному аспекті [83, с. 136]. Відабrevіатурні ад'єктивні деривати ще не були предметом ретельного окремого дослідження.

Творення відабrevіатурних прикметників дає можливість будувати речення з традиційною формою узгодженого означення. Тому міжкатегорійна транспозиція спочатку на синтаксичному, а згодом на морфологійному рівні найбільше властива саме прикметникам. Наприклад, замість синтагматичної конструкції *позиція на підтримку членства в НАТО*, з'явилася стисліша: ***пронатівська позиція***. Важливо зауважити, що відносні відабrevіатурні ад'єктивні деривати, як і відносні прикметники, які утворені від традиційних основ і не становлять іншої власної назви, пишемо з малої літери.

У сфері парадигми творення відносних прикметників загалом ще в минулому столітті була помітною тенденція до втрати продуктивності суфікса *-н-* і його заміщення суфіксом *-ов(ий)* через зростання якості у

прикметниках на *-н(ий)*. «Функційний збіг цих афіксів у межах одного різновиду прикметників, а також сполучуваність їх в окремих випадках з одними й тими ж твірними основами при повному збереженні словотвірного значення похідних треба розглядати як характерний вияв дериваційної синонімії в системі прикметникового словотвору і свідчення власне структурної ролі відповідних формантів у складі похідних» [31, с. 154]. Діаспорний мовознавець професор П. Ковалик також зауважував численні вияви паралельного вживання суфіксів *-ов-* та *-н-* в прикметниках, утворених від іменникових основ, з однаковим лексико-семантичним значенням [56, с. 6]. Наприклад, від аббревіатури *АБС* виявлені два деривати: *абеес-ов-ий*, *абеес-н-ий*.

Також з-поміж загальновідносних суфіксів помітним є суфікс *-ськ-*, який «виступає не єдиним, але важливим засобом міжкатегорійної транспозиції іменник – відносний прикметник» [31, с. 157]. Універсальність значення цього суфікса та зв'язок з давніми словотвірними моделями вплинули на ширше залучення його до процесу словотворення. У дисертаційному дослідженні Л. Рибачківської «Словотвірні гнізда з вершинами-онімами в українській та англійській мовах» 2017 р. помічено, що багато нових відносних прикметників української мови постало із суфіксом *-ськ-* від назв установ, організацій тощо, тобто тих, що позначаються аббревіатурами [97, с. 77]. У досліджуваній період його відновлено у зв'язці з інтерфіксом *-ів-* для покращення фонетичного ефекту.

«З семантичного погляду відносні прикметники є досить неоднорідними, що зумовлене інтралінгвальними чинниками – різноманітністю відношень, які існують між предметами і явищами світу, що нас оточує» [84, с. 107]. Тому дібрані ад'єктивні ВАД поділено на такі лексико-семантичні групи: 1) відносні прикметники, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот; 2) відносні прикметники, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень; 3) відносні прикметники, що виражають ознаку щодо державних утворень,

державних чи міжнародних організацій, політичних партій; 4) відносні прикметники, що виражають ознаку щодо процесів, явищ та абстрактних понять; 5) прикметники (відносно-присвійні та присвійні), що виражають ознаку щодо осіб.

2.6.1. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот

Як зазначає А. Грищенко, ознака речовинності-матеріальності – це «важливий чинник у розмежуванні найтипівіших прикметникових значень» [84, с. 158], а суфікс цієї лексико-семантичної категорії може вказувати на ознаку як насиченість певного об'єкта речовиною.

У цієї категорії виокремлено такі особливості творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот:

– більшість ад'єктивних ВАД утворено суфіксальним способом (20, з них разом з інтерфіксом – 12 лексем); поодинокі – префіксально-суфіксальним (1) та словоскладанням (2) (Докладніше див.: Діаграма 4);

– у виявлених ад'єктивних ВАД уживаються такі суфікси: *-н-* (*-й-н*), *-ов*, *-в-ськ* (*-ів-ськ*);

– попри конкретність у вираженні ознаки, спостерігається не лише морфологічна ад'єктивація аббревіатурної основи, а й у подальшому семантична. Наприклад, у сполучі *елесдейний* [ред. *ЛСДшній*] *мультик* відносний прикметник виражає вже не первинне значення «спричинений дією наркотичної речовини ЛСД», а вторинне – «насичений багатьма динамічними процесами свідомості»; у сполучі *безтетеенні* [ред. *безТТНні*] *витрати* відносний прикметник від первинного значення «без ТТН» переходить до вторинного похідного значення – «непідтверджені витрати».

За творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот, виявлено лише загальновідносні суфікси у таких словотвірних моделях:

1) аббревіатура + суфікс *-н-*: *абеесний* (ред. *абсний*), *емдеефний* (ред. *МДФний*), *педеефний* (ред. *ПДФний*), *гееремний* (ред. *ГРМний*), *мафний*, *атакамсний*;

2) префікс *без-* + аббревіатура + суфікс *-н-*: *безтетеенний* (ред. *безТТНний*); *дееспейний* (ред. *дспшній*, *дееспешний*), *елесдейний* (ред. *ЛСДешний*);

3) аббревіатура + інтерфікс *-в-* / *-й-* + суфікс *-н-*: *бепеелавний* (ред. *БПЛАшній*), *дівідійний*, *бефепейний* (ред. *БФПйний*);

4) аббревіатура + суфікс *-ов-*: *абеесовий* (ред. *абсовий*), *бадовий*;

5) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ськ-*: *енеловський* (ред. *НЛОВський*, *НЛОшній*), *гемеовський* (ред. *ГМОшній*);

6) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *бадівський* (ред. *БАДівський*), *бетеерівський* (ред. *БТРівський*), *ерпегівський* (ред. *РПГшній*);

7) аббревіатура + інтерфікс *-о* + суфіксоїд (композиції): *НЛО-подібний* / *енелоподібний*, *кразоподібний*. Ця модель властива більшості слов'янських мов і представляє похідні, що «визначають ознаку предметів асоціативно, за зовнішньою подібністю до інших предметів, яка у структурі слова наголошена

елементами *-видний, -подібний* або їх відповідниками...» [63, с. 243]. На цій підставі вважаємо частину *-подібний* суфіксоїдом.

2.6.2. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень

У цієї тематичної категорії виокремлено такі особливості творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень:

– більшість ад'єктивних ВАД утворено суфіксальним способом (60 слів), з них разом з інтерфіксом – 55 дериватів, менше – префіксально-суфіксальним (5) та основоскладанням (1) (Докладніше див.: Діаграма 5);

– у виявлених ад'єктивних ВАД цієї лексико-семантичної групи, як і в попередньому підрозділі, виявлені такі загальновідносні суфікси: *-н- (-й-н), -ов-, -ськ-, (-в-ськ, -ів-ськ)*;

– відбувається чергування приголосних *к – ч* перед суфіксом *-н-* (наприклад, *МСЕК + -н- = мсечний*).

Проаналізовано такі словотвірні моделі ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень:

1) аббревіатура + суфікс *-н-*: *чаесний* (ред. *ЧАЕСний*), *мсечний* (ред. *МСЕЧний*), *азеесний* (ред. *АЗСний*);

2) аббревіатура + інтерфікс *-й-* + суфікс *-н-*: *беемвейний* (ред. *беемвешний*), *айсітівійний* (ред. *айсітівішний*), *бібісійний* (ред. *бібісішний*);

3) аббревіатура + суфікс *-ов-*: *азеесовий* (ред. *АЗСовий*);

4) аббревіатура + суфікс *-ськ-*: *удікський* (ред. *УДІКський*);

5) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ськ-*: *маувський* (ред. *МАУвський*, *МАУшний*), *упавський* (ред. *УПАвський*); *петеувський* (ред. *петеушний*, *ПТУшний*), *сізовський* (ред. *СІЗОшний*), *віавський* (ред. *віашний*), *капевський* (ред. *КаПешний*, *капешний*), *бібісівський* (ред. *БіБіСівський*, *бі-бі-сівський*), *атебевський* (ред. *АТБевський*, *атебешний*, *атбешний*, *АТБшний*);

б) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *армівський*, *атебівський* (ред. *АТБівський*), *завівський* (ред. *ЗАЗівський*), *кразівський* (ред. *КраЗівський*), *летівський* (ред. *ЛЕТівський*), *естебівський* (ред. *СТБівський*), *теесенівський* (ред. *ТСНівський*, *ТееСеНівський*), *утеєнівський* (ред. *УТНівський*), *аупівський* (ред. *АУПівський*), *цумівський*, *сієненівський*, *айбіємівський*, *уніанівський*, *єнтеєнівський* (ред. *НТНівський*), *пумбівський*, *чаєсівський*, *жеківський* (ред. *ЖЕКівський*), *оунівський* (ред. *ОУНівський*), *сумівський* (ред. *СУМівський*), *мурівський*, *азеєсівський* (ред. *АЗСівський*), *веєнзівський* (ред. *ВНЗівський*), *вепеківський* (ред. *ВПКівський*), *гесівський* (ред. *ГЕСівський*), *кавеківський* (ред. *КВКівський*), *манівський* (ред. *МАНівський*), *мафівський*, *патівський*, *тецівський*, *товівський* (ред. *ТОВівський*), *тюгівський*, *ємемемівський*, *капеівський* (ред. *КПШшний*), *оєсбєбівський* (ред. *ОСББешний*), *вєєлківський* (ред. *ВЛКашний*);

7) префікс + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *міжвеєнзівський* (ред. *міжВНЗівський*), *посткавеківський* (ред. *постКВКшний*), *антигесівський*, *міжоесбєбівський* (ред. *міжОСББівський*), *усєбібісівський* (ред. *вє-бі-бі-сівський*).

8) складний прикметник, утворений з ад'єктивних слів, пов'язаних сурядним зв'язком, з яких хоча б один – ад'єктивний ВАД, утворений

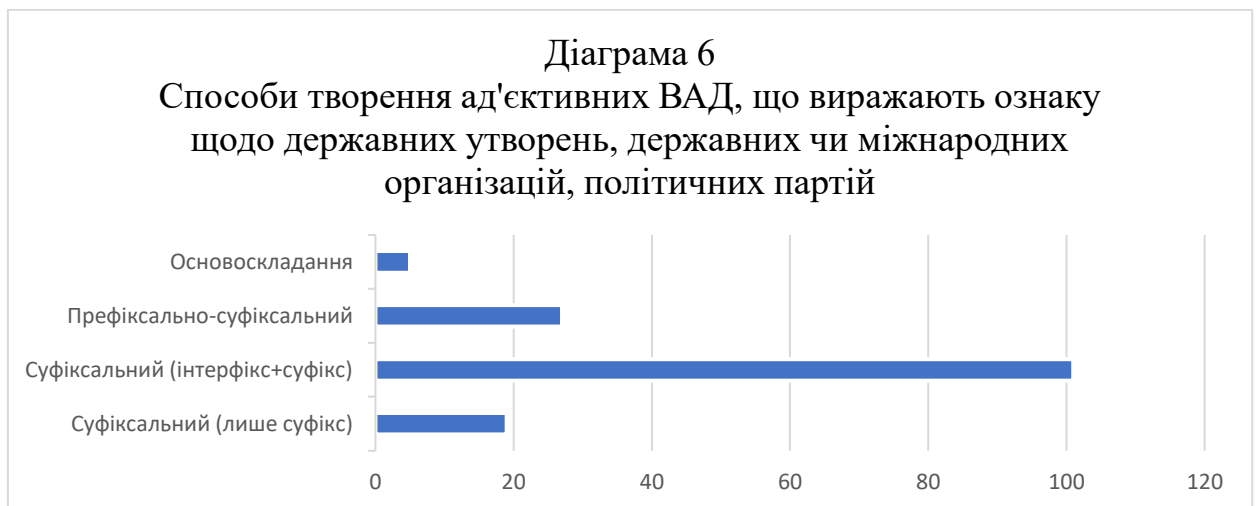
суфіксальним способом (композиції): *капеївський і гарвардський – капеївсько-гарвардський* (ред. *кпішно-гарвардський*).

Тож найпродуктивнішою словотвірною моделлю ад'єктивних відабrevіатурних дериватів є абrevіатурна основа, поєднана з суфіксом *-ськ-* за допомогою інтерфікса *-ів-(-в-)*, що відображає загальну тенденцію творення відносних прикметників у сучасній українській мові.

2.6.3. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій

У цій тематичній групі, яка охоплює найбільше ад'єктивних ВАД, виокремлено такі особливості творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій:

– більшість ад'єктивних ВАД утворено суфіксальним способом: (120 дериватів, з них разом з інтерфіксом – 101), менше – префіксально-суфіксальним (25) та словоскладанням (5) (Докладніше див.: Діаграма 6);

– у ВАД цієї лексико-семантичної групи виявлені ті самі загальновідносні суфікси, що й у попередніх підрозділах: *-н-* (*-ій-н-, -в-н-*), *-ов-*, *-ськ-*, (*-в-ськ-, -ів-ськ-*).

Серед ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій, окреслено такі словотвірні моделі:

1) аббревіатура + суфікс *-н-*: *веемесний* (ред. *ВМСний*), *веемефний* (ред. *ВМФний*), *вепеесний* (ред. *ВПСний*), *деесенесний* (ред. *ДСНСний*), *деефесний* (ред. *ДФСний*), *есний*, *воозний* (ред. *ВООЗний*), *емвееесний* (ред. *МВСний*), *еменесний* (ред. *МНСний*), *енкавееесний*, *емвеефний* (ред. *МВФний*), *ударний* (ред. *УДАРний*), *гуамний* (ред. *ГУАМний*), *утожний*;

2) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-н-*: *зеесувний*, *есбеувний*;

3) аббревіатура + інтерфікс *-й-* + суфікс *-н-*: *десезейний* (ред. *ДСЗйний*);

4) аббревіатура + суфікс *-ов-*: *ефдеемовий* (ред. *ФДМовий*), *емвеефовий* (ред. *МВФовий*), *есовий*;

5) аббревіатура + суфікс *-ськ-*: *емвеефський* (ред. *МВФський*), *мревський*, *енкавееський*, *есересерський*, *єєпський* (ред. *ЄЕПський*);

6) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ськ-*: *есбеувський* (ред. *СБУвський*), *зеесувський* (ред. *ЗСУвський*, *ЗСУшний*, *зеесушний*), *натовський*, *обеес'євський* (ред. *ОБСЄвський*, *ОБСЄшний*), *сшавський* (ред. *СШАвський*, *СШАшний*), *уєфавський* (ред. *УЄФАвський*, *уєфашний*), *юнесковський* (ред. *ЮНЕСКОвський*), *юнідовський* (ред. *ЮНІДОВський*), *сеатівський*, *унсовський* (ред. *УНСОВський*); *веерувський* (ред. *ВРУшний*), *гепеувський* (ред. *ГПУшний*), *каемдеавський* (ред. *кмдашний*), *енбеувський* (ред. *НБУшний*), *набувський* (ред. *НАБУшний*), *есдепеувський* (ред. *СДПУшний*), *пецеувський* (ред. *ПЦУшний*), *даівський* (ред. *ДАІвський*), *овавський* (ред. *ОВАШНИЙ*);

б) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *фіфівський*, *апелівський* (ред. *АПЛівський*), *армівський*, *ваківський* (ред. *ВАКівський*), *воозівський* (ред. *ВООЗівський*), *вепеесівський* (ред. *ВПСівський*), *гурівський*, *дебеерівський* (ред. *ДБРівський*), *деемесівський* (ред. *ДМСівський*), *деесенесівський* (ред. *ДСНСівський*), *єбеерерівський* (ред. *ЄБРРівський*), *єєсівський* (ред. *ЄСівський*), *кадебівський* (ред. *КДБівський*), *каенерівський*

(ред. *КНРівський, кнрівський, каендеерівський* (ред. *КНДРівський*), *емвеесівський* (ред. *МВСівський, мвсівський*), *емвеефівський, емзеесівський, еменесівський* (ред. *МНСівський*), *мозівський* (ред. *МОЗівський*), *монівський, ред. МОНівський*), *мопівський* (ред. *МОПівський*), *мсеківський, оонівський, опівський, опеківський, парівський* (ред. *ПАРівський*), *пемерівський, есендівський* (ред. *СНДівський*), *сотівський* (ред. *сотовський*), *уінпівський* (ред. *УІНПівський*), *упівський, упецівський* (ред. *УПЦівський*), *ефбеерівський* (ред. *ФБРівський*), *ефесбівський* (ред. *ФСБівський*), *цевеківський* (ред. *ЦВКівський, цевекашний*), *цеківський, цнапівський, юнесківський, юнісефівський, нанівський* (ред. *НАНівський*), *енкавеесівський, еепівський* (ред. *ЄЕПівський*), *убозівський* (ред. *УБОЗівський*), *деенерівський* (ред. *ДНРівський*), *дусівський* (ред. *ДУСівський*), *еленерівський* (ред. *ЛНРівський*), *гулагівський, гутабівський* (ред. *ГУТАБівський*), *отегівський* (ред. *ОТГівський*), *рацівський, ударівський, б'ютівський, нунсівський, фееренівський* (ред. *ФРНівський*), *бепепівський* (ред. *бепепешний*), *тецеківський* (ред. *тцкашний*), *фіфівський* (ред. *фіфашний*), *єдапсівський, іділівський, пеерелівський, утогівський* (ред. *УТОГівський*), *капеувський* (ред. *КПУшний*), *апеенівський* (ред. *АПНівський*), *натівський*;

7) префікс *анти-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* / *-в-* + суфікс *-ськ-*: *антиіділівський, антикаендеерівський, антикаенерівський* (ред. *антиКНРівський*), *антиубозівський* (ред. *антиУБОЗівський*), *антиударівський, антинабувський* (ред. *антинабушний*), *антиоонівський, антиєсівський, антинатовський*;

8) префікс *про-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* / *-в-* + суфікс *-ськ-*: *проемвеефівський, проєсівський, пронатовський, прооонівський, проендепівський* (ред. *проНДПівський*), *просотівський, проєфесбівський* (ред. *проФСБешний*);

9) префікс *без-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *безнатівський*;

10) префікс *без-* + аббревіатура + суфікс *-ов-*: *без'єсовий* (ред. *безЄСовий*);

11) префікс *не-* + аббревіатура + інтерфікс *-в- / -ів-* + суфікс *-ськ-*: *ненабувський* (ред. *ненабушний*), *неюнесківський*;

12) префікс *поза-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *позаоонівський*, *позаопеківський*;

13) префікс *все-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *всеепівський* (ред. *всеЄПівський*), *всеесендівський* (ред. *всеСНДівський*);

14) префікс *за-* / *пост-* + аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *задеенерівський* (ред. *заДНРівський*), *постпеерелівський*, *постіділівський*;

15) складний прикметник, утворений з ад'єктивних основ, пов'язаних сурядним зв'язком, з яких хоча б один – ад'єктивний ВАД, утворений суфіксальним способом (композиції) + інтерфікс *-о-* між основами: *українсько-єсівський*, *емвеесно-поліційний* (ред. *мвсно-поліційний*), *натівсько-український*, *б'ютівсько-нунсівський*;

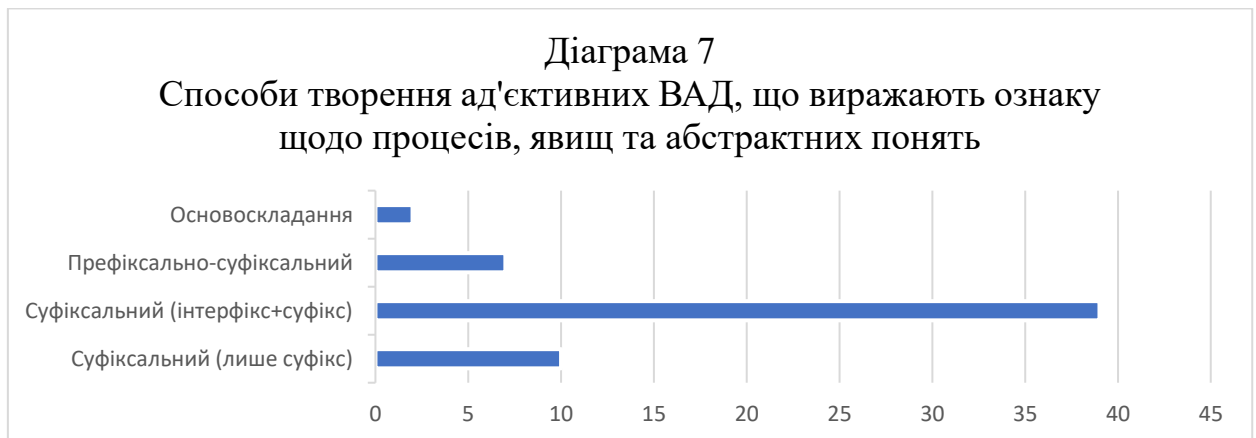
16) складний прикметник, утворений з ад'єктивних слів, пов'язаних підрядним зв'язком, з яких хоча б один – ад'єктивний ВАД, утворений суфіксальним способом (композиції) + інтерфікс *-о-* між основами: *внутрішньоємвеефівський* (ред. *внутрішньоМВФівський*).

Зауважмо, що словотвірні моделі ад'єктивних відаббревіатурних дериватів, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій, із суфіксом *-ськ-* є найпродуктивнішими. Окрім того, у цій тематичній групі спостерігається значно більше ад'єктивних дериватів із суфіксом *-н-*, ніж у попередній, що пов'язано з більшою кількістю слів загалом та вказує на ширше їх використання мовцями, що й спричиняє появу більше варіантних форм.

2.6.4. Відносні прикметники, що виражають ознаку щодо дій, процесів, явищ та абстрактних понять

У цієї тематичної категорії виокремлено такі особливості творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо процесів, явищ та абстрактних понять:

– більшість ад'єктивних ВАД утворена суфіксальним способом (49 дериватів, з них разом з інтерфіксом – 39), менша кількість – префіксально-суфіксальним (6) та основоскладанням (2) (Докладніше див.: Даграма 7);

– у ВАД цієї лексико-семантичної групи виявлені ті самі загальновідносні суфікси, що й у попередніх підрозділах: *-н-*, *-ськ-*, (*-в-ськ*, *-ів*, *-ськ*).

Проаналізовано такі словотвірні моделі відносних відаббревіатурних прикметників, що виражають ознаку щодо процесів, явищ та абстрактних понять:

1) аббревіатура + суфікс *-н-*: *пеємесний* (ред. *пмсний*), *петеесерний* (ред. *ПТСРний*, *птсрний*), *ребний* (ред. *РЕБний*), *есемесний* (ред. *смсний*), *джіпієсний*, *піарний*, *сдужний* (ред. *СДУЖний*), *ефемний*;

2) аббревіатура + інтерфікс *-й-* / *-в-* + суфікс *-н-*: *геєрвійний* (ред. *ГРВІшний*), *детепейний* (ред. *ДТПшний*, *детепешний*), *єсвейний* (ред. *ЄСВшний*), *айпівний* (ред. *айпішний*), *вевепейний* (ред. *вевепешний*), *інсовний* (ред. *ППОшний*, *інсошний*), *какадейний* (ред. *ККДшний*), *педевейний* (ред. *педевешний*, *ПДВшний*);

3) аббревіатура + суфікс *-ськ-*: *піарський* (ред. *PRський*);

4) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-ськ-*: *атовський* (ред. *АТОшний*, *атошний*), *зееновський* (ред. *ЗНОшний*, *зношний*), *деестеувський* (ред. *ДСТУшний*), *айтівський* (ред. *айтішний*, *ІТшний*), *енемтевський* (ред. *нмтишний*, *НМТшний*), *пепеовський* (ред. *ППОшний*, *птошний*), *тееровський* (ред. *ТРОшний*), *ереровський* (ред. *РРОшний*);

5) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *вілівський* (ред. *ВІЛівський*), *кведівський*, *лепівський* (ред. *ЛЕПівський*), *нушівський* (ред. *НУШівський*), *пібівський* (ред. *ПІБівський*), *пеемесівський* (ред. *пмсівський*), *ребівський*, *рдугівський* (ред. *РДУГівський*), *джіпієсівський*, *піарівський*, *ефемівський*;

6) префікс + аббревіатура + (не у всіх формах) інтерфікс + суфікс *-ов-* / *-ськ-* / *-н-*: *доатовий* (ред. *доАТОВий*), *післяатовський* (ред. *післяАТОшний*), *постатовський* (ред. *постАТОшний*), *антиснідівський* (ред. *антиСНІДівський*), *безереровський* (ред. *безРРОшний*), *безпедевейний* (ред. *безПДВшний*), *доефемний*, *некведівський*;

7) складний прикметник, утворений з ад'єктивних слів, пов'язаних сурядним зв'язком, з яких хоча б один – ад'єктивний ВАД, утворений суфіксальним способом (композиції) + інтерфікс *-о-* між основами: *іпсовно-медійний* (ред. *іпсошно-медійний*), *есемесно-віртуальний*; *піарно-медійний* (або *піармедіальний*).

Як бачимо, словотвірні моделі цієї групи мають ті ж суфікси, що й попередньої. Проте кількість дериватів із суфіксом *-н-* та *-ськ-* подібна. Варто зазначити, що за ад'єктивної транспозиції з «традиційними» кореневими морфемами («не-аббревіатурами») частіше за все поєднується суфікс *-ськ-* або *-ів-ськ-*, рідше *-в-ськ-*, а в цій тематичній групі словотвірна парадигма із суфіксом *-в-ськ-* найчисленніша за кількістю виявлених ВАД.

2.6.5. Прикметники, що виражають ознаку щодо осіб

У цієї тематичної групи виокремлено такі особливості творення ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо осіб:

- вони утворюються лише суфіксальним способом;
- оскільки фіналь твірної основи (аббревіатури) – приголосний звук, дібрані в ході дослідження присвійні прикметники утворюються від аббревіатурних основ за допомогою суфікса *-ів-* (із морфонологійними варіантами *-ов-*, *-ев-*, *-єв-*, які залежать від фіналі);
- ознака посесивності частково властива й відаббревіатурним прикметникам, основним засобом творення яких від назв осіб виступає суфікс *-ськ-*, який зумовлює семантичний відтінок середнього ступеня належності;
- словотвірної парадигми із суфіксом *-н-* для ад'єктивних похідних, утворених від назв істот, не виявлено, тож доцільно вважати такі форми ненормативними.

Виявлено такі словотвірні моделі ад'єктивних ВАД, що виражають ознаку щодо осіб:

- 1) аббревіатура + суфікс *-ськ-*: *віпський* (ред. *ВІПський*), *диджейський*, *фонський* (ред. *фонний*, *ФОПний*);
- 2) аббревіатура + інтерфікс *-ів-* + суфікс *-ськ-*: *віпівський* (ред. *ВІПівський*), *фонівський* (ред. *ФОПівський*);
- 3) номінативна відаббревіатурна основа, утворена суфіксальним способом + суфікс *-ськ-* (відносні прикметники): *бубабітський*. Цей випадок не зараховано до черезкрокового (черезступеневого) словотворення, оскільки «своїми ознаками і властивостями явище черезкрокового словотворення подібне до іншого словотвірного явища – нульової суфіксації» [81, с. 207], а в дериват у словотвірному ланцюжку між *Бу-Ба-Бу* й *бубабітський* відомий: це лексема, засвідчена новітніми словниками, *бубабіст*);
- 4) аббревіатура + суфікс *-ов-*: *віповий*.

Незначна кількість прикметників цієї групи дає можливість переконатися в тому, що для відаббревіатурних ад'єктивних дериватів притаманна словотвірна модель із суфіксом *-ськ-* (6 із 7 прикметників).

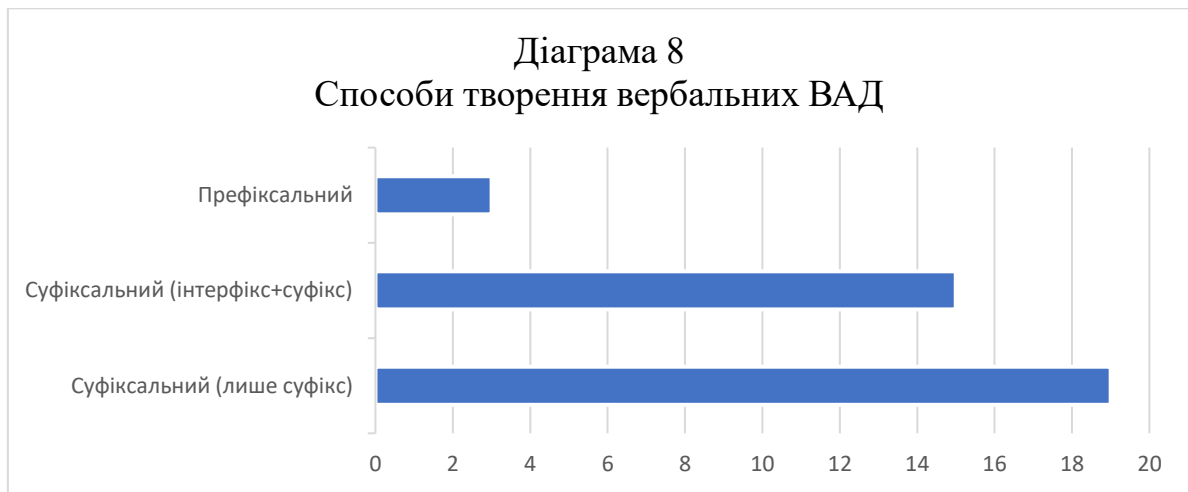
2.7. Форми та словотвірні моделі відаббревіатурних дієслів

Питання походження та функціонування дієслівних форм у різні періоди розвитку української мови досліджували такі лінгвісти, як О. Потебня, С. Бевзенко, В. Русанівський, І. Керницький, А. Генсьорський. Окремим аспектам еволюції граматичної системи української мови, зокрема дієслову, присвячено праці І. Шаровольського, В. Дем'янчука, С. Смеречинського, Б. Кобилянського, В. Лавера, А. Даниленка та ін. [73, с. 307]. Семантична класифікація дієслів найширше представлена в працях В. Русанівського, О. Леути та С. Дишлевої [66, с. 106].

Донедавна вважалося, що семантика дієвості не може бути властива похідним від аббревіатур. Міркуючи про відаббревіатурний словотвір, Н. Клименко зазначала, що «серед них зовсім відсутні відаббревіатурні дієслова. У цій царині, як бачимо, панують відношення між предметними і означальними словами» [52, с. 90]. Динамічні процеси розвитку української мови на сучасному етапі сприяли тому, що в дисертаційній роботі проаналізовано такі особливості 36 вербальних ВАД:

– за узагальненою лексико-семантичною класифікацією дієслів української мови, дібрані вербальні ВАД належать переважно до «соціальних та ментальних дій». За спостереженнями О. Сулими, це «чисельна група дієслів, оскільки соціальні процеси охоплюють послідовні зміни різних станів суспільства, а також окремих його систем: демографічної, економічної, екологічної, політичної тощо. Зважаючи на стрімкий розвиток суспільства на нинішньому етапі, ця семантична група постійно поповнювана» [112, с. 86]. Дієслова цієї групи часто мають саме іменникове походження, що, очевидно, властиво всім ВАД;

– їх утворюють найчастіше суфіксальним способом (34 лексеми), з них використаний інтерфікс між коренем та суфіксом у 15 лексемах, та префіксальним способом (3 дієслова) (Докладніше див.: Діаграма 8);

– виявлені вербальні ВАД поділено на такі традиційні дієслівні форми: 1) неозначена форма, 2) дієприкметник; 3) дієприслівник, 4) безособова форма (особова форма не зазначена, оскільки безпосередньо виникає від основи початкової, тобто неозначеної, форми).

Неозначена форма. Словотворчі афікси цієї форми мають такі особливості:

– «відносно ширше використовується в українській мові суфікс *-и-ти* у поєднанні з іменниковими твірними основами» [55, с. 51], традиційно посідаючи друге місце щодо кількості похідних слів. У виявлених ВАД якраз навпаки: вербальні ВАД, утворені за допомогою суфікса *-и-ти*, лідирують, за допомогою суфікса *-и-ти* утворюють переважно неперехідні дієслова;

– другі за кількістю серед виявлених лексем – вербальні ВАД, утворені за допомогою суфікса *-ува-* (*-юва-*), який модифікувався в *-ізувати*, *-изувати* й у вербальних ВАД уживається в притаманному йому значенні «перетворювати на те, на що вказує твірна мотивувальна іменникова основа» [136, с. 172, с. 177-178]. Ці деривати потенційні, ще не виявлені в мовленні носіїв української мови, але можуть заповнити лакуну у словотвірному ланцюжку для номінативних ВАД із суфіксом *-ізація*. Наприклад, *КДБ – кадеб-із-ува-ти – кадеб-ізація*. Більшість із виявлених вербальних ВАД цього

типу є переважно перехідними дієсловами. Наприклад: *кадебізувати* (кого? що?) *церкву*;

– проаналізована вище суфіксальна імперфективація (додавання суфіксів *-ува-* (*-юва-*) для утворення дієслова недоконаного виду або двовидового дієслова) на сучасному етапі відбувається якраз переважно від номінативних основ, якими і є аббревіатури;

– виявлені також тенденції до перфективації – «вираження значення доконаного виду за допомогою префіксальних форм» [115, с. 182], наприклад: *піарити* – *розпіарити*;

– виокремлено відаббревіатурні дієслова із суфіксом *-ну-*, які загалом не продуктивні в сучасному словотворенні, утворюються 1) переважно від прикметників, означаючи «перехід до стану, поступове нагромадження стану, визначеного мотивувальною основою прикметника» або 2) від інших дієслів, означаючи раптовість дії [136, с. 189, с. 199] (у дериватах дисертаційної роботи твірна основа достеменно не відома). Наприклад, відаббревіатурне дієслово *есемеснути* могло виникнути від 1) ад'єктивного ВАД (*есемесний*) або 2) вербального ВАД (*есемесити*);

– дієслова із суфіксом *-к-а* традиційно утворюються від вигуків (модифікація, тобто інтерфікс, *-к-* додається, зважаючи на морфонологійні особливості твірної основи (вигуки часто закінчуються на голосний)) [136, с. 192]. У такому разі коренева частина відаббревіатурного дієслова *інсо-к-а-ти* потенційно має тлумачення, властиве вигукам: має знакове вираження без лекчисного значення. У заголовку «*Час дорослішання. Негайно припиніть «інсокати» в соцмережах!*» статті інтернет-видання «Детектор медіа» це тлумачення, звісно, містить іронійно-негативну конотацію.

Розглянуто моделі неозначених форм виявлених вербальних ВАД, утворених за допомогою словотворчого суфікса (відповідно до значення та виду дієслова) та формотворчого суфікса *-ти*:

1) аббревіатура + суфікс *-и-* + суфікс *-ти*: *есемесити* (ред. *смсити*), *джініесити*, *дебеерити* (ред. *ДБРити*), *оонити*, *пеемесити*, *петеесерити*, *піарити*, *деенерити*, *єєпитися* (ред. *ЄЄПитися*), *рофлити*;

2) аббревіатура + суфікс *-і-/і-* + суфікс *-ти*: *диджеїти*;

3) аббревіатура + інтерфікс *-в-* + суфікс *-и-* + суфікс *-ти*: *атовити* (ред. *АТОшити*), *іпсовити* (ред. *ІПСОшити*, *іпсошити*), *пепеовити* (ред. *ппошити*), *єсбеувити* (ред. *СБУшити*);

4) аббревіатура + інтерфікс *-к-* + суфікс *-а-* + суфікс *-ти*: *іпсокати* (ред. *ІПСОкати*);

5) аббревіатура + суфікс *-ну-* + суфікс *-ти*: *єєпнути* (ред. *ЄЄПнути*), *есемеснути*;

6) аббревіатура + інтерфікс *-із-* + суфікс *-ува-* + суфікс *-ти*: *кадебізувати* (оскільки в підрозділі 2.5.4 були наведені лексеми *кадебізація*, *отегізація*, *оєсбебізація*, *єєпізація*, *натовізація*, *оонізація*, *бубабізація*, *єдапсизація*, отже, є дієслова, аналогічні за будовою: *отегізувати*, *оєсбебізувати*, *єєпізувати*, *натовізувати*, *оонізувати*, *бубабізувати*, *єдапсизувати*);

7) префікс + вербальна відаббревіатурна основа: *розпіарити*, *пропіарити*, *декадебізувати*.

Дієприкметник. Традиційним є визначення дієприкметника як форми дієслова, яка сполучає ознаки дієслова й ознаки прикметника. «В українській мові не викликає заперечень існування пасивних дієприкметників на *-ний*, *-тий*», практично одностайно ще від початку ХХ ст. мовознавці «заперечують існування активних дієприкметників на *-чий*, *-(в)ший* в українській мові» як не притаманних їй і штучно насаджених [23, с. 64, с. 71]. Тому виявлені вербальні ВАД-дієприкметники як неологізми на сучасному етапі мають утворюватися вже усталеним чином: вербальна відаббревіатурна основа + суфікси *-л-* (для активних дієприкметників доконаного виду, утворених від основи минулого часу, що виражають ознаку за дією самого об'єкта), суфікси *-н-*, *-ен-*, *-т-* (для пасивних дієприкметників, що виражають ознаку за дією над об'єктом). Отже,

появі відабrevіатурного прикметника передуватиме вербальний відабrevіатурний дериват неозначеної форми.

У ході дослідження було встановлено, що майже всі відабrevіатурні дієприкметники можна трактувати, за висловом Ж. Колоїз, як «неузуальні утворення, які називають опредметнену дію чи ознаку за дією», але «не безпосередньо стосуються тих чи тих репрезентантів процесуальних ознак (бо їх немає в системі мови), а опосередковуються потенційними знаками, такими, що ... на «задньому плані», «поза кадром», але усвідомлюються мовцями як цілком можливі» [59, с. 107]. Це слова *збубабунілий, віннутий* (ред. *VIPнутий*), *паксований, есесений, есересерений* (потенційні мотивувальні основи *збубабуніти, віннути, паксувати, есесити, есересерити* не виявленні). Це результат черезступеневого (черезкрокового) словотворення, виявленого і в деяких інших лексико-семантичних групах. «Звідси і витлумачення відповідних форм як псевдодієприкметникових» [59, с. 107].

Аналіз ВАД-дієприкметників дозволив окреслити такі словотвірні моделі:

- 1) вербальний ВАД + суфікс *-л-* (активні дієприкметники): *збубабунілий*;
- 2) вербальний ВАД + суфікс *-т-* (пасивні дієприкметники): *віннутий* (ред. *VIPнутий*);
- 3) вербальний ВАД + суфікс *-н-* (пасивні дієприкметники): *паксований*;
- 4) вербальний ВАД + суфікс *-ен-* (пасивні дієприкметники): *есесений, есересерений, розпіарений*.

Наразі єдина безособова форма дієслова на *-но, -то*, утворена від дієприкметника *розпіарений* – *розпіарено*.

Дієприслівник. «Дієприслівник — вербоїдна невідмінювана форма дієслова, яка означає додаткову дію як обставину протікання головної» [28, с. 220]. В українській мові дієприслівник утворюється усталеним чином: вербальна відабrevіатурна основа + суфікс *-чи* (*-учи, -ючи, -ачи, -ячи*) (для дієприслівників недоконаного виду), *-ши, -вши* (для дієприслівників доконаного виду) [13, с. 207]. У ході дослідження було виявлено всього один

дієприслівник, що має твірну основу-аббревіатуру – *розпіаривши*. Це узуальний дериват, утворений від наявної відаббревіатурної основи перехідного дієслова доконаного виду – *розпіарити*. Поки що не продуктивне творення дієприслівників зумовлено кількома чинниками: вербальні ВАД найменше репрезентовані у відаббревіатурному словотворенні, позаяк мотивувальною є основа з функцією номінації; виявлені вербальні деривати виникають переважно протягом останніх кількох років, а отже, не набувши широкого вжитку в мовленні носіїв української мови, ще не здатні функціонувати як додаткова дія поряд з основною.

2.8. Структурно-семантичні типи відаббревіатурних прислівників

«За семантичними, синтаксичними та морфологічними критеріями виділення частин мови прислівник становить окремий лексико-граматичний клас» [10, с. 185]. «Особливо виразні індивідуальні словотворчі риси сучасної української літературної мови виявляються у сфері наймолодшої багатоструктурної частини мови – прислівника» [55, с. 50], оскільки лише на початку ХХ століття мовознавці відмежували прислівник від службових слів у самостійну частину мови, вчення про яку в другій половині ХХ ст. – першій чверті ХХІ століття розвивали С. Бевзенко, А. Висоцький, І. Вихованець, К. Городенська, М. Жовтобрюх, В. Русанівський, О. Тараненко та інші граматисти. Актуалізація відаббревіатурного словотвору у 90-х роках ХХ століття – першій чверті ХХІ століття спричинила появу новітнього, не виявленого в жодному мовознавчому аналізі інноваційної лексики явища – творення адвербіальних відаббревіатурних дериватів.

У виявлених відаббревіатурних прислівниках лексичне значення формується на основі твірного слова-ад’єктивного ВАД, наприклад: *МОН* – *монівський* – *по-монівськи*. Дібрані відаббревіатурні адвербіалізовані деривати належать переважно до прислівників способу дії, «які становлять проміжну групу між атрибутивними і власне-обставинними прислівниками» [13, с. 187], рідше представлені атрибутивними прислівниками. Інших лексико-

семантичних груп відаббревіатурних прислівників не виявлено, що пов'язано з тим, що «порівняно з іменником, якому притаманні, синтаксичний і морфологічний ступені адвербіалізації, прикметник виявляє вужчий діапазон адвербіалізації» [13, с. 201].

2.8.1. Прислівники способу дії

Утворюють лише префіксально-суфіксальним способом, «причому важливо зауважити, що з-поміж конфіксів *по-+и* або *по-+-ому* мовці надають перевагу першому варіанту з меншим суфіксом» [20, с. 13], хоча для прислівників з «традиційною» кореневою морфемою на рівні словотвірних типів найпоширенішим вважається варіант префіксально-суфіксального утворення *по-...ському* [55, с. 51].

Виявлені дві словотвірні моделі прислівників способу дії з такими усталеними (нормативними) словотворчими засобами:

1) префікс *по-* + ад'єктивна відаббревіатурна основа + суфікс *-и*: *по-атовськи*, *по-ваківськи* (ред. *по-ВАКівськи*), *по-воозівськи* (ред. *по-ВООЗівськи*), *по-гесівськи* (ред. *по-ГЕСівськи*), *по-дебеєрівськи* (ред. *по-ДБРівськи*), *по-деесенесівськи* (ред. *по-ДСНСівськи*), *по-єєсівськи* (ред. *по-ЄСівськи*), *по-жеківськи*, *по-зазівськи* (ред. *по-ЗАЗівськи*), *по-айтівськи*, *по-капеївськи* (ред. *по-КПівськи*), *по-лазівськи* (ред. *по-ЛАЗівськи*), *по-летівськи* (ред. *по-ЛЕТівськи*), *по-манівськи*, *по-емвеефівськи*, *по-емзеєсівськи* (ред. *по-МЗСівськи*), *по-еменесівськи* (ред. *по-МНСівськи*), *по-мозівськи* (ред. *по-МОЗівськи*), *по-моківськи* (ред. *по-МОКівськи*), *по-монівськи*, *по-натівськи*, *по-натовськи*, *по-оонівськи*, *по-опівськи* (ред. *по-ОПівськи*), *по-оунівськи*, *по-нушівськи*, *по-есендівськи*, *по-сумівськи*, *по-теесенівськи* (ред. *по-ТСНівськи*), *по-тюгівськи*, *по-упівськи*, *по-фонівськи* (ред. *по-ФОПівськи*), *по-бібісівськи*, *по-есересерівськи*, *по-б'ютівськи*, *по-деенерівськи* (ред. *по-ДНРівськи*), *по-еленерівськи* (ред. *по-ЛНРівськи*), *по-ентеєнівськи* (ред. *по-НТНівськи*), *по-апеєлівськи* (ред. *по-АПЛівськи*);

2) префікс *по-* + ад'єктивна відабrevіатурна основа + суфікс *-ому*: *по-атовському* (ред. *по-АТОшному*, *по-атошному*), *по-беемвейному* (ред. *по-бмвшному*), *по-сумівському*, *по-натівському*, *по-натовському*, *по-зеесувному* (ред. *по-ЗСУшному*), *по-диджейському*.

Помітно, що словотвірна модель із префіксом *по-* та суфіксом *-и* значно продуктивніша для адвербіальних дериватів, ніж подібна із суфіксом *-ому*. Це відбувається не лише від абrevіатурних основ, а й у складі будь-якої іншої кореневої морфеми.

2.8.2. Атрибутивні прислівники

Виявлені відабrevіатурні атрибутивні прислівники походять лише від ад'єктивної відабrevіатурної основи. Як стверджував Р. Вихованець, «перетворення прикметників на морфологізовані прислівники супроводжується істотними синтаксичними і морфологічними змінами. ... Втрата прикметникових флексій веде до втрати співвідносних з іменниковими прикметникових граматичних категорій роду, числа і відмінка. Замість флексій використовується у прислівниках дериваційний суфікс *-о*, *-е*» [13, с.187]. О. Тараненко констатує активізацію вживання і творення на сучасному етапі розвитку української мови прислівників на *-о* від відносних прикметників із загальним значенням «у певному аспекті, в певному плані; з погляду чого-небудь» (наприклад, *зеесувний* – *зеесувно*) або «за допомогою чого-небудь» (наприклад, *есемесний* – *есемесно*) [115, с. 177-178].

Атрибутивні прислівники утворюють лише суфіксальним способом від ад'єктивної відабrevіатурної основи, утвореної суфіксальним способом, додаючи суфікс *-о*: *зеесувно* (ред. *зсушно*), *іпсовно* (ред. *іпсошно*), *петеесерно* (ред. *птсрно*), *есемесно* (ред. *смсно*), *сієненно*.

Окрім поширення явища творення «відносно-означальних» прислівників, у цій лексико-семантичній групі прислівників помітна активізація «певних граматичних категорій, призначених для підсиленого вияву оцінки, експресії, зокрема ступенів порівняння прикметників та

прислівників від відносних, присвійних прикметників або від якісних прикметників, що називають неградуйовану ознаку» [50, с. 101]. У ВАД такого явища ще не виявлено, проте можна визнати його потенційно можливим, наприклад: *інсовно* – *інсовніше* – *найінсовніше*. Хоча донедавна компаративні і суперлативні атрибутивні прислівники в українській мові протиставлялися неступневим прислівникам однакової синтаксичної сфери за здатністю утворювати ступені порівняння.

Висновки до Розділу 2

У 90-х рр. XX століття – першій чверті XXI століття відбувалися й продовжують відбуватися активні процеси неологізації одиниць лексичної системи української мови вже наявними в ній словотворчими засобами. У дослідженні виявлено майже 800 ВАД, які в результаті поділено на 4 частини мови: іменник, прикметник, дієслово, прислівник. Найбільше ВАД виявлено серед іменників-назв осіб (49 % від усіх виявлених ВАД) та відносних прикметників (39 %), менше – серед прислівників (7 %) і дієслів (5 %). Іменники, прикметники й дієслова найчастіше утворюють суфіксальним способом, а прислівники – переважно префіксально-суфіксальним. Основоскладання та словоскладання в поєднанні з суфіксальними засобами продемонстрували низьку динаміку, ці способи словотворення виявлені серед номінативних та ад'єктивних ВАД. Проте існує тенденцію до зростання кількості складних слів такої будови на сучасному етапі розвитку української мови.

Протягом останніх трьох десятиліть змінилася тенденція в словотвірних моделях і словотворчих засобах ВАД. Наприкінці першого десятиліття XXI століття найчастіше утворювали прикметники від аббревіатурних основ, а іменники-назви осіб були непродуктивним явищем у відаббревіатурному словотворенні [33], як це засвідчила О. Девальєр. Наразі номінативні відаббревіатурні деривати найбільше представлені з-поміж усіх ВАД, а раніше непродуктивний суфікс *-ець* (*-івець-*) тепер найбільше виявлений. Вербальні

відабредвіатурні деривати донедавна вважалися непродуктивною словотвірною моделлю, за спостереженнями Н. Клименко, а протягом останніх 15 років помітна тенденція до продукування й вербальних дериватів.

Поява нових словотвірних моделей відабредвіатурних дериватів дає підстави вважати, що носії української мови прагнуть до усунення синкретичної семантики слів, творячи деривати, що уточнюють аспекти певних галузей суспільної діяльності. Згідно з висновками укладачок «Динамічних процесів українського лексикону», це свідчить про іншу тенденцію «розвитку сучасного українського лексикону – його інтелектуалізацію» [50, с. 111]. Ідентифіковані відабредвіатурні неологізми утворено за традиційними словотвірними моделями реєстрових дериватів. Розвиток відабредвіатурного словотворення не припиняється, оскільки частота вживання нових ВАД помітна за роками: значна кількість ВАД, що раніше не вживалася, виявлена саме в текстах останніх років.

У цьому розділі здійснено систематизацію всіх виявлених ВАД за узуальними словотвірними типами, за винятком черезкрокового (черезступеневого) словотворення, яке можна зарахувати до неuzuального типу. Були виокремлені нормативні варіантні та інваріантні ВАД. Варіантні норми словотвірних моделей відабредвіатурних дериватів можна розглядати з урахуванням чотирьох основних джерел «варіантних нормативних реалізацій: 1) паралелізм системних можливостей мови та історичні зміни, які відбуваються в її системі; 2) гетерогенність літературної мови; 3) природні процеси старіння мовних норм і поява інновацій; 4) проникнення явищ розмовної мови» [90, с. 24-25].

Виявлено, що, утворюючи похідні від абредвіатурної основи, мовці не завжди дотримуються мовних норм. Найбільше це стосується інтерфіксів. Запропоновано використовувати нормативні словотвірні моделі ВАД. Тож дисертаційне дослідження сприяє, як висловився А. Тараненко, нормотворчому «вирівнюванню» в межах словотвірних парадигм [115, с. 211].

Реєстр дібраних абревіатур та відабревіатурних дериватів міститься в
Додатку А.

РОЗДІЛ 3

ФУНКЦІЙНІ ТА КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДАБРЕВІАТУРНИХ ДЕРИВАТИВ

3.1. Лінгвостилістичний аналіз відабревіатурних дериватів

Стили є усвідомленими різновидами літературної мови й диференціюються мовними засобами за принципами добору, організації, структурою тощо відповідно до мети комунікації. Саме тому аналіз ВАД, що є неологізмами сучасної лексичної системи української мови, має враховувати не лише словотвірний і морфологічний аспекти, а й стилістичний.

Стилістичні особливості ресурсів української мови, зокрема ВАД, впливають на сприйняття їх іншими носіями української мови, подальшу частоту вживання, позитивні чи негативні конотації.

Стилістичні диференціації ВАД проаналізовано в синхронному вимірі. У досліджуваній період відбувалася криза стильового різномайття й сфер уживання української мови, пов'язана з повільними деколонізаційними процесами в мовній політиці. На думку Л. Масенко, «вихід з кризового стану усних форм побутування мови в східних і південних регіонах України, звичайно, єдиний – поширення української літературної мови через систему освіти, засобів масової інформації, культури. При цьому, безперечно, є хибною тенденція до замикання української мови і культури в межах елітарних форм її побутування. І сленг, і жаргони необхідні для повноцінного життя кожної мови. Потрібно лише, щоб сленг і жаргони формувались у межах своєї мови» [74, с. 103]. Протягом першої чверті ХХІ століття відбулися зрушення в процесі аналізу стилістичних особливостей ВАД.

Омовлення суспільних процесів – головне джерело поповнення лексики, особливо на сучасному етапі розвитку мови, у зв'язку з російсько-українською війною, пандемією та іншими численними процесами, що розбурхують суспільство. Мовна творчість сучасних носіїв по-різному виявляє себе в різних жанрах і стилях. Н. Костусяк, до прикладу, висновує, що «до вербалізації

реальності журналісти залучають чимало неодериватів, утворених морфологійними й неморфологійними способами, у які закладено спрогнозовані автором інтенції, прагнення надати висловленню епатажності, виразності, експресивності, влучніше інтерпретувати різні події, поняття, явища» [62, с. 45]. І. Білодід теж влучно підкреслював таку мовну особливість: «Нове в мові – нові слова, словосполучення, їх відтінки, мовні образи і мовна символіка – твориться безупинно, відображаючи рух життя, науки, думки, творчість мовного генія народу, виявляючись у розширенні спектра мовностилістичної палітри» [114, с. 9].

Отже, лінгвостилістичний аналіз усіх відібраних для дослідження речень засвідчив явище моносемії (однозначності) та полісемії (багатозначності) ВАД, що є показником засвоєння носіями мови ВАД.

Критерії, за якими встановлено пряме та переносні значення новотворів для подальшого аналізу полісемійних особливостей відабредіатурних дериватів, дослідження явища лексико-семантичного словотворення та поділу на лексико-семантичні типи з урахуванням стилістичної належності дериватів, такі:

1) ядро значення. Те, у якому лексичному оточенні перебуває слово в певних синтагматичних конструкціях, дає можливість виявити, наскільки збереглося в ньому ядро лексичного значення та чи з'явилися семантичні відтінки. Це один із ключових критеріїв поділу лексем на ті, що вжиті в прямому значенні, та ті, що набули переносного;

2) у слова з прямим значенням (потенційно моносемійного) важливі контекст і конотація (узуальна та okazіональна), що загалом «обумовлюють і викликають стилістичний відтінок інтелектуального чи емоційного характеру» [114, с. 9];

3) різновид переносного значення полісемійного слова для подальшого аналізу (метафоричний, функційний, стилістичний тощо); до цих елементів належать або ті, що спричиняють тропеїзацію мовлення, або стилістичні фігури;

4) синтаксична роль, яка може мати опосередкований вплив на лексико-семантичне значення ВАД. Наприклад, предикативна позиція атрибутивних прислівників може впливати на появу конотації денотата. А. Висоцький у дослідженні цього явища зазначає: «Характерно, що деякі означальні прислівники в позиції складеного головного члена односкладного речення можуть реалізувати декілька різних значень» [11, с. 30];

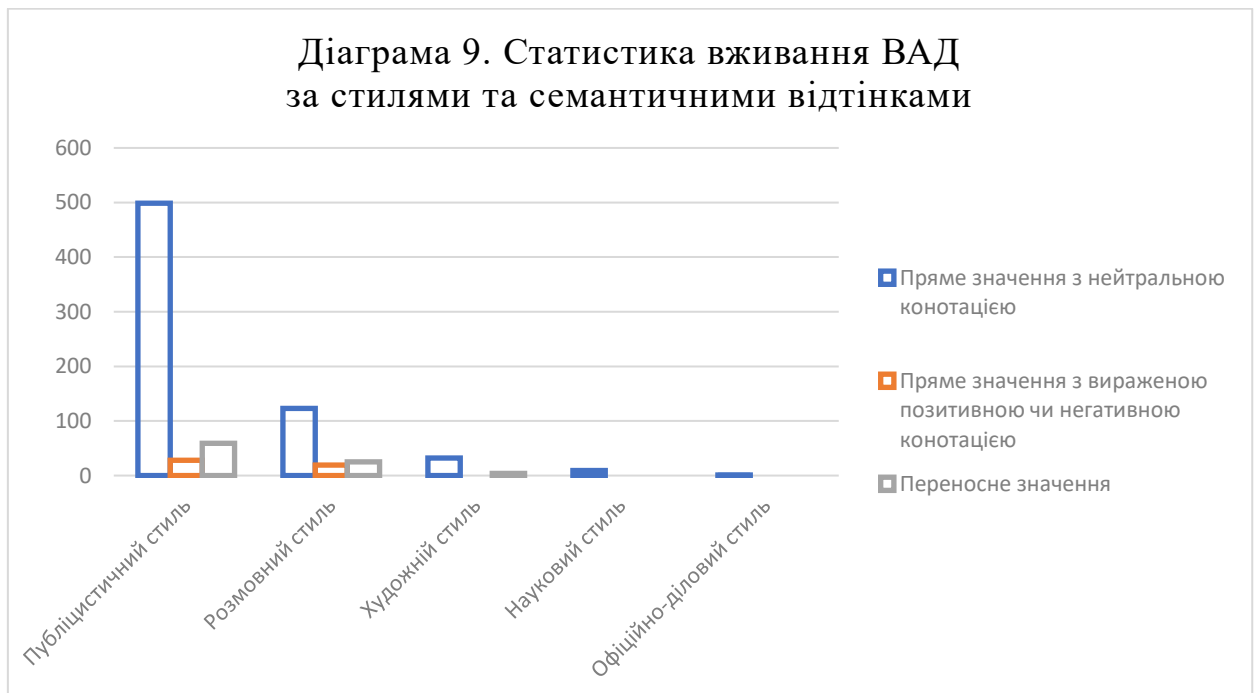
5) частиномовна належність, оскільки «при застосуванні кількох лексико-стилістичних засобів кожен з них може використовуватися в певній послідовності, причому в одних випадках наступна художня фігура ... ніби витікає з попередньої» [114, с. 147].

ВАД, ужиті в прямому значенні, досліджено в межах кожного функційного стилю окремо: публіцистичного, художнього, розмовного, наукового та офіційно-ділового. До стилів, у текстах яких не були виявлені ВАД, належать конфесійний (є закритою догматичною лексичною системою) та епістолярний (не притаманний мовленню 90-х рр. ХХ століття – першій чверті ХХІ століття у зв'язку з поширенням мережевої комунікації, яка відбувається за принципами, подібними до розмовного мовлення).

У реченнях, аналіз яких було здійснено в дисертаційному дослідженні, виправлені орфографійні помилки з метою нормотворчого вирівнювання відповідно до таких аспектів: кореневу морфему-аббревіатуру в суфіксальних дериватах оформлено з малих літер відповідно до особливостей вимови (замість великих літер), уживання суфіксів та інтерфіксів скориговано за словотвірними моделями, притаманними українській мові. Це зумовлено тим, що носії мови часто утворюють ВАД навпомацки, наприклад: *«Я опинився у вирі бійки саме в той час, коли розглядався навіть не **сотівський** законопроект, а зміни до бюджету. ... розгляд цього пакета **СОТівських** законів був кинутий на останній тиждень сесійної роботи. ... вони [комуністи] боролися конкретно проти прийняття **сотівських** законопроектів»* (РС, 12.07.2005). «Один автор однієї статті використав два способи написання аббревіатури як кореневої морфеми (з великих та малих

літер) та два інтерфікси (-ов- та -ів-)» [18, с. 181]. Редаговані форми ВАД, ужиті в реченнях, наводяться в Додатку А.

Зіставлення уривків текстів різних стилів методом кількісних підрахунків дає змогу виявити типові лексико-семантичні особливості, що відрізняють один стиль від іншого, та з'ясувати вплив стилю на поширення явища відаббревіатурного словотворення (Докладніше жив.: Діаграма 9). Ураховано, що «статистичний аналіз мовного матеріалу творів дає можливість встановити суттєві розходження між певними масивами текстів, проте він нічого не говорить про якість і нестатистичний характер цих розходжень» [114, с. 581]. Тож у цьому розділі проаналізовано й кількісні, і якісні характеристики ВАД досліджуваного періоду залежно від стилю.

Як бачимо, серед значень ВАД у всіх стилях переважає пряме з нейтральною конотацією. Виразна позитивна чи негативна конотація трапляється в одному випадку з десяти. Це не дивно, адже ВАД – неологізми в сучасній лексичній системі української мови, тож, як і будь-які новотвори, набувають переносного значення, поступово засвоюючись носіями української мови. На думку А. Шумейкіної, «головне (пряме, вільне, родове, інваріантне) значення слова – це значення, яке максимально незалежне від

сполучень з іншими словами і є стійким, що забезпечує і стійкість основної частини лексичного складу» [135, с. 63-64]. У публіцистичному, розмовному та художньому стилях також виявлене переносне значення. Такі міжстильові розбіжності спричинені жанровими відмінностями в доборі засобів та суспільною зумовленістю усного чи писемного мовлення.

Поява неологізмів супроводжується різними мовленнєвими ситуаціями, отже, навіть у прямому значенні потенційні денотати можуть бути конотативно забарвлені. Виявлені такі приклади вживання ВАД із прямим значенням за стилями.

Публіцистичний стиль. Комунікативно-прагматичні ознаки медійного дискурсу «(доступний, логічний виклад, уживання семантично прозорих, однозначних лексичних номінацій з виразною оцінною конотацією) є традиційним орієнтиром публіцистичної інтерпретації знаків конкретно-часової мовної свідомості» [65, с. 229]. Майже 60 % усіх ВАД, виявлених у текстах публіцистичного стилю, ужито в прямому значенні. Ознаки й мета спілкування, притаманні текстам цього стилю, спричиняють, крім потенційних денотатів, появу конотатів із позитивним чи негативним відтінком у значеннях. Розглянуто такі приклади:

1. Речення з ВАД, ужитими в прямому значенні без додаткових семантичних відтінків: «Цілком можливо, що **айтівець** [працівник сфери ІТ], який працює з розумом і витримкою шляхом якісної роботи, дозволить заощадити роботодавцю значно більше, ніж недосвідчений студент-кодер» («Digest.pro», 2022 р.); «За трактуванням термінів «роботи» і «послуги» **енбеуці** [представники НБУ], а вслід за ними й податківці відсилають до законодавства України» (ПБО, жовтень 2021); «Кожний **енсезеувець** [представник НСЗУ] – це окремий інструмент, а разом вони створюють класну, драйвову музику» (ФБ: НСЗУ, 03.10.2018); «"За 11 хвилин збили 7 "елітних" російських літаків", – **пепеовець** [військовослужбовець, що забезпечує роботу ППО] ЗСУ розповів про найбільшу масовану атаку на Київ» («ТСН», 07.08.2022); «Вдалим називає головний **есбеувець** [представник СБУ]

Рівненщини вчорашній день» (сайт «Рівне 1», 15.04.2016); *«Сеовець* [працівник, що забезпечує SEO] *має надати референси та чорновий макет сайту з детальним описом функціоналу, що має бути реалізованим»* (сайт «Seonikov»); *«Водночас **набувець*** [представник НАБУ] *ззначив, що Онищенко може втекти до Німеччини, де має підприємства»* (ТСН, 14.11.2019); *«Міндоходів радує: платіжні термінали зобов'язані використовувати тільки **“ереровці”*** [пристрої РРО]» (ПБО, 80/13); *«Азеесівці* [працівники АЗС], *котрі працюють щодня, знають більше»* («НТН», 06.01.2010); *«...ви побачите, як швидко будуть звинувачувати **тецеківців*** [представники ТЦК], ***вееквівців*** [представники ВЛК] *і всіх інших»* (телеграм: Т. Чорновіл, 12.11.2024); *«З такою метою **воозівці*** [представники ВООЗ] *приїхали і до Чернігова»* (сайт Управління охорони здоров'я ЧОДА, вересень 2011); *«Суперечку спробував припинити голова депутатської комісії з питань регламенту, депутатської діяльності та етики, розвитку місцевого самоврядування **венеесівець*** [військовослужбовець ВПС] *Олександр Чубай»* («ОГО», 01.11.2011); *«У бою з рашистами на Луганщині загинув **гурівець*** [представник ГУР] *Юрій Назарук»* («Новинарня», 05.06.2022); *«У свій останній приїзд Байден обурився цим фактом і Яценюком були дані суворі вказівки знайти і надати **емвеефівцям*** [представники МВФ] *відповідні документи звітності», «Firtka», 27.12.2014); «**“Натівка”** – річна кепі військ НАТО, має лаконічну форму циліндра з козирком, яка надійно тримається на голові, тому ніколи з неї не злетить, тому що не буде чіплятися за гілки»* (опис товару на сайті «Agressor») та багато ін.

Мовний матеріал проаналізовано за значенням та конотацією в медійному дискурсі різних жанрів: новинному та інформаційно-аналітичному (статті періодичних видань та дописи, опубліковані на офіційних сторінках спільнот у соціальних мережах, сторінках державних органів чи органів місцевого самоврядування, на інтернет-сайтах). Ці жанри спрямовані на відображення сьогодення, а зміст текстів актуальний нетривалий період, тому в них ВАД як неологіїні засоби лексичної системи сучасної української мови

частіше вживаються з метою безпосередньої фіксації факту, а не емоційного впливу.

2. Речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з виражено негативною конотацією, що формується або внаслідок загальновідомої суспільно-політичної діяльності, або безпосередньо в зазначеному контексті: *«схоже, і вирішив собі, що “під омофором” такого блоку – нічого не страшно, як десь у дзоті, та й усе дозволено, як на путінській війні “деенерам” [представники ДНР, колабораціоністи] проти своєї неньки України (ЛУ, 20/15, с. 3); «На його думку, це російські **інсовці** [спеціалісти, що провадять ІПСО з метою дискредитації України] з ГРУ ведуть пропагандистську кампанію із втягування України, в тому чи іншому вигляді, в лівійський конфлікт» («Oboz.ua», 11.06.2020); «За словами Володимира Горбуліна, в Україні важко було знайти “розумнішого і витонченішого **антинатовця** [противник вступу України до НАТО]” (УТ-і, 23/13); «Той самий колишній “**емемовець**” [представник «МММ» – компанії, яка фактично вводила людей в оману з метою збагачення] Пушилін, якого називають креатурою ексголови Луганської обласної СБУ Третьяка, вхожого до орбіти як Сім’ї, так і Ахметова» (ВЗ-і, 15.05.14); «Кожен **ваківець** [представник ВАК, часто скомпрометований недобросовісною роботою] завжди готовий «приклеїтися» до дисертанта» (УМ, 4.10.2006); «Закарпатський **ватівець** [представник ВАТ, якого звинувачують у невиконанні законодавства] не сплатив більше півтора мільйонів гривень податку на додану вартість» («UA-Reporter.com», 18.07.2008); «Держекоінспекцію Львівщини очолив **ексдаївець** [колишній представник ДАІ] з Полтавщини» («Leopolis.news», 06.07.2023); «Той **опівський** [ознака щодо діяльності ОП (з вираженим незадоволенням)] патронат настільки щільний та ексклюзивний, що навіть мер Львова Садовий не був про це поінформований і виявляє велике здивування» (телеграм, 23.05.2024); «Черговим прикладом стала **ефесбівська** [ознака щодо діяльності ФСБ, відомого своїми антилюдяними та антизаконними методами] інтерпретація бойового зіткнення посеред міста Карабулак в Інгушетії»*

(«Інститут масової інформації», 05.03.2024); *«Імпотентно і по-моківськи»* [як у МОК; попередній однорідний член указує на негативну конотацію]. У *«WTA»* *відповіли Цуренко»* («XSPORT.ua», 13.03.2023); *«Колишній політв'язень-гулагівець»* [особа-в'язень ГУЛАГу] з Чернівців застерігав світ від небезпеки, яка йде від Путіна, майже одразу після його приходу до влади в Росії» («BukNews», 27.02.2022) та *«Мені до цього довелося вже самому оббивати півтори труни цинком, бо приходив кадебіст і гулагівець»* [особа-організатор діяльності ГУЛАГу] і проломилі голову тому татарині, який мав ті труни оббити» (РС, 20.11.2021).

Для публіцистичного стилю загалом характерно, що семантично близькі слова розмежовуються відповідно до їхньої оцінної спрямованості в контексті зображуваного. «Коли синонімічний ряд має в своєму складі іншомовне слово, воно набуває негативного забарвлення» [95, с. 58-59]. Так само і з ВАД-неологізмами. Отже, ужиті ВАД можуть бути чинником появи негативного контексту.

3. Речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з помітно позитивною конотацією, що формується й унаслідок загальновідомої суспільно-політичної діяльності, і безпосередньо в зазначеному контексті: *«Важко було, коли ми вийшли на сусіднє село з Ірпеня — Романівку. І наш зеесувець»* [представник ЗСУ, захисник] *дав моїм дітям снікерс»* («Суспільне. Новини», 11.04.2022); *«згадує відважний упавець»* [представник УПА, «відважний»] («Новини Ладжиана», 26.06.2015); *«Колишня айтівниця»* [представник сфери ІТ, яка покинула престижну роботу на користь загального блага] *рік боронить Україну»* (радіо «Накипіло», 31.07.2024); *«Пронатовський»* [ознака, спрямована на підтримку НАТО як противага негативному явищу, згаданому в другій частині речення] *мітинг у Сімферополі перетворився на бійку»* («РБК-Україна», 29.05.2008).

З проаналізованих прикладів можна побачити, що, за наявності додаткової конотації (позитивної чи негативної), відабrevіатурні деривати можуть виступати аксіологічними засобами, оскільки найчастіше виражають

оцінне ставлення мовця до поняття, позначеного твірною основою-абревіатурою.

Отже, публіцистичний стиль, який є найбільшою сферою вживання ВАД у досліджуваній період, відображає істотне засвоєння мовних одиниць, продукуючи не лише нейтральну конотацію ВАД, близьку до денотативної, а й негативну та позитивну.

Розмовний стиль є первинним стилем будь-якої мови, позаяк виконує функцію спілкування. Охоплює мовленнєву діяльність мовців усіх вікових категорій та суспільних груп, тому якнайширше репрезентує новітні мовні процеси, маючи всі шари лексики та високий ступінь її емоційності а семантичних відтінків, чого немає в жодному іншому стилі.

Саме в розмовному стилі найбільше поширені неповні або еліптичні речення, тому часто в них залишаються семантично найвагомійші компоненти. Здебільшого «розмовне мовлення дає широкі семантичні гнізда слів і словосполучень, що позначають: мовлення та його учасників, пересування, удар і падіння, споживання їжі й напоїв, поведінку людини з погляду доцільності, етики й манери триматися, особисті взаємини людей, їхнє ставлення до праці, діяльності, ступінь інтелектуального розвитку, емоційну реакцію і ще багато чого, чому немає відповідників в інших розрядах лексики» [95, с. 102].

Дослідження ВАД показало, що група оказіональних ВАД, що належать до розмовного стилю, – друга за кількістю (після слів, що виявлені в текстах публіцистичного стилю) лексем і загалом становить 18,5 % від усієї дібраної лексики. Це, зокрема, зумовлено тим, що паралельно з усною формою поширення протягом 90-х рр. ХХ століття – першої чверті ХХІ століття активно розвинулася писемна форма завдяки інтернет-спілкуванню. Тому обумовмо, що, за сучасними мірками, до розмовного стилю належать такі жанри: інтерв'ю, стенограми, дописи в соціальних мережах на особистих сторінках чи в особистих блогах, коментарі користувачів на будь-яких інтернет-платформах.

У зазначених вище жанрах розмовного стилю виявлено потенційні денотати або конотати в прямому значенні й поділено їх на такі групи:

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні без семантичних відтінків: «*такий пластик **абееесний** [ознака щодо речовини АБС], що мало б бути відносно нормально» (ком.-ф., 2018 р.); «*Жмякніть на принтер і подивіться, що у вас вийде у **педеефний** [ознака щодо формату електронних файлів ПДФ] файл» (ком.-ф., 01.02.2014); «*Ти **гееремний** [ознака щодо пристрою ГРМ] ремінь вже міняв?» (ком.-ф., 30.04.2015); «*У мене звичайний дерев'яно-дееспейний [ознака щодо матеріалу ДСП] ящик, без лінолеуму чи якого-небудь утеплювача» (ком.-ф., 25.03.2019); «*Це треба перевстановити віндовс чи **есесдівка** [розмовна назва пристрою SSD] накрылась?» (ком.-ф., 29.08.2023); «*Вітаю, Я Надія і невиправний шопоголік **бадівського** [ознака щодо речовини БАД] світу» (інстаграм: nadia.organska, вересень 2024); «*Це виходить що **чаесний** [ознака щодо установи ЧАЕС] ВРП потроху відключають і лінія ХАЕС-ЧАЕС непотрібна?» (ком.-ф. «OpenStreetMap», червень 2019 р.); «*Беня з **мауцями** [представники «МАУ»] його блокують, а не Гібралтар... нехай не замилюють нам очі» (ком.-ф. «Avianews.com», 13.10.2014); «*Я часто беру **атебівську** [ознака щодо приватної установи «АТБ»] суміш «Юніор», мені дуже подобається» (ком.-ф. «Kidstaff», 03.03.2024); «*Ось **теесенівський** [ознака щодо новинної агенції «ТСН»] сюжет, що використовує таке написання» (ком.-ф., 27.02.2020); «*Сенс туди нести гроші, якщо йдеться про гривню зараз, і **пумбівський** [ознака щодо приватної установи «ПУМБ»] відсоток набагато нижчий, коли він був хоча б у першій п'ятірці рейтингу ставок?» (ком.-с. «Мінфін», 25.01.2024); «*УАВЗ має купу зауважень щодо законопроекту, де є явний **емвееесний** [ознака щодо державного органу МВС] перегин в сторону від "зброя" до "контроль та розпил"...» (ком.-ф. «REIBERT.info», 22.02.2020); «*Це підпадає під повноваження нашого комітету, щоб розглядати відповідність **монівським** [ознака щодо міжнародної організації МОП] конвенціям тої чи іншої законодавчої ініціативи» (Стенограма засідання Комітету з питань інтеграції*************

України до Європейського Союзу, 10.07.2023); «*Цікаво, скільки грошей витратили на цей есемесний* [ознака щодо форми спілкування СМС] *спам?*» (ком.-с. «Волинські новини», 08.11.2009); «*М'ясо по-унівськи* [ознака щодо організації УПА] *жарили, потому заливали смальцем*» (інтерв'ю з Василем Куком на сайті maidan.org.ua, 12.11.2006); «*Хай ті писаки покажуть усім приклад, як треба пепевити* [дія від назви процесу ППО]» (Х: Ісіда Українська 25%, 28.11.2024); «*Усім дякую: хто з'явився, хто не з'явився, хто був з нами телефонічно і есемесно* [ознака щодо способу спілкування]» (ком.-ф. «Українські Карпати», 02.08.2004); «*горить абееска* [знак АБС на інформаційній панелі автомобіля] *і знак оклику в нижньому правому кутку*» (ком.-ф. «Zarusnyk»); («*У цьому плані я дуже заздрю рдужникам* [особи, які мають діагноз РДУГ], *які можуть прямо посередині розмови забути, що вони ведуть розмову...*», ком.-д. «Treads», 14.10.2024);

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з вираженою позитивною конотацією, що формується в контексті: «*об'єктивно у нас в Україні дуже мало компаній, які здатні пройти єбеерерівський* [ознака, що вказує на об'єктивно високі вимоги ЄБРР] *комплаєнс*» (Стенограма засідання Комітету з питань економічного розвитку, 25.04.2024);

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з вираженою негативною конотацією, що також формується або внаслідок загальновідомої суспільно-політичної діяльності, або безпосередньо в зазначеному контексті: «*Я почав писати антигесівський* [ознака щодо протидії ГЕС] *роман "Ревучий"* (основа сюжету: *аспірант-економіст їде на будову н-ської ГЕС на Дніпрі писати дисертацію...*)» (С. Плачинда. Інтернет); «*Свою упецевність* [ознака за належністю до УПЦ як негативна характеристика діяльності в Україні] *і неемпевність* [ознака за (не)належністю до МП як ворожої структури в Україні] *треба доводити не писульками на папірцях, а конкретними справами*» (ФБ: К. Холодов, 31.03.2015) [82]; «*Скільки можна плодити поліцейський й тецеківський* [ознака за належністю до ТЦК як вираження негативного ставлення до дій організації] *тил?*», ком.-с. видання «Молодий

буковинець», 02.04.2024); «*системний мревський* [ознака за належністю до МРЕВ як організації, позбавленої довіри] *хануга*», ком.-с. «Волинські новини», 12.08.2023); «*Це аудиторія, яку можна інсовити* [негативно забарвлена дія, що полягає в застосуванні ПСО]» («Трибуна», 27.12.2022); «*оптимізація графіків по-летівськи* [ознака щодо діяльності ЛЕТ як негативна оцінка]» (ком.-ф. «Skyscraper City», 28.03.2015); «*мобілізація по-опівськи* [ознака щодо діяльності ОП як негативна оцінка]» (ком.-с. «Букви», 05.09.2024); «*Нічого нами тут есбеувити* [негативно забарвлена дія, що полягає в недотриманні етики діяльності СБУ]!» (ком.-с. «Закарпаття онлайн», 14.03.2014); «*Ото, пам'ятаю світлодіоди "по-лазівськи"* [ознака щодо неякісної діяльності ЛАЗ] в Донецьку, коли з двадцяти метрів діодів горить півтора метри на весь салон на радість кондуктору» (ком.-ф. «Skyscraper City», 11.09.2015); «*найбільш не вдалою формою організації для співвласників є оесбебізація* [назва процесу, що полягає в поширенні мережі ОСББ як негативного явища]» (ком.-ф. «Gorod.dp.ua», 10.07.2007); «*а таких розгільдяїв, як «Гринджоли», ще й сієненно* [ознака щодо негативної оцінки діяльності СНН (тр. від англ. CNN)] *розкручених, небагато*» (ком.-с. «Майдан», 28.02.2005); «*геєрки* [назва виду контролю учнів як негативне явище в діяльності вчителя] *не буде з чого виводити!*» (ком.-с. «Знайшов», 16.01.2025).

Художній стиль. Роль текстів художнього стилю досліджуваного періоду полягає у впливі на чуттєво-емоційну сферу людини з метою вразити читача. Оскільки саме тексти художнього стилю стали основою більшості сучасних національних літературних мов, це робить їх важливим джерелом виявлення неологізмів у лексичній системі мови. На відміну від публіцистичного й розмовного, у сучасних текстах художнього стилю мовлення є більш унормованим. Це пов'язано із тим, що на сучасному етапі, перш ніж художні тексти будуть опубліковані, з ними працюють літературні та технічні редактори. Хоча з появою нових реалій і ці тексти невідворотно засвідчують появу нової лексики, зокрема ВАД, і задають тенденції до їх унормування та стилістичного вживання.

У ході дослідження 4 % ВАД було виявлено в текстах художнього стилю (найбільша частка виявлених неологізмів припадає на публіцистичний стиль, який виокремився із художнього, а також тексти якого менші за обсягом та більш доступні для широкого дослідження). Попри те що головними ознаками художнього стилю є образність, експресивність, уживання тропів та стилістичних фігур, майже всі виявлені ВАД виражають пряме значення. Причому текстів, які містять ВАД, написаних українськими письменниками українською мовою, виявлено удвічі більше, ніж перекладів з різних мов українською, у яких ужиті зазначені неологізми.

Проаналізовано такі приклади:

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні без додаткових семантичних відтінків: «Коли я був **есересерець** [громадянин СРСР], читали залюбки всі «Перець»» («Перекотиполе юВАЛЕРних виробів: афористичний розгартіяш для тонких поціновувачів із товстими кишнями», збірка В. Ніколенка); «Пізнавальні обчислювальні системи, як-от **айбіємівський** [ознака щодо компанії-виробника “ІВМ”] «Вотсон», уже продемонстрували неймовірне вміння аналізувати і «розуміти» інформацію» («Вакансія: людина» Т. Девенпорта та Д. Корбі, перекладачка – Н. Кошманенко, 2018 р.); «Мовчу вже про елементарну людську вдячність, пані! — так само чемно й незворушно всміхався **еменесний** [представник МНС] пацунчик» («Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія» М. Павленко, 2013 р.); «Після того як розгромили справжні **емзеєсівські** [ознака щодо належності до МЗС] кадри часів Литвинова...» («Післязавтра» (2 том) О. Красовицького, 2024 р.); «Вітер склом ковзає весело, / На спідометрі - під сто, / І по карті **джіпієсівській** [ознака щодо системи навігації ДжіПієС] / Легко котиться авто...» («За кермом» М. Пасічника, 2025 р.); «Виходить, **по-есересерівськи** [ознака щодо способу трактування інформації в СРСР] з “червоним дипломом”» («Амазонка. Київ-Соловки» В. Чемериса, 2016 р.в.); «Старлінг підіграла **ефбеєрівський** [ознака щодо діяльності ФБР] «плімут» ближче до дверей, щоб присвітити собі фарами» («Мовчання ягнят» Т. Гарріса 1988 р., переклад

А. Рогози 2016 р.); «за них Улянка ласощі купила / і по **"теесенівських** [ознака щодо належності до «ТСН»] **новинах"** / вона всій Україні сповістила!» («А дівчинка Улянка -») Е. Деміра, 10.07.2013); «**І спостерігали збоку енеловську** [ознака щодо НЛЮ] **замороку**» («Казколіт» невідомого автора); «**Маю надію, що свої сільські злидні і петеувський** [ознака щодо належності до ПТУ] **голод ти трішечки втамував сьогодні, за сніданком в "Аризони"?**» («Хроніки першого курсу» О. Сліпця, 2000-і р.); «**У нього тепер / найліпша снаряга, / висить на плечі / ерпегівка** [назва різновиду зброї – РПГ] – / усе відлито в граніті / із Коростишева» («Dislike» І. Зелененької, 2019 р.); «**Звичайний ефбеєрівець** [представник ФБР], який прагне професійного розвитку» («Ніколи не йдіть на компроміс. Техніка ефективних переговорів» К. Восса та Т. Реза 2016 р., переклад Ю. Кузьменко 2019 р.); «**Може, оонівка** [представниця ООН] **й мала рацію?**» («Небо сингулярності» Ч. Стросса 2003 р., переклад Б. Стасюка 2021 р.); «**У вас там є ефбеєрник** [представник ФБР], **правда?**» («Смертниця» Т. Геррітсен 2016 р., переклад О. Оксеніч 2020 р.); «**Ми викликали на допити Валентину Шевченко, урядовців Ляшка, Качаловського, лжеміністра охорони здоров'я Романенка, чаєсника** [представник ЧАЕС] **Парашина та інших**» («Хто упокорить звіра?» В. Яворівського, 08.07.2010); «**Усі енеловці** [іншопланетні істоти з НЛЮ] **тільки й говорять про це**» («Люди в чорному» (3 частина), фільм у перекладі українською мовою, 2012 р.); «**Далеко не кожна агентка ЦРУ чи есбеувиця** [представниця СБУ] **знає про існування вампіриць...**» («Вампіриці Маскарад. П'яте видання», опис настільної гри); «**Спочатку голомозий підстаркуватий узедист** [лікар, який здійснює УЗД] **жартував, водячи давачем по Майчиному животі, потім зосередився, увін'явся поглядом у монітор, супився**» («На запах м'яса» Люко Дашвар, 2013 р.); «**Есемеска**» [розмовна назва електронного повідомлення СМС] (Т. Галузінська, 2012 р.);

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з виразною негативною конотацією, зумовленою контекстом або суспільно-політичною діяльністю: «**Якби не ці реформи геноцидні / В воозно** [ознака щодо належності до ВООЗ,

негативне забарвлення якої підкреслюється наступним словом] *мафіозній медицині*, / *То наші задушевні лікарі / Нас лікували б лагідно самі*) («Якби не ці реформи геноцидні», автор – G-style); «*То й поїхав тоді Чубай до першопрестольної – вона, хоч і чужа, зате демократичніша, там «пересиджували» кадебівський* [ознака щодо впливу КДБ, негативне забарвлення якої вже традиційно притаманне лексемам з таким коренем, а також у цьому випадку ще й зумовлене семантикою наступного слова] *шабаши українські дисиденти Лесь Танюк, Ярослав Ступак, Володимир Голобородько...*» («Зустрічі без прощань» І. Низового, 2001 р.); «*гутабівська* [ознака щодо діяльності ГУТАБ, негативне забарвлення якої вже традиційно притаманне лексемам з таким коренем, а також у цьому випадку ще й зумовлене семантикою наступного слова] *контора працювала справно і не допускала зустрічі тих, котрі проходили в одній справі*» («Закон – тайга» М. Адаменка, 2001 р.); «*А хто в селянина останню морквину та картоплину одбирав? З голодного рота видирав? Хіба цеківці* [представники ЦК; негативна семантика лексеми зумовлена контекстом, що впливає з попередніх речень], *що в Москві та Харкові сиділи?*» («Пора істини» В. Паська, 2005 р.); «*Ти — стукачка! Енкавеесниця* [представниця НКВС; негативна конотація цієї лексеми зумовлена злочинами, учиненими НКВС, а також контекстом, що впливає з попереднього речення]! *Через тебе люди сиділи у в'язниці!*» («Фавор, або Бабусин онук» П. Немировського, переклад І. Гаркуші, 2007 р.); «*До того ж за М. Щепенком тягнувся «хвіст» іще з кінця сорокових років, від «засекреченого» засудження парткадебістами* [партійні представники КДБ; негативна конотація лексеми зумовлена і контекстом, і суспільно-політичною діяльністю КДБ] *його повісті «Людина йде до сонця», опублікованої в журналі «Дніпро»* («Те, що не забувається» І. Низового, 2006 р.); «*Мене охоче використовували (у своїх певних цілях) комуністичні керманічі різних рівнів, але більшовиком я не став; мене постійно «пасли» кадебівці* [так само, як і в попередньому ВАД], *поїдом іли україноненависники...*» («Замість самосповіді» І. Низового, 2006 р.); «*А Марія*

твоя – кадебістка [представниця КДБ; негативне забарвлення лексеми так само, як і в попередніх випадках, зумовлене і контекстом, і суспільно-політичною діяльністю КДБ], / *Шпигувати за серцем приставлена!*» («В. Сосюрі» Н. Белоусової);

– речення з ВАД, ужитими в прямому значенні з позитивною конотацією: «...оцею *юнесківський* [ознака щодо належності до списку ЮНЕСКО, позитивна конотація якої пов'язана з підкресленням гордості за належність до списку ЮНЕСКО] *борці із буряком, картоплею, м'ясом і навіть вишнями — наш*» («Україна в історіях та оповіданнях. Есеї український інтелектуалів», 2019 р.); «*По коліна у болоті / три царі на Схід бредуть. / Ангел, мокрий і самотній, / джипієсуть* [дія зі значенням «указувати дорогу», позитивна конотація якої пов'язана з розширенням семантики від «використання функцій GPS» до «вказування праведного шляху»] *їхню путь*» («Різдво-2014» К. Москальця, 2014 р.); «*Перегуда аж почав говорити, що в Тасі складна робота, ще й секретна... — ...як в есбеуців* [представники СБУ; позитивна конотація лексеми впливає з контексту й пов'язана зі змістом порівняння, ужитого в реченні]!» («Ініціація» Люко Дашвар, 2018 р.).

Серед виявлених ВАД, ужитих у прямому значенні у мові художніх творів, виявлено також авторський неологізм: «*Мерв витяг із куртки лепівський електричний кийок*» («Артемів Фаул : Зрада Опал» Й. Колфера, переклад С. Колесник, 2016 р.). Цей неологізм вирізняється з-поміж інших ВАД, ужитих у прямому значенні, тим, що твірна основа-аббревіатура ЛЕП (Легітимна ельфійська поліція) є також авторським неологізмом. Тож утворений за нормами словотвору української мови дериват (*леп-ів-ськ-ий*) засвідчує продуктивність та назрілість явища відаббревіатурного словотворення на сучасному етапі розвитку української мови.

Науковий. Зважаючи на те, що ознаками текстів наукового стилю є інформативність, логічна послідовність викладу думок, точність, об'єктивність, моносемія, лаконічність, доказовість тощо, виявлення ВАД у текстах наукового стилю є важливим маркером у процесі переходу цієї

лексики між категоріями пасивна лексика (неологізми) – активна лексика, стилістично забарвлені слова – стилістично нейтральні (загальноновживані).

Досліджувані в текстах наукового стилю ВАД становлять усього 1 % від усіх дібраних лексем. Оскільки мета тексту «зводиться до виявлення та опису нових фактів, відкриттів, закономірностей» [91, с. 26], природно, що виявлені ВАД вживаються в текстах наукового стилю лише в прямому значенні й позбавлені семантичного забарвлення, тобто фактично виступають денотатами.

Розгляньмо речення: «**Бібісівський** [ознака, що стосується належності до БіБіСі] образ Шерлока — це результат домінування читацькоцентричної настанови, у якій важить здатність людини адаптувати класичні (традиційні, регулярні) сюжети й ситуації до сьогодення» (наукова стаття «Читацькоцентрична чи текстоцентрична парадигма вивчення літератури в школі?» Д. Дроздовського, 2018 р.); **просотівський** [«напрямок економічної діяльності України з 2005 р.»] (автореферат дисертації «Прогнозування та державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні» В. Волощенко, 2007 р.); «Ця позитивістична національно-патріотична риторика **мурівських** [ознака щодо діяльності МУР] декларацій та маніфестів, які закликали письменників служити національній ідеї, нагадувала той самий радянський соцреалізм або, за висловом Г. Грабовича, "гуманістично вдосконалений його варіант"», «Кожен із **мурівців** [представники МУР], дотримуючись дуже загальних орієнтирів, міг висувати свої програми і принципи» (наукова стаття «До історії Мистецького українського руху» Х. Басілії, 2001 р.); «**Веєнзівський** [ознака щодо належності до ВНЗ] курс, продовжуючи вивчення матеріалу, розпочате в середньому навчальному закладі, відрізняється постановкою і розробкою низки нових тем» (посібник «Методика викладання фахових дисциплін» П. Дзюби та Т. Зайцевої, 2019 р.); «Вигадав **бубабістський** [ознака щодо бубабіста як представника «Бу-Ба-Бу»] хід, запатентував **аунівський**»

[ознака щодо належності до АУП] *жест з відмовою від Шевченківської премії*» (наукова стаття «Пантеон чи бестіарій укрсучліту?...» А. Білої, 2003 р.).

Офіційно-діловий стиль. Тексти офіційно-ділового стилю були чинниками поширення абревіатурного словотворення в ХХ столітті у зв'язку з утворенням численних нових державних установ та розвитку бюрократичних державних механізмів, які для економії ресурсів потребували системних скорочень. У ХХ-ХХІ століттях тексти офіційно-ділового стилю мають за основне призначення регулювання суспільних відносин усіх громадян, є унормованими та стандартизованими.

Відабревіатурне словотворення наразі майже не виявлене в діловодстві. Певну закритість текстів офіційно-ділового стилю від лексичних змін можна побачити в тому, що навіть визнані Українським правописом (2019 р.) фемінітиви досі не утвердилася в мові документів (наприклад, назва посади особи, яка має поставити підпис у кінці документа незалежно від статі виражається лише словниковими формами «директор», «керівник», «менеджер» тощо).

Отже, серед текстів офіційно-ділового стилю виявлено лише один ВАД, віднайдений дослідницею з питань інноваційної лексики О. Тур: *«На міжесбебівських зборах Жовтневого району розглянуто питання збереження та ефективного утримання спільного майна, безпечного проживання, отримання житлово-комунальних послуг належної якості, використання платежів на потреби своїх будинків»* (З протоколу зборів) [цит. за: 118, с. 57].

3.2. Функційні вияви відабревіатурних дериватів у складі тропів та стилістичних фігур

Динаміка відабревіатурної деривації пов'язана з низкою таких функційних виявів неологізмів: номінативного – позначення нових понять, компресійного – творення компактних форм слів, стилістичного – співвіднесеність відабревіатурного деривата з комунікативними умовами.

Останньому функційному вияву та процесам, пов'язаним з його реалізацією, варто приділити особливу увагу, щоб зрозуміти потенціал динаміки відабrevіатурного словотворення.

Як зауважила О. Кабиш, «розвиток інноваційної семантики в нових словах, як і в інших групах слів, нерідко зумовлений не потребами в номінуванні певних явищ, а тенденціями до виразності та експресивності» [44, с. 73]. Тож у цьому підрозділі розглянуто особливості функційних виявів відабrevіатурних дериватів у складі тропів та стилістичних фігур на основі закономірного, та, як видно з Діаграми 9 за кількістю слів, ужитих у переносному значенні, досить поширеного способу оновлення лексичного складу мови – семантичної, або лексико-семантичної, деривації. Цей спосіб був уже предметом дослідження відомих українських та зарубіжних лінгвістів, зокрема: Дж. Лакоффа, М. Джонсона, А. Круза, Ю. Карпенко, Н. Хрустик, О. Кринець та ін. [27, с. 56].

Слідом за І. Самойловою розглянемо конотації полісемійних ВАД як деривати, а значення відповідних денотатів як твірні основи [101, с. 169]. На цій підставі семантичне словотворення є відмінним від морфологічних способів словотворення. Визначення назви такого способу має відмінності в дослідженнях мовознавців. За В. Горпиничем, це *лексико-семантичний* спосіб словотворення, який характеризується збереженням звукової форми твірної основи за умови переосмислення її семантики, унаслідок чого виникає нове похідне слово, тобто відбувається актуалізація окремої семантичної основи слова, що трансформується у самостійне лексичне значення [28, с. 53-55]. Ж. Колоїз пропонує розрізняти такі особливості в тлумаченні термінів *семантична / лексико-семантична деривація*: лексико-семантична деривація змінює як форму, так і зміст слова, створюючи нові лексеми, а семантична – лише зміст, продукуючи нові семантики. Новизна таких одиниць є відносною, бо визначається в межах певного історичного етапу [60, с. 56-57].

Отже, творення додаткових значень ВАД варто розглядати як окремий процес, а не як ознаку слова. Зважаючи на наведені аргументи та враховуючи

те, що в дисертації з погляду функційного аспекту розглянуто семантику ВАД в різних контекстах зі збереженням знакової структури, на сучасному етапі розвитку відаббревіатурної лексики варто послуговуватися терміном *семантична деривація*, або *семантичне словотворення*, ВАД.

Семантична деривація є вагомим чинником мовних інновацій, тому її слід не заперечувати, а розвивати, розглядаючи в контексті полісемії. Найвищу частоту полісемії ВАД виявлено в публіцистичному й розмовному стилях. Багатозначне слово може виконувати стилістичну функцію не лише у взаємодії з контекстом, а й відповідно до задуму автора. Варіативність значення – від конкретного до узагальненого – відкриває широкі можливості для створення різноманітних стилістичних ефектів.

Як зауважував О. Пономарів, «полісемія має великі стилістичні можливості, проте це явище неоднаково проявляється в різних стилях. Контекст офіційно-ділового й наукового стилів використовує лише одне із значень полісемійного слова, як правило, пряме» [95, с. 37].

З-поміж чинників, що впливають на появу додаткового значення у ВАД і, передусім, полісемію слова, виокремлено такі:

- контекст, у якому формуються властивості семи з погляду інтралінгвальних та екстралінгвальних чинників;

- асоціативно-семантичні трансформації всередині тропа, розкодування яких, за спостереженнями І. Остапчук, відбувається в такій послідовності: 1) вичленення потенційної метафоричної лексеми; 2) уточнення денотативного значення; 3) розпізнання ситуативно-контекстуального значення; 4) визначення семи-мотиватора; 5) ідентифікація виду зміни позиції семи-мотиватора; 6) тип трансформації; 7) вид метафори [85, с. 8];

- експресивність, яка формує стилістичні парадигми;

- образність як властива ВАД можливість творити не лише безпосереднє логічне значення слова, а й чуттєве, емоційно-оцінне, оскільки в лінгвостилістиці образність розглядають як специфічне використання мовних засобів, що зумовлює виникнення семантичної двоплановості, яка постає

внаслідок асоціативного зв'язку між формальною структурою однієї мовної одиниці та змістовим наповненням іншої в межах певного контексту.

Утворені семантичним способом деривати, що виникли на основі відабrevіатурних денотатів і мають експресивне забарвлення, належать до тропів або стилістичних фігур. Згідно з дискурсом І. Гуцуляк, між цими прийомами використання слова різниця полягає в тому, що «тропи – це слова, словосполучення, речення, вжиті в переносному або зміненому значенні для характеристики будь-якого предмета, явища, особи за допомогою вторинних смислових значень, (оскільки у художньому мовленні поетичний зміст ніколи не обмежується буквальним змістом слів), актуалізації їх внутрішньої форми», а стилістичні фігури – це «речення або складні (багатокомпонентні) словосполучення, які мають особливе розташування в тексті, зазнають структурних перетворень з метою надати висловлюванню виразності, посилити його емоційність» [32, с. 53-54].

З-поміж виявлених синтаксичних конструкцій, де ВАД вжиті в переносному значенні, до тропів, які є формою семантичного словотворення ВАД, належать такі: епітет, метафора, персоніфікація, метонімія, синекдоха, перифраза (перифраз), евфемізм.

«Тропи використовуються в усіх сферах мовлення, але розподіл їх між функційними стилями нерівномірний» [95, с. 40]. Як видно з Діаграми 9, у текстах офіційно-ділового стилю, для якого вживання ВАД поки що майже не характерне, тропів не виявлено; у текстах наукового стилю, де були вилучені ВАД, тропіка традиційно стерта.

Уживання тропів, утворених на основі відабrevіатурних лексем, на сучасному етапі є прогресивним явищем. Зазвичай тропи без обмежень у віддаленості полісемійного слова від основного значення притаманні художньому стилю, а в публіцистичному та певною мірою розмовному стилях «надмірна образність затьмарює логічний елемент, відсуває його на задній план, а це спричинює зменшення впливовості й переконливості» [95, с. 40]. У дисертаційному дослідженні виявлено інші тенденції: полісемійні ВАД

уживаються в складі тропів найчастіше в публіцистичному та розмовному стилях та вкрай рідко (поки що) у художньому. Це спричинено природою аббревіатур, які є твірною основою ВАД: вони зазвичай формально називають явища або інституції, а ці поняття рідко стають об'єктом художнього стилю.

Епітети як тропи «дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного» [95, с. 42]. У ході відаббревіатурного семантичного словотворення епітети як стилістичні засоби виникають на базі такої твірної основи, яка має емоційний зв'язок з реципієнтами, тобто називає «чутливе» суспільно-політичне явище.

Проаналізовано значення епітетів, утворених на основі денотата-ВАД, та контекст, що впливає на утворення переносного значення:

– означає явище, що має ознаки фінансового шахрайства, сумнівної діяльності, маніпулятивності. Семантика епітета заснована на асоціативному зв'язку з наслідками діяльності організації «МММ»: *«Але знайомий “емемівський” почерк просліджується чітко»* («Коломия ВЕБ Портал», 29.04.2014);

– виконує номінативно-оцінну функцію, вживаючись як професіоналізм для узагальненого позначення операцій, які здійснюються не лише без ГТН, а й без належного документального оформлення: *«А вже які запеклі суперечки весь цей час ведуться навколо права на «безтетеенні» податкові витрати та податковий кредит з ПДВ!»* (ПБО, 2017 р.);

– описує явища, стилі чи формати гумору, що виникли після занепаду КВК, і виконує функцію ідентифікації певного періоду чи стилю: *«Але це був більше **посткавеківський** формат»* («Знай.ua», 04.12.2019);

– подібність об'єкта до КраЗа за зовнішнім виглядом: громіздкість, брутальність, притаманна йому колористика: *«Ну і якась криза кольорів - фіолетовий джип і світло-голубий **кразоподібний** монстр»* (ком.-ф. «UkrBricks», 31.01.2017);

– функціює як ідентифікаційний маркер і несе критичну конотацію, характеризуючи медійний ресурс щодо загальноідеологічної належності до СДПУ: *«Для них есденеувський «Інтер» більше знає про націоналізм і його ідеологію, ніж самі націоналісти»* (ком.-ф. «Теревені», 12.01.2006);

– виступає контекстуальним часовим маркером, утілюючи не лише пряме значення «до АТО», а й більш узагальнене - «до того, як почали займатися комплектацією війська належним чином»: *«Як на мене, стан українського словникарства і філології десь дуже аналогічний стану українських шоломів і бронезилетів доатового періоду»* (ФБ: О. Бережний, 07.09.2014) [цит. за: 82];

– узагальнено характеризує особливості ціноутворення, що асоціюються з ОПЕК: *«Водночас фахівці аналітичного департаменту найбільшої банківсько-інвестиційної компанії «Brunswick Warburg» вважали, що ціни на нафту до кінця 2001 року утримуються в «опеківському» діапазоні 22—28 дол. за барель»* (ДТ, 09.11.2001);

– виконує уточнювальну функцію, утворюючи семантичний дериват зі значенням «диференціювальної ознаки, що впливає на діяльність»: *«Згідно з даними джерела, позаопеківським видобувачам пропонують знизити виробництво на 0,4 млн барелів на добу»* («Kosatka.Media», 07.12.2018);

– виражає значення культурно-хронологічного маркера, що вказує на характерні ознаки, притаманні Польщі після розпаду ПРЛ: *«У новій же книжці, яка в Польщі з'явилася 2011-го, Щител у подвійному сенсі повертається “додому”: це книжка про постпеерелівську Польщу початку-середини 1990-х...»* (ЛА, 04.04.2014) [цит. за: 82];

– семантика епітета розширюється через асоціативний зв'язок від буквальної «ознака щодо діяльності ГУТАБ» до ширшої, загалом пов'язаної з репресіями та несвободою: *«Григорій Гусейнов неодноразово звертається до гутабівських мотивів, розвиваю їх на реаліях і сюжетах української дійсності»* («Літературознавство і школа», №10, 2008 р.);

– уживається з гумористично-саркастичною семантикою, початково пов'язаною з конкретним станом тіла (ПМС) й узагальненою до ознак, притаманних цьому стану «округлий, непривабливий тощо»: *«дивилися на шафу, а звідти платтячко саме говорило: "Сьогодні одягни мене, тому що зі мною тобі не потрібно втягувати **пеемесний** живіт!"»* («Глянець», 17.09.2016);

– використовується для позначення пошкодженого чи аварійного стану об'єкта, семантичне творення якого відбулося на основі аналогії в значеннях від «ознаки наслідків ДТП» до «ознаки будь-якого пошкодження матеріального об'єкта»: *«Samsung S10 2sim 8/128Gb трошки **детепейний**»* (оголошення на сайті «Olx.ua» від 22.11.2023);

– має переносне значення від «такого, що безпосередньо стосується ЗНО» до «ознак стандартизації та формалізації освітнього процесу з певною метою»: *«Але вам необхідно шліфувати саме **зновський** формат!»* (оголошення на сайті Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, 2022 р.);

– епітет, денотат якого утворено від аббревіатури ПТСР, уживається як сленг з гумористично-гіперболічним підтекстом для опису «нестабільної» поведінки: *«Твій **петеесерний** двіж»* (ІГ: *stodnevka_army*, 2024 р.);

– має негативну конотацію, розширюючи значення від «такого, до чого не застосований ПДВ» до «неактуального»: *«Щоправда, як варіант, можна повернути **безпедевейний** товар і придбати вже з ПДВ. Але це в тому разі, якщо постачальник згодиться прийняти таке повернення»* (Дебет-кредит, №33, 2011 р.);

– епітет, утворений на основі денотата з коренем *айті-*, має семантику автоматизованого, алгоритмічного, сучасного способу мислення: *«Це теж цілком **айтівський** підхід»* («DEV.UA», 07.09.2022);

– семантичний відтінок епітета твориться за аналогією до співзвучного слова «знахабніла» (в іронійному значенні «дозволила собі більше, ніж очікували»): *«Говорили, що **збубабуніла** братва ще до кількох кінців світу в*

минулим тисячолітті, які, дякувати Богу, ми пережили, зробила триденний Вавилон у Львівській опері» (ФБ: Petro Starukh, 03.03.2010);

– уживається з негативною оцінкою контенту в значенні «популярної, масової, але низькопробної культури»: «Чи генетичні зміни зайшли надто далеко, й українські вуха навік позакладало **ефемним** лайном?» («ТСН», 06.08.2013);

– ознака, значення якої розширене від «притаманної ВІП» до «надмірно претензійної»: «... він, прошу панства, тримається гонорово, тільки з **віпнутої** какофонії вичавлює камерну мелодію...» (вірш «Коли» Л. Перкулайнен) [цит. за: 82];

– ознака, що вказує не просто на спосіб спілкування, а й при цьому виступає емоційно-оцінним маркером (не)важливості згаданого явища: «... це таку записку мала донечка придумала й написала старшій сестрі, коли та, запідозривши «зраду», ридала над своїм «есемесно-віртуальним» романом» (стаття «Метелики не ревнують, або Мишка Зіта стає людиною» М. Павленко, 2011 р.).

Аналіз епітетів, утворених від абревіатур, засвідчує, що процес семантичного творення таких одиниць відбувається шляхом інтеграції буквального значення відабревіатурного денотата з культурно-історичними чи суспільно-політичними асоціаціями.

Згідно з дослідженнями Н. Леміш, метафоричне мислення провокує емоційно-афективна поведінка людини [142, с. 66], що в досліджуваній період мало значно більше виявів, ніж до цього, у зв'язку з демократизацією суспільного життя. Чимало випадків утворення переносного значення супроводжується використанням нової оригінальної метафоризації лексики (утворення метафори з урахуванням суспільно-політичного контексту від непродуктивної раніше основи, наприклад: метафора *без'есове життя* стала зрозумілою в переносному значенні після відмови уряду М. Азарова від європейського вектору політики та початком Революції гідності). У дисертації виявлено, що *метафора* як троп, побудований на вживанні слів у

переносному значенні на основі подібності, найчастіше формується на основі ВАД саме в публіцистиці, яка в незалежній Україні є поглядом не одного, а багатьох на суспільний устрій, а отже, продукується в необмеженій кількості текстів різних жанрів.

Г. Городиловська, досліджуючи неологізми, що утворилися лексико-семантичним способом унаслідок метафоризації, тобто «зміни значення початкового слова шляхом включення його до семантики нових складників», визначає цей спосіб як продуктивний у розвитку складу мови [27, с. 57]. Багато основних понять у різних сферах життєдіяльності людини зазвичай розуміються через метафори-концепти так само природно, як і, за висловом Дж. Лакоффа, природно існує час, кількість, стан, причина, мета, засіб тощо [140, с. 10-11].

Як зауважила О. Сулима, безпосередньо «лексема не асоційована в мовців з можливістю метафоризації або граматикалізації, оскільки реципієнт сприймає передусім пряме значення» [113, с. 44], у зв'язку з чим аналіз нових сем здійснюється в межах речень із ВАД-неологізмами. Дослідження тенденції до метафоризації відаббревіатурних дериватів дало змогу виявити такі їхні значення:

– значення метафори виявлене в самому контексті: «**Бубабізм** – це спосіб життя. Це спосіб зробити кепське життя гарним» («Апологія блазенади (Дванадцять тез до себе самих)» Ю. Андруховича, 2007 р.);

– ситуація, у якій відсутність угоди з ЄС створює відчуття хаосу, застою чи відсутності перспектив, оскільки ЄС символізує економічний і соціальний прогрес: «**Без'єсове життя**» (ПіК, 20.02.2014), «Що означає “довіра” **по-єсівськи?**» (ГО «Європа без бар'єрів», 25.02.2018);

– зображення необхідності співпраці з МВФ як вимушеної жертви, що вимагає економічних скорочень, ужите слово *ніж* створює образ чогось, що вимагає болісних радикальних змін: «З усього цього виходить, що Київ усе ще не готовий (як мінімум публічно) віддати під **емвеефський ніж** «священну соціальну корову» (ДТ, 16.04.2010);

– характеристика способу організації суспільства у вигляді ОТГ, представлена як утопія, яка, імовірно, вводить в оману або залишається недосяжною: *«Писав із болем на серці, як застереження від непродуманих кроків, поспіху, врешті-решт, красивих гасел та обіцянок **отегівського раю**, які лунали з усіх усюд і дурманили голови людей»* («Дзвін», 02.09.2021);

– яскраві зовнішні дії в галузі піару, що приховують нещирість чи реальну вартість ініціативи, утілення дій в образі цукеркового фантика підкреслює поверховість, а не змістовність: *«Колись Одарич не був таким нудним, і кожну свою оптимізаторську ідею загортав у яскравий **піарний фантик**»* («Прочерк», 14.02.2012);

– співіснування двох протилежностей у контексті діяльності ДСНС для образного опису циклічності проблем за принципом філософії інь і ян: *«Як не пожежа, так підтоплення – **інь-янь по-деесенесівськи**»* (ІГ: dsns_zakarpattya, 09.04.2024);

– зображення переживань і відчуттів під час швидкої їзди на мотоциклі як химерної дійсності, де сприйняття є надзвичайно яскравим та нереальним, подібно до мультика; покликання на ЛСД указує на схожість емоційної інтенсивності від мотоциклетних переживань із галюцинаціями: *«Ось 250 на мотоциклі - це так! ... Ти пронизуєш повітря, неначе густе масло, асфальт перетворюється на якусь ірреальну поверхню, предмети довкола проносяться з такою швидкістю, що здається, що ти потрапив в інший світ...Кольори навколишнього світу змінюються, коротше кажучи, просто починається **елесдейний мультик**»* (допис у блозі «Sirko.ucoz.ua», 28.05.2009);

– характеристика зовнішнього вигляду чи поведінки футболіста як такого, що не відповідає стандартам чи ідеалам АПЛ: *«Зінченко через перевантаження виглядав зовсім не **по-апелівськи**»* (ком.-с. «UA-Футбол», 22.06.2021);

– емоційний стан чи відчуття, що схоже на стан особи із ПТСР, але не обов'язково викликаний ним (пригнічення, страх, психоемоційний дискомфорт, нестабільна поведінка): *«Їй [кішці] досі страшно, і явно*

петеесерно» (ФБ: Ris Naghärneer, 08.10.2024), «Країну досі *петеесерить*» («Гверезий погляд», 28.11.2020);

– впроваджувати дисципліни та цінності, притаманні військовим, які брали участь в АТО, у свідомість певних груп суспільства: «*Отже, еволюціонізувавши до Майдану, ми в своєму поступі зіткнулись з неосвіченістю певного прошарку населення і почали їх атовити, як кіборг тряпку*» (допис у блозі «Vitaliyke.livejournal.com», 01.02.2015);

– проведення спортивного заходу за участі військових, які захищали країну під час АТО, що має асоціацію з патріотизмом і героїзмом: «*Футбол «по-атовськи»: на вінницький чемпіонат з'їдуться захисники України*» (сайт «ВЛАСНО.info», 18.08.2017);

– раціон, пристосований до сучасних стандартів, пов'язаних з НАТО як символом військового прогресу та модернізації, на протигагу давнім радянським традиціям: «*Харчування по-натівськи: перловка відправлена у відставку*» («Укрінформ», 22.10.2015);

– сучасний підхід до вирішення завдань або проблем, заснований на модернізованих стандартах, як у НАТО: «*Необхідно спростити певні процедури, позбутися усього радянського, що нам зв'язує руки й ноги, розпочати мислити по-натовськи, дивитися на речі по-європейськи*» (канал «Freedom», 17.01.2022);

– застосування суспільної практики в глобальних масштабах, характерних для діяльності ООН: «*Толока по-оонівськи*» («Голос України», 21.08.2002);

– характеристика високої точності, прозорості та чутливості в управлінні, асоційованої з автомобілями марки «БМВ»: «*Та й кермо "по-беемвейному" прозоре і точне*» («24tv.ua», дата не вказана);

– активний і свідомий підхід до життя, притаманний учасникам СУМу, що протистоїть пасивному очікуванню: «*Але сидіти в хаті і чекати, що хтось замість мене зробить із них або із їхніх однолітків активних та свідомих громадян – це не по-сумівському*» («Культурник», №5, 2010);

– діяти рішуче та патріотично, як в ЗСУ: «*Бийте хлопці зєєсувно всіх за Батьківщину!*» («Апостроф», 11.10.2022).

Отже, метафоричне переосмислення реалій із залученням ВАД свідчить про якісний і кількісний розвиток морфологічної та семантичної відабrevіатурної деривації, оскільки вторинне, похідне, значення слова формується зазвичай після засвоєння первинного, твірного.

Персоніфікація (різновид метафори) як троп не має широкого вираження в процесі семантичного словотворення, хоча це традиційне явище мови, переносне значення якого полягає в олюдненні неживих об'єктів. Можна припустити, що поодинокість випадків уживання персоніфікації пов'язана з функціями цього тропу (оживлювати неживе, щоб зацікавити читача), що виявляються переважно в художньому стилі (а в цьому стилі, як видно зі **статистичних** даних Діаграми 9, ще не настільки активно вживають ВАД). Наприклад, у реченні «*Ми їхали машиною вдвох: я і джипіес-навігатор*» («Щось зі мною не так» А. Любки, 2023 р.) «оживлений» ВАД-юкстапозит називає технологійний об'єкт, який в сучасних реаліях часто супроводжує людину, а його вживання в ряді однорідних членів разом із займенником першої особи однини (тобто, безумовно, істотою) навіює ідею спільної діяльності, що створює ефект «олюдненої» технології.

Метонімія є ефективним засобом художніх текстів, а також активно розвивається в сучасному медійному дискурсі, оскільки «журналісти й учасники комунікації вдаються переважно до створення емоційно-експресивних, образних метафор і метонімії із метою подати інформацію не сухо, трафаретно, а оригінально, досягти ефективності друкованого слова, його дієвості, щоб воно проникло в серця респондентів» [110, с. 373]. І. Білодід, трактуючи цей троп, зазначає, що він утворюється «завдяки тому, що замість назви однієї реалії дається назва іншої, що перебуває з цією реалією в асоціативних стосунках за семантичною суміжністю» [114, с. 140]. Метонімія створює враження безпосереднього, прямого мовлення і є характерною ознакою розмовного стилю, бо зручна для усного мовлення, при

цьому не порушуючи стильових норм. У дослідженні різностильових текстів знайдено лише один такий приклад, узятий із тексту публіцистичного стилю, що містив пряму мову, тобто елементи розмовного стилю: «Одного ми підібрали, щоб показувати американцям – от у нас є *емвеефівець*, умовно кажучи» («Еспресо», 31.03.2016). Художній прийом тут полягає в тому, що описова фраза «особа, яка вміє співпрацювати з МВФ» замінена на ВАД *емвеефівець*, що створює, по суті, більш конденсовану думку, економить мовні засоби та вказує на переосмислення поняття *емвеефівець*, тобто появу вторинної номінації як нової семантики слова.

Зафіксовані поодинокі випадки вживання ВАД й у складі *синекдохи* (різновид метонімії). Це «троп, побудований на кількісній заміні: однака вживається замість множини, частина замість цілого, видова назва замість родової» [95, с. 45]. У реченні «*Кожен український солдат, нацгвардієць, поліцейський, деесенесник, електрик ... створили потужний незламний кулак...*» (онлайн-журнал «Profiles», дати не вказано), де загальне подається через часткове вираження, поняття *деесенесник*, як й інші компоненти цього ряду однорідних членів, є узагальненим вираженням певної кількості представників цього структурного підрозділу (*деесенесників*). Точність у вказівці на цю кількість не має значення для контексту в публіцистичному стилі, оскільки на першому плані таких текстів зазвичай стоїть образ, його дії та риси.

‡ Неологічні відабrevіатурні семи виявлено в складі *перифрази* (*перифразу*), тобто заміни «звичайного слова, простого позначення описовим висловом, словосполученням або словом експресивно-оцінного характеру, заміна прямого вислову іншим – описовим» [39, с. 41]. У них, як і в раніше згаданих тропях, переважає оцінна семантика щодо означуваного. Наприклад, у реченнях «*І продати, і купити можна все – від карбованців, лір, форинтів,*

‡ Окремі положення цього розділу були апробовані в статті : Вороніна О. Відабrevіатурні деривати української мови як засоби пейоративної конотації в текстах 90-х років ХХ століття – першої чверті ХХІ століття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. Вип. 2(38), жовтень 2025. С. 45-50.

доларів до сигарет і сувенірів. Отака собі **міні-РЕВ** (Рада економічної взаємодопомоги)» (Ранок, 1990, №12, с.7); «Депутати не схвалили **єєпських намірів** своїх же колег» (Телебачення) [цит. за: 120]; «Шкіля обвинуватили в тому, що він у давні **унсовські часи** «відправляв чужих дітей стріляти в Абхазію» (УМ, 29.07.2008); «А я повернувся додому під **кадебівський ковпак**, щоб продовжувати свої митарства далі» (УМ, 15.09.2010); «Попри те, що емоцій було більше, ніж здорового глузду, львівська **антиєєпівщина** вкотре засвідчила (особливо для Росії): будь-які кроки Кучми уважно відслідковуються в Галичині» («Аргумент», 02.10.2003) «значення перифрази ширші за денотативну семантику: вони включають соціокультурні, історичні або ідеологічні відтінки. У структурі тексту такі перифрази виконують актуалізують емоційно-оцінне значення й окреслюють читачеві інтерпретаційні межі» [17, с. 47].

У сучасному дискурсі популярним є також *евфемізм* – «слово та вислів, що використовуються для уникнення слів із грубим чи непристойним змістом або недоречним у певних умовах забарвленням» [37, с. 240]. Евфемізм навмисно уворюється з використанням інших знаків письма, без зміни семантики заміненого слова або словосполучення. Наприклад, у реченнях «Але навіть якщо на кіно **емемемівцям** і не вистачить, то все ж якась сума набереться: патріотизм, насправді, справа вигідна – якщо тільки займатися нею професійно» («Коломия ВЕБ Портал», 29.04.2014); «... їх 3, нас 6, серед нас 2 чуваки **каемесники**, ну точно не програємо, але, якщо поліція, це додому під ранок попаду» (телеграм: Шлях сили, 25.11.2024); «Нарешті активізувалися **диванні беемневоди**» (Х: Oleg Pryhodko, 06.01.2023); «Країна **Ефесберія**» (ДД, 09.07.2014) [цит. за: 82] троп пом'якшує пряму оцінку бездіяльності з метою не лише уникнути відкритого негативу на адресу зазначених осіб або структур, а й урізноманітнити мовлення.

Отже, збагачення сучасного дискурсу тропеїзованими відабrevіатурними дериватами в досліджуваний період має динаміку, уточнює контекст і розширює виражальні можливості української мови.

Не менш продуктивними з погляду семантичного словотворення ВАД є стилістичні фігури. Згідно з визначенням Д. Баранника, це «особливі побудови, що відхиляються від звичайного синтаксичного типу й дають оригінальну форму для образного вираження думок і почувань людини» [114, с. 367]. Стилiстичні фігури також увиразнюють лексеми, посилюють їхні емоційно-оцінні можливості у деяких жанрах.

Виявлені такі побудовані на основі ВАД стилістичні фігури, що виступають «способом синтаксичної організації лексичного матеріалу» [32, с. 55]: порівняння, паронімазія, тавтологія, синоніми (загальнономовні та контекстуальні), антитеза, оксиморон (оксюморон), іронія.

«Стилiстична роль *порівнянь* полягає у виділенні якоїсь особливості предмета чи явища, яка виступає дуже яскраво в того предмета, з яким порівнюється дане явище» [95, с. 41]. Існують суперечливі погляди щодо місця *порівняння* в системі образного мовлення: їх розглядають або як тропи, або як стилістичні, або двопланово. Орієнтуючись на основний критерій поділу полісемійних ВАД лексем, згідно з яким змінюється значення слова чи синтаксично-структурне розташування в словосполученні або в реченні, з'ясовано, що порівняння виразно належить до ряду стилістичних фігур в обраному прикладі: «*І коли кожен український воїн буде думати, як **натівець**, ми зможемо перемогти противника з совковою ідеологією*» («5 канал», 20.03.2021). Виокремлюючи стратегійний та модернізований спосіб мислення, яке є виразною ознакою відаббревіатурного номінативу *натівець*, що зберігає денотативну семантику, порівняння виконує оцінну функцію.

Більш помітними стилістичними фігурами серед ВАД є *пароніми* – «слова, близькі за звучанням, але різні за значенням» [95, с. 45], а точніше неологізми, що на морфологічному й семантичному рівнях словотвору виникли на засадах цього явища. Пароніми сприяють семантичному переключанню, їхня звукова подібність при значеннєвій різниці розширює можливості для вираження думки й створення яскравих образів. Наприклад:

– у реченні «ось вам 5 приказок, які, на нашу думку, якнайкраще розтлумачують суть рибно-**ребного** збору: ...» (ІГ: iosiadlyi, 18.12.2024) паронімація побудована на схожості слів *рибний* і *ребний* (ВАД утворений від аббревіатури РЕБ) унаслідок мовної гри; це робить фразу помітною, додає їй експресії, що є типовою стратегією публіцистичного й художнього мовлення з метою увиразнити думку через словесний парадокс (речення було вилучене з допису про збір коштів на потреби військових);

– утворення паронімів, що походять від аббревіатур СС та СРСР, у реченні «Гнуті на власному терені, **есесені** та **есесерені**, автоматені та машингверені, – дунайці ми, а не данайці» (В. Каліна. Дунайці) [цит. за: 82] створює зв'язок між двома подібними суспільно-історичними системами та стилістично доповнює ще одну групу паронімів у реченні (*дунайці* - *данайці*). Ці стилістичні засоби спрямовані на посилення емоційно-оцінного впливу на читача не лише денотативною семантикою ужитих ВАД, а й алітерацією звука [с].

На основі явища паронімії у відаббревіатурному словотворенні розвивається процес *паронімічної телескопії*, що має кілька варіантів виявлення:

1) «накладання паронімічного атрактанта із заміною чи додаванням одного звука (епентезою) на інший атрактант, що є словом-основою» [92, с. 51]. Таким чином утворюються okazionalizmi з двох слів, що мають у кореневій морфемі схожі звукосполучення. У ВАД, виявлених в словниках лексичних інновацій А. Нелюби та Є. Редька [82], атрактанти належать до однієї частини мови (іменники). «На один із атрактантів, що становить основу для деривації, накладається повністю або без закінчення інший атрактант. Той елемент, яким відрізняються атрактанти у схожому звукосполученні другого члена паропозиції, входить в структуру новоутвореного слова» [92, с. 51]: *джедаї* + *даївці* = *джедаївці*, *КаПК* + *капкан* = *КаПКан*, *МАФ* + *мафія* = *МАФія*, *айті* + *тітушки* = *айтітушки*;

2) «утворення слова поєднанням початку одного прототипу ПА, проміжного спільного звука і кінця другого прототипу» [92, с. 51]: *енело* + *космонавати* = *енелонавати*;

3) «накладання паронімів з усіченням одного з них і з заміною звука» [92, с. 51]: *АТО* + *автомобілі* = *АТОмобілі*.

У реченнях такий словотвірною-стилістичний прийом виконує різні функції, наприклад: «Як звідтіль **енелонавтів** висипає цілий натовп» (номінація, утворена на основі прямо протилежних за семантикою руху іменників: *енеловець* та *космонавт*, «прилітає з космосу» та «летить у космос» – створює новий образ художньо-естетичного призначення); «**Айтітушки**» оголосили Євромайдану кібервійну» (УТ, 28.11.2013) (створено образ людей, *айтівці*, які в цифровому просторі діють, як *тітушки*, що акцентує увагу на новому рівні конфліктів – цифровізованому); «**Джедаївці** (титри до сюжету про нові обладунки харківських даївців)» (ТБІ: Підсумки тижня з Д. Кіпіані, 27.05.12) (асоціація реальних працівників, *даївців*, з вигаданими образами, *джедаями*, створює комічний ефект, натякаючи на надмірну демонстративність оновленого обладнання); «**КаПКан** для незгодних (назва статті)» (УТ, 47/12) (таке поєднання паронімів *КПК* і *капкан*, взаємопов'язаних спільною семантикою «бути спійманим», белетризує зміст статті); «Кіоски в погонах або **МАФія** ціною в 10 мільярдів» (ДТ, 13/13) (відбувається паронімізовано-метафоризоване привертання уваги до проблем корупції); «Є така пісня: “**АТОмобілі, АТОмобілі, усі Піски** заповнили...”» (ДД, 21.11.2014) [цит. за: 82] (засобами паронімічної телескопії романтизовано образ транспортних засобів, використовуваних у зоні АТО). Вище згадані слова як продукти паронімічної телескопії виникають переважно з метою створення ефекту комічності на основі «розходження об'єктивних якостей предмета і його норми, еталона, які існують у нашій свідомості» [4, с. 39].

ВАД також утворюють з використанням ще однієї стилістичної фігури, що виникає на основі паронімічної подібності, «у якій поряд розміщуються різні за значенням, але подібні за звучанням слова з метою зіставлення їх» [95,

с. 53] і яка має назву *парономазія*. «Тут можуть бути використані не лише пароніми, а й просто співзвучні слова, різні за своєю предметною співвіднесеністю» [95, с. 53]. Наприклад, у реченнях «*Що таке монінг? Ми знаємо булінг, мобінг, а тепер монінг*» (ФБ: Союз освітян України, 20.12.2024) *булінг, мобінг* – запозичені слова, що позначають різні форми психологічного або фізичного насильства, а ВАД *монінг* – неологізм, утворений за звуковою аналогією іншомовного суфікса *-інг*, утворюючи квазітермін. Тобто засобами парономазії досягнуто ефекту псевдонаукової серйозності з метою привернення уваги до аналогії не лише у звучанні, а й семантичному зближенні ужитих термінів.

Використання співзвучності лексем притаманне також *тавтології* – стилістичному прийому, що полягає в «поєднанні однокореневих слів для посилення експресивних відтінків позначуваних ними понять» [95, с. 239]. За відабревіатурного словотворення засобами тавтології привертається увага до значення самої твірної основи, що повторюється в кількох лексемах, з яких утворюють словосполучення або речення. Наприклад, у реченні «*інсовники інсовно інсовлять*» (ком.-ф. «Клуб ФУП», 27.11.2023) твірна основа *інсо-*використана тричі для утворення іменника, прислівника й дієслова відповідно, що разом становлять синтагматичну одиницю, мета якої – виразити квінтесенцію проблеми. А в реченні «*ООН, на жаль, продовжує лише оонити...*» (ком.-с. «Цензор.НЕТ», 30.03.2022) вербальний ВАД-неологізм *оонити* саме засобами тавтології набуває своєї семантики: оцінне позначення дії, що полягає лише у формальному (ознака, яку навіює сама аббревіатура *ООН*) реагуванні організації на події та ухваленні резолюцій без реальних наслідків.

З-поміж стилістичних фігур, продуктивних у семантичному словотворенні ВАД трапляються й *синоніми* – «слова, близькі за значенням і різні за звучанням», які відрізняються семантичними відтінками, стилістичним забарвленням або обома цими ознаками» [95, с. 55]. У публіцистичному та розмовному мовленні широко представлені

загальнономвні й контекстуальні синоніми, що вживаються в реченнях як оцінно-експресивне доповнення значень нейтральних слів сучасної літературної мови. В інших же стилях ВАД в ролі синонімів наразі не виявлені, оскільки процес семантичного словотворення є вторинним явищем після словотворення морфологічного, а отже, поява таких неологізмів потребує часу для засвоєння слова й переосмислення його семантики. Більшість синонімійних поєднань ВАД та узуальних лексем у реченнях наразі належить до контекстуальних синонімів, які мають потенціал переходити до розряду загальнономвних синонімів, виражаючи такі значення:

- близькість семантичних значень слів *садистка* та *енкавеесівка* може бути очевидною не в контексті речення, а й поза ним, зважаючи на репресивну діяльність і жорстокість органів НКВС: «*Натомість викінчений образ садистки-енкавеесівки подибуємо у фільмах про події «зрілого» сталінізму – «Саду Гетсиманському» і «Вінчанні зі смертю»»* (журнал НаУКМА «Кіно-театр», 2014 р.);

- поняття *ГУЛАГ* (*ГУТАБ* українською) в історії ХХ століття безумовно асоціюється із засланнями та каральними роботами, тож уживання синонімів *засланчий* і *гулагівський* виникає абсолютно однозначну асоціацію, за умови, якщо реципієнт обізнаний у цій темі: «*під це танго й досі танцюють на весіллях, не підозрюючи, що це фольклор засланчий, гулагівський»* (О. Забужко, текст Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності 25.10.2024 р.);

- оскільки *РАЦС* традиційно асоціюється з бюрократією та офіційно-діловими процедурами, поява цього ВАД в одному синонімійному ряді зі словом *стандартний* цілком очікувана, що свідчить: «*знаєте, якось не хочеться чути стандартний «рацсівський» текст, що завершується сухим офіційним «Так»»* (портал «Пара молода», 01.02.2013);

- оскільки дратівливість, емоційна нестабільність жінки під час ПМС – типовий стан, що викликає меланхолійний настрій, у реченні поняття

меланхолійний та *пемеесний* стають синонімами: «Сьогодні в мене продовжується меланхолійний **пемеесний** настрій» (інстаграм: , 21.03.2019);

- у реченні «**Пронатовський** і **проєсівський** президент на міжнародному напрямі користуватиметься послугами людини, яка заявляє про те, що настав зоряний час для України, коли вона має відмовитися від вступу в обидві структури та оголосити активний нейтралітет» (ДТ, 22.09.2006) самі ВАД *пронатовський* і *проєсівський* стають синонімами, оскільки діяльність міжнародних організацій ЄС і НАТО має багато спільного в прагненнях і методах, зовнішньополітичному векторі тощо.

Трапляються також, за визначенням Н. Голікової, і *псевдосиноніми*. Вони зазвичай розташовуються в постпозиції й не лише доповнюють семантику першого компонента (у дослідженні – ад’єктивного ВАД), а й «постають домінантно-характеризувальними компонентами – основними носіями експресивно-конотативних значень парних утворень, що увиразнюють зміст усього лінійного контексту» [22, с. 144]. Наприклад, у реченнях «*Такі кампанії мали суто політичні цілі — вони підтримували дружні до Москви режими та поширювали **проросійський, антидемократичний, антизахідний та антиоонівський** контент*» («Борисфен Інтел», 04.12.2023), «*Умови, як повелося, **жахливі** й цілком **емвеефівські**: відпустіть, кажуть, курс гривні на волю*» (ДТ, 22.12.2000) ад’єктивні ВАД-неологізми *антиоонівський* та *емвеефівські*, виявлені у відповідних синоніміїчних рядах, набувають нового (переносного) значення семантичним способом, переймаючи цю від однорідного члена-синоніма і в контексті набувають таких значень: *антиоонівський* = *проросійський*, *емвеефівські* = *жахливі*.

За О. Пономаревим, «коли б у мовах не було синонімів, то не було б ні стилістичних значень, ні стилю» [95, с. 56]. Роль цієї стилістичної фігури, зокрема, полягає в розширенні словникового складу мови та створенні нових семантичних відтінків.

Протилежною за способом творення семантики є *антонімія*, яка допомагає «створити контрастну характеристику образів, предметів, явищ», виразаючи при цьому значення кожного з компонентів цієї стилістичної фігури. На відміну від загальномовних, «контекстуальні антоніми завжди образні: вони вживаються здебільшого в публіцистичному, художньому, розмовному стилях» [95, с. 64].

Виконуючи функції протиставлення чи зіставлення, антонімія лежить в основі таких стилістичних фігур, як антитеза, оксиморон (оксюморон), іронія (іронійне зіставлення), побудованих за допомогою ВАД, на основі яких семантичним способом утворені нові поняття.

Антитеза – «стилістична фігура, побудована на підкресленому протиставленні протилежних явищ, понять, думок, почуттів, образів. ... Різке протиставлення понять дає можливість авторові створити надзвичайно виразний, об'ємний образ» [95, с. 64]. Мовлення – це один із інструментів, щоб пережити нами ставало колективною пам'яттю, тому у вирішальні або переломні моменти, які супроводжують нас, українців, повсякчас протягом 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст., антитеза фіксує емоційно пережиті враження різних категорій осіб і таким чином відображає їхній психічний стан, що часто є контрастним до дійсності або зіставним з нею.

Антитеза, побудова на основі ВАД різних частин мови, найбільше притаманна текстам публіцистичного або розмовного стилю й виражає такі значення:

– протиставлені за суспільно-політичними поглядами когорта українських митців у реченні «... не можна зводити тільки до конфлікту між колами *спілчан* і *аунівців*» чи лише до проблеми джерел фінансування» («Прощання з імперією» О. Гнатюк, 2005 р.) виражено контекстуальними антонімами з метою відтворити особливість епохи кінця ХХ – початку ХХІ століть, коли постмодерна молода група *аунівців* (АУП) протистояла пострадянській групі *спілчан* (СПУ);

– два протилежні вектори розвитку України виражено асоціативними контрастними образами *європейський* або *всесепівський*, читай, *цивілізаційний* або *антицивілізаційний*, *західний* або *східний* тощо: «Незабаром чітко проявиться наш реальний зовнішньополітичний вектор – **європейський** або **всесепівський**» (Газета по-українськи) [цит. за: 120];

– антитеза, створена на основі антонімічної пари ВАД, один із яких утворений за допомогою префікса *не-*, створює нову семантику самих ВАД, протиставляючи охарактеризовані антонімами міста за ознакою «ступеня насиченості історичними пам'ятками» в реченні «**юнесковський** Бамберг і **неюнесківське**, проте теж миле містечко Гохнитайн» (блог «Haidamac.org.ua» С. Криниці, 31.12.2018);

– у реченні «Кількість площі не зібраної кукурудзи вражає, залишилась як **товівська** так і приватна, з якої лисиця виходить не дуже охоче» (ком.-ф. «Українське товариство мисливців і рибалок», 17.12.2016) антитеза, заснована на антонімах *товівська* – *приватна* сприяє новій семантиці ВАД («численна, масштабна») й створює контрастність описаних явищ за кількісними показниками;

– у реченні «А з приводу того, що чи **антинабувські**, чи **ненабувські**, я не хотів би зараз коментувати до кінця, тому що не було тоді сприйняття того, що нібито є тиск на комісію, яка розглядає зараз висновок службового розслідування» (Стенограма засідання Комітету з питань запобігання і протидії корупції 24.04.2019) виділені ВАД радше зіставляються, маючи спільною ознакою заперечення різного ступеня змісту денотата: від контрасту з поняттям *набувські* (*антинабувські*) до відсутності поняття *набувські* в основі тлумачення слова (*ненабувські*);

– антитеза із залучення ВАД *нанівськими* відображає соціально-науковий поділ, акцентуючи увагу на протистоянні між різними групами вчених із метою привернення уваги до різномайття позицій та інтересів в академічній спільноті: «Активно розвивається конфлікт між університетськими вченими й академічними, **нанівськими** й

галузевоакадемічними, вченими-емігрантами й «залишенцями» (обговорення «https://uk.wikipedia.org/wiki/Обговорення%3АНаука_в_Україні?redirect=no», 16.03.2016);

– антитеза, у якій ужито ВАД *каендеєрївець*, має на меті протиставити українську національність іншим й виразити самоідентичність: «*тому що...я українець чим пишаюся, а не сомалїєць, ординець, каендеєрївець або француз, англїєць, японець*» (ком.-д. ФБ: Правий Сектор Оболонь, 15.11.2019) (помітно, що ВАД тут виконує важливу стилістичну функцію, оскільки думка виражена з використанням прийому градації, для досягнення максимального ефекту якого важливі однотипні лексичні чи синтаксичні одиниці);

– антитеза, побудована на основі контекстуальних антонімів, що виникла через переставляння коренів у словах синтагматичних конструкцій (*фінляндизація НАТО – натовїзація Фінляндії*) і спричинила морфологічну та семантичну появу ВАД *натовїзація* в реченні «*Я пишаюся тим, який Альянс зараз сильний і єдиний. Я говорив із Путїним про фінляндизацію НАТО, натомість у нас сталася натовїзація Фінляндії (Джо Байден)*» («РБК-Україна», 13.12.2023); у цій антитезі передбачуваний результат (*фінляндизація*) протиставляється реальному (*натовїзація*);

– стилістичне протиставлення за ознакою матеріалу теж становить антитезу, побудовану із залученням ад'єктивного ВАД *дееспейний*, незважаючи на те що синтагматична антитетична конструкція «*на живу дошку*» не вимагала вираження значення одним словом: «*старезний – не «дееспейний», а на живу дошку – письмовий стіл*» («Українська літературна газета», 15.07.2012);

– у реченні «*Як і в супермаркет, до нашої країни легше ввійти, ніж вийти, і справа не у примарних „євроінтеграціях“, справа в тому, що, перетинаючи кожен із кордонів України, хоч есенгівський, хоч єсний, людина дістає цілу серію стерпних, але пронизливих випробувань і принижень*» («Український журнал», № 7-8, 2007) використано одразу кілька антитетичних пар (*ввійти – вийти, есенгівський – єсний*), тож одне поєднання підсилює

значення іншого; ВАД *есенгівський* – *есний* у своїй антитетичній парі не просто створюють контраст, зрозумілий на основі значень денотатів, що походять із «репутації» організацій, позначуваних аббревіатурами *СНГ* та *ЄС* – слова *есенгівський* та *есний* набувають переносних значень (*минуле – майбутнє*);

– антитеза протиставляє особу за ознакою інституційної ідентичності (*місцевого рівня (уругвайський)* проти *глобального рівня (фіфавський)*): «*Утім, чиновник уругвайський, а не "фіфавський", президент місцевої Федерації Хосе Мухіка стверджує, що підстав для дискваліфікації немає*» (ДТ, 26.06.2014);

– використання антитези сприяє підкресленому вираженню деградації загального стану через еволюцію його архітектурних «надбань», цей контраст посилюється ефектом *парономазії*, оскільки звучання слів дуже подібне: «*Тернопіль вже не «файний», а «мафний»*» (ІГ: pro.ternopil, 21.11.2024);

– антитеза, побудована на основі двох ВАД, один із яких утворений додаванням префікса *без-* для утворення протилежної семантики, використовується для привернення уваги до відмінностей під час переходу від попереднього статусу (*безереровський*) до нового (*ереровський*), наголошуючи на зміні обставин: «*Щоб відтягнути свій, «безереровський», кінець, єдинник 3-ї групи може перейти з 1 липня з 3-ї групи до 2-ї (якщо йому дозволять показники)... Тому сьогодні ми хочемо допомогти читачам, виклавши свої думки про те, як ФОП-єдинникам з мінімальними втратами ввійти в цей новий, «ереровський», період їх історії*» (ПБО, № 24, 2015);

– протиставлення легковажної поведінки, прирівняної, відповідно до контексту, до дитячої, та зрілого підходу користування соціальними мережами побудоване із залученням ВАД *інсокати*, у якого відбулося метафоричне переосмислення й утворилося нове значення (від «провадити ІПСО спеціально підготовленими особами» до «некомпетентно або несвідомо шкідливо сприймати/подавати інформацію»): «*Час дорослішання. Негайно припиніть «інсокати» в соцмережах!*» («Детектор медіа», 01.08.2022).

Стилістичною фігурою, яка будується з використанням антонімії пар слів і продукує оказіональні ВАД, є *оксиморон (оксюморон)*. Мовознавці мають неоднакові погляди на трактування оксиморону, зараховуючи його то до переліку тропів, то до стилістичних фігур. З погляду на структурно-синтаксичний аспект творення оксиморонного значення ВАД, виявлені сполуки належать до стилістичних фігур. Ми поділяємо погляди А. Загнітка в трактуванні оксиморона: це «уявлення через поєднання контрастних, непоєднуваних, семантично несумісних за значенням слів» [38, с. 325]. Указана стилістична фігура притаманна тим стилям, де зміщення в семантиці слова не впливає на точність мовлення. ВАД у складі оксиморону виявлені переважно в публіцистичному стилі, а також у розмовному.

Розгляньмо такі приклади: «*студент-петеувець став депутатом сільради*» («Zaxid.net», 30.01.2012), «*жоден обес'євець зі зброєю сюди не прийде*» («ТСН», 25.04.2016), «*кожен істинний «пемерівець» має два-три паспорти*» (УТ, 02.04.2016), «*демократія по-есендівськи*» (Стенограма засідання ВРУ від 14.12.2005), «*гламур по-еленерівськи*» (dero.ua, 04.12.2014) [цит. за: 82]. Використання оксиморону з властивим йому виразним контрастом, що активізує увагу реципієнта, у зазначених сполуках дає можливість привернути увагу до одного з явищ, на основі якого утворюється оксиморон. Причому потрактування значення в деяких сполуках може бути теж контрастним і потребує контексту, наприклад: чи то *петеувець* не має бути депутатом, чи то, попри упереджене ставлення до рівня освіти в ПТУ, особа може стати депутатом. Натомість, із використанням ВАД *по-есендівськи* стає зрозумілою критика *демократії* в країнах, що належать до СНД, тобто значення оксиморонної фрази *демократія по-есендівськи* = антидемократія.

Не можна не згадати й *іронію*, яка «є засобом реалізації імпліцитної суб'єктивно-оцінної модальності, переважно негативного характеру» [45, с. 63]. Загалом іронія належить і до тропів, і до стилістичних фігур, оскільки, з одного боку, у її складі лексема найчастіше набуває переносного (протилежного) значення, а з іншого, таке зміщення семантики завжди лише

контекстуальне й часто зрозуміле лише з інтонації, що супроводжує мовлення, міміки, жестів або нетрадиційної будови речення.

Згідно з висновками О. Калити, «в українській малій прозі межі століть функціують іронічні порівняння трьох типів: 1) коли об'єкту порівняння приписуються невластиві йому якості шляхом порівняння з іншим об'єктом, у якому ці якості відсутні; 2) унаслідок реалізації суперечності між реальними якостями денотата і його авторською характеристикою, коли вибраний для порівняння об'єкт містить негативні для автора конотації; 3) при несподіваних авторських асоціаціях, коли порівнюються об'єкти віддалених предметно-сміслових сфер. Саме порівняння третього типу найактивніше використовуються при індивідуально-авторському слововживанні» [45, с. 205]. Ми виявили іронійне вживання ВАД у таких словосполученнях: «*небайдужий есересерівець*» («Загублений між війнами» Н. Доляк, 2015 р.), «*супер-БМП Курганець*» («5 канал», 21.06.2022), «*”здорові” по-тюгівськи*» (ДТ, 15.10.2010), «*книжка року по-бібісівськи...*» («Книгобачення», 27.11.2007), «*правосуддя по-дегенерівськи*» (rohlyad.com, 22.11.2014) [цит. за: 82], «*життя по-ентеєнівськи*» (ком.-ф. УП, дати не вказано), «*годі неемесити*» (ком.-ф. «Гуртом», 27.03.2019), «*немерчани жаліються*» (ком.-д. ФБ: О. Українець, 02.01.2025).

Іронія вживається, коли ситуація переосмислена мовцем і він прагне зменшити категоричність, надаючи оцінці м'якої форми. Тож уживання ВАД за таких когнітивних умов може означати високий ступінь засвоєння лексеми. Наприклад, у реченні «*Їх по Іспаніях вилапують – й везуть в Україну: *дебеерити?**» (ком.-ф. droginfo.com.ua, 19.03.2025) іронія виникла як заміщення слова на кшталт *допитувати* й полягає в тому, що *ДБР* – державна структура, яка стоїть на захисті прав і свобод громадян й охороняє їх на найвищому державному рівні, але перша частина речення вказує, на думку мовця, на перевищення повноважень представниками структури, таким чином

Іронійого значення в текстах публіцистичного, розмовного чи художнього стилю також набувають сполуки, у яких вжито номінативні ВАД

на *-ізація (-изація)*. Цей формант належить до іншомовних, донедавна непродуктивних суфіксів і використовується для творення незувальних іменників. Слідом за Ж. Колоїз, вважаємо, що «в узусі іменники з відповідними суфіксами мають статус віддієслівних дериватів, які маніфестують передовсім значення опредметненої дії, утворюються від дієслів» [59, с.110] Тож можна помітити, що, поєднуючись із твірними основами інших частин мови, цей формант додає їм стилістичної науковості, якої вони насправді не мають.

У словосполученнях «*бубабізація свята святих ... цінностей*», «*стала на шлях «кадебізації»*», «*”єдандизація” всієї країни*» ВАД є виразником пейоративної конотації, іронійний ефект якої досягається науково-офіційною за будовою формою слова, вжитою в ненауковому контексті. Походження слова від аббревіатури в цих сполуках дає можливість коректніше сформулювати твердження й точніше виразити наміри.

Отже, іронія, що має численні функції (зокрема, когнітивну, саморегульовальну, ексклюзиву, емоційно-оцінну, полемічну, композиційну, стилетворчу), на сучасному етапі розвитку мови ефективно залучає ВАД для творення додаткового прихованого сенсу. «Здійснення будь-якої з перелічених функцій не тільки не суперечить одночасній реалізації інших, але й передбачає їх, адже іронія є мовленнєвим актом, який має складну структуру» [45, с. 66-67].

Лінгвостилістичний аналіз дібраної лексики дав змогу виявити неологізми, які вивчає стилістичний словотвір, – пестливі чи згрубілі форми ВАД. Належність до цього типу словотвору пов'язана з тим, що утворюються нові слова з наперед заданою семантикою з певною стилістичною метою. Уживання експресивної лексики, що виражає зменшено-пестливий відтінок у значенні або, навпаки, згрубілий потребує «враховувати два критерії: 1) особливість семантичної структури слова і 2) його функцію» [94, с. 131]. Стилістичними засобами творення ВАД цієї групи є типові суфікси: *-ен(-ят)*,

-очк-, -ик для зменшено-пестливих форм та суфікс *-ищ-* для стилістичного відтінку згрублості.

У реченнях публіцистичного стилю ці ВАД є виразниками прямого значення з емоційно-експресивною конотацією, утіленою в межах стилістичної єдності: *«Нушеньята 1-А класу теж прилучилися до вшанування пам'яті Кобзаря (Дрогобицька міська рада); «Ця есемесочка надійшла нам від Лариси» [108]; «Машинка Пожежна - кразик» (оголошення на сайті «Vaburplus.ua», 2024 р.); «Якщо у нас в державі є такі підприємства як Кременчуцький автомобільний завод, який може випускати, як колись казали «кразище, краз і кразеня», то я вважаю як громадянин, що ми просто не маємо права не розвивати такі підприємства» («Кременчуцька газета», 10.07.2021).*

У реченні художнього стилю зменшено-пестлива стилістема *есесеня*, значення якої підкреслюється підрядною частиною речення *«яке хотіло мене покалічити»*, є неuzuальним явищем за вживання зменшено-пестливої лексики: *«Можливо, і те есесеня, яке хотіло мене покалічити, ще десь сновигає між людьми» («Реставраторам» Є. Дударя) [цит. за: 108].* У цій фразі ВАД замінює синтагматичну конструкцію й указує на мізерність названої особи та її намірів, значно применшуючи цим значимість особи та її місце в суспільстві.

3.3. Роль відабредіатурних дериватів у лінгвокогнітивному вимірі

«Активізація показового масиву як питомої, так і іншомовної лексики в сучасному українському мовомисленні доводить намагання українських мовців якомога повніше залучити уже наявні внутрішні номінаційні ресурси мови для виконання нових когнітивних і комунікативних завдань суспільного життя в Україні на початку ХХІ ст.» [46, 31-32].

Ми проаналізували 800 ВАД української мови та стільки ж контекстів (словосполучень, речень, текстів), у яких вони були ідентифіковані найчастіше

як неологізми. Такий усебічний аналіз дає змогу виявити й проаналізувати ще одну важливу особливість ВАД – роль у лінгвокогнітивному вимірі.

Ураховуючи імпліцитні та експліцитні мовні та позамовні чинники активного розвитку відабrevіатурного словотворення, виокремлено сім основних особливостей, які відображають роль і місце ВАД у мовленні носіїв української мови на сучасному етапі розвитку мови: 1) заповнення мовних лакун; 2) гетерономіація; 3) лінгвопрагматизм; 4) мовна економія; 5) актуалізація уваги до явища мовного пуризму; 6) ампліфікація синтаксичних структур; 7) міжмовна диференціація.

1. *Заповнення мовних лакун.* Розвиток технологій та демократизація як українського суспільства після виходу зі складу СРСР, так і більшості цивілізованих держав на світовій арені, які одночасно припали на кін. ХХ століття, спричинили з'яву мовних лакун і неологізацію лексики. Як зауважила Т. Анохіна, «мова задовольняє цю потребу як запозиченнями, так і девіаційним розвитком слів» [1, с. 8].

Відсутність повноцінного відповідника для назв навколишньої дійсності, іншокультурних реалій чи унікалій у певній мові свідчить про існування лексичної лакуни, тобто відсутність лексеми в складі конкретної мови. Наприклад, в українській мові є безеквівалентними на фоні англійської ВАД-неологізми *атовець, зееновський, кадебізувати, емемемівський* та ін., оскільки вони виражають внутрішньоукраїнські процеси або процеси, притаманні постесересерівським країнам.

За Т. Анохіною, «мовна система регулює процеси деривації, а процес заповнення лакун здійснюється людиною» [1, с. 7].

Як показує наше дослідження, відабrevіатурне словотворення допомагає заповнювати лакуни української мови, що з'являються під впливом імпліцитних чинників. Це пов'язано з тим, що, навіть запозичуючи абrevіатуру, носії мови відчують потребу в одній лексемі, замість синтагматичної конструкції, коли саме в українськомовному мовленнєвому просторі виникне така потреба.

У сучасному мовознавстві лакуни поділяють на узагальнювальні та конкретизувальні: перші виокремлюються на підставі відсутності у досліджуваній мові узагальнення за певною ознакою, у той час як другі виокремлюються за критерієм конкретизації певної ознаки [1, с. 7]. ВАД можуть заповнювати обидва вказані типи лакун. Наприклад, особа, яка робить УЗД (ультразвукове дослідження), не асоціюється в багатьох пацієнтів із фахом лікаря, це можна побачити в реченні *«Мені моя лікарка дуже подобається і як узедистка також»* (ком.-ф. «Дівочі посиденьки», 03.06.2009). Тож давно назрілою була поява ВАД *узедистка / узедист* не лише в усному, а й у писемному мовленні. Це приклад заповнення конкретизувальної лакуни. А в реченні *«Проте існує потужна противага зусиллям опеківських держав — це США»* (УМ, 26.01.2017) поняття *опеківських* окреслює великий загальновідомий перелік держав, що належать до ОПЕК, тому вжитий ВАД заповнює лакуну узагальнювального типу. Отже, деякі виявлені ВАД виконують важливу роль: заповнюють мовні лакуни, що динамічно виникають у мовленні разом із розвитком технологій, економіки, зовнішньополітичних зв'язків тощо.

2. *Гетеронімія* є явищем, протилежним за роллю до заповнення мовних лакун ВАД у неологізації лексичної системи української мови, оскільки поява ВАД за цієї умови відбувається не через потребу в слові, якого немає. Її роль полягає в тому, що з'являється нова додаткова назва об'єкта і *«кожна номінація залежно від мовленнєвої ситуації виконує не лише номінативну, але й характеристичну та текстотвірну функції»* [105, с. 310].

Це очікувана роль для дериватів, твірною основою яких, тобто аббревіатура, має універсальний потенціал для творення слів будь-яких частин мови, доповнення лексичного значення яких відбувається вже афіксальними засобами. Наприклад, від аббревіатури *ООН* утворені слова всіх чотирьох частин мови: *оонівець / оонівка* (іменники-назви осіб), *оонівський* (відносний прикметник), *оонити* (дієслово неозначеної форми), *по-оонівськи* (прислівник способу дії). Те, що ВАД виконують важливу роль в урізноманітненні сучасної

лексики загалом і в процесі гетеронімації перш за все, помітно за загальним співвідношенням ВАД, виявлених у ході дослідження, за частинами мови: номінативні ВАД (іменники) становлять майже половину від усіх лексем (діаграма 10).

За словами Є. Карпіловської, «зіставне вивчення опозицій варіантних спільнокореневих номінацій дає змогу з'ясувати конкурентоздатність різних способів мовної категоризації одного поняття, а також виявити регулятори рівноваги в лексиконі номінацій-наслідків різних тенденцій його розвитку» [50, с. 61]. Відповідно до цього явище гетеронімації, яке відображає роль ВАД у сучасному словотворенні, можна дослідити, порівнюючи вже наявні номінативні одиниці та ВАД-неологізми за такими критеріями:

1) словотвірні моделі: *бубабівець* (власне український афікс) і *бубабіст* (запозичений афікс, активно використовуваний, наприклад, англійською мовою): обидві лексеми є ВАД, формуючи явище гетеронімації в ході відаббревіатурного словотворення; також у реченні «До 16 червня в нас була *«деенерія»*. Пам'ятаю, одна бабуся все питалася в аптеці, чи не понос оте *«деенерія»*, і чи не можна ним заразитися?» (РС, 28.01.2015) вжита паралельна назва квазідержави *ДНР* із використанням суфікса *-ія*, притаманного іншомовним лексемам. Утворення паралельного іменника та

написання з малої літери назви «державного утворення», подібно до того, як нині в публічному просторі уживають сувереноніми на позначення держави-агресора, посилює зневажливий відтінок таких номенів [43, с. 37];

2) семантика (загальноживана чи спеціалізована, термінологійна): наприклад, у реченні *«Не покладайтесь на «джінієсники». Якщо зникнуть інтернет чи зв'язок, чи електроенергія і розрядиться телефон, ви повинні чітко розуміти якими дорогами і як вам їхати»* («Главком», 17.01.2022) поняття *джінієсники* вжите як спеціалізоване й розширює номінацію предмета, означуваного словом *карти*, оскільки те не дало б точного розуміння, які саме *карти* мають на увазі; а в реченні *«Я ці колонки дозволив собі назвати «теесенки», такий особливий жанр»* («Сфера-ТВ», 18.12.2014) іменник вжитий з термінологійною метою, уточнюючи значення поняття *колонки* й надаючи йому унікального змісту;

3) стилістичний потенціал (нейтральний чи обмежений): у зазначеному контексті *«він [Сі Цзиньпін] говорить про міжнародне право, і вигадав слово "оонізація". Тобто він каже: ми відповідальні держави, ми члени Ради безпеки ООН, дотримуємося міжнародних правил, як би це дивно зараз не звучало»* («Апостроф», 20.03.2023) поняття *оонізація* набуває суворішого відтінку в значенні й уживається, замість понять *правомірність*, *унормованість* тощо; таке стилістичне використання ВАД робить його урочистішим за інші номени, а отже, стилістично обмеженим у вживанні;

4) постійна модернізація предметів і явищ навколишньої дійсності: наприклад, у реченні *«І тут треба пояснити, що одна айпівка має за собою не одного слухача»* («Накипіло», 15.02.2019) виділене слово-ВАД означає адресу користувача в інтернеті; оскільки традиційно поняття *адреса* сприймалося лише у фізичному вимірі як місце, позначене на карті, що містить словесну назву країни, регіону, населеного пункту, вулиці, будинку, квартири, у вислові про *IP-адресу* вживається інша номема – *айпівка*; також у реченні *«Після такого "інсайду", ймовірно, підуть інсовки одна за одною»* («NEWSUA ONE», 18.12.2023) вжито поняття, у якому модернізоване значення слова

дезінформація, оскільки саме в останні десятиліття, з поширенням мережевого спілкування, дезінформація використовують як зброю у вигляді ПІСО (інформаційно-психологічної операції); а в реченні «нехай під якісь невеликі відсотки державі (яка тут ні до чого), зі штрафами (можливо, драконівськими) за несвоєчасне повернення грошей у свою ж **педевейницю**, але щоб можна було з цими грішми хоч якось працювати!» (ДТ, № 36-37, 2014 р.) [цит. за: 82] виділена номема вживається на місці звичного слова *скарбниця*, але з уточненим значенням джерела походження коштів – ПДВ (податок на додану вартість);

5) «олюднення» лексики на формально-граматичному рівні, наприклад: «Незважаючи на поважний вік та проблеми із зором, оптимістичний **вепеовець** продовжує вести сторінку у ФБ» («Життя війни», 2022 р.) (поява ще однієї номінації особи, паралельної до аббревіатури ВПО, яка вже є номінацією, пов'язана з тим, що традиційно назва особи має формально-граматичне виявлення у вигляді суфіксів *-ець*, *-ник* та ін., тож утворена форма задовольняє потреби мовців у звичному звучанні назви особи);

б) причина творення нової номеми (вияв економії мовних засобів чи деталізації означення поняття, тенденції до прозорості, аналітичності номінації), наприклад: заголовок статті на сайті інтернет-видання «**Антиереровське** (як єдинникам обійти(сь без) РРО)» (ПБО, № 42, 2015), містить ознаки мовної економії, з метою якої використано ВАД; його словотвірний ланцюжок має такий вигляд: РРО – ееровське – антиереровське (*прикметник*) – антиереровське (*іменник*), що свідчить про певну узуалізацію явища відаббревіатурного словотворення, завдяки чому редактор у заголовку може, замість «міркування про життя без РРО» з метою мовної економії вжити поняття *антиереровське*.

3. Відаббревіатурні деривати-неологізми як засоби мовної економії актуальні не лише в процесі гетеронімації, а й загалом у комунікативній діяльності носія мови, у якій за сучасних реалій мовна економія все більше актуалізується. Ця тенденція не нова, у різні періоди змінюються лише її

засоби, тому вона ще має назву «“закон економії мовних зусиль” (Мартіне), оскільки лаконічність мови цінувалась ще з часів Давньої Греції. Давньогрецькі оратори приділяли багато уваги стислості, зрозумілості та раціональності добору мовних засобів і викладу інформації. Швидкий розвиток інформаційних технологій, зміни у культурній, політичній, ідеологічній та інших сферах суспільства обумовлюють прискорений темп життя сучасної людини та безпосередньо екстраполюються і впливають на мову» [35, с. 54].

Зазвичай, сприймаючи слово *економія*, у будь-якому контексті, ми уявляємо зменшення кількості залучених ресурсів. Саме в такій ролі найчастіше вживаються ВАД, наприклад: «*переглядаю воозівський документ по воді*» (ком.-с. «Львівський форум», 21.12.2012) (у цьому реченні аббревіатура скорочує кількість ужитих символів, називаючи певні установи, а ВАД подвоює це зусилля: аббревіатура *ВООЗ* скорочено називає міжнародну організацію, а однослівний простий суфіксальний дериват *воозівський* скорочує ще й синтагматичну структуру, уживаючись, замість сполуки *виданий ВООЗ*).

Згідно з дискурсом Є. Карпіловської, мовна економія – це також «співвідношення простих і складних слів, або синтетичних і аналітичних номінацій, дериватів з категорійною, синкретичною та розрядною, уточнювальною, семантикою» [50, с. 61]. Для ВАД цей її вияв менш характерний, що пов'язано з особливістю твірної основи – скорочено аж до ініціалів, тобто економно за кількістю мовних знаків називати явища. Наприклад, аналітична форма «*як в МВФ*» та її синтетична аналогія-ВАД «*по-емвеефівськи*» мають неоднакове семантичне забарвлення: у реченні «*Чи проявити твердість у відстоюванні «реформування по-емвеефівськи»?*» («Закон і Бізнес», 03.12.2010) ВАД має додаткову негативну конотацію, спричинену, зокрема, формою прислівника. У такому випадку може бути потрібне додаткове тлумачення контексту речення, тож синтагматична

конструкція «як у МВФ» іноді може бути доцільніша (кількість символів за її написання теж удвічі менша), щоб позбавити зміст сказаного зайвої конотації.

Отже, аналізуючи безпосередню реалізацію й доцільність мовної економії та «визначаючи основні її ознаки, вважаємо за доцільне виокремити такі, як стислість, змістовність, лаконічність, влучність, семантична компресія та прегнантність» [35, с. 54] та зауважити, що засобами мовної економії «у сучасному динамічному світі мережева комунікація радше реформує синтагматичні конструкції, а не сприяє їхньому занепаду» [20, с. 14].

4. *Лінгвопрагматизм* як «підхід до аналізу мовних фактів набув поширення в середині минулого століття у зв'язку з розвитком теорії мовленнєвих актів, насамперед представленої у працях Дж. Остіна та Дж. Сьорля і пов'язаної з виокремленням перформативних мовленнєвих актів» [61, с. 147]. Очевидно, що поступ лінгвопрагматизму як явища стався тоді, коли почали ширитися бюрократично-цивілізаційні способи організації суспільства. Наприклад, ініціальні аббревіатури почали утворюватися на початку ХХ ст., коли на місце імперій прийшли держави з новим устроєм, органами управління, політичними партіями тощо; освіта стала обов'язковою в першій третині ХХ ст. для всіх верств населення; а перша рекламна агенція в Україні зареєстрована в 30-ті р. ХХ ст.

«Подальше поширення цих ідей у сучасній лінгвістиці пов'язано з теоріями непрямих мовленнєвих актів, комунікативної інтенції» [61, с. 148], у межах якої відаббревіатурне словотворення у процесі теж відіграє особливу роль. Приклади перформативних мовленнєвих актів, які відображають роль ВАД у лінгвопрагматичних тенденціях побудови висловлювань, наведено в таблиці 3.3.1.

Таблиця 3.3.1. Приклади перформативних мовленнєвих актів

Речення	Значення акту, вираженого ВАД	Прагматичний ефект
1. «Повна <i>омегізація</i> Черкащини призведе до	Реформування районів на ОТГ у ході політики	ВАД дає можливість доповнити негативну

занепаду шкіл, лікарень, а тоді до знищення самих сіл...» («Дзвін», 24.02.2020).	децентралізації 2015-2020 рр.	конотацію, пов'язану з руйнівними наслідками, за допомогою означення <i>повна</i> .
2. «Зараз вкидатимуть купу "плівок" і монтажів, щоб хоч якось дискредитувати головнокомандувача ЗСУ, причому <i>інсовити</i> будуть як росіяни, так і фрики» («NEWSUA ONE», 18.12.2023).	Здійснювати ППСО (інформаційно-психологічні операції) для досягнення певної, зазвичай ворожої, мети.	Концентрація дії в одному слові <i>інсовити</i> , замість складеного предиката <i>поширювати ППСО</i> дозволяє більшою мірою привернути увагу до неї.

Великі обсяги інформації, яку споживає сучасний реципієнт і сприймаючи новини, і беручи участь у багатовекторному мережевому спілкуванні, зумовлюють необхідність «підходити до процесу з більшою вибірковістю. Водночас відбувається трансформація способів та методів, залучених до комунікації. Мовні засоби зазнають значного спрощення. З'являються усічені варіанти слів. Не так суворо дотримуються мовних норм» [16, с. 108]. Функційна лінгвопрагматика в цьому процесі «зі свого боку має конкретніше завдання – вивчати усвідомлюваний, мотивований і продуманий вибір чітко оформлених мовних структурно-семантичних одиниць: слів, висловів і синтаксичних конструкцій» [22, с. 73].

5. *Актуалізація уваги до явища мовного туризму* в процесі відабrevіатурного словотворення – ще одна важлива роль відповідних неологізмів. «У ставленні мовців до мови переважає не ціннісний, а прагматичний підхід: переважно їх значно більше цікавить ефективна комунікація й економія зусиль. Це й породжує спротив нововведенням» [69, с. 143].

Відабrevіатурне словотворення, поодинокі норми якого вперше окреслили в Українському правописі (2019 р.) (віднині написання кореневої

частини суфіксального за походженням ВАД пишуть з малої літери [123, с. 65]), дуже виразно відображає такі тенденції, адже ці неологізми почали поширюватися у великій кількості в розмовному мовленні й з часом (починаючи від кін. ХХ ст.) почали поширюватися в усіх інших функційних стилях. Отже, не маючи навіть еталонних норм у творенні ВАД, мовці будують їх за аналогією до подібних слів. Переваги такого процесу полягають у можливості виявити малопомітні раніше словотвірні норми й систематизувати узуальні та неuzuальні словотворчі засоби та способи, притаманні українській мові, у їхньому природному виявленні; а недоліки – у тому, що в постколоніальному українському суспільстві все ще існує вплив російської мови та її норм на словотвірні процеси. У процесі дослідження виявлено, що приблизно 25 % ВАД утворені за чужомовними словотвірними моделями, які є порушенням літературної норми й не засвідчені в академічних словниках сучасної української мови, виданих у ХХ-ХХІ ст., наприклад: *атошник*, *атебешний*, *інсошити* тощо. У такому випадку й постає питання актуальності явища мовного пуризму.

Ю. Макарець влучно констатувала, що «представникам постмодерного суспільства властива претензія на право нормотворення, яка стає все настійнішою в умовах визнання плюральності норми, ствердження цінності норми індивідуальної й фактичного заперечення девіативності, що найвиразніше виявляється у сфері норм соціальних» [69, с. 140]. У зв'язку з цим порушувати питання мовного пуризму, систематизуючи й у подальшому дотримуючись норм відабrevіатурного словотворення, важливо відповідально. Нині, як зауважила І. Мариненко, лінгвопуризм «виявляється у двох формах: крайній і поміркованій. Прихильники крайньої форми виступають за цілковите викорінення будь-яких запозичень, калюк із рідної мови, що, з огляду на глобалізаційні процеси у світі, вважаємо надлишковим і в цілому неможливим» [71, с. 43]. Важливо дотримуватися саме поміркованого підходу до питання чистоти мови й вважати, що будь-які нормативні варіантні форми ВАД, наприклад: *емвеесний* або *емвеесівський*,

по-атовськи або *по-атовському* – однаково можливі для вживання, а з часом одна з них переважить іншу й на тій підставі стане словниковою. При цьому доцільно, досліджуючи новітні деривати, не визнавати форми, словотвірні моделі яких не просто скальковані з чужої мови, а й не засвідчені граматики чи словниками сучасної української літературної мови ХХ-ХХІ ст., і пропонувати альтернативні словотвірні моделі (див.: підрозділ 2.2). До того ж, як зауважив О. Тараненко, «маятник у загальнонаціональному виборі найближчої перспективи для української мови вже хитнувся в бік її подальшої «українізації» (з неминучим при цьому суб’єктивізмом унаслідок історичної та структурної близькості обох мов), і це, безперечно, зрозуміло навіть тим суспільним колам, які проти такого вибору» [117, с. 163].

6. Помітною є роль ВАД і в *ампліфікації синтаксичних структур* з певною стилістичною метою. За вживання ВАД найчастіше це відбувається для увиразнення змісту за допомогою подібності слів як частин мови. «Стилістичні функції частин мови впливають як із самої значеннєвої природи кожної з частин мови, своєрідної та відмінної від інших, так і з способів їх використання у відповідному контексті» [114, с. 244]. Прикладом цього є ряд однорідних членів у реченні *«Це стосується не лише нас, а й «чорнобильців», атовців, оосівців та нинішніх захисників Вітчизни»* («Новинар.city», 29.02.2024). Для досягнення стилістичного ефекту градації було важливо вживати однотипні морфологічні форми, тому й утворили суфіксальні номінативні ВАД *атовців, оосівців*, щоб допомогти реципієнту виявити аналогію із *чорнобильцями*. Порівняймо таке речення з його теоретично можливим синтаксичним синонімом: *«Це стосується не лише нас, а й «чорнобильців», учасників АТО, ООС та нинішніх захисників Вітчизни»* – у ньому втрачений можливий стилістичний ефект, оскільки увага постійно перелаштовується на різнотипні морфологічні одиниці.

Ампліфікація мовних одиниць за допомогою ВАД значно розширила можливості в конструюванні текстів, що актуально для мовців у період переваги писемних форм онлайн-комунікації над усною. У текстах різних

стилів можна розглядати потрібну для асиміляції, дисиміляції або заміщення певних елементів синоніміку, створену на основі ВАД, не тільки синтаксичну (*представник ООН – оонівець*), а й лексичну (*стандартний – рацівський*), морфологічну (*есемеснутий – есемеснений*), словотвірну (*фонський – фопівський*).

7. Міжмовна диференціація, яка виражається на всіх мовних рівнях, від фонетичного до стилістичного, у XXI ст. має багато нових особливостей. Так само, як і Л. Кислюк, яка зауважує, «що процеси інтернаціоналізації зберігають динаміку кількісного зростання і є живою мовною тенденцією, яка впливає на розвиток систем слов'янських мов» [47, с. 307], вважаймо за потрібне, досліджуючи відаббревіатурне словотворення, виявляти подібні й відмінні риси в розвитку таких лексем у різних мовах. Це пов'язано, зокрема, з тим, що «змінилося функційне навантаження інтернаціоналізмів: якщо у другій половині XX століття інтернаціоналізми переважно входили у науковий стиль, поповнювали терміносистеми різних галузей науки, проникали в публіцистичний стиль, то на початок XXI століття засвідчено поширення інтернаціональної лексики в засобах масової інформації, художній літературі, в розмовному стилі» [47, с. 307]. Безпосередньо ВАД є продуктом власне українського словотворення, але деякі з них утворюються від запозичених твірних основ-аббревіатури. Засвоєння цих аббревіатур відбувається по-різному: деякі перекладають (наприклад, англ. OSCE – Organization for Security and Co-operation in Europe, укр. ОБСЄ – Організація з безпеки й співробітництва в Європі), деякі транслітеруємо й засвоюємо як звукові аббревіатури (наприклад, англ. UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, укр. ЮНЕСКО), а є такі, що транслітеруємо як літерні аббревіатури з вимовою відповідно до мови оригіналу (наприклад, BBC – *БіБіСі*). Деривати, що походять від цих основ, технічно до інтернаціоналізмів не належать, бо не мають лексичних еквівалентів у тих же неслов'янських мовах, з яких запозичено аббревіатури.

Л. Кислюк наголосила, що «виявом взаємодії інтернаціональних і національних словотворчих ресурсів у різних сферах функціонування української мови є конкурування (*інтернет і мережа, бізнес і підприємництво*), семантико-функційна (*видовище й шоу, голова і модератор, декласувати і декласифікувати*) та комунікативно-прагматична (*SMS-повідомлення та есемес, есемеска*) диференціація словотвірних варіантів, витіснення одного з варіантів (*паркування, паркінг ≠ парковка*)» [47, с. 313].

Компаративний підхід до вивчення питання ролі ВАД у міжмовній диференціації дає можливість засвідчити такі результати:

– у перекладі українською мовою (2013 р.) норвезького роману «Таргани» Ю. Несбьо (1998 р.) Ю. Дуброва вжив ВАД: «...*емзеесівець* у сталевих окулярах кахикнув». У перекладі цього самого тексту англійською мовою було використано синтагматичну конструкцію: «*The Foreign Office Director with the steel glasses coughed* [дослівно укр. *Директор Закордонного офісу, або Очільник Міністерства закордонних справ...*];

– у перекладі роману «Експансія» (кн. 4) Дж. Корі, здійсненому О. Мокровольським 2023 р., маємо фразу: «*А на екрані оонівець розвів руками...*»; в оригінальному англійському тексті 2014 р. засвідчено: «*The wall screen shifted from the UN man to the woman interviewing him*». В англійській мові наразі не виявлено відабревіатурних новотворів, на кшталт «*UNer*» чи «*UNist*», у значенні «представник ООН» [18, с. 179]. Хоча, згідно з дослідженням І. Блинової, у сучасній англійській мові з'являються неологізми з суфіксом *-er*: *fiver, tenner* [3, с. 25].

Висновки до Розділу 3

Лінгвостилістичний аналіз ВАД засвідчив, що досліджувані неологізми вживаються в текстах усіх сучасних функційних стилів. Найбільша кількість ВАД виявлена в публіцистичному стилі (74 %), другий за кількістю виявлених ВАД – розмовний стиль (19,2 %), третій – художній стиль (4,9 %); поодинокі ВАД оприявлені в науковому та офіційно-діловому стилях. Міжстильові

розбіжності спричинені жанровими потребами, ступенем унормованості лексики стилю та суспільним запитом.

Більшість ВАД уживаються в прямому значенні без семантичних відтінків або з негативною чи позитивною конотацією, найбільша частотність уживання – у складі медійного дискурсу. У публіцистичному й розмовному стилях виявлено й проаналізовано полісемійні ВАД у складі тропів (епітет, метафора, персоніфікація, метонімія, синекдоха, перифраза, евфемізм) та стилістичних фігур (порівняння, параномазія, тавтологія, синонімія, антитеза, оксиморон, іронія), численні приклади та конотації яких наведено в Розділі 3. Розвиток тропеїзації та використання стилістичних фігур у текстах 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. відбувався значно активніше, ніж до цього, у зв'язку з демократизацією суспільного життя та можливістю емоційно-афективних виявів мовців. Семантична деривація ВАД, що відбувається на основі кореляції з комунікативними умовами, є виявом стилістичної функції ВАД.

Не лише потреби мови продукують нові лексеми та семми, а й особисті потреби мовців. Виявлено такі особливості, які відображають роль і місце ВАД у мовленні носіїв на сучасному етапі розвитку української мови:

1) заповнення мовних лакун (лексичні прогалини в мові з'являються внаслідок технологічного прогресу, міжмовних зв'язків тощо);

2) гетеронімія (ВАД-додаткові назви з'являються як паралельні словотвірні моделі, як термінологійна лексика поряд із загальноживаною, як наслідок розширення стилістичного потенціалу, як вияв модернізації предметів та явищ тощо);

3) мовна економія (спричинена активізацією комунікації, у якій аббревіатури допомагають скорочувати кількість символів, а відаббревіатурні деривати – синтагматичні конструкції);

4) лінгвопрагматизм (ВАД з'являються в складі перформативних мовленнєвих актів, які дають змогу мовцям прагматично будувати текст, уникаючи розлогих пояснень);

5) актуалізація уваги до явища мовного пуризму (25 % ВАД утворено за чужомовними моделями, що порушують норми українського словотвору);

6) ампліфікація синтаксичних структур (цілеспрямовану асиміляцію, дисиміляцію чи заміщення синтаксичних структур, на місці яких з'являються ВАД, здійснюють для досягнення певного стилістичного ефекту);

7) міжмовна диференціація (деривати, утворені від іншомовних аббревіатур, у той самий час не мають лексичних еквівалентів у мові, з якої аббревіатуру запозичували, тож до інтернаціоналізмів не належать).

Отже, аналіз ВАД з погляду семантичного й стилістичного словотворення та лінгвокогнітивний вимір у їх дослідженні доводять актуальність цього явища й повноту вираження граматичних форм і значень у сучасній українській мові.

ВИСНОВКИ

Демократизація й лібералізація суспільного життя, зовнішньополітичні зв'язки й інтернет-комунікація протягом 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. вплинули на оновлення лексичного складу української мови завдяки запозиченням та дериватам, утвореним з раніше непродуктивних твірних основ. Тому в цей період розвинулося відабrevіатурне словотворення.

Системне дослідження відабrevіатурних дериватів української мови досліджуваного періоду в структурному, семантичному, функційному, когнітивному аспектах дало змогу зробити висновки.

1. Узагальнено сучасні теоретичні засади дослідження абrevіації й виявлено, що такий процес творення слів відбувався ще в часи античності, але регулярного виявлення набув лише у ХХ ст. у зв'язку з істотними змінами в суспільно-політичному житті та бюрократизацією державного устрою. Тому статус абrevіації та її місце серед способів словотворення мають різні трактування. Існують прихильники теорії належності абrevіації до переліку традиційних морфологічних способів словотворення: афіксальні способи, основоскладання та абrevіація. У дослідженнях мовознавці спираються на те, що абrevіація є продуктивним, новим способом словотворення й відбувається подібно до безафіксного способу творення слів: усікають основу слова (частково або аж до ініціала) і з «уламків» слів, об'єднаних у переважно іменникове словосполучення складають новий іменник, семантика якого сприймається з сукупності значень слів і, по суті, потребує більшої кількості зусиль і тлумачення більшої кількості мовних знаків. За «антиабrevіаційних» тенденцій у поглядах на статус абrevіатури, мовознавці спираються на таку головну рису: слово, що з'явилося в результаті словотворення, має бути членованим на морфеми, за якими у свідомості носіїв української мови закріплене стійке лексичне значення. Оскільки абrevіатури традиційної членованості не мають, а самі аброморфеми часто залежать від знаків, що їх оточують, це є завадою для тлумачення абrevіації як способу словотворення.

Зважаючи на дериваційний потенціал абревіатур, варто схилитися до визнання абревіації як окремого способу словотворення.

Досліджено різні способи класифікації ініціальних абревіатур і з'ясовано, що спільне в мовознавчих критеріях поділу на групи – вимова абревіатур, а відмінне – додаткові фонетичні та граматичні особливості. З огляду на особливості функціонування абревіатури як твірної основи ВАД, узято класифікацію, згідно з якою ініціальні абревіатури можна поділити на три типи: звукові, літерні та літерно-звукові. Саме таким чином відрізняються абревіатури як твірні основи ВАД, що й вплинуло на обґрунтування принципів написання кореневої частини ВАД у суфіксальних дериватах.

З'ясовано граматичні особливості абревіатур на сучасному етапі: належність до певного роду визначається стрижневим словом у нелексикалізованих абревіатурах або співвіднесеністю з іменником відповідної відміни в лексикалізованих абревіатурах. Також лексикалізовані ініціальні абревіатури відмінюються й подекуди мають словозміну в категорії числа, причому відмінкові закінчення пишуть з малої літери поруч зі складовими абревіатури.

Теоретичне обґрунтування лексико-семантичної природи абревіатур стало основою методології вилучення абревіатур та відабревіатурних дериватів методом репрезентативного цільового добору дослідницького корпусу мовленнєвої реалізації відабревіатурних дериватів. Досліджено тексти різних функційних стилів, що з'явилися в публічному просторі в 90-х роках ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст., і виявлено, що частота вживання ВАД протягом зазначеного періоду щорічно зростала, це можна побачити з датування речень із ВАД, відібраних для дослідження. За виявлення однакових форм ВАД у різних текстах одного стилю, надано перевагу реченню з того тексту, який з'явився в публічному просторі раніше. Загалом для дослідження було відібрано 800 речень для аналізу в мікроконтексті орфографічних, морфемних, словотвірних, морфологічних, лексико-семантичних, функційних особливостей ВАД.

2. Проаналізовано 800 варіантних та інваріантних відаббревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. Об'єктом дослідження є похідні від ініціальних аббревіатур, оскільки змішані чи часткові аббревіатури взаємодіють з іншими морфемами за афіксального словотворення природно. Систематизацію виявлених ВАД було здійснено шляхом поділу їх між самостійними частинами мови: іменником, прикметником, дієсловом та прислівником. Дослідження показало, що семантика, закодована в ініціалах аббревіатур шляхом усічення повнозначних слів зі словосполучення, впливає на те, що аббревіатури є мотивувальною основою лише для дериватів самостійних частин мови. І хоча донедавна вважали, що потенціал аббревіатур дає можливість утворювати від них лише слова іменних частин мови (вилучено 49 % номінативних ВАД від усіх дібраних дериватів та 39 % ад'єктивних), виявлено також 5 % вербальних ВАД та дещо більше адвербіальних похідних (7 %).

Проаналізовано будову ВАД і визначено, що для творення похідних залучаються здебільшого суфікси, найчастіше разом з інтерфіксами для покращення вимови, що спричинено особливостями будови й вимови самих аббревіатур. Також чимало ВАД містить у своїй будові префікси. Зіставлено виявлені ВАД за структурно-семантичними особливостями й з'ясовано, що варіантні форми (різні за морфемним складом, але однакові за семантикою деривати) становлять 23 %, а інваріантні – майже 77 %. Це свідчить про новизну явища відаббревіатурного словотворення, з одного боку, та активність таких словотвірних моделей, яка поступово зростає, з іншого боку.

3. Класифіковано лексико-семантичні групи відаббревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. в межах кожної частини мови. Іменники поділено на 4 лексико-семантичні групи: назви осіб, назви абстрактних понять, назви конкретних понять-неістот, назви процесів. Прикметники – на 5 груп: відносні прикметники, що виражають ознаку щодо конкретних понять-неістот; відносні прикметники, що виражають ознаку щодо установ, формувань, угруповань чи приватних утворень; відносні

прикметники, що виражають ознаку щодо державних утворень, державних чи міжнародних організацій, політичних партій; відносні прикметники, що виражають ознаку щодо процесів, явищ та абстрактних понять; прикметники, що виражають ознаку щодо осіб. Дієслова проаналізовано за 4 формами: неозначені, дієприкметник, дієприслівник, безособові на -но,-то. Серед прислівників виявлено 2 групи: способу дії та атрибутивні.

4. Визначено словотвірні моделі ВАД, які включають структурні частини, типові для певної кількості слів відповідної лексико-семантичної групи кожної частини мови. З-поміж афіксальних засобів творення слів найпродуктивнішим виявився суфіксальний спосіб. Менш продуктивні – префіксальний, префіксально-суфіксальний та основоскладання. Словотвірні моделі юкстапозитів були досліджені меншою мірою, оскільки перелік таких лексем не обмежується словотворчими засобами, а норми написання таких ВАД зазначені в Українському правописі (2019 р.): префікси та частини складного слова пишуть з аббревіатурою через дефіс, зберігаючи ініціальне написання аброморфем. Окрім традиційних способів словотворення, виявлено явище паронімічної телескопії у творенні ВАД, яке часто відносять до словотвірних моделей основоскладання.

Основні словотворчі засоби, які використовують на сучасному етапі розвитку української мови для творення ВАД, систематизовано в Додатку Б.

Виявлено словотворчі засоби ВАД, які не притаманні словотвірним моделям української мови. У ході лінгвістичного дослідження важливо дотримуватися принципу ненав'язування сучасним носіям мови еталонних форм творення ВАД, тож словотворчі засоби ВАД розглянуто як притаманні чи непритаманні українській лексиці протягом усього періоду формування літературних норм української мови. У результаті було визначено, що в складі майже 25 % ВАД-неологізмів використані не притаманні українській мові інтерфікси *-ш-*, *-іш-*, *-ов-*, що, як підтверджують й інші дослідники відаббревіатурної лексики, є калькою й часто з'являється в українській мові саме з російської у вигляді вже утворених лексем. Замість ненормативних

інтерфіксів, у дисертаційному дослідженні запропоновано замітники, притаманні українській мові. Тож можна констатувати, що 75 % ВАД утворено й уживається з дотриманням словотвірних норм української мови. До того ж у дисертаційне дослідження не включено ВАД, утворені від основи, транслітерованої з чужої мови, якщо при цьому така основа-аббревіатура має еквіваленти в українській мові. Загалом відаббревіатурні деривати, що з тих чи тих причин потребують нормотворчого вирівнювання (способи написання кореневої морфеми, афікси чи інші структурні елементи, не притаманні певній лексико-семантичній групі чи українській мові загалом), становлять 61,6 % від усіх виявлених новотворів.

5. Укладено реєстр аббревіатур та відаббревіатурних дериватів української мови 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. за результатами репрезентативного цільового добору дослідницького корпусу мовленнєвої реалізації відаббревіатурних дериватів на основі гіпотетичних словотвірних моделей відаббревіатурних дериватів. Такі форми вводилися в пошукову систему «Гугл» з використанням засобів оптимізації пошукового запиту із метою виявлення реалізації відаббревіатурних дериватів у текстах різних стилів і жанрів та вилучалися лише у випадку виявлення в комунікативній ситуації. Реєстр містить 248 аббревіатур як мотивувальних основ, 800 відаббревіатурних дериватів із зазначенням джерела й дати вживання їх та мікроконтекст, разом із яким дериват було вилучено.

6. Описано функційні вияви відаббревіатурних дериватів: ці лексеми трапляються в усіх активних функційних стилях сучасного мовлення: публіцистичному, розмовному, художньому, науковому та офіційно-діловому. Здебільшого контекст зумовлює пряме значення вжитих ВАД, проте виявлені й полісемійні лексеми в публіцистичному та розмовному стилях. Утворені шляхом семантичної деривації ВАД набувають переносного значення в складі тропів (епітет, метафора, персоніфікація, метонімія, синекдоха, перифраза, евфемізм) та стилістичних фігур (порівняння, параномазія, тавтологія, синонімія, антитеза, оксиморон, іронія).

Визначено роль ВАД у таких лінгвокогнітивних процесах сучасної української мови: 1) заповнення мовних лакун у зв'язку з відсутністю повноцінного морфологічного відповідника для назв навколишньої дійсності; 2) гетеронімія (для уникнення повторів та повнішої характеристики предмету розмови); 3) мовна економія (ВАД виражає подвійне зусилля в цьому процесі: аббревіатура скорочує називання явища або процесу, а відаббревіатурний дериват скорочує синтагматичну конструкцію); 4) лінгвопрагматизм (ВАД зумовлює функціонування перформативних мовленнєвих актів); 5) актуалізація уваги до явища мовного пуризму (у поміркованій формі цей процес дає можливість унормувати словотвірні моделі ВАД, звертаючи увагу носіїв мови на питомі граматичні норми супроти скалькованих); 6) ампліфікація синтаксичних структур (для досягнення певного когнітивного ефекту або, наприклад, ефекту градації часто важливо вживати однотипні морфологічні форми, які й забезпечують ВАД); 7) міжмовна диференціація (ВАД засвідчують національні словотворчі особливості й динаміку розвитку української мови, порівняно з іншими мовами, зокрема англійською).

Аналіз відаббревіатурних дериватів 90-х років ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. переконує в тому, що розбудова лексичного складу мови залежить від імпліцитних та експліцитних чинників. Важливе значення в пізнанні динаміки відаббревіатурного словотворення досліджуваного періоду має розширення емпіричної бази для перегляду відомих у лінгвістиці висновків про будову, словотвірні моделі, функційні та когнітивні особливості відаббревіатурних дериватів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анохіна Т. О. Лінгвокогнітивні пошуки лексичних лакун. *Філологічні трактати. Науковий журнал*. 2012. Т. 4. № 4. С. 5–9.
2. Асіїв Л. В. Нарощення як морфологічне явище в прикметниках сучасної української літературної мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2012. Випуск 57. С. 18–25.
3. Блинова І. Репрезентація засобів комічного на стилістичному рівні. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. 4(40). С. 23-29.
4. Блинова І., Зернецька А. Гумор як різновид комічного: критерії виокремлення, теорії реалізації і засоби вираження. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т.32 (71). № 1. Ч. 2. С. 35-43.
5. Бойко І. Державна мовна політика в Україні 1991-2021 років: історико-політичні аспекти. *Український часопис конституційного права*. 2023. Вип. 2. С. 39-50.
6. Бойченко Л.М. Структурно-семантичні типи аббревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові. *Мовознавство*. 1982. № 5. С. 75-81.
7. Бойченко Л.М. Роль аббревіації у формуванні мовної картини світу. *Сучасна картина світу: інтеграція наукового та позанаукового знання: збірник наукових праць*. 2004. Вип. 3. С. 238-243.
8. Ващенко В.С. Складноскорочені слова. Українська лексикологія. Семантико-стилістична типологія слів. Дніпропетровськ : ДДУ, 1979. С. 11-12.
9. Великий орфографічний словник сучасної української мови. 150 000 / за заг. ред. Меженка Ю.С. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 1184 с.
10. Висоцький А.В. Історія дослідження прислівника як самостійної частини мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2009. Вип. 2. Кн. 1. С. 185-192.

11. Висоцький А.В. Прислівники як виразники формально-синтаксичних функцій дієслова. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови.* 2015. Вип. 12. С. 83-92.
12. Висоцький А.В. Первинні функціонально-синтаксичні сфери ступеньованих означальних прислівників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови.* 2014. Вип. 11. С. 83-92.
13. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті : монографія. Київ : Наук. думка, 1988. 255 с.
14. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 01.01.2021 року. *Міністерство юстиції України.* URL : <https://minjust.gov.ua/m/4561> (дата звернення: 15.05.2022).
15. Віняр Г.М., Шпачук Л.Р. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.). Кривий Ріг, 2000. 91 с.
16. Воробей Ю.А. Лінгвопрагматична специфіка Інтернет-комунікації. *Science and Education a New Dimension. Philology.* 2016. С. 107-110.
17. Вороніна О.О. Відабревіатурні деривати української мови як засоби пейоративної конотації в текстах 90-х років ХХ століття – першої чверті ХХІ століття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика.* 2025. Вип. 2(38). С. 45-50.
18. Вороніна О.О. Соціолінгвістичні тенденції відабревіатурного словотворення новотворів-назв осіб за родом їхньої діяльності перших десятиліть ХХІ століття. *Мовознавчий вісник.* 2024. Вип. 36. С. 62-69.
19. Вороніна О.О. Відабревіатурні деривати в контексті лібералізації мовних норм в Україні: соціолінгвістичний і лінгвостилістичний виміри. *Slavia Orientalis.* 2024. Том LXXIII. № 3. С. 177-189.

20. Вороніна О.О. Відабревіатурні прислівники української мови як засоби мовної економії в мережевій комунікації першої чверті ХХІ століття. *Folia Philologica*. 2024. 8. С. 10-15.

21. Голікова Н.С. Оказіональні сполучення слів у художньому дискурсі П. Загребельного. *Український смисл*. 2018. № 2018. С. 140-148.

22. Голікова Н.С. Художній текст у вимірах сучасної лінгвопрагматики. *Science, Scientists and Learning: contemporary challenges of 2024* : I Міжнародна науково-практична конференція, м. Краків, Польща. 02-04.04.2024. С. 72-74.

23. Голосовська Г. Активні дієприкметники в українській літературній мові: уживати чи ні? *Українська мова*. 2011. № 4. С. 63-71.

24. Горобець С.В. Деякі спостереження щодо граматичної адаптації англіцизмів-запозичень зі сфери інформаційних та комп'ютерних технологій у слов'янських мовах. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2012. Вип. 24. С. 89-96.

25. Городенська К.Г. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? *Українська мова*. 2013. 2. С. 3-12.

26. Городенська К.Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : Ін-т укр. мови НАН України; КММ, 2014. 124 с.

27. Городиловська Г. Метафоризація як лексико-семантичний спосіб творення воєнних неологізмів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 207. С. 54-61.

28. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.

29. Горпинич В.О. Словотворення і словотвір української мови : текст лекцій. Київ : [б.в.], 1995. 68 с.

30. Гринчишин Д.Г. Вимова літерних та поскладово-літерних аббревіатур. 1976. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine10-10.pdf> (дата звернення: 11.03.2023).

31. Грищенко А.П. Суфіксальний словотвір прикметників. *Словотвір сучасної української літературної мови: монографія* / відп. ред. Жовтобрюх М.А. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.
32. Гуцуляк І. Г. Тропи і стилістичні фігури — об'єкти лінгвостилістичного дослідження. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2010. № 11. С. 50-57.
33. Девальєр О.М. Структурно-семантичні типи та функціонування нових аббревіатур в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Полтава, 2011. 288 с.
34. Денисовець І.В. Явище інтерфіксації в сучасній українській деривації. *Філологічні науки*. 2020. №32. С.75-80.
35. Дзикович О. Лапідарність як ознака мовної економії. *Advanced Linguistic*. 11. 2023. С. 53-57.
36. Жарко С. Статус аббревіації в сучасній українській мові. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2018. Вип. 6. С. 149-154.
37. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Том 1. А-Й. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
38. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Том 2. К-О. Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.
39. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Том 3. П-С. Донецьк : ДонНУ, 2012. 426 с.
40. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Том 4. Т-Я. Донецьк : ДонНУ, 2012. 388 с.
41. Зайцева О.М. Морфонологічні явища в системі словотворення українського іменника (на матеріалі мовлення сучасного телебачення). *Система і структура східнослов'янських мов*. 2017. Вип. 12. С. 222-233.
42. Заскалета В., Гмиря Л. Морфологічні та дериваційні особливості неологізмів воєнного часу. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. 2023. Вип. 60. Том 1. С. 159-165.

43. Заскалета, В.П., Гмиря, Л.В., Мінчак Г.Б. Сувереноніми як нові засоби творення образу держави-агресора в українській інтернет-комунікації. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2022. 25 (2). С. 32-43.

44. Кабиш О.О. Словотвірні та семантичні неологізми в сучасній українській мові. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство)*. 2013. Випуск 5. С. 69-75.

45. Калита О.М. Засоби іронії в малій прозі (кінець ХХ - початок ХХІ століття) : монографія. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т укр. філол. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 238 с.

46. Карпіловська Є.А. Повернена лексика як ресурс для заміни вкраплень і кальок. *Лексикографічний бюлетень*. 2022. Вип. 31. С. 24-34.

47. Кислюк Л.П. Вияв тенденції інтернаціоналізації у сучасній різностильовій українській лексиці. *Prace Filologiczne*. 2021. 76. С. 305–319.

48. Кислюк Л.П. Словотвірна номінація в сучасній українській мові: система – узус – ідіолект : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2018. 616 с.

49. Клименко Н.Ф. Інтерфікс. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. С. 226.

50. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

51. Клименко Н. Ф. Аббревіатура. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. С. 7.

52. Клименко Н. Ф. Як народжується слово. Вид. 2-ге, доповн., переробл. Київ : Академперіодика, 2017. 252 с.

53. Климович С. М. Лексикалізація аброморфем як спосіб утворення аброкоренів в українській мові. *Науковий журнал НПУ ім. М. Драгоманова*.

Серія 10. Проблеми граматики та лексикології української мови: зб. наук. праць. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2008. Вип.4. С.245-249.

54. Климович С. М. Постпозитивні субстантивні абрєвіатурні морфеми у власне-аброморфемних абрєвіатурах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика.* 2014. Вип. 21. С. 59-63.

55. Ковалик І. І. Вступ. *Словотвір сучасної української літературної мови: монографія* / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.

56. Ковалик І. І. «Словотворчий» чи «словотвірний»? URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine20-21.pdf>

57. Ковалів П. Деякі особливості словотворення в українській мові. Нью-Йорк : Наукове Товариство ім. Шевченка. Доповіді ч. 31, 1969. 24 с.

58. Колібаба Л. Уникаймо суцільної вибірки! *Культура слова.* 2014. Вип. 81. С. 152-154.

59. Колоїз Ж.В. Неузуальне словотворення: монографія. Кривий Ріг : НПП Астерікс, 2015. 156 с.

60. Колоїз Ж.В. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації. *Актуальні проблеми філології і методики викладання мов : зб. наук. праць.* 2004. С. 54-61.

61. Кондратенко Н. Лінгвопрагматичні аспекти дослідження політичної комунікації в українському мовознавстві. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Філологія».* 2015. Т. 20. Вип. 2 (12). С. 144–150.

62. Костусяк Н.М. Лінгвостилістичні та прагматичні особливості неодериватів та неографізмів періоду російсько-української війни. *Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.* 2024. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24806/1/Doswiadczenie_wojny_Romaniuk_Svitlana_2024-43-58.pdf

63. Коца Р. Праслов'янські моделі творення складних прикметників та їхнє продовження в сучасних слов'янських мовах. *Філологічні студії.* 2013. Вип. 9. С. 239-245.

64. Левун Н.В. Словотвірні типи черезступневих похідних. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2015. Вип. 16. С. 103-110.

65. Лінгвофілософія українських текстів XXI століття : колективна монографія. / відп. ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Інститут української мови НАН України, 2023. 530 с. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/Lingvosofiya-2023-.pdf>

66. Лісовий В.С. Абстрактне і конкретне. Енциклопедія Сучасної України / редкол. : Дзюба І.М., Жуковський А.І., Железняк М.Г. [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL : <https://esu.com.ua/article-42248>.

67. Лук'янець Г.Г. Основні напрямки сучасних корпусних досліджень мови та перспективи їх подальшого розвитку. *Наукові праці НУХТ*. № 43. С. 127-133.

68. Лукач М.О. Лексико-семантична класифікація дієслів української мови. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна*. 2014. Вип. 46. С. 106-108.

69. Макарець Ю.С. Статус і стан української мови в незалежній Україні: соціолінгвістичний вимір : монографія. Київ : ЛАТ&К, 2019. 208 с.

70. Макарова О.С. Статистичне вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі (на матеріалі італійської та української мов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.21. Київ, 2016. 242 с.

71. Мариненко І. Шляхи реалізації пуристичних тенденцій у сучасній українській мові. *Стиль і текст*. 2018. №2(18). С. 41-55.

72. Мартінек С. Емпіричні й експериментальні методи у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 52. С. 25-32.

73. Марчило Л. Дієслівні форми у "Словнику української мови" Павла Білецького-Носенка. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 2 (50). С. 306–312.

74. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. Київ : КМ Академія, 2004. 164 с.

75. Міщинська І. Аббревіатури та акроніми в економічному та бізнес-дискурсі. *Філологічний дискурс*. 2018. Вип. 7. С. 221-227.

76. Навальна М.І. Нові вияви мовної економії в сучасних газетних текстах. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія : Філологічні науки*. 2017. Вип. 3. С. 13-24.

77. Навальна М. І. Нові функціонально-стилістичні вияви відаббревіатурних утворень у мові інтернет-видання УП на початку ХХІ ст. *Лінгвістичні дослідження : Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. 2013. Вип. 36. С. 201–205.

78. Навальна М.І. Особливості редагування відаббревіатурних утворень. *Соціум. Документ. Комунікація . Серія : Філологічні науки*. 2018. Вип. 6. С. 121–135

79. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П.І. Білоусенко, І.О. Іншакова, К.А. Качайло, О.В. Меркулова, Л.М. Стовбур. Запоріжжя – Кривий Ріг : ТОВ "ЛПС" ЛТД, 2010. 480 с.

80. Нелюба А.М. Експліцитна й імпліцитна економія в словотвірній номінації української мови : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01. Київ, 2008. 35 с.

81. Нелюба А.М. Черезкрокове словотворення й інноваційні явища в українській мові (на зразках суфіксальних дериватів). *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство*. 2009. Т. 17. Вип. 15(1). С. 201-209.

82. Нелюба А.М., Редько Є.О. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник / загальна редакція Нелюби А.М. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017. 460 с.

83. Новікова Є.Б. Інноваційні префіксальні ад'єктиви сучасної української мови. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2014. Вип. 24. С. 135-145.

84. Носенко І.Ю. Лексико-семантична диференціація власне-відносних прикметників. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Серія : Філологічна. 2008. Вип. 10. С. 102-108.

85. Остапчук І.І. Тропи та тропеїзація англомовного масмедійного дискурсу : автореф. дис. ...канд. філолог. наук : 10.02.04. Львів, 2016. 23 с.

86. Пачева В., Пачева М. Структурно-семантичні типи аббревіатур у сучасній україномовній пресі. *Езиков свят – Orbis Linguarum*. 2016. 2. С. 73-84.

87. Пашинська Л.М., Школа Г.М. Експресивність засобів мовної виразності текстів антологій про російсько-українську війну. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія : Філологія. 2023. Т. 26. № 1. С. 117-126.

88. Пена Л. І. Лексико-словотвірні інновації в сучасній українській періодиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2016. Вип. 20(1). С. 135-138.

89. Печко Н. М. До питання про політичні неологізми сучасного етапу. *Нова філологія*. 2013. № 57. С. 64-67.

90. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ : Наукова думка, 1976. 288 с.

91. Писарська Н. В., Заверющенко М. П., Лухіна М. Ю. Семантико-синтаксична організація наукового стилю. *Вчені записки*. 2013. Т. 34 (73), № 5. С. 24-29.

92. Полтавець Ю.С. Типи паронімічної атракції в сучасній українській газетній періодиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2014. Вип. 11. С. 49-58.
93. Полюга Л.М. Словник українських морфем. Львів : Світ, 2001. 448 с.
94. Помирча С.В. Експресивна лексика як особливе та специфічне явище української літературної мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія»*. Вип. 7(75), жовтень, 2019 р. С. 129-131.
95. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2000. 248 с.
96. Прийма Л.Ю. Граматичне освоєння англійських запозичень в українській мові початку ХХІ столїття : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. Полтава, 2023. 410 с.
97. Рибачківська Л.Є. Словотвірні гнізда з вершинами-онімами в українській та англійській мовах: контрастивний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2017. 248 с.
98. Родніна Л.О. Суфіксальний словотвір іменників. *Словотвір сучасної української літературної мови: монографія* / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.
99. Романюк Ю. Аналогія в українському дієслівному творенні. *Українська мова*. 2017. № 4. С. 109-114.
100. Російсько – український словник : А-П / відповідальний редактор О. Телемко. 2007. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Krymskyi_Ahatanhel/Ros-ukr_akademichnyi_slovnyk.pdf
101. Самойлова І. А. Деякі підходи до інтерпретації дериваційних відношень між значеннями полісемічного слова. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. 2010. Випуск 12. С. 169-174.
102. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

103. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
104. Сердюк М. Г., Кондакова Л. О. Відабревіатурні слова в українській мові, їх структурні та морфонологічні особливості. *Українське мовознавство*. 1988. Випуск 15. С. 46-50.
105. Сколоздра-Шепітко О. Гетерономінація особи як основний засіб характеристики персонажів (на матеріалі малої прози Івана Франка Бориславського циклу). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2015. Вип. 62. С. 303-312.
106. Словник української мови : у 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд ; [голов. наук. ред. В. М. Русанівський]. Київ : Наук. думка, 2010. URL: <https://sum20ua.com/> (дата звернення 04.03.2023).
107. Словник української мови. В 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL : <https://sum.in.ua/>
108. Соболев Л. Актуалізація назв літер та їхніх похідних у релігійному стилі. *Лінгвостилістичні студії*. 2016. Вип. 4. С. 209-220.
109. Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) : автореф. дис. ... докт. філолог. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 34 с.
110. Стишов О.А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку ХХІ століття. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 13. С. 364-374.
111. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ : Пугач, 2005. 388 с.
112. Сулима О.П. Структура семантичного поля процесуальності в українській мові. *Лінгвістичні студії*. 2020. Вип. 40 (1). С. 81-92.
113. Сулима О.П. Трансформація дієслівної семантики та суб'єкт у простому реченні. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 15. С. 39-44.

114. Сучасна українська літературна мова : стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 588 с.
115. Тараненко О.О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ — ХХІ ст.) : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.
116. Тараненко О.О. Лексикалізація. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. С. 295-296.
117. Тараненко О.О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2008. № 2/3. С. 159–189.
118. Тронь К.Л. Семантичні групи аббревіатур і принципи їх моделювання. *Українська мова і література в школі*. 1970. № 1. С. 84 – 86.
119. Тронь К.Л. Узгодження в роді з назвами-аббревіатурами. *Культура мови*. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/23/48.htm>
120. Тур О. М. Особливості творення та функціонування відаббревіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2012. Вип. 24. С. 51–58.
121. Тур О. Структурна специфіка ініціальних аббревіатур сучасної української мови. *Філологічні науки : збірник наукових праць*. 2011. № 8. С. 116-120.
122. Українська публічна електронна бібліотека «Горох». URL: <https://goroh.pp.ua/>
123. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; ред.: Є. І. Мазніченко [та ін.]. Київ : Наукова думка, 2007. 285 с.

124. Український правопис / НАН України; ред. Є. І. Мазніченко, В. Є. Македон, С. В. Шарабанова. Київ : Наукова думка, 2019. 390 с.
125. Федурко Н. Ф. Морфологія відіменникового словотворення в сучасній українській мові : автореф. дис. ... д-ра філолог. наук : 10.02.01. Київ, 2005. 36 с.
126. Хрустик Н. М. Деякі міркування про лексикалізацію морфем. *Слов'янський збірник*. 2013. Вип. 17. С. 148-154.
127. Хрустик Н. М. Проблеми морфемного членування аббревіатур та похідних від них слів. *Записки з українського мовознавства*. 2010. Вип. 19. С. 89-94.
128. Хрустик Н. М. Сучасні тенденції розвитку українського словотворення. *Записки з українського мовознавства*. 2016. Вип. 23. С. 89-95.
129. Чемеркін С. Пишемо есемеску чи sms-ку? *Культура слова на щодень*. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine70-41.pdf> (дата звернення 07.03.2023)
130. Чернишова Т. О., Рубльова Р. І. Деякі продуктивні способи деривації в сучасній українській військовій термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 35. С. 58-64.
131. Шемет В. Г. Семантика і словотвірна структура афіксоїдних дериватів в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 232 с.
132. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. Мюнхен, 1951. 402 с.
133. Шинкар Т. Відабревіатурні утворення в сучасному медійному дискурсі. *Теоретична і дидактична філологія. Серія : Педагогіка. Філологія*. 2023. Вип. 36. С. 231-239.
134. Шонц О. П. Науково-теоретичне обґрунтування вимовних норм української літературної мови (кінець XIX – початок XX століття). *Записки з українського мовознавства: збірник наукових праць*. 2000. Вип. 10. С. 146-156.

135. Шумейкіна А. Сучасний підхід до аналізу семантичної структури багатозначного слова. *Рідний край*. 2009. № 1. С. 62-68.
136. Юрчук Л. А. Суфіксальний дієслівний словотвір. *Словотвір сучасної української літературної мови: монографія* / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.
137. Януш О. Б. Евфемізми та інші види семантичних зрушень у суспільно політичній лексиці і фразеології. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2009. Вип. 45. С. 143-147.
138. Ясинецька Н. А. Лінгвостилістика нових запозичених англізмів в українській мові. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2014. Вип. 10. С. 255-263.
139. Biber D., Conrad S., Reppen R. Goals and methods of the corpus-based approach. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press, 1998. URL: https://assets.cambridge.org/97805214/99576/excerpt/9780521499576_excerpt.pdf
140. Lakoff G., Ortony A. Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*. Cambridge University Press. 1993. P. 202-251.
141. Lemish N., Kaliberda O., Kryzhko O., Ovchynnikova I. Etymology and development of semantics of 'Angel' and 'Demon' in English, Dutch, and Ukrainian: a comparative study. *Studies about Languages / Kalby studijos*. 2024. 4. P. 27-42.
142. Lemish N., Orlova Yu., Matvieieva S., Aleksieieva O., Vainorenien I., Safonova N. Concept Human Age as archetypal and stereotypical mental structure in the consciousness of Ukrainian, Russian, and English native speakers. *Studies about Languages / Kalby studijos*. 2022. 41. P. 62-80.
143. Bauer L. Abbreviations and Notational Conventions. *In Compounds and Compounding, Cambridge Studies in Linguistics*. Cambridge University Press. 2017.
144. Zipf G. K. Selected Studies of the Principle of Relative Frequency in Language. *Cambridge, Mass*. 1932.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Джерела текстів публіцистичного стилю

Апостроф, URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/lime/learn/2022-10-11/nas-uje-ne-ispugaet-potap-posle-massirovannyih-udarov-po-ukraine-obratilsya-k-putinu-stihom/48486> (дата звернення: 10.01.2024),

<https://apostrophe.ua/ua/article/world/asia/2023-03-20/что-poluchit-putin-ot-vizita-tovarischa-si---kitaevd-o-peregovorah-i-pozitsii-kitaya-po-voyne/51107> (дата звернення: 19.01.2025).

Борисфен Інтел, URL: <https://bintel.org.ua/analytics/kontrolovaniiy-haos-politika-rosii-stosovno-afriki/> (дата звернення: 23.03.2024).

ВЛАСНО.info, URL: <http://vlasno.info/suspilstvo/8/sport/item/19452-futbol-po-atovsky-na-vinnytskyi-chempionat-z-idutsia-zakhysnyky-ukrainy> (дата звернення: 18.03.2023).

Главком, URL: <https://glavcom.ua/columns/bezpyatchuk/118258-turizm-z-koruptsiijnim-koloritom.html> (дата звернення: 09.01.2024), <https://glavcom.ua/country/incidents/dumali-cto-budet-legkaya-progulka-rashisti-masovo-viznayut-sviy-proval-na-viyni-845953.html> (дата звернення: 15.11.2024), <https://glavcom.ua/columns/evgeniiapodobna/shcho-poklasti-v-trivozhnu-valizu-spisok-ta-poradi-815150.html> (дата звернення: 12.01.2025).

Глянець, URL: <https://glianec.com/fishka-perfume/18716masha-efrosinina-ziznalasya-u-svoih-potaemnih-bazhannyah.html> (дата звернення: 30.11.2024).

Голос України, URL: <https://www.golos.com.ua/article/337524> (дата звернення: 02.02.2025), <https://www.golos.com.ua/article/225500> (дата звернення: 09.09.2023), <http://www.golos.com.ua/article/216181>, <http://www.golos.com.ua/article/80392>, <http://www.golos.com.ua/article/251736> (дата звернення: 24.03.2024), <http://www.golos.com.ua/article/66923> (дата звернення: 29.11.2024).

Детектор медіа, URL: <https://detector.media/infospace/article/56088/2010-09-23-teksty-novyn-telekanaliv-23092010/> (дата звернення: 25.11.2024),

<https://detector.media/withoutsection/article/70868/2012-04-02-zhurnalist-5-go-kanalu-azad-safarov-podaie-zayavu-v-mvs-pro-pereshkodzhannya-profesiyniy-diyalnosti/> (дата звернення: 08.12.2024),

<https://detector.media/withoutsection/article/47786/2009-09-09-11-maydanchyk-dlya-samovyrazhennya/> (дата звернення: 15.12.2024),

<https://detector.media/shchodenni-telenovini/article/165027/2015-03-29-borotba-za-ukrtransnaftu-v-novynakh-matyuky-psevdonimy-ta-zasluky-pered-vitchyznoyu/> (дата звернення: 15.12.2024),

<https://detector.media/infospace/article/201474/2022-08-01-chas-doroslishannya-negayno-prypynit-ipsokaty-v-sotsmerezhakh/> (дата звернення: 13.01.2024).

Дрогобицька міська рада, URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/vshanovuiemo-pamyat-velikogo-kobzarya/> (дата звернення: 15.10.2023).

Європа без бар'єрів, URL: <https://europewb.org.ua/gromadske-svit-iryna-sushko-pro-mozhlyvist-shengenskoyi-perspektyvy/#> (дата звернення: 09.01.2024).

Життя війни, URL: <https://lifeinwar.com/90-dniv-v-okupaciyi-istoriya-pensionera-yakuj-try-doby-vybyravsvya-z-melitopolya-na-volyu/> (дата звернення: 23.09.2023).

ЗакІнсайдер, URL: <https://zakinsider.com/na-zakarpatti-sbushnik-dokumentuvav-ta-shantazhuvav-dpsushnika-a-jogo-zadokumentuvav-nabushnik-glagola/> (дата звернення: 26.11.2024).

Знай.уа, URL: <https://znaj.ua/show-business/281054-yak-valeriy-zhidkov-stav-hokejistom-stendaperom-i-znavcem-zhinok-odkrovennya-zirki-kvartalu-95> (дата звернення: 22.11.2024).

Інститут масової інформації, URL: <https://imi.org.ua/monitorings/bij-v-ingushetiyi-yak-ukrayinski-sajty-poshyryly-rosijsku-propagandu-i59661> (дата звернення: 11.01.2025).

Карпатський об'єктив (вип. №12 від 19.09.2013).

Кіно-театр (вип. №3, 2014).

Книгобачення, URL: <https://knyhobachennia.net/?category=3&article=48>
(дата звернення: 31.01.2024).

Коломия ВЕБ Портал, URL: <https://kolomyia.org/se/sites/pb/56185/> (дата
звернення: 03.02.2025).

Кореспондент, URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/568778-timoshenko-provede-den-shahtarya-u-lugansku-nichogo-yizditi-do-doneckih> (дата
звернення: 25.02.2025).

Кременчуцька газета, URL: <https://kg.ua/news/krazi-vikoristovuyut-na-mizhnacionalnih-viyskovih-navchannyah-sea-breeze-2021> (дата
звернення: 16.01.2024).

Літературознавство і школа, URL:
<https://www.libr.dp.ua/text/ukvz200812.pdf> (дата звернення: 17.11.2024).

Накипіло, URL: <https://nakypilo.ua/novyny/rizdviane-v-kharkovi-yak-tse-bulo-i-bude/>, <https://radio.nakypilo.ua/podcast/ya-ne-mogla-sydyty-sklavshy-ruky-kolyshnya-ajtivczya-rik-boronyt-ukrayinu/> (дата звернення: 24.11.2024).

Новинар.city, URL: <https://novynar.city/articles/345810/naskilki-komfortno-ta-bezpechno-pracyuvati-i-prozhivati-v-lyubashivskij-gromadi-opituvannya-> (дата звернення: 27.11.2024)

Новинарня, URL: <https://novynarnia.com/2022/06/05/u-boyu-z-rashystamy-na-luganshhyni-zagynuv-gurivecz-yurij-nazaruk/> (дата звернення: 22.11.2023).

Новини Ладжижина, URL: <http://lad.vn.ua/suspilstvo/veteran-upa-adam-bogdan-vidznachiv-svii-95-i-yuvilei.html> (дата звернення: 08.01.2025).

НТН, URL:
<https://ntn.ua/uk/products/programs/svidok/news/2010/01/06/2847> (дата
звернення: 11.11.2024),
<https://ntn.ua/uk/products/programs/svidok/news/2021/05/22/48751> (дата
звернення: 23.08.2023).

Пара молода, URL: <https://paramoloda.ua/articles/vesilni-obitnyci/> (дата
звернення: 02.12.2024).

Податки і бухгалтерський облік, URL:

<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/october/issue-79/article-117244.html>

(дата звернення: 27.11.2024).

Прочерк, URL: <https://procherk.info/direct/22-datsenko/6367-datsenko-proponuju-legalizuvati-cherkaski-bordeli> (дата звернення: 09.02.2025).

Радіо Свобода, URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24289468.html> (дата звернення: 25.02.2025), <https://www.radiosvoboda.org/a/perepokhovannya-v-ukrayini-stusa-lytvyna-i-tykhoho/31570745.html> (дата звернення: 17.11.2024), <https://www.radiosvoboda.org/a/24262674.html> (дата звернення: 09.01.2024), <https://www.radiosvoboda.org/a/perepokhovannya-v-ukrayini-stusa-lytvyna-i-tykhoho/31570745.html> (дата звернення: 17.11.2024), <https://www.radiosvoboda.org/a/2042910.html> (дата звернення: 22.09.2024), <https://www.radiosvoboda.org/a/29048963.html> (дата звернення: 30.11.2024), <https://www.radiosvoboda.org/a/953709.html> (дата звернення: 27.03.2024).

РБК-Україна, URL:

https://www.rbc.ua/ukr/news/pronatovskiy_miting_v_simferopole_prevratilsya_v_draku_290520080 (дата звернення: 10.03.2024),

<https://www.rbc.ua/rus/news/bayden-chlenstvo-ukrayini-nato-potribno-perekonatisya-1702420898.html> (дата звернення: 19.01.2025).

Рівне 1, URL: <https://rivne1.tv/news/63843-u-rayskomu-sadu-vchora-tvorilos-peklo-pravookhorontsi-vikrili-partiyu-burshtinu-na-300-tisyach-dolariv-video> (дата звернення: 04.12.2024).

Свобода. Український щоденник, URL: <https://archive.svoboda-news.com/wp-content/uploads/Svoboda-1989-050.pdf> (дата звернення: 05.05.2023).

Суспільне. Новини, URL: <https://suspilne.media/412311-a-hocu-zahisati-ukrainu-ta-cerez-vik-mene-ne-berut-do-zsu-istoria-dobrovolca-z-bilorusi/> (дата звернення: 10.01.2024), <https://suspilne.media/227394-rozstrilali-mou-starenku-susidku-zitel-irpena-na-den-povernuvsa-dodomu-z-cernivciv/> (дата звернення: 10.01.2024), <https://suspilne.media/dnipro/194553-u-dnipro-rozpocavsya>

smoloskipnij-mars-do-dna-narodzenna-banderi-translacia/ (дата звернення: 22.11.2024).

Сфера-ТВ, URL: <https://sfera-tv.com.ua/archive/30051> (дата звернення: 05.06.2023).

Тверезий погляд, URL: <https://tverezo.info/post/126863> (дата звернення: 01.12.2024).

ТСН (16 звернень), наприклад, URL: <https://tsn.ua/exclusive/zakarpatec-vtrativ-mozhlivist-voyuvati-ale-pobratimiv-ne-pokinuv-maystruye-dlya-nih-bagatofunkcionalni-grubki-2224357.html> (дата звернення: 13.05.2023).

Україна молода (12 звернень), наприклад, URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/174428> (дата звернення: 09.01.2025).

Український журнал, URL: https://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2007_07.pdf (дата звернення: 09.01.2024).

Укрінформ, URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2236555-kpisnij-nanosuputnik-vidguknuvsa-z-orbiti.html> (дата звернення: 15.01.2024), <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1901710-harchuvannya-po-nativski-perlovka-vidpravlena-u-vidstavku.html> (дата звернення: 10.03.2024), <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2651520-amvrosij-bucma-2-korol-lir-bez-korolivstva.html> (дата звернення: 02.02.2025), <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3796140-olga-karatist-rukavisnikova-granatometnica-boec-112-brigadi-tro.html> (дата звернення: 03.12.2024), <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3932339-zakliki-do-rozformuvanna-tck-e-pidigravannam-vorogu-vijskovij-ekspert.html> (дата звернення: 15.12.2024).

Управління охорони здоров'я ЧОДА, URL: <https://uoz.cn.ua/news186.php> (дата звернення: 17.11.2024).

Шлях сили, URL: <https://t.me/s/ForcefulWay?q=%D0%BA%D0%BC%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8> (дата звернення: 05.12.2024).

24tv.ua, URL: <https://24tv.ua/special/bmw/i3/> (дата звернення: 07.01.2024), https://24tv.ua/gpushnik_yakogo_pidozryuyut_u_brutalniy_kradizhtsi_zalishayets

[ya_na_posadi_n743504](#) (дата звернення: 22.11.2023),
https://24tv.ua/yuviley_gorbatogo_zaz_965_n26422 (дата звернення: 09.01.2024),
https://24tv.ua/padinnya-rosiyskoyi-aviatsiyi-bryanskiy-obasti-yaki-versiyi-padinnya_n2313737 (дата звернення: 12.01.2024),
https://24tv.ua/zvidki_vinikla_dinastiya_bozhevilnih_koreyskih_diktatoriv_abo_psihologichna_travma_na_vsyu_krayi_n847248 (дата звернення: 14.01.2024),
https://24tv.ua/business/fopi-zmozhut-platiti-podatki-diyi-vzhe-kvitni-ostanni-novini_n1557040 (дата звернення: 10.01.2025).

5 канал, URL: <https://www.5.ua/polityka/erzats-hitler-khkhi-st-iak-putin-rozpochav-viinu-shcho-stala-naihanebnishoiu-v-istorii-rosii-280421.html> (дата звернення: 20.10.2022), <https://www.5.ua/suspilstvo/u-kyievi-ziavylisia-mobilni-ahitatsiini-bryhady-natshvardii-106041.html> (дата звернення: 15.11.2024), <https://www.5.ua/suspilstvo/sabotazh-u-zsu-chomu-turetski-bairaktary-shche-ne-harantuiut-uspikhu-na-vlasni-ochi-239783.html> (дата звернення: 26.11.2024).

BukNews, URL: <https://buknews.com.ua/page/chas-pavycha-zi-shchuchymy-ochytsiamy-zasteregennia-staroho-chernivchanyna-buknews-na- vikend.html> (дата звернення: 17.11.2024).

Digest.pro, URL: <https://www.digest.pro/news/rozvinchuiemo-mifi-shhodo-viku-it-odeski-itivci-ne-vidchuvajut-vikovich-obmezhen-v-roboti/> (дата звернення: 13.01.2024).

Firtka, URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/kucma-pidviv-oci-na-gurvica-j-vinuvato-skazav-nu-vibac-eduarde-ne-citav200874> (дата звернення: 24.11.2024).

Freedom, URL: <https://uatv.ua/uk/ukrayinska-armiya-opanuvala-ponad-300-standartiv-nato-zaluzhnyj/> (дата звернення: 10.03.2024).

Kosatka.Media, URL: <https://kosatka.media/category/neft/news/sokrashchat-ili-ne-sokrashchat-kak-saudovskaya-araviya-v-opek-pytaetsya-balansirovat-mezhdu-ssha-i-rossiey> (дата звернення: 12.03.2024).

Koziatyn.info, URL: <https://koziatyn.info/Podii/progulyanka-kozyatinschinyu-inomarka-na-evakuatori-navedennya-marafet-11263948.html> (дата звернення: 27.11.2024).

Leopolis.news, URL: <https://leopolis.news/post/88661/derjekoinspekciyu-lvivshchyny-ocholyv-eksdaivec-z-poltavshchyny-> (дата звернення: 22.11.2023).

NEWSUA ONE, URL: <https://newsua.one/news-articles/93119.html> (дата звернення: 12.01.2024).

Olx.ua, URL: https://www.olx.ua/d/uk/obyavlenie/samsung-s10-2sim-8-128gb-troshki-detepeshniy-IDTInn8.html?reason=extended_search_extended_delivery (дата звернення: 29.11.2023).

Polissya.net, URL: <http://polissya.net/news/v-raioni/4934-na-volodumuretskuni-vidkrulu-sychasny-azs.html> (дата звернення: 11.11.2024).

Politerno, URL: <https://politerno.com.ua/2017/03/12/rozbyrannya-nezakonnoyi-damby-ges-v-skali-podilskij-persha-v-ukrayini-poperedzhuvalna-aktsiya-organizovana-ruhom-vilnyj-dnister-video/#> (дата звернення: 22.11.2023).

Profiles, URL: <https://profilesmagazine.net/gun> (дата звернення: 17.11.2024).

Seonikov, URL: <https://www.seonovikov.com/etapy-rozrobky-saytu-koly-dumaty-pro-seo/> (дата звернення: 06.12.2024).

UA-Reporter.com, URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/zakarpatskyy-vativec-ne-splatyv-bilshe-pivtora-milyoniv-gryven-podatku-na-dodanu-vartist> (дата звернення: 15.11.2024).

XSPORT.ua, URL: https://xsport.ua/ua/tennis_s/news/impotentno-i-pomokivsky-u-wta-vidpovily-tsurenko_8775517/ (дата звернення: 10.03.2024).

Zaxid.net, URL: https://zaxid.net/disidenti_i_hunveybini_n1085715 (дата звернення: 02.02.2025),
https://zaxid.net/na_zupinkah_u_lvovi_rozvishuyut_informatsiyu_pro_noviy_smsservis_dlya_gromadskogo_transportu_n1413193 (дата звернення: 13.01.2024).

Джерела текстів розмовного стилю

Букви (коментар на сторінці видання у фейсбуці), URL: https://www.facebook.com/bykvu/posts/2880328685350375/?_rdr (дата звернення: 27.11.2024).

Волинські новини (коментарі на сайті), URL: https://www.volynnews.com/news/city/propozytsiyi_shukacham_roboty_nadkhodyat_cherez_sms/ (дата звернення: 07.12.2024), <https://www.volynnews.com/news/all/u-lutskyy-servisnyy-tsentr-z-obshukom-navidalysia-pravookhorontsi-ta-viyskovi/> (дата звернення: 25.11.2024).

Гуртом (коментар на форумі), URL: <https://toloka.to/t88805-10410> (дата звернення: 30.11.2024).

Електронна звітність (коментар на форумі), URL: <https://opz.org.ua/forum/viewtopic.php?p=16167> (дата звернення: 13.03.2023).

Еспресо.Захід (інтерв'ю Ірини Вовк), URL: <https://zahid.espreso.tv/volonterka-irina-vovk-zbirae-koshti-na-kopter-yakiy-dopomagae-viyskovim-likvidovuvati-okupantiv> (дата звернення: 06.01.2025).

Закарпаття онлайн (коментар на сайті), URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/121065-U-Kyievi-vzhe-vyznachylisia-z-kandydaturoiu-kerivnyka-USBV-v-Zakarpatskii-oblasti> (дата звернення: 04.12.2024).

Знайшов (коментар на сайті), URL: https://znayshov.com/News/Details/koly_zh_navchaty_vchyteliam_ta_navchatysia_uchniam (дата звернення: 19.01.2025).

Клуб ФУП (коментар на форумі), URL: <https://forum.pravda.com.ua/index.php?topic=1136667.280> (дата звернення: 13.01.2024).

Майдан, URL: <https://maidan.org.ua/arch/culture/1109570987.html> (дата звернення: 12.01.2025), <https://maidan.org.ua/arch/arch2002/1017774673.html> (дата звернення: 06.12.2024).

Українське товариство мисливців і рибалок (коментар на форумі), URL: <https://uoor.com.ua/forum/index.php?threads/%D0%9F%D1%83%D1%85-%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%8B%D1%82%D0%BE-2016-2017.49517/page-22> (дата звернення: 15.12.2024).

Українські Карпати (коментар на форумі), URL: <http://www.karpaty.com.ua/?chapter=forum&forum=11&topic=74> (дата звернення: 30.09.2024).

Цензор.НЕТ (коментар на сайті), URL: https://censor.net/ua/news/3477643/rf_prymusovo_pasportyzovala_ponad_4 mln_ukrayintsiv_na_okupovanyh_terytoriyah_instytut_natspamyati (дата звернення: 15.12.2024).

Avianews.com (коментар на форумі), URL: <https://www.avianews.com/forum/viewtopic.php?t=31&start=780> (дата звернення: 23.11.2024).

Ferma.org.ua, URL: <https://ferma.org.ua/threads/jak-pravilno-zrobiti-bruder.336/page-16> (дата звернення: 18.11.2024).

Gorod.dp.ua (коментарі на форумі), URL: <https://forum.gorod.dp.ua/showthread.php?t=28597&page=202> (дата звернення: 28.11.2024),
<https://forum.gorod.dp.ua/printthread.php?t=348771&pp=40&page=19> (дата звернення: 15.11.2024).

Kidstaff (коментар на форумі), URL: <https://soviet.kidstaff.com.ua/question-3497097> (дата звернення: 13.11.2024).

Logan-Клуб в Україні (коментар на форумі), URL: <https://www.logan.in.ua/forum/topic15438-samostoyatelnaya-nastroika-gbo-p8.html> (дата звернення: 05.04.2023).

OpenStreetMap (коментар на форумі), URL: <https://community.openstreetmap.org/t/topic/78909/35> (дата звернення: 13.03.2023).

Palianytsia (коментар на сайті), URL: <https://palianytsia.app/en/q/навiк-віки> (дата звернення: 10.07.2023).

REIBERT.info (коментарі на форумі), URL: <https://reibert.info/threads/zagalni-pitannja-schodo-rosijsko-ukrajinskoji-vijni.1402492/page-10> (дата звернення: 13.01.2024), <https://reibert.info/threads/proekt-zakonu-pro-obig-civilnoji-zbroji-ta-bojepripasiv-do-neji.1178180/page-4> (дата звернення: 17.01.2024).

Skyscraper City (коментарі на форумі), URL: <https://www.skyscrapercity.com/threads/Громадський-транспорт-public-transport.1422790/page-1586> (дата звернення: 23.11.2022), <https://www.skyscrapercity.com/threads/Громадський-транспорт-public-transport.1422790/page-1308> (дата звернення: 16.01.2024).

UACanada (коментар на форумі), URL: <https://uacanada.org/topic/171/ukr-edmonton-chat/59672> (дата звернення: 08.12.2024).

UA-Футбол (коментар на сайті), URL: <https://www.ua-football.com/foreign/newscommon/1155765822-mohammed-nur-diskvalificirovan-na-god.html> (дата звернення: 29.12.2023).

UkrBricks (коментар на форумі), URL: <https://ukrbricks.com/forum/viewtopic.php?t=4426&start=40> (дата звернення: 16.01.2024).

Джерела текстів художнього стилю

Адаменко М. Закон – тайга : роман. Чернігів : Чернігівські обереги, 2001. Ч. 1. 211 с.

Андрухович Ю. Апологія блазенади (Дванадцять тез про себе самих). «Бу-Ба-Бу» (Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак): *вибрані твори*. Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 394 с.

Белоусова Н. В.Сосюрі : вірш. Блог «Всеосвіта». 2022. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/vsosiuri-76252.html>

Восс К., Рез Т. Ніколи не йдять на компроміс. Техніка ефективних переговорів / переклад з англ. Ю. Кузьменко. Київ: Наш формат, 2019. 264 с.

Гарріс Т. Мовчання ягнят : роман / переклад з англ. А. Рогози. Харків : КСД, 2016. 224 с.

Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. Київ : Критика, 2005. 528 с.

Геррітсен Т. Смертниці / переклад з англ. О. Оксенич. Харків : КСД, 2020. 336 с.

Девенпорт Т., Корбі Дж. Вакансія: людина / переклад з англ. Н. Кошманенко. Харків: Наш формат, 2018. 336 с.

Доляк Н. Загублений між війнами : роман. Харків: КСД, 2015. 492 с.

Ель Д. А дівчинка Улянка -) : вірш. 2013. URL : <https://www.poetryclub.com.ua/printpoeem.php?id=436391>

Зелененька І. Dislike : вірш. Блог «Поетичні майстерні». 2019. URL : <https://maysterni.com/publication.php?id=141194>

Казколіт : казка. [Автор не відомий]. URL : <https://www.calameo.com/read/0030880166f%D0%B1a92e05b91>

Колфер Й. Артеміс Фаул : Зрада Опал. / переклад з англ. С. Колесник Харків : Видавництво «Ранок», 2016. 368 с.

Любка А. Флешка. *Щось зі мною не так* : збірка оповідань. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2024. 256 с.

Люди в чорному : фільм. Ч. 3. / переклад з англ. українською. 2012.

Люко Дашвар. Ініціація : роман. Харків : КСД, 2018. 416 с.

Люко Дашвар. На запах м'яса : роман. Харків : КСД, 2023. 416 с.

Москалець К. Різдво-2014 : вірш. 2017. URL : <https://moskalets.org/tag/рiздво/>

Немировський П. Фавор, або Бабусин онук : повість / переклад І. Гаркуші. 2007. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Nemyrovskiy_Petro/Favor_abo_babusyn_onuk.pdf?

Низовий І. Замість самосповіді : есей. 2006. URL : <https://maysterni.com/user.php?id=5537&t=9&sf=1#92465> ЗАМІСТЬ%20САМОСПОВІДІ

Низовий І. Зустрічі без прощань : есей. 2003. Ч. 1 (продовження). URL : <https://maysterni.com/publication.php?id=85022>

Низовий І. Те, що не забувається : есей. 2006. URL : <https://maysterni.com/user.php?id=5537&t=9&sf=1>

Ніколенко В. Перекотиполе юВАЛЕРних виробів : Афористичний розгартіяш для тонких поціновувачів із товстими кишнями. Дніпро : ЛІРА, 2020. 436 с.

Павленко М. Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія : повість. Вінниця : Теза, 2013. 256 с.

Пасічник М. За кермом : пісня. 2022. URL : <https://m.facebook.com/watch/?v=577062171902594&vanity=volodymyr.briantsev>

Пасько В. Пора істини : роман. Київ : Ярославів Вал. 2004. 436 с.

Сліпець О. Хроніки першого курсу : комедія. URL : <https://kurbas.org.ua/dramlab/slipec/khroniky.pdf>

Стросс Ч. Небо сингулярності : роман / переклад Б. Стасюка. Київ : Богдан, 2021. 336 с.

Україна в історіях та оповіданнях. Есеї український інтелектуалів. / за ред. В. Єрмоленка. Київ: Інтерньюз-Україна, UkraineWorld, 2019. 304 с.

Чемерис В. Амазонка. Київ-Соловки : роман. Харків : ТОВ "Видавництво Фоліо", 2023. 512 с.

G-style (псевдонім). Якби не ці реформи геноцидні : вірш. Сайт «Клуб поезії», 2024. URL : <https://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=1016796>

Джерела текстів наукового стилю

Басілія Х. Д. До історії мистецького українського руху. *Наукові записки НАУКМА. Філологічні науки*. 2001. Т.19. С. 51-55.

Біла А. Пантеон чи бестіарій укрсучліту?.. *Дике поле. Донецький проєкт*. 2003. № 4. URL: http://dikoepole.org/numbers_content.php?id=4

Волощенко В. С. Прогнозування та державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Київ, 2007. 21 с.

Голобородько Я. «Господні зерна» Григорія Гусейнова – мегакнига про Україну: стаття перша. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2008. №12. С. 3-5.

Дроздовський Д. Читацькоцентрична чи текстоцентрична парадигма вивчення літератури в школі? *Всесвітня література в школах України*. 2018. № 1. С. 10-13.

Дзюба П., Зайцева Т. Методика викладання фахових дисциплін : навчальний посібник. *Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки*. Донецьк : Ліра, 2019. 24 с.

Несбьо Ю. Таргани : роман / переклад з норвезької Ю.Дуброва. Харків : Фоліо, 2013. 351 с.

Павленко М. Метелики не ревнують, або Мишка Зіта стає людиною. *Всесвіт*. 2011. № 1-2. С. 230-233.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Реєстр абревіатур та відабревіатурних дериватів української мови,
укладений за результатами репрезентативного цільового добору[§]**

А

АБС¹ (антиблокувальна система)

абееска, *вар. Горить абееска* [ред. ред. *абска*] і знак оклику нижньому правому кутку. (ком.-ф. avto.gia)

абеесовий, *вар. Абеесовий* [ред. ред. *абсовий*] датчик використовується в ABS автомобіля. (ua.yaopeisensor.com, 26.03.2018)

АБС² (акрилонітрилбутадієнстирол)

абеесний, *інвар. Такий пластик абеесний* [ред. ред. *абсний*], що мало б бути відносно нормально» (ком.-ф. forum.geely-club, 2018 р.)

АЗС (автозаправна станція)

азеесівець, *вар. Азеесівці* [ред. *АЗСівці*], котрі працюють щодня, знають більше. (НТН, 06.01.2010)

азеесник, *вар. Азеесники* [ред. *АЗСники*] поповнили бюджет Закарпаття на 33 мільйони. (Час Закарпаття, 09.04.2015)

азеесний, *вар. Азеесний* [ред. *АЗСний*] рекорд Закарпаття. (Карпатський об'єктив, 19.09.2013)

азеесівський, *вар. Азеесівські* [ред. *АЗСівські*] смаколики гості, як бачимо, оцінили. (Polissya.net, 06.09.2018)

азеесовий, *вар. Азеесові* [ред. *АЗСовий*] насоси сильно більше 4 атм не вміють накачувати. (kolomyia.artbooks.cx.ua, 10.01.2023)

[§] Уживання дериватів подається з урахуванням хронологічного критерію (до реєстру додано хронологічно найперший зафіксований випадок уживання кожного ВАД, знайденого в пошуковій системі «Гугл»)

АП (Адміністрація Президента)

апівець, *інвар.* *Отже, свого голову МЗС Порошенко вже має, свої генпрокурор, головбанкір і апівець* [ред. "апешник"] *теж у наявності.* (ПіК, 26.06.14)

АПК (аграрно-промисловий комплекс)

апеківець, *інвар.* *Найбільше очок своїм командам принесли представники ВАТ "Текстерно" Дмитро Самотіс та Володимир Дзюба, а також апеківець* [ред. АПКівець] *Василь Сердюк.* (офіційний сайт Тернопільської обласної ради профспілок, 2008 р.)

АПЛ (Англійська прем'єрліга)

апеелівець, *інвар.* *Четвертим апеелівцем* [ред. АПЛівцем] *був Андрій Шевченко.* (blog.isport.ua, 31.01.14)

апеелівський, *інвар.* *А от іншого бразильського представника «червоних дияволів» – Рафаеля – я відправив б в оренду в апеелівський* [ред. АПЛівський] *середняк.* (Tribuna.com, 16.01.2015)

по-апеелівськи, *інвар.* *Зінченко через перевантаження виглядав зовсім не по-апеелівськи* [ред. по АПЛівські]. (ком.-с. UA-Футбол, 22.06.2021)

АПН (Академія педагогічних наук)

апеенівський, *інвар.* *І в недалекому майбутньому, перш ніж підручник буде видруковано, він пройде через кілька «горнил», зокрема апеенівські* [ред. АПНівські] *інститути та громадські організації.* (ДТ, 11.10.2002)

АРМ (тр. з англ., ARM – Advanced RISC Machine)

армівський¹, *інвар.* *Там 64-бітний армівський восьмиядерник»* (ком.-ф., 03.12.2017)

АРМА (Агентство з розшуку та менеджменту активів)

армівський², *інвар.* *Армівський управитель тривалий час може безперешкодно користуватися активом, який не передавався від правоохоронців до АРМА, і від Агентства – управителю.* (Наші гроші, 07.04.2020)

Атакамс (тр. з англ., ATACMS – Army TACtical Missile System)

атакамсний, *інвар.* *Благодатний атакамсний* [ред. Атакамсний] *вогонь зійшов на дуни пропагандистів.* (телеграм: Петрушевський, 17.10.2023)

АТБ («АгроТехБізнес»)

атебівець, *інвар. Атебівицю* [ред. *атебешник*], *давай оригінальне.* (ком.-ф. Кропивач, 26.04.2019)

атебівський, *вар. Що знов атебівська охорона* [ред. *АТБівська ахрана*] *буде змушувати покупців маски одягати та купувати?»* (ком.-с. БУГ, 06.09.2021)

атебевський, *вар. Я часто беру атебевську* [ред. *АТБевську*] *суміш «Юніор», мені дуже подобається.* (ком.-ф. «Kidstaff», 03.03.2024) / *Атебевський* [ред. *атебешний*] *МАФ, який загруз у смітті, контрастує з новою бруківочкою і новими ліхтарями, створює дискомфорт і незручності для перехожих.* (radar.in.ua, 08.08.2018) / *Асортимент атебевський* [ред. *атбешний*]. (ком.-с. guide.in.ua, 2022 р.)

АТО (Антитерористична операція)

атовець, *інвар. Атовці* [ред. *АТОшники*] *просять СБУ розслідувати “псевдоподвиги” Дейдея. / Київський міський союз ветеранів АТО написав заяву на ім'я глави СБУ Василя Грицака із закликом встановити обставини поранення народного депутата Євгенія Дейдея в зоні АТО, якого атовці* [ред. *"атошники"*] *запідозрили в навмисному нанесенні собі ушкоджень.* (Укрінформ, 23.07.2017)

атовиця, *інвар. («В її очах немає страждання - і тварини звикають до війни. «Також атовиця* [ред. *АТОшниця*]), – *пробує пожартувати Влад, але жарт виходить якійсь сумний.* (texty.org.ua, 05.03.2015)

АТОмобіль, *інвар. Є така пісня: “АТОмобілі, АТОмобілі, усі Піски заповнили...”* (ДД, 21.11.14)

атовський, *інвар. Це давній, ще "атовський" вірш, та чомусь він загадвся мені сьогодні і не хоче відпускати.* (ФБ: В. Подольська, 25.02.2016) / *У Кіровограді буде атовський* [ред. *АТОшний*] *Майдан.* (Перша електронна газета, 09.02.2016)

післяатовський, *вар. Хочеться зазначити, що його післяатовська* [ред. *післяатошна*] *історія не є особливою, таких можна почути безліч.* (Український тиждень, 29.08.2017) / *Сьогодні в Луганськ прийшов перший післяатовський* [ред. *післяАТОшний*], *“мирний” пасажирський потяг “Київ – Луганськ”.* (ФБ: І. Магрицька, 22.09.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

постатовський, *вар. Принизливі і виснажливі походи по чиновницьких кабінетах за довідками; необхідність складного лікування, на яке немає грошей; відсутність роботи, а отже, і можливості повернутися до звичного*

укладу мирного життя – ці і багато інших проблем викликають явище, назване **«постатовським [ред. постАТОшним] синдромом»**. (ICTV.ua, 11.12.2015)

приатовський, інвар. Ви подивіться як її не хочуть люди Харкова, за 50 км від кордону, Чернігова, Сум, а там гарцює 50-тис. військо, як себе почувають люди в Маріуполі, в **приатовських [ред. приАТОвських] районах Дніпропетровської та Запорізької областей**. (Kaniv.net, 29.08.2015)

доатовий, інвар. Як на мене, стан українського словникарства й філології десь дуже аналогічний стану українських шоломів і бронезилетів **доатового [ред. доАТОвого] періоду**. (ФБ: О. Бережний, 07.09.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

атовити, інвар. Отже, еволюціонізувавши до Майдану, ми в своєму поступі зіткнулись з неосвіченістю певного прошарку населення і почали їх **атовити [ред. АТОшити]**, як кіборг тряпку. (vitaliyke.livejournal.com, 01.02.2015)

по-атовськи, вар. Футбол **«по-атовськи»**: на вінницький чемпіонат з'їдуться захисники України. (ВЛАСНО.info, 18.08.2017)

по-атовському, вар. В Одесі волонтери влаштували для двох закоханих пар флешмоб "Пропозиція руки й серця **по-атовському [ред. по-АТОшному]**". (BBC.com, 31.07.2015) / Рекомендуємо вам дізнатись рецепт закарпатського бограча **"по-атовському [ред. по-атошному]"** від Сергія Братасюка. (Mukachevo.net, 05.06.2017)

АТС (автоматична телефонна станція)

міні-АТС, інвар. Вирішили побудувати **міні-АТС**. (Молодь України, 12.06.1993)
(Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

АТФ (тр. з англ., ATF – Automatic Transmission Fluid)

атеефка, інвар. Реставрували мені рульову рейку, бо з неї **атеефка [ред. АТФка] текла**. (ком.-ф. Львівського тонінг-клубу; 03.01.2008)

АУП¹ (Асоціація українських письменників)

аупівець, інвар. Не можна зводити тільки до конфлікту між колами спілчан і **«аупівців»** чи лише до проблеми джерел фінансування. (монографія О. Гнатюк «Прощання з імперією», 2005 р.)

аупський, вар. Зараз поновлюється **аупський [ред. АУПський] сайт**, проводиться перереєстрація, вирішуються певні організаційні питання. (Інтернет)

аупівський, *вар.* («Вигадав «бубабістський» хід, запатентував «аупівський» жест з відмовою від Шевченківської премії. («Дике поле. Донецький проєкт», 2003 р.) / Це був наш **аупівський** [ред. АУПівський] маніфест тут, у Харкові. («MediaPort», 20.10.2021)

Б

БАД (біологічно активна добавка)

бадовий, *вар.* Біоактивний **бадовий** йод. (ua.bono.odessa.ua)

бадівський, *вар.* Вітаю! Я Надія і невиправний шопоголік **бадівського** [ред. БАДівського] світу. (ІГ, вересень 2024)

БМВ (тр. з нім., BMW – «Bayerische Motoren Werke»)

беемвейник, *інвар.* Надсилай тому самому **беемвейнику** [ред. БМВешнику]. (ФБ: StepanychAuto)

беемвейний, *інвар.* Мерседесово-**беемвейний** [ред. беемвешний] автопарк. (УП, 02.04.2001)

по-беемвейному, *інвар.* Та й кермо **по-беемвейному** [ред. "по-бмвшному"] прозоре і точне. (24tv.ua)

БМП (бойова машина піхоти)

беемпевод, *інвар.* Нарешті активізувалися диванні **беемпеводи** [ред. БееМПе-води]. (X: Oleg Prykhodko, 06.01.2023)

супер-БМП, *інвар.* На парадах – усе дуже грізно: люті супертанки Армата, **супер-БМП** [ред. супер-БееМПе] Курганец і суперракета "кінджал". Після параду – не все так однозначно. (5 канал, 21.06.2022)

БпЛА/ БПЛА (безпілотний літальний апарат)

бееелавець, *вар.* Це коптер Evo 2 для **бееелавців** [ред. БПЛАвців] 80-ки, а ще один такий вже їде до нас для артрозвідки 65-ої бригади. (Еспресо.Захід, 12.11.2022)

бееелавник, *вар.* Просто **бееелавник** [ред. бплашник] є маркером того невидимого світу, який контролює наше небо. (Український погляд, 29.04.2024)

бееелавний, *інвар.* Додатково долучаємо представників закордонних наших партнерів, які допомагають фінансово й технікою, зокрема, на пряму в підрозділи, плюс державні програми, об'єктивно, стали працювати краще,

порівняно з 2023 роком, і техніки тепер, **бепеелавної** [ред. «БПЛАшний»], саме в Силах оборони стало більше. (Укрінформ, 08.10.2024)

БПП (Блок Петра Порошенка)

бепепівський, *інвар.* Генеральний прокурор Юрій Луценко — хоч і не «вінницький», але теж «**бепепівський**» [ред. «БППишний»]. (УМ, 14.12.2016)

БТР (бронетранспортер)

бетеерівець, *вар.* Я не знаю **бетеерівця** [ред. БТРівця], але вдячна Вам за те, що Ви опікаєте його. (ком.-ф. forum.gorod.dp.ua, 29.09.2014)

бетеерник, *вар.* Водії, **бетеерники** [ред. БТРники], танкісти, які зараз будуть демобілізуватися зі Збройних сил України, прикордонники, жителі Києва та інших обласних центрів... (5 канал, 12.02.2016)

бетеерівський, *інвар.* «От наші поїхали, **бетеерівський** [ред. БТРівський] батальйон, і зараз, після того як їх розбили, у них немає навіть штанів одягнути...» – розповідає в одному із чатів окупантів рашист. («Главком», 16.05.2022) / Поки співрозмовник навіть уявлення не має, як має виглядати такий «**бетеерівський**» нічник. (Pravda твого міста, 26.07.2022)

Бу-Ба-Бу («Бурлеск, балаган, буфонада»)

бубабіст, *вар.* Поет, що входить до поетичної групи "Бу-Ба-Бу". (Слово і час, 1991 р.) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

бубабівець, *вар.* **Бубабівцям** [ред. БуБаБівцям] мають поставити поліровану бронзу у Львові на віки вічні, вони буцімто не лише є, а будуть завжди. (ФБ: Petro Starukh, 03.03.2010)

бубабізм, *інвар.* **Бубабізм** – це спосіб життя (Ю. Андрухович. Апологія блазенади (Дванадцять тез до себе самих), 2007 р.)

бубабізація, *інвар.* На противагу новітнім літературним шуканням представників «постмодерного» покоління, із їх психоаналітичним «самоконспектуванням», «самозізнаннями з натури», пасквільним негативізмом, «**бубабізацією**» святая святих українських і загальнолюдських цінностей, у «Записках українського самашедшого» маємо зразок інтелектуалістичного художнього письма. (Слово і Час, 2011)

бубабістський, *інвар.* **Бубабістський** хронопис Віктора Неборака: ще одна інтрига щодо сучасної української літератури. (Література плюс, 2001)

бубабізувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддіслівного іменника)

збубабунілий, *інвар.* *Говорили, що збубабуніла братва ще до кількох кінців світу в минулім тисячолітті, які, дякувати Богу, ми пережили, зробила триденний Вавилон у Львівській опері.* (ФБ: Petro Starukh, 03.03.2010)

збубабуніти, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до дієприкметника)

БФП (багатофункційний пристрій)

бефепейний, *інвар.* («Перевагами **бефепейних** [ред. **БФПіних**] копіїв є висока продуктивність, надійність і низька собівартість копії. (Все про все. Реклама)

БЮТ (Блок Юлії Тимошенко)

б'юттик, *інвар.* *Нашоукраїнці не дають дозволу на будівництво. Хрусталик, а може ти б'юттик?* [ред. **БЮТик**]. (ком-с. Закарпаття онлайн, 22.12.2007)

б'ютівець, *інвар.* **Б'ютівець** Полохало: зупинити деградувальний курс країни можуть лише самі українці. (РС, 07.08.2011)

ексб'ютівець, *інвар.* **Ексб'ютівець** [ред. **екс-б'ютівець**] Сергій Міщенко розповів про інтриги всередині партії, а також про те, як формувався документ із прізвищами депутатів. (LB.ua, 06.08.2012)

б'ютівка, *інвар.* «Цього року справедливість буде відновлено», – сказала **б'ютівка**. (Кореспондент, 29.08.2008)

б'ютівський, *інвар.* *Бо така ж доля мала чекати й на ужгородських б'ютівських депутатів чи не в повному складі, але про це ні в пресі, ні від партійних лідерів нічого не чути.* (Закарпаття онлайн, 25.06.2009)

б'ютівсько-нунсівський, *інвар.* *Чим ближче до початку роботи парламенту, тим примарнішими видаються перспективи створення б'ютівсько-нунсівського* [ред. **б'ютівсько-нунсівського**] союзу. (РС, 13.11.2007)

по-б'ютівськи, *інвар.* **Реєстрація по-б'ютівськи** [ред. **по-б'ютівськи**] (РС, 13.08.2007)

В

ВАК (Вища атестаційна комісія)

ваківець, *інвар.* *Та й це не завадило Прем'єрці знову «сунути» нардепа в уже затверджений перелік керівних **ваківців*** [ред. **«ВАКівців»**]. (УМ, 06.05.2009)

ваківський, *інвар.* **Ваківський** "Довідник здобувача наукового ступеня" пропонує такі визначення... (стаття В.Різуна «Об'єкт і предмет дослідження: en passant») / «Богослов'я» було внесене у **ваківський** [ред. **ВАКівський**] реєстр не як самостійна дисципліна, а в числі інших «філософських наук». (ДТ, 03.12.2010)

по-ваківськи, *інвар.* А тому до вимог ВАКу щодо наявності історіографічного розділу ставляться **по-ваківськи** [ред. по ВАКівськи] творчо. (Україна модерна, 2007 р.)

ВАТ (відкрите акціонерне товариство)

ватівець, *інвар.* Закарпатський **ватівець** [ред. ВАТівець] не сплатив більше ніж півтора мільйона гривень податку на додану вартість. (UA-Reporter.com, 18.07.2008)

ВВП (валовий внутрішній продукт)

вевепейний, *інвар.* Навіть за побіжного погляду на **вевепейний** [ред. «вевепешний»] звіт Держкомстату відразу впадає в око головна причина листопадового зниження. (ДТ, 16.12.2005)

ВІА (вокально-інструментальний ансамбль)

віавський, *інвар.* Звучання вокального ансамблю було зовсім не **віавським** [ред. "віашиним"], ближче до традиційного, та й голос і манера співу провідного соліста були незвичні. (kobza.kiev.ua, жовтень 2006)

ВІЛ (вірус імунодефіциту людини)

вілівський, *інвар.* Працівниця лабораторії в дуже грубій формі попросила Надію прибрати своє **вілівське** [ред. "ВІЛівське"] посвідчення. (react-aph.org, 20.12.2023)

ВІП (тр. з англ., VIP – Very Important Person)

віповий, *вар.* Його 115-метрова яхта *Relogus*, як завжди, не помістилася у місці загального швартування для гостей у "Ленекспо", і її довелося швартувати на Англійській набережній недалеко від крейсера "Автора" - на **"віповій"** стоянці. (УНІАН, 06.06.2008)

віпський, *вар.* Дуже тішить **віпський** [ред. ВІПський] підхід до роботи: люди намагаються зробити видання журналу "V.I.P." **прибутковим**. (Інтернет)

віпівський, *вар.* У середні школи **віпівські** нащадки вимушені будуть їздити до Києва. (dom2000.com, 08.04.2010)

віпнунтий, *інвар.* Він, прошу панства, тримається гонорово, тільки з **віпнунтої** [ред. ВІПнунтої] какофонії вичавлює камерну мелодію... (Л. Перкулайнен. Коли) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

віпнути, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до дісприкетника)

ВЛК (військово-лікарська комісія)

веелківець, *інвар.* *Ви побачите, як швидко будуть звинувачувати тецеківців* [ред. *ТЦКівців*], **веелківців** [ред. *ВЛКівців*] і всіх інших. (телеграм: Т. Чорновіл, 12.11.2024)

веелківський, *інвар.* **Веелківські** [ред. *ВЛКашні*] лікарі взагалі не звертають на неї увагу. (ФБ: Євгеній Гапич, 21.07.2024)

ВМС (Військово-морські сили)

веемесний, *інвар.* [ред. *ВМСний*] (Інтернет)

ВМФ (Військово-морський флот)

веемефний, *інвар.* *Під час Великої Вітчизняної війни (1941-1945 років) веемефні* [ред. *ВМФні*] війська відіграли велику роль у перемозі над фашистськими загарбниками. (Пенсійний кур'єр)

ВНЗ (вищий навчальний заклад)

веензівський, *інвар.* *При цьому особливого значення набуває веензівський* [ред. *внзівський*] етап такої освіти. (osvita.ua, 05.08.2008) / **Веензівський** [ред. *ВНЗівський*] курс, продовжуючи вивчення матеріалу, розпочате в середньому навчальному закладі, відрізняється постановкою і розробкою низки нових тем. (Методика викладання фахових дисциплін», 2019 р.)

міжвеензівський, *інвар.* *Державний міжвеензівський* [ред. *міжвнзівський*] центр лазерно-локаційних спостережень "Оріон". («Наші автори», Наукова періодика України)

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я)

воозівець, *інвар.* *З такою метою воозівці* [ред. *ВООЗівці*] приїхали і до Чернігова. (Управління охорони здоров'я ЧОДА, вересень 2011) *Ефективність препарату проти нового вірусу, переконують воозівці, уже доведено.* (УНІАН, 29.04.2009)

воозівський, *вар.* *Безумовно, коли мовиться про лікування, то є і воозівський* [ред. *ВООЗівський*] протокол, і доречні протоколи самих країн. (NV.ua, 20.11.2020) *Переглядаю воозівський документ по воді.* (ком.-ф. Львівський форум, 21.12.2012)

воозний, *вар.* *Якби не ці реформи геноцидні / В воозно-мафіозній* [ред. *ВООЗно мафіозній*] медицині, / *То наші задушевні лікарі / Нас лікували б лагідно самі.* (вірш «Якби не ці реформи геноцидні», Клуб поезії)

по-воозівськи, *інвар*. *ГВ радить до року завершувати; файно, по-воозівськи* [ред. по *ВООЗівськи*], *не?* (ком.-ф. Дівочі посиденьки, 31.01.2012)

ВПК (військово-промисловий комплекс)

вепеківський, *інвар*. *Як тільки вепеківські* [ред. *ВПКівські*] *специ переконувалися, що ідея обіцяє вартісний практичний результат, фінансування не змушувало на себе чекати.* (ДТ, 08.02.2002)

ВПО (внутрішньо переміщена особа)

вепеовець, *інвар*. *Незважаючи на поважний вік та проблеми із зором, оптимістичний вепеовець* [ред. *ВПОшник*] *продовжує вести сторінку у ФБ.* (Життя війни, 2022 р.)

ВПС¹ (видавничо-поліграфійна справа)

вепеесник, *інвар*. (Старченко Я., Кумпан С. «Інноваційні деривати студентської спільноти», 2022 р.)

ВПС² (військово-повітряні сили)

вепеесний, *вар*. *Хіба ж не гідним є вчинок хлопців, які при появі над Антонівським летовищем московійських гелікоптерів з групою захоплення не стали надзвонювати по інстанціях, як певний вепеесний* [ред. *ВПСний*] *генерал в 2014-му, питаючись, чи збивати, а чи зачекати, доки дадуть відмашку згори, замість того рознесли їх вщент.* (Кримська світлиця, 27.01.2023)

вепеесівський, *вар*. *Давним давно був у мене сусід генерал. Армійський. Вепеесівський* [ред. *ВПСівський*], *хоч і наземний.* (ком.-ф. УП, травень 2016)

ВПС³ (Всеукраїнський патріотичний союз)

вепеесівець, *інвар*. *Суперечку спробував припинити голова депутатської Комісії з питань регламенту, депутатської діяльності та етики, розвитку місцевого самоврядування вепеесівець* [ред. *ВПСівець*] *Олександр Чубай.* (ОГО, 01.11.2011)

ВРУ (Верховна Рада України)

веерувець, *інвар*. *Подейкують, що за ним «стирчать вуха» одного з депутатів-веерувців* [ред. *депутатів ВРУшників*]. (Volyn Times, 2012)

веерувський, *інвар*. *Місцевого самоврядування служать, але не багато, коли говорять, то переважно мають на увазі веерувських* [ред. *ВРУшних*] *депутатів, бо з 450 лише, якщо не помиляюся, двоє чи троє.* (ком.-д. у ФБ)

Г

ГЕС (гідроелектростанція)

гесівець, *вар. Голова села всупереч волі своєї ж громади остаточно підтримав гесівців* [ред. ГЕСівців], *а не жителів Хустщини в їхній боротьбі за Ріку.* («Закарпаття онлайн», 22.11.2017) / *Гесівці вирішили, що от весь Збруч буде крутити їхню турбіну.* (Politemo, 12.03.2017)

гесник, *вар. А гесники обіцяли сміття збирати...* (ФБ: ГО «Екосфера», 25.11.2016)

міні-ГЕС, *інвар. Скасовано сумнозвісні розпорядження-дозволи голови Хустської РДА Н. Павлія щодо будівництва міні-ГЕС на р.Ріка за межами населених пунктів Березово, Липча, Кошельово, Горінчево.* (Закарпаття онлайн, 22.11.2017)

гесівський, *інвар. Гесівський бум та суцільні вирубки в Карпатах – спільна біда й спільний біль...* (ФБ: ГО «Екосфера», 20.05.2016) / *Гесівський* [ред. ГЕСівський] *суд у Львові: у битві хустян за Ріку оголошено перерву.* (Закарпаття онлайн, 22.11.2017)

антигесівський, *інвар. Закарпаття вимагає скасування «зеленого тарифу» для малої гідроенергетики! Хроніка антигесівського протистояння.* (ЕКОСФЕРА, 25.07.2017) / *Я почав писати антигесівський роман “Ревучий” (основа сюжету: аспірант-економіст їде на будову н-ської ГЕС на Дніпрі писати дисертацію...* (С. Плачинда. Інтернет)

по-гесівськи, *інвар. Дністровська ГАЕС закупила 5 дегідраторів для виробництва сухих борців «по-гесівськи»* [ред. «по-ГЕСівськи»]. (ФБ: Новодністровське радіо, 20.05.2024)

ГМО (генетично модифікований організм)

гемеовець, *інвар. Та й гемеовець* [ред. ГМОшник] *на таких харчах на надто довго проживе.* (ком.-с. Літавиця, 13.12.2021)

гмовський, *інвар. Гемеовський* [ред. ГМОШний] *рапс.* (рекламне оголошення)

ГО (громадська організація)

геовка, *інвар. Геовка* [ред. Геошка]. *Лідерство. Фандрайзинг. Якщо вам відгукнулися ці три слова – цей пост для вас.* (ФБ: Lobby X, 13.06.2019)

ГПУ (Генеральна прокуратура України)

гепеувець, *інвар. Гепеувець* [ред. ГПУшник], *якого підозрюють у брутальній крадіжці, залишається на посаді.* (24 канал, 31.10.2016)

гепеувський, *інвар.* Суд переніс розгляд справи через неможливість переглянути сам **гепеувський** [ред. ГПУшній] ролик. (ФБ: ГО «Центру Протидії Корупції», 08.08.2018)

ГР (група результатів)

геерка, *інвар.* **Геерки не буде з чого виводити!** (ком.-с. Знайшов, 16.01.2025)

ГРВІ (гостра респіраторна вірусна інфекція)

геервійний, *інвар.* Певно, я везуча: усі три рази мала скарги щодо грипо-**геервійних** [ред. грипо-ГРВІшних] симптомів. (ІГ: ocedanda)

ГРМ (Громадська рада «Майдан»)

гееремівець, *інвар.* «Усе, що не опозиція, – проєкт Банкової! – коментують **гееремівці** [ред. ГРМівці]. – А вони тоді хто?...». (УТ, 16.01.2014)

ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова)

гуамний, *інвар.* Читач, можливо, помітив, що в даній статті ми абсолютно не торкалися політичного аспекту проблеми, хоча б у рамках **гуамних** [ред. ГУАМних] відносин. (Oboz.ua, 05.02.2009)

гуамність, *інвар.* Корисна **гуамність** [ред. ГУАМність]. (УМ, 19.06.2007)

ГУЛАГ / ГУТАБ (Головне управління лагерів / таборів в СРСР)

гулагівець, *інвар.* Колишній політв'язень-**гулагівець** з Чернівців застерігав світ від небезпеки, яка йде від Путіна, майже одразу після його приходу до влади в Росії. («BukNews», 27.02.2022) / Мені до цього довелося вже самому оббивати півтори труни цинком, бо приходив кадебіст [ред. КДБіст] і **гулагівець** [ред. ГУЛАГівець] і проломив голову тому татарині, який мав ті труни оббити. (РС, 20.11.2021)

гулагування (гутабування), *інвар.* **Гулагування (гутабування)** — процес створення ГУЛАГів/ГУТАБів включно з очікуванням зміни прописки небажаними жителями. (FANDOM Games Community, дати не вказано)

гулагівський, *вар.* Під це танго й досі танцюють на весіллях, не підозрюючи, що це фольклор засланчий, **гулагівський**. (Радіодиктант національної єдності, 25.10.2024)

гутабівський, *вар.* **Гутабівська** контора працювала справно й не допускала зустрічі тих, котрі проходили в одній справі. (роман М. Адаменка «Закон – тайга», ч.1, 2001) / Григорій Гусейнов неодноразово звертається до **гутабівських**

[ред. ГУТАБівських] *мотивів, розвиває їх на реаліях і сюжетах української дійсності.* (стаття Я. Голобородька в журналі «Літературознавство і школа»)

ГУР (Головне управління розвідкою)

гурівець, *інвар.* У бою з рашистами на Луганщині загинув **гурівець** [ред. ГУРівець] *Юрій Назарук.* (Новинарня, 05.06.2022) / *"Ми знали, що буде війна, і готувались", — каже командир "Kraken", "гурівець" з позивним "Віто".* (ФБ: УП, 07.03.2023)

гурівський, *інвар.* В ОПУ відповіли, на що полював **"гурівський спецназ"** у Криму (відео). (УНІАН, 26.08.2023)

Д

ДАІ (Державна автомобільна інспекція)

даївець, *вар.* Черкаські **даївці** [ред. ДАІвці] *"приписали" водію наркотичну залежність.* (Вікка, 13.06.2015) / **Даївець** [ред. ДАІшник] *зупинив пожежників; як даївець* [ред. даїшник] *дружину друга карав.* (у назвах роликів на ютубі проєктів «Файна Юкраїна» та «Дизель шоу»)

даїст, *вар.* *І от приблизно о дванадцятій даїсти побачили трактор, що швидко рухався з невимкненими фарами.* (17.03.1992) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

ексдаївець, *інвар.* Держекоінспекцію Львівщини очолив **ексдаївець** з Полтавщини. (Leopolis.news, 06.07.2023)

даївський, *інвар.* У 1998-му **даївський** начальник районного штабу перебирається до Львова на хлібну посаду начальника МРЕВ. (Форпост від 18.05.2017) / **Даївський** [ред. ДАІвський] *самосуд.* (Вікка, 13.06.2015)

джедаївець, *інвар.* **Джедаївці** [ред. ДжеДАІшники] *(титри до сюжету про нові обладунки харківських даївців).* (ТВі: Підсумки тижня з Д. Кіпіані, 27.05.12) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ДБР (Державне бюро розслідувань)

дебеєрівець, *вар.* Під час бойового завдання на фронті загинув **дебеєрівець** [ред. ДБРівець] *та розвідник Присяжнюк.* (Українські новини, 02.12.2022) / *Але відомо, що це дебеєрівець* [ред. ДеБееРівець] *із Хмельницького.* (Житомир онлайн, 23.02.2022) / **Регіональний дебеєрівець** *обмовився, що вже ніде розміщати штати!* (Останній бастион, 04.06.2020)

дебеерник, *вар.* Якщо цей **дебеерник** [ред. дбрник] отримав наказ зверху – уся структура винувата. (ком.-с. Mezha.Media, 07.04.2021)

дебеерівка, *вар.* Прокурор і **дебеерівка** [ред. ДБРівка] влаштовують під Львовом весілля за 1 млн доларів. (Час, 15.10.2023)

дебеерниця, *вар.* Запросить їх на весілля якогось ще прокурора чи **дебеерниці** [ред. ДеБееРниці]... (ком.-с. Цензор.net, 16.10.2023)

дебеерівський, *інвар.* Ми дуже докладно розповімо все в суді – і ви побачите, що **дебеерівський** [ред. ДБРівський] кошик дуже порожній. (Бабель, 16.01.2022) / За заявою небайдужого активіста з Полтави на місце будівництва **дебеерівського** «автохабу» прибула слідчо-оперативна група ГУНП у Полтавській області. (Останній бастион, 25.08.2019)

дебеерити, *інвар.* «їх по Іспаніях вилапують – й везуть в Україну: **дебеерити?**» (ком.-ф. droginfo.com.ua, 19.03.2025)

по-дебеерівськи, *інвар.* Диджиталізація **по-дебеерівськи** [ред. Діджиталізація по ДБРівськи] – це... (форум УП, 12.02.2020)

ДМС (Державна міграційна служба)

деемесник, *вар.* За вклейку фото **деемесник** [ред. ДМСник] надіслав до ДП Документ... (Одеський форум, 06.11.2013)

деемесівець, *вар.* А це небажання впливає із мізерної зарплати **деемесівців** [ред. ДМСівців], яким, крім усього, доводиться часто самим купувати папір, витратні матеріали й інше. (Вікна, 28.04.2014)

деемесівський, *інвар.* Наперед хочу подякувати всім тим простим роботягам із **деемесівських** [ред. ДМСівських] кабінетів... (телеграм: В. Мартиненко, 14.08.2024)

ДНР (донецька народна республіка)

деенери, *вар.* Проте ті, хто проживає вже у визволених містах, добре розуміють, що таке всі ці «**деенери**», «**пленери**» та інші фейкові горлівсько-макіївсько-єнакіївські джамахірії. (РС, 07.10.2014)

деенерівець, *вар.* У Донецьку озброєні **деенерівці** [ред. ДНРівці] захопили телеканал "Юніон". (Інститут масової інформації, 03.08.2014)

деенерівка, *вар.* Конкурувати з найбільш правдивими у світі ЗМІ Лайфньюс або Звіздою не зможе навіть **деенерівка** зі Сніжного з попереднього посту. (ком.-б. vorchenok.blogspot.com, 27.06.2014)

деенерія, *вар.* До 16 червня в нас була «деенерія». Пам'ятаю, одна бабуся все питалася в аптеці, чи не понос оте «деенерія», і чи не можна ним заразитися? (РС, 28.01.2015)

деенерівщина, *вар.* У червні, після того, як Нацгвардія визволила селище від **деенерівщини** [ред. «денеерівщини»], між цими населеними пунктами пролягла межа – між територіями, контрольованими Україною, та сепаратистами. (Закарпаття онлайн, 19.11.2014)

деенерівський, *інвар.* У кількох десятках метрів поряд з його будинком українські військові витягають з рову підбитий **деенерівський танк**. (Firtka, 09.07.2014)

задеенерівський, *інвар.* Послання «**задеенерівським**» [ред. «заДНРівським»] пенсіонерам адресували від імені головного управління Пенсійного фонду у Донецькій області. (ВЗ, 02.06.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

деенерити, *інвар.* Донбас починається далі на Південь – там підуть шахти й терикони, і та публіка, яка нині **деенерить** і лугандонить, – Жадан їх просто не знає – вони йому такі ж чужі, як і мені чи Вам. (ФБ: Р. Мельників, 13.12.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

по-деенерівськи, *інвар.* Націоналізація **по-деенерівськи** [ред. по-ДНРівськи], або навіщо терористам стадіони Ахметова. (Еспресо, 16.09.2014)

ДПСУ (Державна прикордонна служба України)

депеесувець, *інвар.* На Закарпатті есбеувець [ред. СБУшник] документував та шантажував **депеесувця** [ред. ДПСУшника], а його задокументував набувець [ред. НАБУшник]. (ЗакІнсайдер, 08.06.2024)

ДСЗ (Державна служба зайнятості)

десезейний, *інвар.* Представники рівенького **десезейного** [ред. ДСЗейного] центру професійно-технічної освіти взяли участь у профорієнтаційному заході “Молодь Києва – майбутнє столиці”, організованого Київським міським центром зайнятості. (Експрес)

ДСНС (Державна служба з надзвичайних ситуацій)

деесенесівець, *вар.* У Донецькій області сталося влучання в пожежоно-рятувальну частину. Загинув **деесенесівець** [ред. ДСНСівець]. (Деро.ua, 28.02.2023) / **Деесенесівець Віталій Гричанюк** звернувся до подолян із проханням дотримуватися правил безпеки і здорового глузду. (33 канал, 13.04.2020)

деесенесник, *вар.* *Головний деесенесник* [ред. ДСНСник] Прикарпаття у 2023 році задекларував продаж квартири та авто. (GALKA.IF.UA, 24.05.2024) / Водночас український «деесенесник», який урятував котика від пожежі у Туреччині, що відбувалися цього літа, може важити для позитивного іміджу України в тисячу разів більше, ніж мільйонна телевізійна реклама на американських каналах. (УТ, 19.09.2021) / Кожен український солдат, нацгвардієць, поліцейський, деесенесник [ред. дснсник], електрик...створили потужний незламний кулак... (Profiles)

деесенесниця, *інвар.* «Я бачила своє красиве місто зруйнованим»: як деесенесниця [ред. ДСНСниця] з Маріуполя знайшла притулок і підтримку у Володимирі. (Слово правди, 10.11.2022)

деесенесівський, *вар.* 3 години на годину, тільки-но дозволять погодні умови, тут ... деесенесівський [ред. ДСНСівський] борт з Києва, який привезе на Прикарпаття обладнання для мобільного шпиталю. (ТСН, 19.02.2021)

деесенесний, *вар.* Хватить вже цими нісенітницями піаритися: у нас у Львівській області вже був такий деесенесний [ред. ДСНСний] вертоліт, 5 разів політав за інфарктами / інсультами, і потім його забрали на сервіс і так з кінцями... (ком.-д. у ФБ: МОЗ, 03.09.2021) / Наприклад, під час відходу з Херсонщини було викрадено багато деесенесної спецтехніки. (Цензор.нет, 02.06.2023)

по-деесенесівськи, *інвар.* Як не пожежа, так підтоплення – їнь-ян по-деесенесівськи [ред. по ДСНСівськи]. (ІГ: dsns_zakarpattya, 09.04.2024)

ДСП (деревно-стружкова плита)

дееспейний, *інвар.* У мене звичайний дерев'яно-дееспейний [ред. дерев'яно-дспиний] ящик, без лінолеума чи якого-небудь утеплювача. (форум "Ferma.org.ua", 25.03.2019) Старезний – не дееспейний [ред. «дееспешний»], а на живу дошку – письмовий стіл. (Українська літературна газета, 15.07.2012)

ДСТУ (Державні стандарти України)

деестеувський, *інвар.* Для утримання промислових будівель і висотних будівель краще застосовувати деестеувський [ред. ДСТУшний] пінопласт. (482.com.ua)

ДРГ (диверсійно-розвідувальна група)

деєргівець, *інвар.* Виявилося, що це деєргівець [ред. ДРГівець], який працював на кацапську ворожу армію («Oboz.ua», 02.06.2022) / Пильні помічники митрополита зразу розкусили план ФСБ і зрозуміли, що він закомуфльований російський деєргівець [ред. ДРГешник]. (ФБ: За Українську Церкву, 28.02.2024)

ДТП (дорожньо-транспортна пригода)

детепейний, інвар. *Український детепейний* [ред. *ДТПшний*] фронт: 137 тисяч загиблих, мільйон травмованих. («Погляд», 23.02.2011) / *Samsung S10 2sim 8/128Gb трішки детепейний* [ред. *детепейний*]. (Olx.ua, 22.11.2023)

ДУК (Добровольчий український корпус)

дуківець, інвар. *Іншим наказом Дмитро Ярош встановив відзнаку “Про поранення”. Її отримують “дуківці”, поранені у боях за свободу, незалежність і територіальну цілісність України.* (dobrovoltsi.org.ua, 09.12.2014)

ДУС (Державне управління справами)

дусівець, інвар. *За наявною інформацією, у Москві ексдусівець* [ред. *ексдусівець*] *і коротає свої дні.* (tabloid.com.ua, 13.06.2008)

дусівський, інвар. *В його маєтку за останній рік також сталися разючі зміни - замість старого дусівського* [ред. *ДУСівського*] *будинку виріс новий зруб.* (Oboz.ua, 23.07.2009)

ДФС (Державна фіскальна служба)

деефесівець, вар. *Звісно, не за допомогою прокуратур, деефесівців* [ред. *ДФСівців*] *чи есбеувців* [ред. *СБУшників*], *які вже є остаточно скомпрометованими...* (UAinfo, 17.03.2019)

деефесник, вар. *Головний деефесник* [ред. *ДФСник*] *Закарпаття здав своїх затриманих правоохоронцями підлеглих.* (Prozak, 15.04.2017)

деефесний, інвар. *Читачі задаються питанням, що це за деефесний* [ред. *ДФСний*] *документ такий?* (телеграм: Customs of Ukraine)

Є

ЄБРР (Європейський банк реконструкції та розвитку)

єбеерерівець, інвар. *Єбеерерівець* [ред. *ЄБРРівець*] *Юрій Полунєєв, який останні десять років живе в Лондоні, ішов з ланчу в меланхолічному настрої.* (УП, 29.01.2005)

єбеерерівський, інвар. *Це все ж таки єбеерерівський* [ред. *ЄБРРівський*] *тендер і бажано було б "Електронтрансу" зі шкіри лізти, щоб вагони були поставлені вчасно.* (ком.-ф. «SkyscraperCity», 02.08.2016) / *Об'єктивно в нас в Україні дуже мало компаній, які здатні пройти єбеерерівський комплаєнс.* (Стенограма засідання Комітету з питань економічного розвитку, 25.04.2024)

ЄДАПС (Єдина державна автоматизована паспортна система)

єдапсівський, *інвар.* Віктор Янукович, підписавши "єдапсівський" закон про біометричні паспорти, віддав тисячам чиновників щонайменше півмільярда на щорічний "розпил". (Економічна правда, 04.12.2012)

єдапсизація, *інвар.* Таким чином, ЄДАПС прибрав на своєму шляху всі перешкоди і від «єдапсизації» [ред. «ЄДАПСизації»] всієї країни нас відділила якась дрібниця. (ДТ, 14.06.2013)

єдапсизувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддієслівного іменника)

ЄЕП (Єдиний економічний простір)

єепізація, *інвар.* "Український вибір: євроінтеграція чи єепізація"? (Obozrevatel, 13.12.2011)

антиєепівщина, *інвар.* Попри те, що емоцій було більше, ніж здорового глузду, львівська **антиєепівщина** [ред. **антиЄЕПівщина**] вкотре засвідчила (особливо для Росії): будь-які кроки Кучми уважно відслідковуються в Галичині. (Аргумент, 02.10.2003) (Л. Соболь. Актуалізація назв літер та похідних від них у сучасній українській публіцистиці)

єепський, *вар.* Лише минулого року, коли таке поняття, як "фільм від Гобліна", стало відоме на всьому єепському [ред. ЄЕПському] просторі, діяльністю Дмитра Пучкова зацікавилися російські телеканали (univer-city.com, 25.02.2005)

єепівський, *вар.* Ні, Борисе, якщо взяти потенційних членів ЄС за ближчий час, тут вже єепівський [ред. ЄЕПівський] пропадає, просідає. (РС, 25.10.2003)

всєєепівський, *інвар.* Незабаром чітко проявиться наш реальний зовнішньополітичний вектор – європейський або **всєєепівський** [ред. **всєЄЕПівський**]. (Газета по-українськи)

єепнути, *інвар.* **Єепнути** [ред. **ЄЕПнути**] по-львівськи. (Аргумент, 02.10.2003) (Л. Соболь. «Актуалізація назв літер та похідних від них у сучасній українській публіцистиці»)

єепитися, *інвар.* (Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі)

єепізувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддієслівного іменника)

ЄС¹ (Європейський Союз)

єєсівець, *вар.* «Україна має стати процвітаючою та стабільною державою, а не просто бути географічно розташованою у Європі, щоби мати право претендувати на членство в ЄС», – говорять **єєсівці**. (УП, 30.01.2008)

єєсник, *вар.* Читайте правильно, то не наші хлопці не пустили, а **єєсники** [ред. ЄСники]. (ком-с. mukachevo.net, 2023 р.)

єєсний, *вар.* Як і в супермаркет, до нашої країни легше увійти, ніж вийти, і справа не у примарних „євроінтеграціях“, справа в тому, що, перетинаючи кожен із кордонів України, хоч есенгівський, хоч **єєсний**, людина дістає цілу серію стерпних, але пронизливих випробувань і принижень. (Український журнал, 2007 р.)

єєсовий, *вар.* **Єєсові** олія і шрот для комбикормів! (ком.-с. Цензор.net, 24.07.2021)

єєсівський, *вар.* 2002 року було схвалено односторонній **єєсівський** механізм участі України в операціях із врегулювання криз, надалі було підписано відповідну угоду на реалізацію цього механізму з обміну таємною інформацією, успішно ратифіковану Верховною Радою. (ДТ, 29.02.2008)

без'єєсовий, *інвар.* **Без'єєсове** [ред. БезЄСове] життя. (ПіК, 20.02.2014) (цит. за: Нелюба А., Редько С. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

проєєсівський, *інвар.* Пронатовський і **проєєсівський** президент на міжнародному напрямі користуватиметься послугами людини, яка заявляє про те, що настав зоряний час для України, коли вона має відмовитися від вступу в обидві структури та оголосити активний нейтралітет. (ДТ, 22.09.2006)

антиєєсівський, *інвар.* Тим більше, що сьогодні в країнах Східної у навіть Центральної Європи на тлі кризи неоліберальної моделі ЄС, що передбачає домінування наддержавних політичних і економічних інституцій над національними, взагалі спостерігається різке зростання ролі націоналістичних політичних сил не тільки **антиєєсівського**, а й відверто регіонально-етноцентричного спрямування. (Шморгун О. Місцеве самоврядування як основа європейської моделі громадянського суспільства,)

українсько-єєсівський, *інвар.* Табу на власні автопоїздки через українсько-**єєсівський** кордон дехто з європейців для себе встановив, наслуховавшись від колег і знайомих про «подвиги» українських прикордонників і митників. (Главком, 01.08.2012)

по-єєсівськи, *інвар.* Що означає “довіра” **по-єєсівськи** [ред. по-ЄСівськи]? (ГО «Європа без бар'єрів», 25.02.2018)

ЄС² (політична партія Європейська солідарність)

єсївець, *інвар.* *Зі своєю ініціативою щодо цього виступив єсївець* [ред. ЄСївець] *Олександр Процюк.* (НУО, 29.06.2024)

єсївка, *інвар.* *"Єсївка" Марина Порошенко хоче витратити бюджетні кошти з депфонду на медицину в Києві.* (Чесно, 27.07.2021)

ЄСВ (Єдиний соціальний внесок)

єсвейний, *інвар.* *З 01.01.2018 р. запрацювали зміни, внесені Законом України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII у єсвейний* [ред. ЄСВшній] *Закон № 2464, які стосуються членів фермерських господарств.* (Я – Бухгалтер, 17.04.2019)

ЄЦ (партія Єдиний центр)

єцек, *інвар.* *Оксана Білозір тепер уже – єцек, а не нашоукраїнка.* (Газета по-українськи, 8.10.2008) (Навальна М. Особливості редагування відаббревіатурних утворень)

Ж

ЖЕК (житлово-експлуатаційна контора)

жекївець, *інвар.* *Щоправда, головний "жекївець" таки допоміг — порадив жінці вирішувати проблему приватно.* («Львівський портал», 30.11.2006) / *Сьогодні поскаржився, а завтра той же жекївець* [ред. ЖЕКївець] *до нього знову прийшов.* (РС, 12.07.2011)

жекївка, *інвар.* *Жекївка* [ред. ЖЕКївка] *пішла, монтажник все вислухав, перекурив, і продовжив роботу - він до такого звик, і зовсім не здивувався.* (блог Є. Ковалю, 25.05.2013) / *Мабуть, Галина Орестівна, як «жекївка» з досвідом, консультувала свого зятя з приводу угод з управлінням житлово-комунального господарства.* (Terminovo, 15.11.2018)

мега-ЖЕК, *інвар.* *Керівник ось цього ОСББ, що є сусідом майбутнього мега-ЖЕКу, заперечує...* (ТСН, 22.04.2012)

жекївський, *інвар.* *Прообразом, моделлю для встановленого в центрі Мукачєва пам'ятника послужив працюючий жекївський* [ред. ЖЕКївський] *сажотрус.* (День, 22.06.2010)

по-жекївськи, *інвар.* *Це вже, так би мовити, збочений вимір доступу, цього разу по-жекївськи.* (День, 10.06.2011)

ЖКГ (житлово-комунальне господарство)

жекагівець, *інвар.* *На трасі трудяться освітяни, жекагівці* [ред. ЖКГівці], *атовці* [ред. АТОВці] міської ради. (Koziatyn.info, 30.04.2021)

З

ЗАЗ (Запорізький автомобілебудівний завод)

зазівець, *інвар.* *Фактично, це вже не "зазівець", а "мітсубісі-кольт" із гідропідсилювачем, двигуном 1,3 та новою підвіскою.* (24 канал, 01.05.2010)

зазівський, *інвар.* *Як би виглядав зазівський* [ред. ЗАЗівський] *«горбатий» Запорожець у наш час.* (Автотема, 04.05.2023) / *У зв'язку з цим, зазівський «Renault Arkana» може бути знятий з виробництва усього лише через рік після офіційного старту виробництва моделі в Україні.* (MMR, 22.09.2021)

по-зазівськи, *інвар.* *Якось не по-зазівськи* [ред. по ЗАЗівськи]! (ком.-ф. ЗАЗ Форум, 23.05.2024)

ЗНО (зовнішнє незалежне оцінювання)

зееновець, *інвар.* *Привіт, зееновець* [ред. ЗНОшник]! (ІГ: zno_180plus, 11.02.2022) / *Привітик, майбутній зееновцю* [ред. зношник]! (ІГ: movne.zno, 25.06.2021) / *Я конкурентний зееновець* [ред. ЗеєНОшник]. (Скандинавська гімназія про роботу у 2017-2018 навчальному році)

зееновський, *інвар.* *НЕОН – це зееновський* [ред. ЗНОшний] *клуб, який готує старшокласників до ЗНО, допомагає зі вступом до ВНЗ та вибором напрямку професійного розвитку.* (Оголошення) / *Але вам необхідно шліфувати саме зееновський* [ред. зношний] *формат!* (Оголошення на сторінці Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького, 2022 р.)

ЗСУ (Збройні сили України)

зеесувець, *інвар.* *Були в засадах. Тобто гранатометник був зеесувець* [ред. ЗСУшник], *а ми як тееровці* [ред. ТРОшники]. (Суспільне. Новини, 13.03.2023) / *А вони: «Ні, розкажуй, що ти зеесувець* [ред. зеесушник], *де служиш, скільки вас є.* (МПЛ, 01.12.2022) / *Важко було, коли ми вийшли на сусіднє село з Ірпеня — Романівку. І наш зеесувець* [ред. ЗСУвець] *дав моїм дітям снікєрс.* (Суспільне. Новини, 11.04.2022)

зеесувний, *вар.* *Наші хлопці виконали наказ, зняли каску, зняли бронезилет, оскільки в них плитоноска була куплена, не зеесувна*

[ред. ЗСУшна], *тобто скидається досить швидко.* («Факти ICTV», 07.11.2023) / *Тільки не новорічний Дід Мороз, а зеесувний* [ред. зеесушний]. (Сьогодні)

зеесувський, *вар. У зеесувську* [ред. ЗСУвську] *буржуйку поміщається маленьке дровеня, а ми робимо буржуйки, щоб поміщалося велике.* (ТСН, 16.12.2022)

зсувно, *вар. Бийте хлопці зеесувно* [ред. зсушно] *всіх за Батьківщину!* (Апостроф, 11.10.2022)

по-зеесувному, *вар. Настільна гра «Монополія по-зеесувному* [ред. по ЗСУшному]». (Оголошення, «Gameland»)

I

ІДІЛ (Ісламська Держава Іраку та Леванте)

іділівець, *інвар. За даними видання, нове відео було знято в червні в районі сирійського міста Дайрі-ез-Заур, який контролюється "іділівцями".* (lb.ua, 23.08.2015)

іділівський, *інвар. Для Турецької республіки цілком вигідним було б, якби останній іділівський* [ред. ІДІЛівський] *та курдський екстреміст застрелили б один одного, що дало б можливість взяти ситуацію в регіоні під свій контроль без втрат.* (hvylya.net, 11.12.2015)

постіділівський, *інвар. Бо вибір у неї – або антитурецький буфер з «лівацького» Курдистану, шиїтів та, можливо, ІДІЛ (або інша якась «постіділівська» група), або ж союзницьке поле з сунітів та протурецьких курдів.* (hvylya.net, 11.12.2015)

антиіділівський, *інвар. Нарешті, діалог з Іраном компрометує антиіділівське угруповання, до якого були змушені приєднатися сунітські країни.* (Корреспондент.net, 07.11.2014)

ІПСО (інформаційно-психологічна спеціальна операція)

іпсовець, *вар. На його думку, це "російські іпсовці* [ред. ІПСОвці] *з ГРУ ведуть пропагандистську кампанію із втягування України у тому чи іншому вигляді в лівійський конфлікт".* (Oboz.ua, 11.06.2020)

іпсовник, *вар. Іпсовники іпсовно іпсовлять* [ред. іпсошники іпсошно іпсошять] (ком.-ф. «Клуб ФУП», 27.11.2023)

іпсовний, *інвар. Він пояснив, чому українські експерти почали робити іпсовний* [ред. ІПСОшний] *акцент, що це була російська ППО.* («24канал», 15.05.2023) / *«Іпсовний»* [ред. «іпсошний»] *фронт потребує дуже специфічних навичок.* (ФБ: ГО «Демократична сокира», 03.08.2022)

іпсовка, *інвар.* Після такого "інсайду", ймовірно, підуть **іпсовки** [ред. ППСОшки] одна за одною. (NEWSUA ONE, 18.12.2023)

іпсовно-медійний, *інвар.* Там **іпсовно-медійна** [ред. іпсошно-медійна] складова в тій заяві (ком.-ф. «Forum software by XenForo™ and REIBERT», 03.06.2023)

іпсовити, *інвар.* Зараз вкидатимуть купу "плівок" і монтажів, щоб хоч якось дискредитувати головнокомандувача ЗСУ, причому **іпсовити** [ред. ППСОшити] будуть як росіяни, так і фрики. (NEWSUA ONE, 18.12.2023) / Це авдиторія, яку можна **іпсовити** [ред. іпсошити]. (Трибуна, 27.12.2022)

іпсокати, *інвар.* Час дорослішання. Негайно припиніть **іпсокати** [ред. «ППСОкати»] в соцмережах! (Детектор медіа, 01.08.2022)

іпсовно, *інвар.* Іпсовники **іпсовно** іпсовлять [ред. іпсошники іпсошно іпсошять]. (ком.-ф. «Клуб ФУП», 27.11.2023)

К

КВЕД (класифікація видів економічної діяльності)

кведівський, *інвар.* «**Кведівський**» підхід застосовується наскрізь у зведених даних по ринку праці й зайнятості... (Культурологічна думка, 17.12.2021)

некведівський, *інвар.* **Некведівський** вид діяльності, що не має конкретної назви в класифікаторі, у **статистичних** документах реєструється за подібною та більш загальною назвою і її кодом. (Розмовне мовлення) (цит. за: Тур О. Особливості творення та функціонування відаббревіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття)

КВК (клуб веселих і кмітливих)

кавеківець, *інвар.* Вона – баскетболістка, він – завзятий **кавеківець** [ред. КВКівець]. (ТСН, 11.05.2013) / Відомий **кавеківець** [ред. КВКашник] з "Одеських джентльменів" Олег Філімонов таки зібрався в міські голови Одеси. (Деро.Одеса, 31.08.2020)

кавеківський, *інвар.* Враховуючи ветеранський **кавеківський** [ред. КВКівський] стаж Юлія Соломоновича — це аномалія. (День, 22.10.1998)

посткавеківський, *інвар.* Але це був більше **посткавеківський** [ред. пост-КВКшний] формат. (Знай.ua, 04.12.2019)

КДБ (комітет держаної безпеки СРСР)

кадебіст, *вар.* Мені до цього довелося вже самому оббивати півтори труни цинком, бо приходив **кадебіст** [ред. КДБіст] і гулагівець

[ред. ГУЛАГівець] *і проломилі голову тому татарині, який мав ті труни оббити.* (РС, 20.11.2021)

парткадебіст, інвар. До того ж за М. Щепенком тягнувся «хвіст» іще з кінця сорокових років, від «засекреченого» засудження парткадебістами його повісті «Людина йде до сонця», опублікованої в журналі «Дніпро» (есеї І. Низового «Те, що не забувається», 2006 р.)

кадебістка, інвар. А Марія твоя – кадебістка, / Шпигувати за серцем приставлена! (вірш «В.Сосюрі», опублікований у блозі Белоусової Наталії) / *У цій сцені кадебістка*

[ред. кдбістка] *Стусу каже, що, мовляв, рукописи горять, а він їй відповідає, що не горять.* (УП, 06.09.2019)

кадебівець, вар. Вбив його кадебівець [ред. КДБівець] *Богдан Сташинський 15 жовтня 1959 року в Німеччині.* (Суспільне. Дніпро, 01.01.2022) / *Мене охоче використовували (у своїх певних цілях) комуністичні керманічі різних рівнів, але більшовиком я не став; мене постійно «пасли» кадебівці* [ред. кадебешники], *поїдом іли україноненависники...* (есеї І. Низового «Замість самосповіді», 02.06.2006)

кадебівський, інвар. А я повернувся додому під кадебівський [ред. КДБівський] *ковпак, щоб продовжувати свої митарства далі.* (УМ, 15.09.2010) / *То й поїхав тоді Чубай до першопрестольної – вона, хоч і чужа, зате демократичніша, там «пересиджували» кадебівський шабаш українські десиденти Лесь Танюк, Ярослав Ступак, Володимир Голобородько...* (есеї І. Низового «Зустрічі без прощань», Ч.1 (продовження), 1997-2001)

кадебізація, інвар. За часів Хорошковського та Януковича Служба безпеки стала на шлях «кадебізації». (УМ, 31.07.2010)

кадебізувати, інвар. Як відомо, прийшовши після Леоніда Брежнєва до влади 1982 року, Юрій Андропов почав «кадебізувати» суспільство, а народ із його приходом жартував: «З новим вас, товариші, 1937 роком!» (ДТ, 17.12.2004)

декадебізувати, інвар. Час «декадебізувати» країну. (Сільські вісті, 20.04.2008)

ККД — коефіцієнт корисної дії

какадейний, інвар. Треба шукати більш какадейний [ред. ККДшній] *зарядний перетворювач (необхідної потужності) і від нього плясати.* (ком.-ф. «Клуб Електро-автосам», 14.08.2023)

КЛФ (Клуб любителів фентезі)

КЛФ-рух, інвар. У КЛФ-русі Харкова сталася нова подія. (ЗП, 1990) (цит. за: Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)

КМДА (Київська міська державна адміністрація)

каемдеавець, *інвар.* *І про це пише КМВА, а каемдеавці* [ред. *КМДАшники*] *на лайті.* (телеграм: Хрещатик, 36)

каемдеавський, *інвар.* *Каемдеавський* [ред. *Кмдашний*] *Київпастрас* *називав ще є одну причину – нібито через погіршення умов перевезення.* (ком.-ф. «SkyscraperCity.com», 11.05.2023)

КМС (кандидат у майстри спорту)

каемесник, *інвар.* *... їх 3, нас 6, серед нас 2 чувака каемесники* [ред. *кмсники*], *ну точно не програємо, але, якщо поліція, це додому під ранок* *попаду.* (телеграм: блог «Шлях сили»)

КНР (Китайська Народна Республіка)

каенерівський, *інвар.* *Ходять легенди, що за сам факт наявності цієї* *пасти китайська компартія може відімкнути доступ до сайту, на якому* *копіпасту розмістили, а якщо сайт каенерівський* [ред. *кнрівський*] *-* *відімкнути сам сайт.* (вікіпедія) / *Хоча інший Китай (Тайвань) річний приріст* *ВВП має більший за каенерівський* [ред. *КНРівський*]. (ком.-с. УП від 08.06.2009)

антикаенерівський, *інвар.* *На фоні цього активно формується* *антикаенерівський* [ред. *анти-КНРівський*] *союз Австралії, Великої Британії* *та США, що має назву AUKUS.* (Друкарня, 25.05.2023)

КНДР (Корейська Народна Демократична Республіка)

каендеерівець, *інвар.* *Тому що...я українець чим пишаюся, а не сомалієць,* *ординець, каендеерівець* [ред. *кндрівець*] *або француз, англієць, японець.* (ком.-д. у ФБ, 15.11.2019) / *Мета російських підрозділів, у які вливаються каендеерівці, - це* *наступ у напрямку Суджі безпосередньо, який армія РФ веде з півночі, заходу* *і сходу.* (Главред, 07.11.2024)

каендеерівський, *інвар.* *Розуміючи, що каендеерівський* [ред. *КНДРівський*] *агітпроп кульгає на обидві ноги і талановитих режисерів* *в майбутньому не вимальовується, він вирішив проблему через секретні* *служби...* (24 Канал, 31.07.2017) / *Присутні офіцери каендеерівські в умовах сучасної* *війни вчать взаємодії військових, банально військових реалій сучасної війни.* (Главред, 07.11.2024)

антикаендеерівський, *інвар.* *Натомість Пхеньян, представники якого* *демонстративно вишли із зали, де ухвалювали антикаендеерівську*

[ред. *анти-каендеєрівську*] *постанову, заявляє про продовження шестисторонніх переговорів щодо своєї ядерної програми.* (Oboz.ua, 15.10.2006)

КП (Київський патріархат)

капевець, *інвар. Отець Дида, до речі, не один побожний капевець* [ред. "капешник"], *що туди вчащає.* (ком.-с. «Релігія в Україні, міркуй разом із нами», 14.11.2012)

капевський, *інвар. Робиться все, щоб нас з'їла місцева колишня капевська* [ред. *КаПешна*] *єпархія!* (СПЖ, 06.04.2021) / *Так згодом УПЦ-КП та Паляниця намагалися забрати той храм для перекинутого в УПЦ-КП митрополита Василя Боднарчука, та оформити його юридично як «капевський»* [ред. "капешний"] *храм.* (ком.-с. «Релігія в Україні, міркуй разом із нами», 20.01.2012)

КПІ (Київський політехнічний інститут)

капеівець, *інвар. Капеівець* [ред. *КПІшник*] *став керівником Марсіанської станції.* (ІГ, 20.11.2023)

капеівський, *інвар. Капеівський* [ред. *КПІшний*] *наносупутник "відгукнувся" з орбіти.* (Укрінформ, 27.05.2017)

капеівсько-гарвардський, *інвар. Потім всі разом зробили колективне фото та з гарним настроєм попрямували на інші капевсько-гарвардські* [ред. *кпішно-гарвардські*] *пари.* (сайт університету КПІ, 29.10.2018)

по-капеівськи, *інвар. Лото-забава по-капеівськи* [ред. *по-КПІвськи*]. (Пожужи, 14.03.2012)

КПК (Кримінальний процесуальний кодекс)

КаПКан, *інвар. КаПКан для незгодних (назва статті).* (УТ, 47/12) (цит. за: Нелюба А., Редько С. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

КПУ (Комуністична парія України)

капеувець, *інвар. Найбільш аморальний капеувець* [ред. *КПУшник*]. (Конфлікти і закони, 14.09.2012)

капеувський, *інвар. Так, на попередньому етапі капеувський* [ред. *КПУшний*] *Петро Симоненко, усунувши Савіка Шустера, впевнено перебрав на себе роль ведучого і запропонував обрати «великим українцем» самого Ілліча.* (Детектор медіа, 16.04.2008)

КраЗ (Кременчуцький автомобільний завод)

кразик, *інвар. Машинка "кразик* [ред. *КраЗик*] *пожежна", безсумнівно, сподобається всім діткам.* (Оголошення на сайті «Babyplus.ua», 2024 р.)

кразище, *інвар*. Якщо у нас у державі є такі підприємства, як Кременчуцький автомобільний завод, який може випускати, як колись казали, «**кразище**, **краз** і **кразеня** [ред. **кразьонка**]», то я вважаю як громадянин, що ми просто не маємо права не розвивати такі підприємства. (Кременчуцька газета, 10.07.2021)

кразівський, *інвар*. Через борги Жеваго **кразівський** [ред. **КрАЗівський**] гуртожиток залишився без тепла та електрики. (Кременчук Today, 08.11.2019) / **Кразівський** гуртожиток міська влада готова прийняти в комунальну власність. (Кременчук Today, 23.01.2020)

кразоподібний, *інвар*. Ну і якась криза кольорів - фіолетовий джип і світло-голубий **кразоподібний монстр**. (ком.-ф. «UkrBricks», 31.01.2017)

Л

ЛАЗ (Львівський автобусний завод)

лазівець, *інвар*. Найцікавіше, колишній **лазівець** [ред. **ЛАЗівець**] не міг нічого толком пояснити. (ком.-ф. «Skyscraper City», 31.05.2016)

по-лазівськи, *інвар*. Ото, пам'ятаю світлодіоди **по-лазівськи** [ред. "по-ЛАЗівськи"] в Донецьку, коли з двадцяти метрів діодів горить півтора метри на весь салон на радість кондуктору. (ком.-ф. «Skyscraper City», 11.09.2015)

ЛЕП (Легітимна ельфійська поліція) (оказіоналізм в романі «Артемів Фаул: Зрада Опал»)

лепівський, *інвар*. Мерв витяг із куртки **лепівський** [ред. **ЛЕПівський**] електричний кийок. (роман «Артемів Фаул : Зрада Опал» Й. Колфера, переклад С. Колесник, 2016 р.)

ЛЕТ («Львівелектротранспорт»)

летівець, *інвар*. Може, проблема не в "деструктивних" **летівцях** [ред. **ЛЕТівцях**], а в ньому самому, адже іншим людям вдалося провести купу акцій промоції електротранспорту. (ком.-ф. «Skyscraper City», 31.05.2016)

летівський, *інвар*. Цьогоріч свідомо відмовилися від "під патронатом Львівської міської ради", а зазначили акції лише як **летівські** [ред. **ЛЕТівські**] та ГО. (ком.-ф. «Skyscraper City», 31.05.2016)

по-летівськи, *інвар*. Оптимізація графіків **по-летівськи** [ред. **по ЛЕТівськи**]. (ком.-ф. «Skyscraper City», 28.03.2015)

ЛНР (луганська народна республіка)

еленерівець, *інвар*. Батьки нинішнього голови самопроголошеної «ЛНР» Ігоря Плотницького телефонували йому, щоб присоромити сина, проте головний «еленерівець» парирував звинувачення захмарними заробітками. (Укрінформ, 12.09.2014)

еленерівський, *інвар*. Якщо ж хтось із студентів піде на повіді у еленерівських [ред. ЛНРівських] ватажків і вийде на навчання в Луганську, то, хочу вам сказати, ці люди будуть дуже розчаровані наприкінці навчання, коли одержать диплом невизнаної республіки. (УНІАН, 19.09.2014)

еленердеенерівець, *інвар*. У першій годині серед сперечальників, як звичайно, були два проукраїнських і згуртована шістка «анти»: парочка кремлівських політологів, парочка українських політологів, які голосили про «геноцид власного народу», парочка еленердеенерівців [ред. «еленердеенерівців»]. (РС, 19.06.2015)

по-еленерівськи, *інвар*. “Гламур по-еленерівськи [ред. по-ЛНРівськи”]: “слідча” блищить камінням з-під папахи і розповідає про “поняття”. (dopo.ua, 04.12.2014)

ЛСД (тр. від нім. LSD – Lysergsäure-diethylamid)

елесдейний, *інвар*. Кольори навколишнього світу змінюються, коротше кажучи, просто починається елесдейний [ред. ЛСДешний] мультим. (sirko.ucoz.ua, 28.05.2009)

М

МАН (Мала академія наук)

манівець, *інвар*. Чергова перемога манівця [ред. МАНівця] Броварської міської територіальної громади. (Палац творчості дітей та юнацтва БМР, 14.11.2024)

манівка, *інвар*. Манівка з Полтавщини – учасниця Всеукраїнської літньої школи, організованої Національним центром “Мала академія наук України”. (Департамент освіти і науки ПОВА, 12.08.2024)

манівський, *інвар*. Манівський [ред. МАНівський] конкурс у форматі ЗНО (розділ сайту Департаменту освіти і науки КМДА)

по-манівськи, *інвар*. Відпочинок по-манівськи. День науки. (Мала академія наук учнівської молоді (Київщина), 28.08.2018)

МАУ («Міжнародні авіалінії України»)

маувець, *інвар.* *Беня з маувицями* [ред. МАУвицями] його блокують, а не Гібралтар... нехай не замилують нам очі... (ком.-ф. «Avianews.com», 13.10.2014)

маувський, *інвар.* *Якщо в агентів купити маувський* [ред. МАУвський] квиток з двох сегментів, не лоукост - чи можна буде потім повернути кошти за невикористаний сегмент? (ком.-ф. «Avianews.com», 07.04.2019) / *Непоганий варіант, але крім Моторів там ще маувський* [ред. МАУишний] PS35 в деякі дні прилітає об 11:45 на 738 - вони з моторами наперегонки летять (ком.-ф. «Avianews.com», 06.05.2019)

МАУП (Міжрегіональна академія управління персоналом)

маупівець, *інвар.* *Нині в Україні кожен 60-й студент – маупівець, а кожна 50-а книжка – видана видавництвом МАУП.* («Персонал Плюс», 26.10.2007) (М. Навальна. «Особливості редагування відабревіатурних утворень»)

МАФ (мала архітектурна форма)

мафівець, *інвар.* *Чотири представники "народних мафівиців" оточили трибуну Київради як останній оплот.* (УП, 13.02.2009)

МАФія, *інвар.* *Кіоски в погонах або МАФія ціною в 10 мільярдів* (ДТ, 13/13) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

мафний, *вар.* *Тернопіль вже не «файний», а «мафний».* (ІГ: pto.ternopil, 2024 р.)

мафівський, *вар.* *Мафівський радгоспник ще не такі фаберже всім намалює.* (ком.-д. у ФБ, 05.08.2023)

МБР (Міжрегіональний блок реформ)

ембеерівець, *інвар.* *На спільно скликаній ембеерівцями конференції на присутніх пролився справжній дощ не надто райдужних прогнозів.* (МУ, 13.05.1994) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

МВС (Міністерство внутрішніх справ)

емвеесівець, *вар.* *Головний емвеесівець* [ред. МВСівець], Арсен Аваков, відреагував. (LB.ua, 01.05.2014) / *Ну, з емвеесівцями й уповноваженими операторами все зрозуміло.* (ПіК, 15.01.2014)

емвеесник, *вар.* *Після референдуму, коли ми висловлювали свою позицію, у нас плювали, а зараз відставний емвеесник, який кидався на нас зі слиною й божевільними очима, дуже спокійно реагує, коли ми до нього звертаємося українською.* (Кримська світлиця, 18.03.2016)

ексемвеежник, *інвар.* У цей час **ексемвеежник** [ред. *екс-мвсник*] керував автівкою, зареєстрованою на колишнього нардепа-регіонала Володимира Продивуса. (Bihus, 22.12.2016)

емвеесний, *вар.* УАВЗ має купу зауважень щодо законопроекту, де є явний **емвеесний** [ред. *МВСний*] перегин в сторону від "зброя" до "контроль та розпил" ... (ком.-ф. «REIBERT.info», 22.02.2020)

емвеесівський, *вар.* Зник навіть кордон біля ЦУМу (вулицю перекривали автобуси, стояли поряд себе два кордони – **емвеесівський** [ред. *МВСівський*] і майданівський, який прикривав «космонавтів» від провокаторів). (Збруч, 18.12.2013) / А якщо б пройшов **емвеесівський** [ред. *мвсівський*], то не зрозуміло що краще: чи сучасна відсутність закону, чи закон у тій редакції, що був поданий. / От, якраз Ека закінчує **емвеесівську** частину і зараз ми її передамо» (Стенограма засідання комітету з питань європейської інтеграції, 15.07.2015)

емвеесно-поліційний, *інвар.* Власне **емвеесно-поліційною** [ред. *мвсно-поліційною*] можна назвати лише бригаду лютя і то дуже умовно. (ком.-ф. УП, 17.11.2023)

МВФ (Міжнародний валютний фонд)

емвеефівець, *інвар.* Одного ми підібрали, щоб показувати американцям - от у нас є **емвеефівець** [ред. *МВФівець*], умовно кажучи. (Еспресо, 31.03.2016) / У свій останній приїзд Байден обурився цим фактом і Яценюком були дані суворі вказівки знайти і надати **емвеефівцям** відповідні документи звітності. (Firtka, 27.12.2014)

емвеефний, *вар.* Я взагалі критично ставлюсь до всіляких **емвеефних** [ред. *МВФних*] кредитів і вважаю їх злом, так як вони по суті сприяють корупції в країнах, що їх отримують. (ком.-ф. «Український патріотичний форум», 02.02.2015)

емвеефовий, *вар.* Україні потрібно продовжувати співробітництво з **емвеефовим** [ред. *МВФовим*] експертом. (Інтернет)

емвеефський, *вар.* З усього цього виходить, що Київ усе ще не готовий (як мінімум публічно) віддати під **емвеефський** [ред. *МВФський*] ніж «священну соціальну корову». (ДТ, 16.04.2010)

емвеефівський, *вар.* Умови, як повелося, жахливі й цілком **емвеефівські**: відпустить, кажуть, курс гривні на волю. (ДТ, 22.12.2000)

проемвеефівський, *інвар.* По-перше, опозиції дуже неприємні навіть дрібні успіхи Юлії Тимошенко, яка зуміла домовитися з МВФ, не зважаючи на демонстративний провал **проемвеефівських** [ред. *проМВФівських*] законопроектів у ВР. (УНІАН, 21.04.2009)

внутрішньоємвеефівський, *інвар*. *На поновлення якого, як і на освоєння внутрішньоємвеефівських* [ред. *внутрішньо-МВФівських*] *процедур, знадобиться ніяк не менше півроку-року.* (ДТ-і, 42/16) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

по-ємвеефівськи, *інвар*. *Чи проявити твердість у відстоюванні «реформування по-ємвеефівськи»?* (Закон і Бізнес, 27.11-03.12.2010)

МДФ (мікродеревна фібра)

емдеефка, *інвар*. *Емдеефки* [ред. *МДФки*] *нададуть металевим дверям стильність і вишуканість.* (Agatastal)

емдеефний, *інвар*. *Емдеефний* [ред. *МДФний*] *лист.* (Prom.ua)

МЖК (Молодіжний житловий кооператив)

емжеківець, *інвар*. *Та невдовзі емжеківці раптом відчули: ставлення до них з боку керівників тресту стало холонути.* (МУ, 1992)

МЗС (Міністерство закордонних справ)

емзеесівець, *інвар*. *На обличчі Аскільсена застигла подоба посмішки, а емзеесівець у сталевих окулярах кахикнув* (роман «Таргани» Ю.Несбьо (1998 р.) у перекладі укр. Ю. Дуброва (2013 р.))

емзеесівський, *інвар*. *Після того як розгромили справжні емзеесівські кадри часів Литвинова...* (роман О. Красовицького «Післязавтра», Том 2, 2024 р.)

по-емзеесівськи, *інвар*. *Тимошенко і заздрість по-емзеесівськи* [ред. *по-МЗСівськи*]. (РС, 15.05.2010)

МММ (Мавроді, Мавроді, Мельникова)

емемемівець, *вар*. *Але навіть якщо на кіно емемемівцям і не вистачить, то все ж якась сума набереться: патріотизм, насправді, справа вигідна – якщо тільки займатися нею професійно...* (Коломия ВЕБ Портал, 29.04.2014)

емемемник, *вар*. *Адже колишній емемемник може непогано заробляти на життя, встановивши своєрідний прайс на різноманітних російських форумах.* (Oboz.ua, 09.06.2019)

емемемівський, *інвар*. *Але знайомий “емемемівський” почерк просліджується чітко.* (Коломия ВЕБ Портал, 29.04.2014)

МНС (Міністерство з надзвичайних ситуацій)

еменесник, *вар.* **Еменесник** [ред. МНСник] їхав додому і разом врятував цілий автобус селян. (ТСН, 27.10.2012) / Ужгородський "еменесник" влаштував феєрверк у нічному Мукачеві. (Закарпаття онлайн, 11.06.2007)

еменесівець, *вар.* «Працювати будемо, поки буде необхідно. У середньому по три конвої на місяць відправляємо», - додав **еменесівець** [ред. МНСівець]. (ТСН, 09.02.2016) / Далі говоримо про чоловіка, яким має пишатися вся Черкащина. Це **еменесівець** Сергій Гульда. (Вікка, 04.01.2012)

еменесниця, *інвар.* Скандальна білоруська **еменесниця** [ред. МНСниця] розповіла про жарт щодо ". (1+1, 04.10.2013)

еменесний, *вар.* Нам мають дати польову кухню і великий **еменесний** [ред. МНСний] намет, і буржуйку, і обігрівачі «УФО». (Факти, 25.11.2013) / «Мовчу вже про елементарну людську вдячність, пані!» — так само чемно й незворушно всміхався **еменесний** пацунчик. (повість М. Павленко «Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія», 2013 р.)

еменесівський, *вар.* Так, у Козівському районі **еменесівський** ЗІЛ чотири години пробивався через замети з новонародженим малюком та його мамою, якій довелося народжувати вдома. (УМ, 20.12.2012) / Після недавніх аварій на шахті імені Засядька спільно з прокуратурою на видачі тіл загиблих гірників працював **еменесівський** [ред. МНСівський] аварійно-рятувальний загін спеціального призначення. (ДТ, 07.12.2007)

по-еменесівськи, *інвар.* Адмінреформа **по-еменесівськи** [ред. по-МНСівськи]. (Урядовий кур'єр, 10.08.2011)

МОЗ (Міністерство охорони здоров'я)

мозівець, *інвар.* Учора головний **мозівець** сказав, що пенсам не жити (ком.-д. у ФБ: Букви, 2020 р.) / І в третю чергу, це ті діти, які подають заяву на комісію МОЗ України, і комісія приймає рішення згідно із висновком кубинських та наших фахівців", — розповів **мозівець** [ред. МОЗівець]. (ОГО, 27.09.2010)

мозівський, *інвар.* Статистику вакцинування за 7 березня опублікував **мозівський** [ред. МОЗівський] телеграм-канал «Коронавірус_інфо». (Перший житомирський, 08.03.2021) / Я зараз почула, наскільки я правильно зрозуміла, що той **мозівський** закон попередній, він буде по суті справи, тобто оскільки він буде враховувати це, то ми будемо мати 5148. (Стенограма круглого столу, 12.11.2021)

по-мозівськи, *інвар.* ЛІНЧування **по-мозівськи** [ред. по-МОЗівськи]. (Ракурс, 06.06.2018)

МОК (Міжнародний олімпійський комітет)

по-моківськи, *інвар.* *Імпотентно і по-моківськи.* У WTA відповіли Цуренко. (XSPORT.ua, 13.03.2023)

МОН (Міністерство освіти і науки)

монівець, *інвар.* *Треба зустрітись з монівцями* [ред. МОНівцями]. (Вікізустріч, 27.02.2017)

монінг, *інвар.* *Що таке монінг? Ми знаємо булінг, мобінг, а тепер моніг* [ред. МОНінг]. (ФБ: Союз освітян України, 20.12.2024)

монівський, *інвар.* *Монівський законопроект «Про дошкільну освіту» ігнорує справжні проблеми дошкілля, але знову «регулює» мовне питання.* (УНІАН, 18.11.2011) / *Монівський* [ред. МОНівський] істеблішмент в Scopus: нулі та одиниці. (Пан бібліотекар, 24.03.2023)

по-монівськи, *інвар.* *Середня школа має мати БАЗУ, базу знань / вмінь / навичок ("компетентності", по-монівськи), які, як ялинка.* (ФБ: Віртуальний методичний кабінет учителя)

МОП (Міжнародна Організація Праці)

мопівець, *інвар.* *І ми про це, до речі, дискутували з мопівцями* [ред. МОПівцями], *ніяким чином ми Конвенцію 102-у не порушуємо.* (Стенограма засідання Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення, 10.07.2017)

мопівський, *інвар.* *Це підпадає під повноваження нашого комітету, щоб розглядати відповідність мопівським конвенціям тої чи іншої законодавчої ініціативи.* (Стенограма засідання Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу, 10.07.2023)

МП (московський патріархат)

емпевність, *інвар.* *Свою упецевність* [ред. упецешність] *і неемпевність* [ред. не емпешність] *треба доводити не писульками на папірцях, а конкретними справами* (ФБ: К. Холодов, 31.03.15) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

МРЕВ (міжнародний реєстраційно-екзаменаційний відділ)

мревівець, *інвар.* *Мревівцям лишиться виконувати одну функцію – реєструвати транспортні засоби.* (Детектор медіа, 23.09.2010)

мревський, *інвар.* *Системний мревський хапуга.* (ком.-с. Волинські новини, 12.08.2023)

МСЕК (медико-соціальна експертна комісія)

мсеківець, *інвар.* **Мсеківець** [ред. *МСЕКівець*] *наживався на інвалідах систематично.* (Бріз, 16.11.2012) / *Радник президента Власюк – справді син вінницького мсеківця.* (Антикор, 19.10.2024)

мсеківка, *інвар.* *З вищезгаданою мсеківкою...* (Антикор, 19.10.2024)

мсеківський, *вар.* *Жінка каже, що несла сперечатися, адже мсеківський механізм працює злагоджено повсякчас.* (Час, 01.06.2012)

мсечний, *вар.* *Медико-соціальні експертні комісії організовуються в самостійні мсечні* [ред. *МСЕЧні*] *центри, при управліннях охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.* (Пенсійний кур'єр) (цит. за: Тур О. Особливості творення та функціонування відабревіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття)

МУР (Мистецький український рух)

мурівець, *інвар.* *Кожен із мурівців, дотримуючись дуже загальних орієнтирів, міг висувати свої програми і принципи.* (Басілія Х. До історії Мистецького українського руху, 2001 р.)

мурівський, *інвар.* *Ця позитивістична національно-патріотична риторика мурівських декларацій та маніфестів, які закликали письменників служити національній ідеї, нагадувала той самий радянський соцреалізм або, за висловом Г. Грабовича, "гуманістично вдосконалений його варіант".* (Басілія Х. До історії Мистецького українського руху, 2001 р.)

Н

НАБУ (Національне антикорупційне бюро України)

набувець, *інвар.* *Водночас набувець* [ред. *НАБУвець*] *зазначив, що Онищенко може втекти до Німеччини, де має підприємства, проте в цій ситуації все буде залежати від "оперативності закордонних колег".* (ТСН, 14.11.2019)

набувський, *інвар.* *Розумієте, мої вертольотні буриштинові прокурори, набувський* [ред. *НАБУшний*] *Розенблат з компанією – це все потрібні речі, які показали: тут є проблема.* (Цензор.нет, 21.08.2019)

антинабувський, *інвар.* *Ви сказали, що є антинабувські* [ред. *антинабушині*] *дії?* (Стенограма засідання Комітету з питань запобігання і протидії корупції 24.04.2019)

ненабувський, *інвар.* *А з приводу того, що чи антинабувські [ред. антинабушні] чи ненабувські [ред. ненабушні], я не хотів би зараз коментувати до кінця, тому що не було тоді сприйняття того, що нібито є тиск на комісію, яка розглядає зараз висновок службового розслідування.* (Стенограма засідання Комітету з питань запобігання і протидії корупції, 24.04.2019)

НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції)

назеківець, *інвар.* *Натомість, через неквапливість назеківців [ред. НАЗКівців] та затягування справ судами Україна отримає трохи більше чверті від цієї суми.* (Слідство.Інфо, 04.06.2018)

НАК (національна акціонерна компанія)

наківець, *інвар.* *У цьому зв'язку чомусь пригадалося, як засмутилися наківці [ред. НАКівці], коли їхню ідею перехопили військові та спецекспортери.* (ДТ, 4.08.2000)

НАН (НАНУ) (Національна академія наук України)

нанівець, *інвар.* *Вчені-нанівці часто пишуть і говорять на камеру щось на кшталт: «Тру-наука є тільки у НАН».* (Національна академія медичних наук України, 04.07.2019)

нанівський, *інвар.* *Активно розвивається конфлікт між університетськими вченими й академічними, нанівськими [ред. НАНівськими] й галузевоакадемічними, вченими-емігрантами й «залишенцями.* (Вікіпедія (обговорення), 16.03.2016)

НАТО (тр. з англ., NATO – North Atlantic Treaty Organization)

натовець, *вар.* *Одначе високоповажний натовець помилився — рішення щодо присутності Кучми на саміті ні позавчора, ні вчора так і не було ухвалено.* (УМ, 27.05.2004)

натівець, *вар.* *І коли кожен український воїн буде думати, як натівець, ми зможемо перемогти противника з совковою ідеологією.* (5 канал, 20.03.2021)

антинатовець, *інвар.* *"Антинатовці" стояли навіть уночі, побоюючись, що контейнери, які вивантажували із судна, можуть вивезти з міста.* (Детектор медіа, 08.06.2006)

натівка, *інвар.* *«Натівка» - річна кепі військ НАТО, має лаконічну форму циліндра з козирком, яка надійно тримається на голові, тому ніколи з неї не злетить, тому що не буде чіплятися за гілки.* (Aggressor)

натовізація, *інвар.* "Я пишаюся тим, який Альянс зараз сильний і єдиний. Я говорив із Путіним про фінляндизацію НАТО, натомість у нас сталася **натовізація Фінляндії**" (Джо Байден). (РБК-Україна, 13.12.2023)

міні-НАТО, *інвар.* Тому не випадково всередині НАТО створюється "**міні-НАТО**" – об'єднані сили оперативного реагування. (ДТ, 36-37/14) (ЛСІ 2014)

натовський, *вар.* Водночас, доглядові та інші силові дії проводитимуть лише за командою **натовського штабу в Неаполі**. (РС, 21.07.2008)

антинатовський, *інвар.* **Антинатовська** пропаганда виявилась надзвичайно ефективною: лише одна-дві маргінальні правоцентристські сили з-поміж учасників виборчих перегонів наслідились включити євроатлантичну інтеграцію до своїх програм. (Детектор медіа, 08.06.2006)

пронатовський, *інвар.* **Пронатовський** мітинг у Сімферополі перетворився на бійку. (РБК-Україна, 29.05.2008)

натівський, *вар.* Крім того, для України буде відкритий **натівський** військовий ринок, який значно потужніший за російський. (Oboz.ua, 14.04.2006)

безнатівський, *інвар.* **Безнатівський** статус України обернувся великою трагедією для українців, він став гарантією майбутнього вторгнення Росії, яке й відбулося 24 лютого 2022 року. (Главком, 26.04.2022)

натівсько-український, *інвар.* Кажуть що бабахнули в районі морського порту, пошкоджено фарбове покриття на **натівсько-українському** баркасі. (П: x_lviv, 26.03.2022)

по-натівськи, *вар.* Харчування **по-натівськи**: перловка відправлена у відставку. (Укрінформ, 22.10.2015)

по-натівському, *вар.* Сержантський склад **по-натівському**: що нового в НГУ? (Цензор.net, 06.06.2016)

по-натовськи, *вар.* Необхідно спростити певні процедури, позбутися всього радянського, що нам зв'язує руки й ноги, розпочати мислити **по-натовськи**, дивитися на речі по-європейськи. (Freedom, 17.01.2022)

по-натовському, *вар.* Наші молодші командири – сержантський, наприклад, склад, – можуть зв'язуватися, тобто **по-натовському** надавати запит на підтримку з повітря тощо. (Гордон, 31.12.2023)

натовізувати, *інвар.* Це дозволило б майже цілковито «**натовізувати**» Балтійський регіон, залишивши там ядерний острівець Росії — Калінінград. (Громадське радіо, 10.07.2023)

НБУ (Національний банк України)

енбеувець, *інвар.* За трактуванням термінів «роботи» і «послуги» **енбеувиці** [ред. НБУвиці], а вслід за ними й податківці відсилають до законодавства України. (Податки і бухоблік, жовтень 2021)

енбеувський, *інвар.* Суть валютного розрахунку середньозваженої полягає в тому, щоб усереднити не **енбеувські** [ред. НБУшні] еквіваленти всієї валюти, що одержана і знаходилася у підприємства на початок звітного періоду, а її балансові вартості. (Все про бухгалтерський облік, 06.05.2003)

НДП (Народно-демократична партія)

ендепіст, *інвар.* У "Нашу Україну" ввійшли колишній податківець, "Громадівець" і **ендепіст** [ред. НДПіст]. (УП, 27.12.2001)

проендепівський, *інвар.* **Проендепівська** [ред. ПроНДПівська] більшість сподівається на впевнену перемогу на парламентських виборах. (Україна молода)

НКВС (народний комісаріат внутрішніх справ)

енкавеесівець, *вар.* Колишні **енкавеесівці**, як їх називають, уже доживають віку. (МУ, 06.05.1990) (Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

енкавеесівка, *вар.* Натомість викінчений образ садистки-**енкавеесівки** подибуємо у фільмах про події «зрілого» сталінізму – «Саду Гетсиманському» і «Вінчанні зі смертю». (Кіно-театр, №3, 2014)

енкавеесник, *вар.* Трьох братів Ковальчуків **енкавеесники** розстріляли у 1938-му в той самий день. (Голос України, 28.10.2020)

енкавеесниця, *вар.* Ти — стукачка! **Енкавеесниця!** Через тебе люди сиділи у в'язниці! (повість П. Немировського «Фавор, або Бабусин онук» у перекладі І. Гаркуші, 2007 р.)

енкавеесний, *вар.* Одного січневого дня 1934 р., коли Леся Курбаса кудись завіз **енкавеесний** "воронок", старшокласник Ігор Бжеський (1917-1986), пасербик Амвросія Бучми, додому повернувся трохи раніше звичайного. (Укрінформ, 03.03.2019)

енкавеесівський, *вар.* І команда називалася інакше, хоча в її складі «динамівці» були (і тоді клуб «Динамо» був міліцейським, а точніше **енкавеесівським** [ред. НКВСівським]), і існувала вона легально під час окупації при хлібзаводі, й не розстріляли їх після матчу. (День, № 196, 2004)

енкавеесський, *вар.* І ось однієї ночі Павло грабує **енкавеесський** склад зі зброєю і втікає до свого коханого... (Zaxid.net, 18.09.2009)

НЛО (нерозпізнаний літальний об'єкт)

енеловець, *інвар.* Усі **енеловці** [ред. НЛОшники] тільки й говорять про це. (фільм «Люди в чорному» (3 частина), 57:58-58:01, 2012 р.)

енелонавт, *вар.* Як звідтіть **енелонавтів** [ред. НЛОнавтів] висипає цілий натовп. (авторська казка «Казколіт»)

енеловський, *інвар.* BAZA створила власний кайфовий **енеловський** [ред. НЛОшний] мерч. (підпис товару на сайті продавця) / І спостерігали збоку **енеловську** [ред. НЛОВську] заморожу. (авторська казка «Казколіт»)

НЛО-подібний / енелоподібний, *інвар.* Їх так і назвали – "НЛО-подібними". (Знання та праця, 1990, №10) (Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)

НМТ (національний мультипредметний тест)

енемтевець, *інвар.* **Енемтевець** [ред. НМТшник] 2023: досі не знаєш, як писати мотиваційний? (ІГ: anna.turbozno.math)

енемтевський, *інвар.* Не скористатися такою можливістю – **енемтевський** [ред. НМТшний] гріх! (ІГ: yulia.onlyukr)

НСЗУ (Національна служба здоров'я України)

енсезеувець, *інвар.* Кожний **енсезеувець** [ред. НСЗУвець] – це окремий інструмент, а разом вони створюють класну, драйвову музику. (ФБ: НСЗУ, 03.10.2018)

НТН (Національні телевізійні новини)

ентеєнівець, *інвар.* Громадська рада не стоятиме осторонь і від конфлікту навколо молодого телеканалу НТН... На це «**ентеєнівці**» показують нотаріально засвідчену платіжку на суму 2 мільйони 162 тисячі гривень. (Голос України, 06.04.2005)

ентеєнівський, *інвар.* Однак нині у трьох родинах траур. Третя це наша **ентеєнівська** [ред. НТНівська]. (НТН, 22.05.2021)

по-ентеєнівськи, *інвар.* Ти мені подобаєшся, давай зустрінемося і почнем життя по-новому, **по-ентеєнівськи** [ред. по НТНівськи]. (ком.-ф. УП)

НТР (науково-технічна революція)

ентеєрївець, *інвар.* Подібна ситуація створилася при зустрічі з робітниками заводу „Електрон“, де вигнано терміново робітників із цехів, а

їх місця зайняли перебрані у білі халати «**ентеєривці**», тобто інженерно-технічні працівники НТР (Свобода. Український щоденник. 17.03.1989)

НУНС (Наша Україна – Народна самооборона)

нунсівець, *інвар.* **Нунсівець** дістав струс мозку під час бійки в парламенті. (РС, 27.04.2010)

екснунсівець, *інвар.* **Екснунсівець** [ред. *екс-нунсівець*] Зорян Шкіряк, здається, шкіриться лише з бігмордів столиці. (ТаблоID, 10.11.2009)

нунсівський, *інвар.* Другий у БЮТ після неї – Томенко (8,1), який відстає від “**нунсівського**” Луценка, але випереджає Кириленка. (УНІАН, 03.09.2007)

НУШ (нова українська школа)

нушівець, *інвар.* Таким чином перші **нушівці**, які пішли у перший клас у 2018 році, зараз навчаються у сьомих класах, і в 2027 році підуть у 10-ий клас старшої школи, а закінчать навчання у 2030 році. (Освіта.ua, 23.09.2024) / У нас є всі шанси стати першими ззаду у дослідженні PISA через чотири роки, коли перші **нушівці** [ред. *НУШівці*], досягнувши 15-ти річного віку, візьмуть у ньому участь... (Освіта.ua, 11.01.2024)

нушеня, *інвар.* **Нушенята** 1-А класу теж прилучилися до вшанування пам'яті Кобзаря. (Дрогобицька міська рада, 18.03.2020)

нушівський, *інвар.* **Нушівський** кейс для класного керівника. (Гребінківська міська рада, 06.10.2023) / Інтеграція освітніх галузей НУШ впродовж **нушівського** [ред. *НУШівського*] тижня “Я досліджую світ”. (Ліцей №46 імені В'ячеслава Чорновола Львівської міської ради)

по-нушівськи, *інвар.* Оцінювання **по-нушівськи**. (Золотоніська спеціалізована школа №2, 14.02.2023)

О

ОБСЄ (Організація з безпеки й співробітництва в Європі)

обеєс'євець, *інвар.* Як наголосив Захарченко, моніторингова місія отримала мандат на моніторинг, тому “жоден **обеєс'євець** [ред. *ОБСЄвець*] зі зброєю сюди не прийде”. (ТСН, 25.04.2016)

обеєс'євський, *інвар.* А його **обеєс'євському** [ред. *ОБСЄвському*] товариству, схоже, не так пофортунило. (НОВА СІЧ, 08.05.2019)

ОВА (Обласна військова адміністрація)

овавський, *інвар.* *Ну грець із ними, а ці два овавські* [ред. ОВАШНП] *щури...* (ФБ: БЕЗумний Реаліст, 25.09.2025)

ООН (Організація Об'єднаних Націй)

оонівець, *інвар.* *Оонівець розвів руками...* (роман «Експансія» Д. Корі 2023 р. у перекладі О. Мокровольського)

оонівка, *інвар.* *Може, оонівка* [ред. ООНівка] *й мала рацію?* (роман «Небо сингулярності» Ч. Стросса в перекладі Б. Стасюка 2021 р.)

оонізація, *інвар.* *Він (Сі Цзіньпін) говорить про міжнародне право, і вигадав слово оонізація* [ред. "ООНізація"]. *Тобто він каже: ми відповідальні держави, ми члени Ради безпеки ООН, дотримуємося міжнародних правил, як би це дивно зараз не звучало.* (Апостроф, 20.03.2023)

оонівський, *інвар.* *Ізраїль відкинув оонівський план.* (Голос України, 22.07.2006)

прооонівський, *інвар.* *Прооонівський проєкт* [ред. *ПроООНівський проєкт*], *учасниками якого стали ще школи в Івангороді й Олександрівці, а також ФАП у Цвітному, дасть нам змогу замінити вікна на суму 180 тисяч гривень.* (Голос України, 01.06.2012)

антиоонівський, *інвар.* *Такі кампанії мали суто політичні цілі — вони підтримували дружні до Москви режими та поширювали проросійський, антидемократичний, антизахідний та антиоонівський контент.* (Борисфен Інтел, 04.12.2023)

позаоонівський, *інвар.* *Сподіваюся, що самотній позаоонівський Ватикан не порушить свою, теж давню, традицію.* (ДТ, 20.09.2002)

оонити, *інвар.* *ООН, на жаль, продовжує лише оонити...* (ком.-с. «Цензор.НЕТ», 30.03.2022)

оонізувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддіслівного іменника)

по-оонівськи, *інвар.* *Толока по-оонівськи.* (Голос України, 21.08.2002)

ООС (Операція об'єднаних сил)

оосівець, *інвар.* *Навіть один оосівець* [ред. *ООСівець*] *зауважив: «Ми атовці від міської ради.* (Koziatyn.info, 30.04.2021) / *Це стосується не лише нас, а й «чорнобильців», атовців, оосівців та нинішніх захисників Вітчизни.* (Новинар.city, 29.02.2024)

ОП (Офіс Президента)

опівець, *інвар.* Але раз тут обговорюють **опівця** [ред. ОПівця], то можна і цього пана вставити. (ком.-ф. УП, 01.12.2022)

опівський, *інвар.* Той **опівський** патронат настільки щільний та ексклюзивний, що навіть мер Львова Садовий не був про це поінформований і виявляє велике здивування. (телеграм, 23.05.2024)

по-опівськи, *інвар.* Мобілізація **по-опівськи** [ред. по-ОПівськи]. (ком.-с. «Букви», 05.09.2024)

ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти)

опеківець, *інвар.* Нас **опеківці** не пожаліли. (ком.-с. maidan.org.ua, 21.03.2003)

опеківський, *інвар.* Водночас фахівці аналітичного департаменту найбільшої банківсько-інвестиційної компанії «Brunswick Warburg» вважали, що ціни на нафту до кінця 2001 року утримуються в «**опеківському**» діапазоні 22—28 дол. за барель. (ДТ, 09.11.2001) / Проте існує потужна протидія зусиллям **опеківських** [ред. ОПЕКівських] держав — це США. (УМ, 26.01.2017)

позаопеківський, *інвар.* Згідно з даними джерела, **позаопеківським** [ред. поза-опеківським] видобувачам пропонують знизити виробництво на 0,4 млн барелів на добу (Kosatka.Media)

ОСББ (об'єднання співвласників багатоквартирного будинку)

оесбебівець, *інвар.* На останній сесії навіть відомий **оесбебівець** [ред. "осббшник"] Кузів не проголосував за виділення коштів на капремонт одного ОСББ! (ФБ: Нетішин, 30.01.2019) / **Оесбебівець** [ред. ОСББешник] жаліється на будинок, забудову якого сам і контролював. (20minut.ua, 04.06.2014)

оесбебізація, *інвар.* Найбільш НЕ вдалою формою організації для співвласників є **оесбебізація** [ред. оесБЕБЕзація]. (ком.-ф. «Gorod.dp.ua», 10.07.2007)

оесбебівський, *інвар.* Коли він пішов, йому "на зміну" кабінет заповнили громадяни, яким було цікаво послухати фаховий **оесбебівський** [ред. ОСББешний] "лікнеп"... (Вісник Кіровоградщини, 03.06.2016)

міжесбебівський, *інвар.* На **міжесбебівських** [ред. міжОСББівських] зборах Жовтневого району розглянуто питання збереження та ефективного утримання спільного майна, безпечного проживання, отримання житлово-комунальних послуг належної якості, використання платежів на потреби своїх будинків. (З протоколу зборів) (цит. за : Тур О. Особливості творення та функціонування відабrevіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

оесбебізувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддієслівного іменника)

ОТГ (об'єднана територіальна громада)

отегізація, *інвар.* *Повна отегізація* [ред. *ОТГізація*] *Черкащини призведе до занепаду шкіл, лікарень, а тоді до знищення самих сіл...* (Дзвін, 24.02.2020)

отегівський, *інвар.* *Писав із болем на серці як застереження від непродуманих кроків, поспіху, врешті-решт, красивих гасел та обіцянок отегівського* [ред. *ОТГівського*] *раю, які лунали з усіх-усюд і дурманили голови людей.* (Дзвін, 02.09.2021)

отегізувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до віддієслівного іменника)

ОУН (Організація українських націоналістів)

оунівець, *інвар.* *Найбільше з архівів стає відомо про “Кайдаша”: це оунівець Богдан Кузьма.* (Мій Бердичів, 14.08.2000)

оунівка, *інвар.* *Дехто не хотів дозволити арештувати та мордувати себе і закінчував життя самогубством: “Віра” (Рибальченко Марія), активна оунівка, була заарештована 25 січня 1944 року гестапо.* (Дис. ... канд. іст. наук: Горбуров Є. Г., 2003 р.)

оунівський, *інвар.* *Криворізька група ОУН під керівництвом активного діяча оунівського руху Сергія Шерстюка зробила багато в справі пропаганди самостійницької ідеології, втілення її принципів у життя.* (maidan.org.ua, 14.11.2006)

по-оунівськи, *інвар.* *Наступ на Схід по-оунівськи та Подолання минулого.* (Україна Модерна, 05.01.2014)

П

ПАКС (тр. з фр., PACS – Pacte civil de solidarité)

паксований, *інвар.* *882 пари обрали саме такі “пакси”, і своєю кількістю вони наближаються до пошлюблених. Попри поширену думку, відсоток “паксованих” гомосексуалістів незначний – 6 %.* (УТ, 47/12) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

паксувати, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до дієприкметника)

ПАР (Південна Африканська Республіка)

парівець, *інвар.* *Добре відлупцював Усик парівця, якби так Арсеній люпцював корупцію, як Усик, то все було б гаразд.* (ком.-ф. «Політика», 30.08.2015)

парівський, *інвар*. Спочатку **парівський** лікар сказав, що треба ампутувати ногу. (Голос України, 07.11.2012) / Багато хто з виробників відчув тренд, тому і з'явилися ці мінігарматки американські, італійські, **парівські** [ред. ПАРівські], китайські. (Zbroya.info, 30.04.2020)

ПАТ (публічне акціонерне товариство)

патівський, *інвар*. Маю інформацію, що працівники **патівського** ГРЕСу готові працювати у комунальному. (Трускавецький вісник, 28.10.2017)

ПВК (приватна військова компанія)

певеківець, *інвар*. Коли ти бачиш перед собою такий вибір, ти йдеш воювати – і не за 150 тисяч рублів, як воюють певні **певеківці** [ред. «пвківці»], а йдеш в набір до «Весни», до «Карпат», де платять близько 100 тисяч, та й то не завжди. (РС, 19.02.2018) / «Насправді «місцевими» були **певеківці** [ред. ПВКівці]», – згадує Ольга. (РС, 09.04.2019)

ПДВ (податок на додану вартість)

педевейник, *інвар*. Актуальне запитання: чи може ФОП-педевейник [ред. ПДВшник] передати право підпису податкових накладних іншій особі? (i.factor.ua, 11.04.2014)

педевейниця, *інвар*. Ок, нехай під якісь невеликі відсотки державі (яка тут ні до чого), зі штрафами (можливо, драконівськими) за несвоєчасне повернення грошей у свою ж **педевейницю** [ред. ПДВшницю], але щоб можна було з цими грішми хоч якось працювати! (ДТ, 36-37/14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

безпедевейник, *інвар*. Для **безпедевейників** [ред. безПДВешників]. (ПБО, 05.01.2024)

педевейний, *інвар*. **Педевейний** [ред. Педевейний] дерибан в Україні став національним спортом. (УП, 21.06.2005) / **Педевейний** [ред. ПДВшний] рахунок і його використання. (Все про бухгалтерський облік, 27.10.2014)

безпедевейний, *інвар*. Щоправда, як варіант, можна повернути **безпедевейний** [ред. «безпедевейний»] товар і придбати вже з ПДВ. (Дебет-кредит, №33, 2011 р.)

ПБ (прізвище, ім'я, по батькові)

пібівський, *інвар*. Так-так, не потрібні ні свідоцтва про власність на гербовому папері, ні позовклі **пібівські** [ред. ПБівські] технічні паспорти, ні

майже свіжі, але вже застарілі паспорти...», сайт зі статтями з юридичних питань.

ПМР (придністровська молдавська республіка)

*пемерчани, вар. **Пемерчани** [ред. *пемерчане*] жаліються, що то Україна винна.* (ком.-д. у ФБ, 02.01.2025)

*пемерівець, вар. **Кожен істинний «пемерівець» має два-три паспорти.*** (УТ, 02.04.2016)

*пемерівський, інвар. **«Пемерівський»** бізнес реєструє свої компанії в Молдові, сплачуючи податки по обидва боки контрольних пунктів: і Кишиневу, і Тирасполю.* (УТ, 02.04.2016)

ПМС (передменструальний синдром)

*пеемесниця, інвар. **Це фото називаю набором пеемесниці** [ред. *ПМСниці*].* (ІГ, 21.04.2024)

*пеемесний, вар. **Дивилися на шафу, а звідти платтячко саме говорило: "Сьогодні одягни мене, тому що зі мною тобі не потрібно втягувати пеемесний [ред. *пмсний*] живіт!"*** (Глянєць, 17.09.2016)

*пеемесівський, вар. **Нарешті місячні, я би не витримала ще один день із цими пеемесівськими [ред. *пмсівськими*] чортами.*** (X: prorushennya, 28.08.2024)

*пеемесити, інвар. **Хлоп'ята, годі пеемесити.*** (ком.-ф. «Гуртом», 27.03.2019)

ПОП (приватне охоронне підприємство)

*попівець, інвар. **Попівці** [ред. *ПОПівці*] – ліниви й полохливі, а молодняк – гарячий, азартний.* (ДТ, 18/13) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ППО (протиповітряна оборона)

*пепеовець, інвар. **"За 11 хвилин збили 7 "елітних" російських літаків", – пепеовець [ред. *ППОвець*] ЗСУ розповів про найбільшу масовану атаку на Київ.*** (ТСН, 07.08.2022) / *"Якщо військовий приїжджає в зону бойових дій, не на "передок", але забезпечує ведення бойових дій, або він десь на бойовому чергуванні, або на блокпості, або він ракетник, зенітник, **пепеовець** [ред. *ППОшник*], льотчик, то до цього свого окладу, піднятого і так на 30%, він отримує ще плюс 30 тис. грн", – розповів Резніков.* (Гордон, 02.05.2023)

пепеовський, *інвар.* *Адже після втрати крейсера "Москва" у росіян уже немає того **пепеовського** [ред. ППОвського] купола, який був над Чорноморським флотом.* (Oboz.ua, 14.05.2022)

пепеовити, *інвар.* *Хай ті писаки покажуть усім приклад, як треба **пепеовити** [ред. ппошити].* (X: LalitaAmazing, 28.11.2024)

ПРЛ (тр. з польської, PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa)

пеерелівський, *інвар.* *Кольорова стіна придорожніх реклам повинна відгородити від стидливого тягара **пеерелівського** минулого.* (Дуркалевич В. «Мандруємо світом, щоб про нього розповідати». Топографічні стратегії прози Анджея Стасюка, 2018 р.)

постпеерелівський, *інвар.* *У новій же книжці, яка в Польщі з'явилася 2011-го, Щигел у подвійному сенсі повертається "додому": це книжка про **постпеерелівську** [ред. пост-“пе-ер-елівську”] Польщу початку-середини 1990-х...* (ЛА, 04.04.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ПТСР (посттравматичний стресовий розлад)

петеесерник, *інвар.* *Слівцями типу «**петеесерник**» [ред. «птсрник»] ми зводимо людину до якоїсь однієї характеристики, але кожна людина більше, ніж якась одна ознака.* (Гендер в деталях, 23.01.2023) / *Як старий **петеесерник** [ред. ПТСРник], можу проспойлерити, що нас це наздожене не одразу, а тоді, коли нам здаватиметься, що все, війна закінчилася.* (Факти, 05.12.2023) / *Людина з ПТСР; людина з посттравматичним стресовим розладом, а НЕ «**петеесерник**».* (Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 22.05.2024)

петеесерний, *інвар.* ***Петеесерний** [ред. птсрний] прикол, **петеесерний** [ред. ПТСРний] двіж.* (ІГ: stodnevka_army, 2024 р.) / *Техномузика, рейв-культура пропагують повну інклюзивність та прийняття, без тілосуду, тут формується культура людяності та відкритості – такі простори найкращі для відновлення та виходу з нав'язливих **петеесерних** станів.* (ІГ: victor_pylypenko, 19.10.2024)

петеесерити, *інвар.* *Країну досі **петеесерить**.* (Тверезий погляд, 28.11.2020)

петеесерно, *інвар.* *Їй досі страшно, і явно **петеесерно** [ред. птсрно].* (ФБ: Ris Naghärneer, 08.10.2024)

ПТУ (професійно-технічне училище)

петеувець, *інвар.* *Будемо готувати **петеуvcів**.* (UA.112UA.TV, 29.07.2021) / *Вінницький **петеувець** [ред. ПТУшник] отримав Президентську стипендію.*

(Вінниця.Info, 27.07.2011) / **Студент-петеувець** [ред. Студент-петеушник] став депутатом сільради на Львівщині. (Zaxid.net, 30.01.2012)

петеувський, інвар. *Маю надію, що свої сільські злидні і петеувський [ред. петеушній] голод ти трішечки втамував сьогодні, за сніданком в "Арізоні"?* (п'єса О. Сліпця «Хроніки першого курсу», 2000-і р.) / **Петеувська** [ред. ПТУшна] система навчання давно вже застаріла та не є дієвою. (ком.-с. «Mukachevo.net», 29.02.2016)

ПР (Партія регіонів)

пеєрївець, інвар. *Ображений пеєрївець – це дуже цікаве явище, як на мене. Враховуючи їх (ПР) історичний досвід становлення, від кросівок "адідас" і біт з прасками у руках, до сьогоднішнього-джипів, та "хатинок" за "чесно вкрадені кошти", і інше майнове причадалля...* (ком.-с. «Цензор.net», 25.02.2008)

праст, інвар. *Цинічність прастів [ред. ПРастів] на 2014 рік місяцями забирає мову.* (ДД, 18.01.14) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016.

Словник)

ПРП (Партія «Реформи і порядок»)

пеєрпїст, інвар. *Тільки що з Києва зателефонував колега-пеєрпїст. Їх з'їзд прийняв рішення про те, що партія відтепер називатиметься "Наша Україна" і запросить В. Ющенко її очолити.* (Майдан, 18.07.2004)

ПУМБ (Приватний український міжнародний банк)

пумбївець, інвар. *Пумбївці щокварталу здають кров для поранених на відкритих донаціях разом з СЕО банку.* (УНІАН, 18.02.2025)

пумбївський, інвар. *Сенс туди нести гроші, якщо йдеться про гривню зараз і пумбївський відсоток набагато нижчий, коли він був хоча б у першій п'ятірці рейтингу ставок?* (ком.-с. «Мінфін», 25.01.2024)

ПЦУ (Православна церква України)

пецеувець, інвар. [ред. ПЦУшник]

пецеувський, інвар. [ред. ПЦУшній]

Р

РАЦС (Реєстрація актів цивільного стану)

рацсівський, *інвар.* Знаєте, якось не хочеться чути стандартний «**рацсівський**» текст, що завершується сухим офіційним «Так». (Пара молода, 01.02.2013)

РДУГ (розлад дефіциту уваги з гіперактивністю)

рдугівець, *вар.* Ну і в цілому що **рдугівці** [ред. РДУГівці], що аутисти є нейровідмінними. (Treads: saffron_witch, 22.05.2024)

рдужник, *вар.* У цьому плані я дуже заздрю **рдужникам** [ред. РДУГникам], які можуть прямо по середині розмови забути, що вони ведуть розмову... (Treads: psy_riepin, 14.10.2024)

рдугівський, *інвар.* Моя **рдугівська** [ред. РДУГівська] дитина завдає неспокою звичайним дітям, моя інша звичайна дитина потерпає від неспокою **рдугівської** [ред. РДУГівської] дитини в своєму класі. (ком.-д. у ФБ, 15.06.2022)

РЕБ (радіоелектронна боротьба)

ребка, *інвар.* **Ребка** від *frv* вже пішла на своє перше завдання з штурмовиками 116. (ІГ: ne_tlia, 25.08.2023)

ребівець, *інвар.* Чотирилатий розвідник, **ребівець** [ред. РЕБівець] і просто відданий друг. (ТСН, 22.11.2024) / Платформа «**Ребівець** [ред. Ребовець] Wall-e». (сайт Міноборони)

ребівський, *вар.* Після лютого позаминулого року Україна дуже сильно вирвалася вперед і зараз є певний "**ребівський**" паритет, коли ми говоримо про використання технологій, що дозволяють глушити дрони противника. (Українське радіо, 29.01.2024) /

ребний, *вар.* Ось вам 5 приказок, які на нашу думку, якнайкраще розтлумачують суть **рибно-ребного** збору [ред. Рибно-РЕБного Збору]... (ІГ: mariia_hrebenuk, 18.12.2024)

РЕВ (Рада економічної взаємодопомоги)

міні-РЕВ, *інвар.* "І продати, і купити можна все – від карбованців, лір, форинтів, доларів до сигарет і сувенірів. Отака собі **міні-РЕВ** (Рада економічної взаємодопомоги)". (Ранок, 1990, №12) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

РОФЛ (тр. з англ., ROFL – rolling on the floor laughing)

рофлити, *інвар.* *Тепер ви можете сміливо йти рофлить з вашого мейта чи краша, головне не зафлексіть, бо це повний кринж.* (NV.UA, 02.09.2021)

РПГ (ручний протитанковий гранатомет)

ерпегівець, *інвар.* *Те, що ерпегівець [ред. “РПГшник”] стріляє – помітили всі, а техніку, яка може розпочати стрільбу у відповідь, він не підбив.* (Укрінформ, 06.12.2023)

ерпегівка, *інвар.* *У нього тепер / найліпша снаряга, / висить на плечі / ерпегівка [ред. ерпегешка] – / усе відлито в граніті / із Коростишева.* (вірш «Dislike» І. Зелененької, 2019 р.)

ерпегівський, *інвар.* *Три тижні волі: ерпегівський [ред. РПГшний] салют та аспірин для окупанта.* (відео на ютуб-каналі «63 ОМБР», 02.04.2023)

РРО (реєстратор розрахункових операцій)

ереровець, *інвар.* *Міндоходів радує: платіжні термінали зобов’язані використовувати тільки ереровці [ред. “РРОвці”].* (ПБО, 80/13) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ереровський, *інвар.* *Тому сьогодні ми хочемо допомогти читачам, виклавши свої думки про те, як ФОП-єдинникам з мінамальними втратами ввійти в цей новий, ереровський [ред. «РРОшний»], період їх історії.* (ПБО, травень 2015)

антиереровське, *інвар.* *Антиереровське [ред. АнтиРРОшне] (як єдинникам обійти(сь без) РРО).* (ПБО, травень 2015)

безереровський, *інвар.* *Щоб відтягнути свій, «безереровський» [ред. «безРРОшний»], кінець, єдинник 3-ї групи може перейти з 1 липня з 3-ї групи до 2-ї (якщо йому дозволять показники).* (ПБО, травень 2015)

РСЗВ (реактивна система залпового вогню)

ерсезевівець, *інвар.* *Окупанти сунуть, їх палять, а вони знову сунуть, тому наші ерсезевівці [ред. РСЗВівці] виїждять на ціль по кілька разів на добу.* (ТСН, 31.12.2022) / *Прохання до колег-волонтерів та друзяк-військових: якщо маєте знайомих ерсезевівців [ред. РСЗВшників], дуже прошу поширити їм цю інформацію:...* (ІГ: sergiibiriukov, 18.07.2024)

РУО (районне управління освіти)

руовець, *інвар.* На питання, які були у мене до Депосвіти, звісно, **руовці** [ред. РУОвці] відповісти не могли, "ми не знаємо, це не наша компетенція". (ФБ: Zoya Markowska, 03.08.2019)

С

СБУ (Служба безпеки України)

есбеувець, *вар.* На Закарпатті **есбеувець** [ред. СБУшник] документував та шантажував депеесувця [ред. ДПСУшника], а його задокументував набувець [ред. НАБУшник]. (ЗакІнсайдер, 08.06.2024) / Перегуда аж почав говорити, що в Тасі складна робота, ще й секретна...— ...як в **есбеувиців** [ред. есбеушників]! (роман «Ініціація» Люко Дашвар, 2018 р.) / Вдалим називає головний **есбеувець** [ред. СБУвець] Рівненщини вчорашній день. (Рівне 1, 15.04.2016) / Розголошення таємниці телефонних розмов для **есбеувиця** то все одно, що поліція звинувачувати в "перевищенні сл. об." за незаконну зупинку авто... (ком.-с. «Цензор.net», 01.09.2021)

есбеувиця, *інвар.* Далеко не кожна агентка ЦРУ чи **есбеувиця** [ред. СБУшниця] знає про існування вампіриць... (переклад з англ. тексту сюжетної настільної гри «Вампіриці. Маскарад». П'яте видання)

есбіст, *вар.* Характерно, що місцеві **есбісти** ніяк не натрапляють на слід невідомого україножера. (МУ, 17.05.1993) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

есбеувський, *інвар.* Винуватець ДТП – якийсь високий **есбеувський** [ред. СБУвський] чин – теж втік, не дочекавшись поліції. (Oboz.ua, 28.04.2022)

есбеувити, *інвар.* Нічого нами тут **есбеувити** [ред. СБУшити]! (ком.-с. «Закарпаття онлайн», 14.03.2014)

СДПУ (Соціал-демократична партія України)

есдеки, *вар.* Сало був якщо не зовсім чужорідним тілом в тісному колі львівських **«есдеків»**, то й не «в дошку» своїм. (Форпост, 18.05.2017)

есдепеувець, *вар.* А коли дійшло до exit-poll – хтозна, може там за стиною стоїть **есдепеувець** [ред. СДПУшник] за всіх записує. (форум «Майдан», 04.02.2002)

есдепеувський, *інвар.* Для них *есдепеувський* «Інтер» [ред. СДПУшній ІНТЕР] більше знає про націоналізм і його ідеологію, ніж самі націоналісти. (ком.-ф., 12.01.2006)

СДУГ (синдром дефіциту уваги та гіперактивності)

сдужний, *інвар.* Останнім часом у дітей широко розповсюджений *сдужний* [ред. СДУЖний] неврологічний поведінковий розлад, що проявляється такими симптомами, як труднощі концентрації уваги, гіперактивність, погано керована імпульсивність. (Персона плюс)

СЕАТ (тр. з іспанської, SEAT – Sociedad Española de Automóviles de Turismo)

сеатівець, *інвар.* *Сеатівці* зекономили на індикаторі включених протитуманок чи то задніх, чи то передніх. (ком.-ф. «Autoua.net», 11.01.2018)

сеатівський, *інвар.* . В ньому все фольксвагеновське, тільки кузов *сеатівський*, знаю точно, що з 1995 року не гниють, оцинковані. (ком.-ф. «tuning.lviv.ua», 14.08.2007)

СЕО (тр. з англ., SEO – search engine optimization)

сеовець, *інвар.* *Сеовець* має надати референси та чорновий макет сайту з детальним описом функціонала, що має бути реалізованим. (Seonikov)

СЕП (система електронних платежів)

безсепівський, *інвар.* Багато невеликих магазинів, не використовуючи комп'ютерні технології, працюють у *безсепівському* [ред. безСЕПівському] і безінтернетному режимі. (Інтернет) (Тур О. М. Особливості творення та функціонування відабrevіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

СІМ (сим) (тр. з англ., SIM – Subscriber Identification Module)

симка, *вар.* Деякі думають, що *eSIM* – це електронна *симка* [ред. “симка”]. (blog.comfy.ua, 13.11.2019)

СІЗО (слідчий ізолятор)

сізовський, *інвар.* Нам вдалося потрапити і на *сізовський* [ред. СІЗОшній] обід. (Oboz.ua, 25.09.2008)

СМС (тр. з англ., SMS – Short Message Service)

есемеска, *інвар.* Туриста, що потрапив під снігову лавину на Закарпатті, врятувала есемеска [ред. смска]. (ТСН, 14.01.2013) / «Есемеска» (назва новели Т.Галузінської, 2012 р.)

есемесочка, *інвар.* Після цього (ну й діла!) / **Есемесочка** прийшла, / Зрозуміла і коню: / «Я тобі передзвоню». (Береза Ю. Балада про зниклого сина)

есемесний, *інвар.* Цікаво, скільки грошей витратили на цей есемесний [ред. смсний] спам? (ком.-с. «Волинські новини», 08.11.2009)

есемесно-віртуальний, *інвар.* Це таку записку мала донечка придумала й написала старшій сестрі, коли та, запідозривши «зраду», ридала над своїм «есемесно-віртуальним» романом. (стаття М. Павленко «Метелики не ревнують, або Мишка Зіта стає людиною», 2011)

есемесити, *інвар.* Пише подруга, брат якої там всередині, **есемесить** [ред. смсить] з мобілки. (Ракурс, 14.01.2014)

есемеснути, *інвар.* **Есемеснути** через сателіт можна буде у застосунку Google Messages, на українських пристроях він відомий як звичайні «Повідомлення». (kosmotech.com.ua, 2023 р.)

есемеснугий / есемеснений, *вар.* (не виявлені в джерелах, але граматично можливі форми)

есемесно, *інвар.* Усім дякую: хто з'явився, хто не з'явився, хто був з нами телефонічно й **есемесно** [ред. смсно]. (ком.-ф. «Українські Карпати», 02.08.2004)

СНД (Співдружність незалежних держав)

есендівець, *інвар.* Люди з багатьох країн світу не знають і російської також, а **есендівців** [ред. СНДівців] не треба робити дурнями: маршрут "Київ-Одеса", наприклад, зрозуміє кожен, хто знається на кирилиці, а той, хто не знається, звернеться до турбюро. (ком.-ф. «Bus.com.ua», 22.02.2002) / Ця хвороба чомусь вражає українців, можливо, інших **есендівців** [ред. еСеНДівців]! (ком.-с. «Волинь Post», 10.06.2013)

есендівський, *інвар.* **Есендівський** [ред. СНДівський] варіант торгових розбіжностей: шанс визначитися... (УНІАН, 20.05.2011) / Лишень **есендівські** [ред. есендешні] газ, нафту майже на дурняк споживаємо. (МУ, 12.04.1993) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

всеесендівський, *інвар.* Друга частина «марлезонського балету» проходила в рамках **всеесендівської** [ред. всеСНДівської] акції, сценарій якої був розіграний одночасно в 20 містах СНД. (ДТ, 09.09.2005)

по-есендівськи, *інвар.* Ну, демократію по-китайськи, а також **по-есендівськи**, ми бачили на минулих президентських виборах, тому прошу передати слово відомому дипломату Геннадію Йосиповичу Удовенку. (Стенограма засідання ВРУ від 14.12.2005)

СНІД (синдром набутого імунodefіциту)

анти-СНІД, *інвар.* Акція "**Анти-СНІД**". (цит. за : Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

антиснідівський, *інвар.* Проведено **антиснідівські** [ред. **антиСНІДівські**] заходи в Олишівській ЗОШ I – III ст., присвячені Всесвітньому дню боротьби зі СНІДом. (блог Олишівської ТГ «Стежками рідного краю», публікація 2015 р.)

СОТ (Світова організація торгівлі)

сотівець, *інвар.* Нас сьогодні вчать **сотівці** [ред. **СОТовці**], і в зауваженнях написано про те, що це, нібито, суперечить генеральній угоді і **СОТ**. (Стенограма засідання ВРУ 18.10.2005)

сотівський, *інвар.* Кілька слів про **сотівські** перспективи. (РС, 30.10.2006) / Розгляд цього так званого пакета **сотівських** [ред. **СОТівських**] законів був кинутий на останній тиждень сесійної роботи. (РС, 12.07.2005)

просотівський, *інвар.* (у значенні «напрямок економічної діяльності України з 2005 року») (автореферат дисертації «Прогнозування та державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні», 2007 р.)

СРСР (Союз Радянських Соціалістичних Республік)

екс-СРСР, *інвар.* Вже одержали запрошення позмагатися за призи Івана Піддубного десятки борців з України, Росії та інших республік **екс-СРСР**. (МУ, 24.01.1994) (Віняр Г., Шпачук Л. Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.))

есересерівець, *вар.* Небайдужий **есересерівець** добре зрозумів натяк вождя про ворогів, які зачались десь поруч, він, **небайдужий** громадянин, малечку приноровився вгадувати натяки вождів. (роман Н. Доляк «Загублений між війнами», 2015 р.)

есересерець, *інвар.* Коли я був **есересерець**, читали залюбки всі «**Перець**». («Перекотиполе ю**ВАЛЕР**них виробів : Афористичний розгартіаш для тонких поціновувачів із товстими кишнями», В. Ніколенко)

есересерський, *вар.* Раніш ви могли сказати: я **руський**, я **українець**, а тепер – я **есересерський**, я **уесереринець**... (роман «Інтелігент» Л. Скрипника, 1929 р.в.)

есересерівський, *вар.* У світогляді її правлячої верхівки еkleктично поєдналися елементи «незалежного» олігархічно-капіталістичного сьогодення і «есересерівського» комуністичного вчора. (монографія «Запорізький рахунок Великій війні»)

по-есересерівськи, *інвар.* Виходить, **по-есересерівськи** з «червоним дипломом». (роман «Амазонка. Київ-Соловки» В. Чемериса, 2016 р.)

есересерений, *інвар.* (цит. за : Колоїз Ж. Неузалежне словотворення)

есересерити, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до дієприкметника)

СС (тр. з нім., SS – Schutz Staffel)

есесеня, *інвар.* Можливо, і те **есесеня**, яке хотіло мене покалічити, ще *десь сновигає між людьми.* (Є. Дудар «Реставраторам») (цит. за : Соболь Л. Актуалізація назв літер та похідних від них у сучасній українській публіцистиці)

есесений, *інвар.* Гнуті на власному терені, **есесені** та *есесерені, автоматені та машингверені, – дунайці ми, а не данайці.* (В. Каліна. «Дунайці») (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

есесити, *інвар.* (не виявлено в джерелах, але утворено за аналогією до дієприкметника)

ССД (тр. з англ., SSD – solid-state drive)

есесдівка, *інвар.* Це треба перевстановити віндос чи **есесдівка** [ред. *есесдешка*] *накрилась?* (ком.-ф. «UACanada», 29.08.2023) / *Не знаю, що можна сказати про есесдівку* [ред. *ссдику*] – вона рівна така, як ви очікуєте. (ком.-с. «Rozetka», 29.04.2024) / *Це топова есесдівка* [ред. *топовий ссдиник*] *сама собою, ще і в m-sata виконанні.* (ком.-с. «Brain», 27.06.2023) / *Та й що тут казати, це ж есесдівка* [ред. *есесдешник*] *на цілий тер.* (телеграм: Rozetka, 13.10.2020)

СТБ («Світ телебачення»)

естебівець, *інвар.* У цілому есемес-потік створює рейтинг (власне те, чим можуть **естебівці** [ред. *СТБівці*] апелювати до рекламодавців, показуючи популярність шоу). (ком.-с. «ООНFIRO», 18.12.2011)

естебівський, *інвар.* Український медіапростір без свого Адрушки жити не може (до речі, як там поживає видатний, але трохи позабутий **естебівський** [ред. *СТБівський*] борець за журналістську свободу. (ком.-с. «Детектор Медіа», 02.04.2012)

СТО (станція технічного обслуговування)

естеовець, *інвар*. *Статуетка естеовця* [ред. СТОшник] із колесом.
(рекламне оголошення)

СУМ (Спілка української молоді)

сумівець, *інвар*. *Навіть холодний вітер не налякав деяких наших сумівців, котрі відмовилися одягнутися тепліше, щоб не сховати свій сумівський стрій!* (СУМ, 08.10.2023)

сумівка, *інвар*. *У Києві відбувся творчий вечір сумівки* [ред. СУМівки] Мар'яни Джус. (СУМ, 01.11.2013)

сумівський, *інвар*. *У Канаді розпочався сумівський* [ред. СУМівський] *виховно-відпочинковий табір “Незламні” ім. Збройних Сил України.* (ФБ: Ukrainian Youth Association - СУМ Global, 15.07.2024) / *Навіть холодний вітер не налякав деяких наших сумівців, котрі відмовилися одягнутися тепліше, щоб не сховати свій сумівський стрій!* (СУМ, 08.10.2023)

по-сумівськи, *вар*. *Чи ви знаєте, як це карантин по-сумівськи...* (ФБ: СУМ в Україні, 02.05.2020)

по-сумівському, *вар*. *Але сидіти в хаті й чекати, що хтось замість мене зробить із них або із їхніх однолітків активних та свідомих громадян – це не по-сумівському.* (Культурник, 2010)

США (Сполучені Штати Америки)

сшавський, *інвар*. *Стандартний сшавський* [ред. СШАшній] *типу «трилер», з безкінечними кліше і хеппі-ендом.* (ком.-с. «Кіноріум», 14.10.2024) / *У Мовчанів був такий великий рід, що одному письменникові не під силу списати ті розповіді: це якби приїхала хоч половина сшавської* [ред. СШАвської] *спілки письменників...* (Українське життя в Севастополі)

Т

ТВК (територіальна виборча комісія)

тевеківець, *інвар*. *І врешті тевеківці* [ред. ТВКівці] *прийняли одну зі скарг.* (33 канал, 30.10.2020)

ТДВ (технології друкованих видань)

тедевейник, *інвар*. [ред. *тедеवेशник*] (Старченко Я. Інноваційні деривати студентської спільноти, 2022 р.)

ТЕЦ (теплоелектроцентрально)

тецівець, *інвар*. Однак борги бюджетних організацій та населення міста (6,5 млн.), а також магнієвого заводу (2 млн. грн.) перед **тецівцями** не скорочуються, що може призвести до такої ж ситуації в наступній декаді грудня і вже мати непередбачувані наслідки. (Бріз, 11.12.2005)

тецівський, *інвар*. З **тецівської** труби дим з іскрами шурує в небо. (Кременчуцька газета, 28.08.2018)

ТНК (транснаціональна компанія)

теєнківець, *інвар*. **Теєнківців** турбувало одне: чи збережуть пакет соціального забезпечення. (УМ, 7.08.2007) (Навальна М. Особливості редагування відаббревіатурних утворень)

ТОВ — товариство з обмеженою відповідальністю

товка, *інвар*. Як стверджують експерти, за такою схемою вони працюють уже тридцять років: в цей рік виходять з однією **товкою** [ред. **ТОВкою**], у наступному півріччі – з іншою. (ТСН, 29.07.2023)

товівець, *інвар*. Ну а звернутись до ЗНУ, скоріш за все, **товівці** [ред. **ТОВівці**] вирішили після того, як отримали відмову від ХНУ. (ФБ)

товівський, *інвар*. Кількість площі незібраної кукурудзи вражає, залишилась як **товівська** [ред. **ТОВівська**], так і приватна [ред. **частна**], з якої лисиця виходить не дуже охоче. (ком.-ф. «Українське товариство мисливців і рибалок», 17.12.2016)

ТОТ (тимчасово окуповані території)

тотівець, *інвар*. Враховуючи, що десь половина втрачених воєнів, якщо не більше – то не етнічні кацапи, а найманці, **тотівці** [ред. **ТОТівці**], буряти, то картина і зовсім сумна. (ком.-с. «Цензор.net», 08.03.2024)

ТрО (територіальна оборона)

теєровець, *інвар*. Крім того, **теєровцям** [ред. **ТрОвцям**], які беруть безпосередню участь в обороні країни, надано право на дострокову пенсію за віком після досягнення чоловіками 55 років. (Заборона, 25.03.2022)

теєровський, *інвар*. Я прийшов на якийсь блокпост **теєровський** [ред. **ТРОшний**] і сказав: “Давайте я буду коктейлі молотова робити, усе підряд, їжу підносити, боєкомплект. Можете мене взяти з собою?” (ТСН, 01.08.2024)

ТСН («Телевізійна служба новин»)

теесенівець, *інвар.* *За фактами, а не "по фактам" ... вчіть мову, шановні теесенівці...* (ком.-д. у ФБ, 18.10.2014) / *Теесенівці* [ред. *ТСНівці*] *на чолі з ведучими ухвалили важливе рішення!* (ТСН, 06.03.2024)

теесенівка, *інвар.* *Епіцентр вибуху був на другому поверсі, де жила наша колега – колишня теесенівка* [ред. *ТСНівка*], *а потім – журналістка «Радіо Свобода» Віра Гирич, яка загинула.* (ТСН, 30.04.2022)

теесенка, *інвар.* *Юрій Андрухович, письменник: «Я ці колонки дозволив собі назвати «теесенки»* [ред. «*тснки*»], *такий особливий жанр».* (Сфера-ТВ, 18.12.2014)

теесенівський, *інвар.* *(«Ось теесенівський сюжет, що використовує таке написання.* (ком.-с. «Вікіпедія», 27.02.2020) / *Оцей теесенівський* [ред. *ТСНівський*] *випуск о 17-й доволі незрозумілий з точки зору адресата.* (Детектор медіа, 09.09.2009) / *За них Улянка ласощі купила / і по теесенівських* [ред. *"ТееСеНівських*] *новинах" / вона всій Україні сповістила!* (вірш «А дівчинка Улянка -»), автор – Ель Демір, 10.07.2013)

по-теесенівськи, *інвар.* *Саме на «Дмитра Вознесенського» в цьому випуску було покладено почесний обов'язок по-теесенівськи* [ред. *по-ТСНівськи*] *розповісти про нецензурний монолог.* (Детектор медіа, 29.03.2015)

ТТН (товарно-транспортна накладна)

тетеенка, *інвар.* *Більше тетеенок* [ред. *ТТНок*] *знадобиться, наприклад, у тому випадку, якщо в ланцюжку вантажовідправник – перевізник – вантажоодержувач з'явиться ще одна ланка – експедитор...* (ПБО, 2017 р.)

безтетеенний, *інвар.* *А вже які запеклі суперечки весь цей час ведуться навколо права на безтетеенні* [ред. «*безТТНні*»] *податкові витрати та податковий кредит з ПДВ!* (ПБО, 2017 р.)

ТЦК (територіальний центр укомплектування)

тецеківець, *інвар.* *Ви побачите, як швидко будуть звинувачувати тецеківців* [ред. *ТЦКівців*]. (телеграм: Т. Чорновіл, 12.11.2024) / *А тому, що тецеківець* [ред. «*тцкашник*»] *мав би взагалі не виходити за межі ТЦК, а сидіти на стільчику в кабінеті й обслуговувати людей, які до нього прийшли.* (Укрінформ, 15.12.2024)

тецеківський, *інвар.* *Скільки можна плодити поліцейський і тецеківський* [ред. *тцкашний*] *тил?* (ком.-с. «Молодий буковинець», 02.04.2024)

ТЮГ (Театр юного глядача)

тюгівець, *інвар*. *Виховуючи нашу зміну, формуючи її високі моральні якості та естетичні смаки, **тюгівці** віддають усі сили, уміння, знання, енергію «справі дитячої радості».* (Мист., 2, 1968, 10)

тюгівський, *інвар*. *Але **тюгівський** репертуар диктував свої правила гри, еkleктика стилів заважала висловити потаємне.* (ДТ, 14.01.2005)

по-тюгівськи, *інвар*. *Тільки «здорові» вони — у гіршому сенсі — **по-тюгівськи**.* (ДТ, 15.10.2010)

У

УБД (учасник бойових дій)

убедівець, *інвар*. *За столиком кілька **убедівців** [ред. УБДівців].* (Цензор.net, 14.06.2018)

УБОЗ (Управління боротьби з організованою злочинністю)

убозівець, *інвар*. *Тоді другий **убозівець**, капітан, вистрілив на влучення і вцілив у стегно підприємця.* (Голос України, 09.11.2002)

убозівський, *інвар*. *Пам'ятаємо, доводилося писати про дикий випадок: спецназівці — і не з «Беркута» навіть, а з елітного **убозівського** [ред. УБОЗівського] підрозділу «Сокіл», відкривши безладну стрілянину по рекетирові, заскоченому на місці злочину, застрелили потерпілого, якого прибули захищати.* (ДТ, 17.05.2002)

антиубозівський, *інвар*. *Даючи оцінку діям **антиубозівського** [ред. антиУБОЗівського] провокатора, суд послався на практику Європейського судочинства в аналогічних випадках.* (Інтернет) (цит. за : Тур О. Особливості творення та функціонування відабрівіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

УДАР (Український демократичний альянс за реформи)

ударівець, *вар*. *Як передає агентство «Інтерфакс-Україна», загалом прийшли близько десяти **ударівців**.* (РС, 04.04.2013)

ударник, *вар*. *По-перше, досліджувалися закордонні вояжі головного «ударника» лише у період з 2007-го по 2012-й.* (ДТ, 33/13) (цит. за : Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ударівка, *інвар*. ***Ударівка** [ред. УДАРівка] поскаржилась, що журналісти придумали їй кримінальне минуле.* (24 канал, 19.11.2013)

ексударівка, *інвар.* Дванадцятую позицію займає «мирна регулювальниця», **ексударівка** [ред. *екс-ударівка*], народний депутат України від Блоку Порошенка Ірина Геращенко. (Кропива, 07.01.2015)

ударівський, *вар.* Наразі, **ударівський** намет працює, а районна міліція має розібратися у факті перешкодження здійснення правомірної агітації та погрозах на адресу місцевих агітаторів. (Закарпаття онлайн, 07.09.2012)

ударний, *вар.* Ще більше **ударних** [ред. “УДАРних”] тушок могло би потрапити до ВР у разі кращих результатів політсили в мажоритарних округах. (УТ, 44/12) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

антиударівський, *інвар.* За інформацією виборчого штабу "Удару", найближчими днями в Україні з'являться **антиударівські** біг-борди і провокативні "інформаційні" матеріали. (УП, 19.10.2012)

УЄФА (тр. з англ., UEFA – Union of European Football Associations)

уєфавець, *інвар.* Цей **уєфавець** [ред. *УЄФАшник*] каже: «Ти не мав права це знімати». (блог «Євротрибуна», 18.07.2021)

уєфавський, *інвар.* Проводить турніри для клубів на кшталт **уєфавських** [ред. *УЄФАвських*] Ліги Чемпіонів, Кубку УЄФА та для збірних (ком.-с. «UA-Футбол», 31.08.2006) / **Уєфавський** [ред. *уєфашний*] коефіцієнт. (ком.-с. «Sport.ua», 03.12.2012)

УДІК (Українська державна інноваційна компанія)

удікський, *інвар.* **Удікську** [ред. *УДІКську*] інтелектуальну власність передано до Мінпромполітики. (Інтернет) (Тур О. М. Особливості творення та функціонування відабrevіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

УІНП (Український інститут національної пам'яті)

уїнпівець, *інвар.* Панове **уїнпівці** [ред. *УІНПівці*], ви знущаєтеся? (Українські новини, 05.04.2024)

уїнпівський, *інвар.* Щодо якості **уїнпівського** [ред. *УІНПівського*] списку – можливо й так, але наразі це єдиний подібний список, укладений офіційною державною установою. (ком.-с. «Вікіпедія», 06.10.2015)

УЗД (ультразвукове дослідження)

узедист, *інвар.* Спочатку голомозий підстаркуватий **узедист** [ред. *УЗДист*] жартував, водячи давачем по Майчиному животі, потім зосередився, увіп'явся поглядом у монітор, супився. (роман Люко Дашвар «На запах м'яса»,

2013 р.) / *Навіть запитав узедист* [ред. уздист]: "Ти дуже любиєш солоне?" (ТСН, 07.10.2018) / *Рідини в черевній порожнині не було виявлено», – розповів узедист.* (Zaxid.net, 11.03.2020)

узедистка, *інвар.* *Бабцю, колись були радистки, а ви – узедистка* [ред. УзДистка]. (Дзеркало медіа, 28.12.2018) / *Мені моя лікарка дуже подобається і як узедистка* [ред. уздистка] *також.* (ком.-ф. «Дівочі посиденьки», 03.06.2009) / *На наступному обстеженні узедистка встановила, що у мене в животі – двоє синів.* (Pro>>Тернопіль, 23.07.2013)

УНІАН (Українське незалежне інформаційне агентство новин)

уніанівець, *інвар.* *Певною мірою, іронізують досвідчені уніанівці, пересічна «акула пера» в агентстві перетворюється на Модифікований Організм Журналіста.* (УНІАН, 27.05.2008)

уніанівський, *інвар.* *Оскільки автотранспорту агентства, як правило, завжди на всіх не вистачає, новачки, які намагаються вирушити на уніанівській машині в аеропорт чи віддалений район столиці, можуть отримати від керівника атлас Києва з детальним планом проїзду міським транспортом і усні консультації всіх наявних в офісі колег.* (УНІАН, 27.05.2008)

УНП (Українська народна партія)

уенпіст, *інвар.* *Уенпіст* [ред. УНПіст] *Михайло Ратушний розповів «УМ», що Костенко підписував декларацію з іншими лідерами партій, не маючи згоди правління партії.* (УМ, 10.07.2007)

УНСО (Українська народна самооборона)

унсовець, *інвар.* *Цей камінь унсовці спеціально привезли з Ходорівщини, де у 1940-і роки минулого століття тривали бої унівців з енкаведистами.* (РС, 23.08.2013)

унсовський, *інвар.* *Друкувалося у 1990-і роки в унсовському часописі "Націоналіст".* (Livejournal: bilozerska, 21.12.2007)

УПА (Українська повстанська армія)

упівець, *вар.* *83-річний Володимир Чермошенцев, колишній упівець, каже, що пишається своїм минулим і ніколи б не зрадив тих, з ким "разом хліб їв".* (29.10.2009)

упівка, *інвар.* *Моя знайома «упівка» плакала над уривками про УПА.* (Автура, 17.03.2010)

упавець, *вар.* Люди вірили у незалежну Україну. Спочатку з поляками воювали, потім із німцями, - згадує відважний **упавець** [ред. УПАвець]. (Новини Ладжилина, 26.06.2015)

упівський, *вар.* **Упівський** [ред. УПівський] ведмедик. (блог УП, 19.02.2008)

упавський, *вар.* А куди подівся **упавський** [ред. УПАвський] вишикіл? (УП, 25.03.2015)

по-упівськи, *інвар.* М`ясо **по-упівськи** жарили, потому заливали **смальцем**» (інтерв'ю з Василем Куком на сайті maidan.org.ua, 12.11.2006)

УПЦ (Українська православна церква (московського патріархату))

упецівець, *інвар.* Це той добрий **упецівець**... / зміни методичку, **упецівець** [ред. УПЦешник / упецешник]. (ком.-д. у ФБ)

упецевність, *інвар.* Свою **упецевність** [ред. упецешність] і неемпевність [ред. не емпешність] треба доводити не писульками на папірцях, а конкретними справами. (ФБ: К. Холодов, 31.03.15) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

упецівський, *інвар.* У кремлі "підгорає" через втрату ефесбівської [ред. ФСБбешної] бази в Україні у вигляді **упецівської** [ред. УПЦівської] церкви. (УМ, 06.04.2023)

УТН (Українські телевізійні новини)

утеєнівець, *інвар.* (Стишов О. Оказіоналізми в мові українських ЗМІ кінця ХХ —початку ХХІ ст.)

утеєнівський, *інвар.* Як і **утеєнівські** [ред. УТНівські] новини про семимильні кроки ринкових реформ і навіть якісь їхні успішні результати, що проявляються, очевидно, десь не у нас... (День, №181, 1999 р.)

УТОГ (Українське товариство глухонімих)

утожний, *вар.* **Утожне** [ред. УТОЖне] підприємство працює за такими напрямками: виробництво металопродукції, швейне виробництво і типографія. (ДТ) (Тур О. М. Особливості творення та функціонування видабrevіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

утогівський, *вар.* Також до закупівлі продукції планують залучити й столичний будівельний гігант ПАТ ХК "Київміськбуд" та ЖЕКи, адже асортимент **утогівського** [ред. УТОГівського] підприємства дозволяє забезпечити їх потреби. (Хрещатик, №91 (4298), 03.07.2013)

Ф

ФБР (Федеральне бюро розслідувань)

ефбеерівець, *вар. Ефбеерівець* [ред. ФБРівець] передав агентству «Associated Press» дані про цю операцію в травні 2012 року. (ТСН, 24.09.2013) / *Звичайний ефбеерівець, який прагне професійного розвитку.* (книжка К. Восса та Т. Реза «Ніколи не йдіть на компроміс. Техніка ефективних переговорів» 2016 р., переклад Ю. Кузьменко 2019 р.)

ефбеерівка, *інвар. Актор, що грає слідчого, та дівчина-поліцейська, та приятелька-ефбеерівка* [ред. фбрівка] також... такі собі і актори, і персонажі. (ком.-с. «UASerials», 08.03.2024)

ефбеерник, *вар. У вас там є ефбеерник* [ред. ФБРник], правда? (роман Т. Геррітсен «Смертниця» 2016 р., переклад О. Оксеніч 2020 р.)

ефбеерівський, *інвар. Старлінг підіграла ефбеерівський* [ред. ФБРівський] «плімут» ближче до дверей, щоб присвітити собі фарами. (роман «Мовчання ягнят» Т. Гарріса 1988 р., переклад А. Рогози 2016 р.)

ФДМ (Фонд державного майна України)

ефдеемовий, *інвар. Ефдеемовий* [ред. ФДМовий] прапор тобі у руки й сиди на цьому майні – і сам не дам, і другому не дам! (Розмовне мовлення) (цит. за : Тур О. Особливості творення та функціонування відаббревіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

ФІФА¹ (тр. з франц., FIFA – Fédération internationale de football association)

фіфавець, *інвар. Фінальний день змагань, у яких зустрілися найсильніші фіфавці* [ред. фіфашники] країни, подарував прихильникам електронного футболу запеклі протистояння та непередбачувані результати. (Українська асоціація футболу, 24.04.2021)

фіфівський, *інвар. Утім, чиновник уругвайський, а не фіфівський* [ред. "фіфашний"], президент місцевої федерації Хосе Мухіка стверджує, що підстав для дискваліфікації немає. (ДТ, 26.06.2014)

ФІФА² (назва комп'ютерної гри)

фіфавка, *інвар. Але це не заважало грати у «фіфавку»* [ред. «фіфашку»] по 8 годин. (ФБ: Flexcool game, 19.08.2022)

ФНП (Форум національного порятунку)

ефенепівець, *інвар.* *Поки що почули тільки емоційні виступи ефенепівців.* (Вісті, 7.08.2007)

ФОП (фізична особа-підприємець)

фопчик, *інвар.* *Хай в людини буде невеликий бізнес, хай фопчик [ред. ФОПчик], хай він буде ремісником, який сам пече хліб і сам його продає. Але хай він буде фінансово незалежним.* (LB.ua, 08.02.2020)

фопівський, *вар.* *Йдеться про те, що "Дія" знає, скільки грошей отримав ФОП на свій фопівський [ред. ФОПівський] банківський рахунок.* (24 Канал, 02.03.2021)

фопний, *вар.* **Фопний** [ред. ФОПний] додаток 5. (i.factor, 16.04.2015)

по-фопівськи, *інвар.* *Благодійність по-фопівськи [ред. по-ФОПівськи].* (DOU, 21.06.2022)

ФСБ (Федеральна служба безпеки РФ)

ефесбівець, *інвар.* *Редакторка кримськотатарського дитячого журналу, яку раніше затримали ефесбівці [ред. фсбівці], повернулася додому.* (Zmina, 23.11.2024)

ексефесбівець, *інвар.* *Якщо віддати Путіну Донбас, він піде далі, – ексефесбівець [ред. екс-ФСБшник].* (24 канал, 23.01.2015)

Ефесберія, *інвар.* *Країна Ефесберія [ред. ФСБерія]. Громадська вбиральня імені Олександра Сергійовича.* (ДД, 09.07.2014) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

ефесбівський, *інвар.* *Херсонський депутат Сергій Хлань повідомляє, що два «уряди», один колаборантський, а другий ефесбівський [ред. ФСБівський], втекли з адмінбудівлі та розмістились десь в іншому місці.* (телеграм: А. Цапленко, 14.07.2022) / *Черговим прикладом [російської пропаганди] стала ефесбівська інтерпретація бойового зіткнення посеред міста Карабулак в Інгушетії.* (Інститут масової інформації, 05.03.2024)

проефесбівський, *інвар.* **Проефесбівська** [ред. ПроФСБешна] *Росія дозволяє собі те, що не дозволяє жодна інша країна у всьому світі: перегляд існуючих, визнаних усім світом, ООН, кордонів, які Росія змінює військовою силою, - війною.* (i.ua, 24.09.2014)

Х

ХД (християнські демократи)

хадек, *інвар.* *Як можуть змінитися польсько-німецькі відносини у разі, якщо до влади в сусідній Німеччині в результаті наступних виборів прийшли б хадеки?* (РС, 21.03.2002)

ХНУ (Харківський національний університет)

хнувка, *інвар.* [ред. *хнушка*] (цит. за : Старченко Я. Інноваційні деривати студентської спільноти, 2022 р.)

ХАІ (Харківський авіаційний інститут)

хаівня, *інвар.* [ред. *хайовня*] (цит. за : Старченко Я. Інноваційні деривати студентської спільноти, 2022 р.)

ХНУРЕ (Харківський національний університет радіоелектроніки)

хнурятня, *інвар.* (цит. за : Старченко Я. Інноваційні деривати студентської спільноти, 2022 р.)

Ц

ЦВК (Центральна виборча комісія)

цевеківець, *інвар.* *Песимісти при цьому зважали й на звичку присутніх у залі уповноважених одного з кандидатів «поговорити й обговорити», а також страшний вигляд товстих папок, з якими цевеківці [ред. ЦВКівці] прийшли до зали.* (День, 2005 р.)

цевеківський, *інвар.* *Ви якось казали про те, що на умовах тендера буде визначено фірму, котра поставить Центрвиборчкому апаратуру, яка захищає цевеківський [ред. ЦВКівський] сервер від несанкціонованого доступу ззовні.* (ДТ, 10.03.2006)

ЦК (центральний комітет)

цеківець, *інвар.* *А хто в селянина останню морквину та картоплину одбирав? З голодного рота видирав? Хіба цеківці, що в Москві та Харкові сиділи?* (роман-хроніка В. Паська «Пора істини», 2005 р.)

цеківський, *інвар.* *Часи були темні, 1970-ті, роки панування «сірого кардинала», цеківського секретаря і запеклого борця з українським, неодмінно «буржуазним», націоналізмом Валентина Маланчука, чия дружина, до всього,*

працювала в нашому інституті. (виступ С. Тримбача в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 30.01.2018)

ЦНАП (центр надання адміністративних послуг)

*цнапівець, інвар. Сумські **цнапівці** [ред. ЦНАПівці] розповіли про свої досягнення в роботі.* (Інформаційний портал Сумської міської ради, 06.09.2022) / *Тепер є і «єМалятко», і витяги з державного земельного кадастру, і реєстрація місця проживання, архітектурні, земельні питання, невдовзі видаватимуться і свідоцтва про зміну імені, свідоцтва про шлюб і інші послуги», – додає головний **«цнапівець»** міста.* (galka.if.ua, 29.12.2021)

*цнапівський, інвар. Вітаємо дорогу нашу **цнапівську** родину!* (ФБ: Всеукраїнська асоціація центрів надання адміністративних послуг, 06.09.2024)

ЦУМ (центральний універмаг міста)

*цумівець, інвар. Крім географії, **цумівці** зайнялися соціологією.* (Esta holding, 24.02.2012)

*цумівський, інвар. Куди ж дівся **цумівський** мармур?* (блог історика моди Я. Мельника, 12.12.2016)

Ч

ЧАЕС (Чорнобильська атомна електростанція)

*чаесник, вар. Ми викликали на допити Валентину Шевченко, урядовців Ляшка, Качаловського, лжеміністра охорони здоров'я Романенка, **чаесника** Парашина та інших.* (есеї В. Яворівського «Хто упокорить звіра?», 08.07.2010)

*чаесівець, вар. **Чаесівці** зійшли на Говерлу.* (slav.gov.ua, 2009 р.)

*чаесний, вар. Це виходить, що **чаесний** [ред. ЧАЕСний] ВРП потроху відключають і лінія ЧАЕС-ЧАЕС не потрібна?* (ком.-ф. «OpenStreetMap», червень 2019 р.)

*чаесівський, вар. Сім чоловік загинуло. З них п'ять — наші хлопці, **чаесівські**: Ходемчук, Шашенок, Лелеченко, Акимов, Кургуз.* (Ю. Щербак. «Чорнобиль», 1989 р.)

Ю

ЮНЕСКО (тр. з англ., UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

юнесківець, *інвар.* *Чи, може, “юнесківці” приїжджали подякувати громадським організаціям...* (Львівський портал, 13.07.2006)

юнесківський, *вар.* *Оцею юнесківський борщ із буряком, картоплею, м'ясом і навіть вишнями — наші.* (Україна в історіях та оповіданнях. Есеї український інтелектуалів, 2019 р.)

юнесковський, *вар.* *Юнесковський [ред. ЮНЕСКОВський] Бамберг.* (блог: С. Криниця, 31.12.2018)

неюнесківський, *інвар.* *...і неюнесківське, проте теж миле містечко Гохнитайн.* (блог: С. Криниця, 31.12.2018)

ЮНІДО (тр. з англ., UNIDO – United Nations Industrial Development Organization)

юнідовський, *інвар.* *Юнідовський [ред. ЮНІДОВський] інвестиційний пакет у Вашингтоні.* (Урядовий кур'єр, 07.03.1996)

ЮНІСЕФ (тр. з англ., UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund)

юнісефівець, *інвар.* *Таким чином, юнісефівці шукають потенційних партнерів, які разом з ними зможуть досягти додаткових позитивних результатів.* (Репортер, 14.02.2024)

юнісефівський, *інвар.* *Потім воду почали розвозити на машинах — одна юнісефівська машинка і ще одна, страшна і стара, яку десь дістав водоканал.* (LB.ua, 26.03.2022)

Запозичені літерні або літерно-звукові абрєвіатури, вимова яких відбувається відповідно до орфоепійних норм мови оригіналу

В

BBC (British Broadcasting Corporation) – БіБіСі (тр. укр.)

бібісівець, *інвар.* *Бібісівці [ред. бібісішники] пітніють і починають розгортати намет для прямих ефірів.* (Детектор медіа, 25.05.2005)

бібісівський, *вар.* *Де тепер любителі джазу слухатимуть бібісівський "Джаз-FM" — невідомо.* (УП, 06.03.2004) / *Пане Пономарів, чому Ви згодні із бібісівським* [ред. БіБіСівським] *словом "подкаст"?* (ком.-с. bbc.co.uk/blog, 03.04.2011)

бібісійний, *вар.* *Бібісійний* [ред. Бібісійний] *образ Шерлока — це результат домінування читацькоцентричної настанови, у якій важить здатність людини адаптувати класичні (традиційні, регулярні) сюжети й ситуації до сьогодення.* (Дроздовський Д. Читацькоцентрична чи текстоцентрична парадигма вивчення літератури в школі?)

усебібісівський, *інвар.* *Чим кинув виклик дешевій фоліолійно-клубній усебібісівській* [ред. *все-бі-бі-сівській*] *коронованій популярності.* (Буквоїд, 20.01.2014) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

по-бібісівськи, *інвар.* *Книжка року по-бібісівськи ...* (Книгобачення, 27.11.2007)

С

CD-ROM (Compact Disc Read-Only Memory) – СиДиРОМ (тр. укр.)

сидиромка, *інвар.* [ред. *сідиромка*] (Левченко К. Лексико-семантичні угруповання англіцизмів у сленговій системі української мови)

CNN (Cable News Network) – СіеНеН (тр. укр.)

сієненівець, *інвар.* *Сієненівці* (як й інші американські телепрофі) *давно збагнули, що об'єктивні трансляції страшних подій (фірмовий жанр журналістики західного типу) — це ще й суперрейтингове шоу.* (ДТ, 21.12.2001)

сієненівський, *інвар.* *Новий обов'язок Ігоря — підготовка матеріалів для щотижневої сієненівської програми "World report".* (День, 2000 р.)

сієненно, *інвар.* *А таких розгільдяїв, як гринджоли, ще й сієненно розкручених небагато.* (ком.-с. «Майдан», 28.02.2005)

Д

DJ (Disk Jockey) – диджей (тр. укр.)

диджеїнг, *інвар.* *У диджеїнгу, як у будь-якій іншій сфері, саботувати себе дуже легко.* (Сквот, 01.11.2023)

диджейський, *вар.* *Інженер за освітою, він в 1949 році своїми руками створив перший в світі диджейський* [ред. *діджейський*] *пульта.* (РБК-Україна, 20.03.2007)

диджейний, *вар.* Вони виконують розширений **диджейний** [ред. **діджейний**] *сет.* (Варіанти, 30.08.2017)

диджеїти, *інвар.* У 14—15 років *Solotop* уперше пробує практикуватися на вінілі й вертушках у молодіжному центрі. У 16-17 років пробує **диджеїти** й кидає, однак *пристрасть до музики не зникає.* (Vogue, 09.09.2021)

по-диджейському, *інвар.* У 96 році я став грати **по-диджейському** [ред. **«по-діджейському»**]. По четвергах робили вечірки з німецьким хаусом, брейксом, джанглом в барі *Ніагара* (прим. – в Харкові). (Maksimag Україна, 20.10.2023)

DVD (Digital Versatile Disc) – ДіВіДі (тр. укр.)

дивідійний, *інвар.* Придбавши у ринкового торговця **дивідійний** [ред. **«дівідішний»**] диск із фільмом порнографічного характеру, чоловік несподівано був затриманий пильними оперативниками. (УМ, 15.01.2010)

дивідійка, *інвар.* Одна ліцензійна **дивідійка** [ред. **дівідішка**] стільки ж коштує. (Gazeta.ua, 06.05.2010)

F

FM (Frequent Modulation) – ефем (тр. укр.)

ефемка, *інвар.* «Ньюс стейшн», радіокомпанія новин — адже це не дешева **«ефемка»**, де один тік-жокей може «забити» кілька годин мовлення «коктейлем» із музики й анекдотів. В інформаційного формату зовсім інші вимоги. (ДТ, 08.02.2002)

ефемний, *вар.* Чи генетичні зміни зайшли надто далеко, й українські вуха навік позакладало **ефемним** лайном? (ТСН, 06.08.2013)

ефемівський, *вар.* Серйозною проблемою для Національної радіокомпанії залишається входження у верхній (так званий **ефемівський** діапазон) — 100-108 МГц. (підручник «Основи радіожурналістики», 2006 р.)

доефемний, *інвар.* То був прекрасний **доефемний** час. (УТ, 02.01.2017)

FPV (First Person View) – еФПіВі

ефпівійка, *інвар.* 120-160 кілометрів на годину **ефпівійка** [ред. **«ефпівішка»**] набирає без зусиль. (РС, 23.12.2023)

ефпівійник, *інвар.* Поки **ефпівійники** [ред. **«ефпівішники»**] готують свої «іграшки», аеророзвідка на «Мавіку» шукає для них цілі. (РС, 23.12.2023)

G

GPS (Global Positioning System) – джіпієс (тр. укр.)

джіпієсник, *вар. Не покладайтесь на «джіпієсники». Якщо зникнуть інтернет, чи зв'язок, чи електроенергія і розрядиться телефон, ви повинні чітко розуміти якими дорогами і як вам їхати.* (Главком, 17.01.2022)

джіпієс-навігатор, *вар. Ми їхали машиною вдвох: я і джіпієс-навігатор»* (оповідання «Флешка» з книжки «Щось зі мною не так» А. Любки, 2023 р.)

джіпієсний, *вар. Чи там своя джіпієсна система, чи...?* (Стенограма засідання Комітету з питань транспорту, 11.02.2015)

джіпієсівський, *вар. Вітер склом ковзає весело, / На спідометрі - під сто, / І по карті джіпієсівській / Легко котиться авто...* (слова пісні «За кермом», автор – М. Пасічник, прем'єра – 02.01.2025)

джіпієсити, *інвар. По коліна у болоті / три царі на Схід бредуть. / Ангел, мокрий і самотній, / джіпієсить їхню путь.* (вірш К. Москальця «Різдво-2014», опубліковано 06.01.2014)

I

IBM (International Business Machines) – АйБіеМ (тр. укр.)

айбіємівський, *інвар. Пізнавальні обчислювальні системи, як-от айбіємівський «Вотсон», уже продемонстрували неймовірне вміння аналізувати і «розуміти» інформацію.* (книжка «Вакансія: людина» Т. Девенпорта та Дж. Корбі, перекладачка – Н. Кошманенко, 2018 р.)

ICTV (International Commercial TeleVision) – АйСіТіВі (тр. укр.)

айсітівійник, *інвар. Айсітівійники [ред. „айсітівішники”] казали, що є вказівка чекати двох провокацій – під ЦВК та на Майдані Незалежності.* (ком.-ф. «misto.ridne.net», 01.11.2004)

айсітівійний, *інвар. Тим прикріше, що часто доводиться спостерігати й наповнення айсітівійного [ред. айсітівішного] прайму купованим або спільним з російськими виробниками контентом, та ще й невисокого татунку.* (Детектор медіа, 10.11.2005)

IP (Internet Protocol) – АйПі (тр. укр.)

айпівка, *інвар. І тут треба пояснити, що одна айпівка [ред. айпішка] має за собою не одного слухача.* (Накипіло, 15.02.2019)

айпівний, *інвар.* На цьому етапі скидаємо не **айпівний** [ред. айпішний] *протокол, а winsock.* (блог «Mojo.ua», 16.06.2022)

IT (Information Technology) – айти (тр. укр.)

айтівець, *вар.* Я **айтівець** [ред. ІТвець], і багато колег просто мовчки ставили камери вдома, щоб дивитися за поведінкою нянь. (ком.-ф. «ZBROYA.info», 09.08.2021) / Цілком можливо, що **айтівець** [ред. ІТівець], який працює з розумом і витримкою шляхом якісної роботи, дозволить заощадити роботодавцю значно більше, ніж недосвідчений студент-кодер. (Digest.pro, 2022 р.) / Програму для міста розробив **айтівець-ентузіаст** [ред. ІТиник-ентузіаст], а допомагають йому небайдужі містяни. (ZAXID.NET, 20.12.2016) / Що повинен уміти **айтівець** [ред. айтішник] та де можна здобути цю спеціальність? (Creative SMM, 01.08.2017)

ІТ-спеціаліст, *вар.* Інформація для тих, хто хоче стати **ІТ-спеціалістом.** (Creative SMM, 01.08.2017)

айтівиця, *інвар.* Колишня **айтівиця** рік боронить Україну. (Накипіло, 31.07.2024)

айтівський, *інвар.* Це теж цілком **айтівський** підхід. (DEV.UA, 07.09.2022) / Наш **айтівський** [ред. айтішний] цвіт підкоряє світ. (Урядовий кур'єр, 07.03.2018) / Давно би пора на УкрБаші **айтівський** [ред. ІТиний] розділ зробити. (ком.-с.«УкрБаш», 01.04.2011)

по-айтівськи, *інвар.* Волонтерство **по-айтівськи.** (Лук, 19.07.2023)

айтітушка, *інвар.* “**Айтітушки**” оголосили Євромайдану кібервійну. (УТ, 28.11.2013)

Р

PDF (Portable Document Format) – ПіДіеФ / ПеДееФ (тр. укр.)

підіефка, *вар.* Ого, **підіефка!** Мед на душу. (ком.-д. в мережі «Treads», 11.03.2025)

педеефний, *інвар.* Жмякніть на принтер і подивіться, що у вас вийде у **педеефний** файл. (ком.-ф., 01.02.2014)

PR (Public Relations) – піар (тр. укр.)

піарник, *інвар.* Запитали п'ятьох українських **піарників** про їхню роботу. (Bazilik.media, 21.11.2019)

піарниця, *інвар.* **Піарниця** року – Ганна Крисюк. (styknews.info, 28.12.2012)

суперпіарник, *інвар*. *Наш рульовий Ярослав Ведмідь надихає команду своєю різнобічністю: він фінішер Ironman, колекціонер і суперпіарник!* (ФБ: Postmen, 11.09.2015)

піармедіальний, *інвар*. *Для цього їм знадобилися організаційні й піармедіальні багатих, щоб лише досягти удержавлення (де-факто і де-юре) російської мови в Україні.* (ЛУ, 27/12) (цит. за: Нелюба А., Редько Є. Словотворчість незалежної України. 2012-2016. Словник)

піарний, *вар*. *Колись Одарич не був таким нудним, і кожну свою оптимізаторську ідею загортав у яскравий піарний фантик.* (Прочерк, 14.02.2012)

піарський, *вар*. *Замковенко висловив обурення зверненням президента до народу, відзначивши, що "президент сказав, що зібрання депутатів носить піарський характер".* (УП, 04.09.2007)

піарівський, *вар*. *Значить, цей захід носить виключно піарівський характер, виключно передвиборний характер.* (УНІАН, 01.09.2007)

піарити, *інвар*. *Для чого "піарити" матч, у якому на трибунах й так ніде буде яблуку впасти?* (Львівський портал, 17.05.2007)

пропіарити, *інвар*. *Україну обіцяють "пропіарити" по повній.* (УТ, 05.10.2006)

розпіарити, *інвар*. *Доньку Кінаха "розпіарив" глянцеви́й журнал.* (ТаблоID, 22.01.2007)

Т

TV (television) – ТВ [тиві] (тр. укр.)

ТВ-артний, *інвар*. *ТВ-артна реклама створюється на професійному рівні.* (Експрес) (Тур О. М. Особливості творення та функціонування відабредіатурних прикметників в українській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття, 2012 р.)

